

**UCHWAŁA NR XXI/171/2025
RADY MIEJSKIEJ W RYMANOWIE**

z dnia 18 września 2025 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030”.

Działając na podstawie art. 10 ust. 1 i art. 10g ust. 1 i ust. 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025.1153 t.j.) oraz art. 3 i art. 9 pkt. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025.198 t.j.) oraz Porozumienia z 01.02.2024 roku określającego zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030,

**Rada Miejska w Rymanowie
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Strategię Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Rymanów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia uchwały o przyjęciu „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030” przez drugiego Partnera Porozumienia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Rymanowie

Józef Kijowski

Gmina Iwonicz-Zdrój

Załącznik nr 1 do uchwały nr XXI/171/2025
Rady Miejskiej w Rymanowie
z dnia 18 września 2025 r.

Gmina Rymanów

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030

Rymanów, Iwonicz-Zdrój, wrzesień 2025r.

Zamawiający:

Gmina Rymanów
ul. Mitkowskiego 14a
38-480 Rymanów

Wykonawca:

Res Management Paweł Mentelski
ul. Armii Krajowej 2, 36-200 Brzozów
Tel. 13 434 33 61
email: p.mentelski@resmanagement.pl

ResPublic sp. z o.o.
ul. Trębacka 4, 00-074 Warszawa
Tel. 22 630 98 34
www.respublic.pl
email: biuro@respublic.pl

Współpraca:

Pracownicy jednostek samorządowych Rymanowa i Iwonicza Zdroju.

Spis treści

I.	Wprowadzenie	4
1.	Wstęp	4
2.	Obszar wsparcia Strategii	4
3.	Podsumowanie procedur konsultacji, opiniowania i włączenia partnerów w proces tworzenia Strategii.	8
II.	Podsumowanie diagnozy	12
1.	Zidentyfikowane problemy Gmin partnerów Strategii	12
2.	Wnioski podsumowujące	17
3.	Zidentyfikowane czynniki rozwojowe - analiza SWOT	27
4.	Wyzwania rozwojowe Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	31
III.	Strategia rozwoju	33
1.	Struktura logiczna Strategii	33
2.	Misja i Wizja Strategii	35
2.1.	Misja	35
2.2.	Wizja	35
3.	Cele strategiczne i kierunki działań	36
3.1.	Struktura obszarów i celów	36
3.2.	Cele strategiczne, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze społecznej	39
3.3.	Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej	43
3.4.	Cele strategiczne, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze gospodarki i promocji	46
IV.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej uzdrowiskowych gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój ...	64
1.	Wprowadzenie	64
2.	Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych	68
3.	Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych	73
4.	Górski Obszar Funkcjonalny	74
5.	Przygraniczy Obszar Funkcjonalny	74
6.	Bieszczadzko-Beskidzki Obszar Funkcjonalny	75
7.	System powiązań przyrodniczych	78
8.	Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych	82
9.	Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej	84
10.	Docelowy układ elementów składowych przestrzeni	89
V.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej dla gmin uzdrowiskowych Rymanowa i Iwonicza-Zdroju	92
VI.	Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa wraz z zakresem planowanych działań	96
VII.	Zarządzanie realizacją Strategii	103
1.	Organizacja i system wdrażania Strategii	103

1.1.	Poziomy wdrażania Strategii	103
1.2.	Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii	104
2.	Monitoring i ewaluacja Strategii.....	105
2.1.	Założenia i zasady monitoringu i ewaluacji Strategii.	105
2.2.	Wskaźniki monitorowania strategii	108
3.	Finansowanie realizacji Strategii	114
3.1.	Ramy finansowe i źródła finansowania.	114
4.	Wytyczne i harmonogram do sporządzania dokumentów wykonawczych	115
4.1.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	115
4.2.	Harmonogram sporządzania dokumentów wykonawczych	120
Załącznik 1 Przedsięwzięcia partnerskie Strategii		121
Załącznik 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii		131
Załącznik 3 Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej		134
Załącznik 4 Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych dotyczących projektu dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.....		134

I. Wprowadzenie

1. Wstęp

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030 powstała w wyniku współpracy obu gmin, mającej na celu realizację wspólnych działań rozwojowych. Ponadlokalny charakter obszaru oraz oddolna inicjatywa stworzenia strategii rozwoju stworzyły naturalne warunki do współpracy między przedstawicielami tych jednostek samorządu terytorialnego.

W procesie opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030, która w dalszej części dokumentu będzie określana mianem Strategii, zostały przyjęte następujące założenia prac:

- 1) Zachowanie zasad zrównoważonego rozwoju, które w swojej istocie w sposób całościowy ujmują podmiot w relacji z otoczeniem w trzech sferach społecznej, środowiskowo-przestrzennej oraz gospodarczej.
- 2) W opracowaniu diagnozy wykorzystano: dostępne publicznie dane, analizy i badania zewnętrzne, w tym będące w posiadaniu Zamawiającego, wykonane do momentu rozpoczęcia prac nad Strategią oraz badania i analizy przeprowadzone przez Wykonawcę w trakcie prac nad Strategią. Bardzo ważnym źródłem informacji były również diagnostyczne i projektowe spotkania warsztatowe oraz spotkania prezentacyjno-konsultacyjne z interesariuszami.
- 3) Prace prowadzone były z udziałem głównych Interesariuszy Strategii: przedstawicieli samorządów Rymanowa i Iwonicza-Zdroju oraz partnerów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego, którzy wraz z ekspertami Wykonawcy uczestniczyli w pracach nad opracowaniem Strategii.
- 4) Podczas spotkań bezpośrednich stosowano metody, techniki i narzędzia umożliwiające:
  - skuteczną komunikację w grupach pracujących nad opracowaniem Strategii i zorientowanych na osiągnięcie zaplanowanych wyników pracy w określonym czasie,
  - prowadzenie dyskusji, zbieranie opinii i wniosków w czasie otwartych publicznych konsultacji oraz warsztatów strategicznych z reprezentantami głównych interesariuszy,
  - w czasie pracy zostały wykorzystane multimedialne techniki moderacji.
- 5) Uzyskanie spójności opracowywanej Strategii z innymi ważnymi dla rozwoju dokumentami strategicznymi.
- 6) Przyjęcie partycypacyjnego sposobu opracowania Strategii pozwoliło uzyskać większą identyfikację uczestników z zapisami dokumentu. W przyszłości ułatwi to włączenie interesariuszy do procesu realizacji Strategii.

2. Obszar wsparcia Strategii

Opracowaniem „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030” (Strategii) został objęty obszar 2 partnerów/jednostek samorządu terytorialnego obejmujący Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój. Współpraca obu samorządów poprzedzona została podpisaniem w dniu 2 lutego 2024 roku Porozumienia o sygnaturze: RIN.031.1.2024, którego treść została znacznie rozszerzona w drodze aneksu zawartego przez obu Partnerów w dniu 18 czerwca 2025 r. Aneksie określa zasady współpracy i partycypacji przy opracowaniu i realizacji „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030”.

Strony Porozumienia zadeklarowały wolę współpracy i podejmowania partnerskich inicjatyw na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego obu gmin przy wykorzystaniu kierunków i instrumentów wsparcia dostępnych na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim. Ponad to Strony zadeklarowały zaangażowanie w działania integrujące samorządy w celu identyfikacji, przygotowania i realizacji wspólnych przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby i problemy gmin, w formule partnerskiego modelu współpracy zainteresowanych podmiotów publicznych, pozarządowych i gospodarczych oraz mieszkańców.

W paragrafie 2 określone zostały następujące cele Partnerów Porozumienia:

- 1) Promowanie partnerskiego modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego tworzących Porozumienie.
- 2) Opracowanie i realizacja „Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030”.
- 3) Zwiększenie efektywności przedsięwzięć realizowanych przez gminy oraz skuteczna realizacja partnerskich projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy samorządów – stron Porozumienia.
- 4) Podniesienie, jakości funkcjonowania administracji publicznej w zakresie realizacji przedsięwzięć partnerskich.
- 5) Wspólne diagnozowanie problemów rozwojowych oraz wypracowanie sposobów ich rozwiązywania.
- 6) Ochrona wspólnych interesów stron Porozumienia oraz wspomaganie w realizacji zadań własnych.
- 7) Określenie praw i obowiązków oraz zasad współpracy Stron Porozumienia.

W dalszej części porozumienia określone zostały:

- 1) Zasady współpracy Stron Porozumienia.
- 2) Zadania Lidera Porozumienia.
- 3) Zadania Partnera Porozumienia
- 4) Zadania Koordynatorów Gminnych.
- 5) Procedura opracowania i wdrażania Strategii Ponadlokalnej.
- 6) Rozliczenia finansowe.

Liderem Porozumienia ustanowiona została Gmina Rymanów.

Pozostałe części porozumienia regulują również:

- 1) Ustanowione organy i zespoły porozumienia oraz ich zadania.
- 2) Proces decyzyjny i proces współpracy Partnerów.
- 3) Sposób pracy Komitetu Sterującego.
- 4) Procedurę składania wniosku.
- 5) Proces opiniowania i zatwierdzania projektu strategii.
- 6) Proces przetwarzanie danych osobowych.

Tereny Partnerów usytuowane są w województwie podkarpackim, na obszarze wschodniej części powiatu krośnieńskiego. Poniżej prezentowane jest na mapach usytuowanie tych jednostek w przestrzeni.

Mapa 1. Uzdrawiskowe Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych www.gminy.pl

Tabela 1. Powierzchnia i rodzaj gmin uzdrowiskowych

Gminy uzdrowiskowe objęte opracowaniem	Rodzaj gminy	Powierzchnia Gminy	Udział powierzchni Gminy w powierzchni gmin uzdrowiskowych podkarpacia
Gmina Rymanów (Uzdrowisko Rymanów-Zdrój)	Gmina miejsko-wiejska	167 km ²	23%
Gmina Iwonicz-Zdrój (Uzdrowisko Iwonicz-Zdrój)	Gmina miejsko-wiejska	46 km ²	6%

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2022 roku liczba mieszkańców obu gmin wynosiła 25 622 osoby, w tym Gmina Rymanów 15 294 osób i Gmina Iwonicz-Zdrój 10 328 osób.

3. Podsumowanie procedur konsultacji, opiniowania i włączenia partnerów w proces tworzenia Strategii.

W tworzeniu dokumentu wykorzystano metodę partycypacyjno-ekspercką. Głównym założeniem przyjętej metody było zaangażowanie i włączenie jak najszerszego grona interesariuszy (mieszkańców gmin Partnerów, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, fundacji, stowarzyszeń oraz innych podmiotów i instytucji), uczestniczących w kolejnych etapach powstawania Strategii. Prace były prowadzone przez ekspertów/konsultantów Wykonawcy Strategii. Przedstawiciele władz samorządowych, wytypowani pracownicy Urzędów Gmin oraz przedstawiciele poszczególnych grup interesów społeczności lokalnej z sektorów publicznego, prywatnego i pozarządowego wspólnie z ekspertami/konsultantami Wykonawcy uczestniczyli w pracach nad opracowaniem Strategii. Taki sposób pracy nad opracowaniem Strategii dawał największą szansę identyfikacji uczestników prac z jej treścią, co warunkuje skuteczność jej przyszłej realizacji.

Przed rozpoczęciem prac nad Strategią powołany został Zespół Roboczy w skład, którego weszło minimum 6 osób z każdej z obu Gmin. Łącznie z przedstawicielami partnerów społeczno-gospodarczych Zespół składa się z 20 osób. Zgodnie z przyjętymi zasadami i założeniami w skład Zespołu Roboczego weszli przedstawiciele obu samorządów wraz z zaproponowanymi przez nich przedstawicielami lokalnych środowisk społecznych, gospodarczych, w tym podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji działających na obszarze objętym niniejszą Strategią.

Do prac nad strategią zostały zaproszone następujące grupy interesariuszy:

- 1) Mieszkańcy obu gmin.
- 2) Właściciele, użytkownicy wieczystych nieruchomości i podmiotów zarządzających nieruchomościami znajdującymi się na obszarach rewitalizacji (spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa).
- 3) Przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.
- 4) Przedstawiciele podmiotów prowadzących działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne.
- 5) Przedstawiciele Rad Gmin.
- 6) Przedstawiciele Urzędów Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój oraz ich jednostek organizacyjnych.
- 7) Przedstawiciele instytucji reprezentujących uzdrowiska, jednostki kultury oraz sportu i rekreacji.
- 8) Przedstawiciele służb porządkowych i mundurowych (Policja, OSP).
- 9) Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu.

W pracy z interesariuszami konsultanci Wykonawcy zastosowali metody, techniki i narzędzia umożliwiające:

- skuteczną komunikację w grupach pracujących warsztatowo nad opracowaniem Strategii zorientowaną na osiągnięcie zaplanowanych wyników pracy w określonym czasie,
- na warsztatach zostały wykorzystane elementy model pracy *service design*.
- prowadzenie dyskusji, zbieranie opinii i wniosków w czasie otwartych publicznych konsultacji z reprezentantami interesariuszy,
- w czasie pracy zostały wykorzystane multimedialne techniki moderacji.

Proces opracowania Strategii był wspierany działaniami komunikacyjnymi:

- prowadzonymi wewnątrz jednostek samorządu terytorialnego obu gmin oraz do jednostek bezpośrednio podległych, dotyczyło to w szczególności osób, które były bezpośrednio włączone do prac nad opracowaniem Strategii,
- zewnętrznymi skierowanymi do społeczności obu gmin, grup interesariuszy z sektorów publicznego, prywatnego i pozarządowego oraz mediów.

W celu opracowania i realizacji zadań Strategii Ponadlokalnej, zgodnie z treścią rozszerzonego Aneksu z dnia 18 czerwca 2025 r. Porozumienia, powołano Komitet Sterujący, którego zadaniem jest podejmowanie kluczowych decyzji dotyczących Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030. W skład Komitetu wchodzi 6 osób, w tym uprawnionych do reprezentowania Stron Porozumienia oraz co najmniej po dwie osoby z każdej Gminy, zgłoszone przez każdego z Burmistrzów, z uwzględnieniem Partnerów społeczno-gospodarczych. Pracami Komitetu Sterującego kieruje Burmistrz Gminy Rymanów, zwany dalej Przewodniczącym Komitetu Sterującego. Przewodniczący Komitetu Sterującego jest upoważniony do reprezentacji Stron Porozumienia przed organami administracyjnymi wszystkich instancji we wszelkich postępowaniach administracyjnych dotyczących wydania decyzji, uzgodnień, opinii i innych aktów związanych z realizacją zadań na rzecz opracowania Strategii i innych dokumentów.

Komitet podejmował decyzje, w szczególności dotyczące opracowania i aktualizacji Strategii Ponadlokalnej, w tym części zawierającej listę przedsięwzięć partnerskich i uzupełniających do realizacji, w drodze konsensusu wszystkich członków Komitetu.

Posiedzenia Komitetu Sterującego, które odbyły się po uzupełnieniu i korekcie części zawierającej listę przedsięwzięć partnerskich, które dokonano na podstawie uwag wynikających z konsultacji roboczych z Instytucją Zarządzającą programem operacyjnym Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027. Posiedzenia Komitetu Sterującego dotyczyły przyjęcia ostatecznej wersji dokumentu Strategii do konsultacji społecznych oraz odbyły się przed ogłoszeniem konsultacji społecznych i po konsultacjach przed przekazaniem dokumentu Strategii Radom obu Gmin.

Na posiedzeniu w dniu 18 lipca 2025 roku projekt Strategii został zaprezentowany przez Lidera Porozumienia. Uczestnicy pozytywnie ocenili spójność dokumentu, wskazując na konieczność szerokiego włączenia mieszkańców i partnerów lokalnych w konsultacje. Nie zgłoszono istotnych uwag wymagających zmian dokumentu przed konsultacjami. Podjęto uchwałę: Komitet Sterujący jednogłośnie przyjął projekt Strategii i skierował go do konsultacji społecznych w terminie od 22 lipca do 25 sierpnia 2025 roku.

Na posiedzeniu w dniu 2 września 2025 roku Przewodniczący przedstawił raport z konsultacji. Wskazano, że 16 zgłoszonych uwag dotyczących projektów nr 1, 2, 3 i 6. Komitet Sterujący po wnikliwej analizie uznał wszystkie uwagi za zasadne w kontekście potrzeb lokalnych, jednak nie wszystkie uwagi mogły one zostać uwzględnione w ramach planowanych projektów z uwagi na ograniczenia kwalifikowalności wydatków w programie Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027. Uwzględnionych zostało 9 uwag. Wszystkie postulaty mieszkańców mieszczące się w zakresie działania samorządów mogą być realizowane w ramach innych instrumentów finansowych lub na Listach przedsięwzięć uzupełniających. Komitet Sterujący jednogłośnie zatwierdził ostateczną wersję Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Praca nad dokumentem Strategii przeprowadzona była w trzech etapach:

I etap - opracowanie diagnozy

W tym etapie przeprowadzono pogłębione analizy danych statystycznych (analiza ilościowa) i eksperckich procedur wnioskowania z wykorzystaniem następujących narzędzi i metod badawczych:

- 1) Analiza Desk Research, (ang. *desk research* – badania gabinetowe).
- 2) Analiza problemów.
- 3) Analiza strategiczna SWOT.

Na tym etapie interesariusze byli włączeni poprzez:

- 1) Internetowe badanie ankietowe opinii mieszkańców (CAWI, ang. Computer-Assisted Web Interviewing) przeprowadzone w dniach 7-21 czerwca 2024 r. Rezultatem był raport z badania.
- 2) Warsztaty diagnostyczne z udziałem zaproszonych interesariuszy z sektorów publicznego, prywatnego, pozarządowego oraz mieszkańców. W ramach zorganizowanych 6 warsztatów diagnostycznych w dniach 24-25. 06.2024 przeprowadzono ocenę stanu w sferach: społecznej, środowiskowo-przestrzennej oraz gospodarki i promocji. Po prezentacji wprowadzającej uczestnicy identyfikowali problemy i wyzwania rozwojowe oraz przeprowadzona została wstępna analiza czynników rozwojowych SWOT. Rezultatem były raporty z wynikami prac diagnostycznych.
- 3) Zgłaszanie pisemnych (droga mailową i w formie papierowej) uwag do raportów z wynikami warsztatów diagnostycznych.

Rezultatem I etapu była Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

II etap – programowanie Strategii

W tym etapie przeprowadzono proces programowania Strategii na podstawie opracowanej w I etapie diagnozy wraz z podsumowaniem i wnioskami. W programowaniu Strategii wykorzystano następujących narzędzia i metody planistyczne:

- 1) Praca własna ekspertów.
- 2) Systemy informacji przestrzennej (GIS, ang. określenie „Geographic Information System”).
- 3) Techniki tworzenia modelu funkcjonalno-przestrzennego.
- 4) Techniki identyfikacji obszarów strategicznej interwencji (OSI).

Na tym etapie interesariusze byli włączeni poprzez:

- 1) Warsztaty strategiczne z udziałem zaproszonych interesariuszy z sektorów publicznego, prywatnego, pozarządowego oraz mieszkańców. W ramach zorganizowanych 6 spotkań warsztatowych w dniach 26-27. 06.2024, przeprowadzono programowanie rozwoju w sferach: społecznej, środowiskowo-przestrzennej oraz gospodarki i promocji. Po ogólnej prezentacji wyników diagnozy formułowane były misja i wizja oraz określane były cele strategiczne i kierunki działań. Rezultatem były raporty z wynikami prac strategicznych.
- 2) Zgłaszanie pisemnych (droga mailową i w formie papierowej) uwag do raportów z wynikami warsztatów strategicznych.
- 3) Umożliwienie im składania propozycji projektów do części realizacyjnej Strategii. Informacja o tej możliwości ogłoszona została na stronach internetowych obu gmin w dniu 18.09.2024 r. Zbieranie projektów zostało zakończone 18.10.2024 r.

Rezultatem II etapu był projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

III etap – konsultowanie i weryfikowanie Strategii

Ten etap obejmuje przeprowadzenie procesu konsultacji i weryfikacji Strategii poprzez:

- 1) Przeprowadzenie konsultacji wewnętrznych w jednostkach samorządowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój, również w ramach Komitetu Sterującego.

- 2) Przeprowadzenie ustawowych konsultacji społecznych, do których zaproszono mieszkańców gmin, lokalnych partnerów społeczno-gospodarczych, sąsiednie gminy i powiaty oraz właściwego Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej. Informacje o konsultacjach zostały opublikowane na stronach internetowych obu gmin, a uwagi można było zgłaszać w ramach wstępnych konsultacji społecznych od 14 lutego do 3 marca 2025 roku oraz w ramach drugich właściwych ustawowych konsultacji od 22 lipca do 25 sierpnia 2025 roku poprzez formularz internetowy, dyżury konsultacyjne w dniach 25 lutego i 18 sierpnia 2025 roku oraz w ramach spotkań konsultacyjnych online przeprowadzonych na 24 lutego i 19 sierpnia 2025 roku.
- 3) Prowadzenie wstępnej i zasadniczej procedury opiniowania projektu dokumentu Strategii przez Instytucję Zarządzającą - Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.

Na tym etapie interesariusze byli zaproszeni na konsultacje społeczne, w ramach których mogli zgłaszać swoje uwagi i propozycje:

- w formie mailowej i papierowej,
- podczas spotkania prezentacyjno-konsultacyjnego dokumentu Strategii.

Projekt Strategii został również przekazany Zarządowi Województwa Podkarpackiego do zaopiniowania, a zgłoszone uwagi, po przeanalizowaniu, zostały włączone do dokumentu. Należy podkreślić kluczową rolę przedstawicieli Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój, których zaangażowanie i aktywność zagwarantowały uwzględnienie interesów lokalnych społeczności w treści Strategii.

Zgłoszone opinie i uwagi zostały poddane analizie, a uzasadnione wnioski uwzględniono w końcowej wersji Strategii. Sprawozdanie z procesu konsultacji zostało opublikowane na stronach internetowych obu Gmin (Załącznik do Strategii: Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych dotyczących projektu dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030).

W ramach formalnego procesu opracowania Strategii dokonano uzgodnień w zakresie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030. Lider Porozumienia wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z wnioskami o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Oba organy przedstawiły szczegółowe wytyczne, co do zakresu wymaganych analiz oraz kluczowych zagadnień środowiskowych do uwzględnienia w Prognozie. Na tej podstawie opracowano pełną prognozę oddziaływania na środowisko do projektu Strategii, która następnie została pozytywnie zaopiniowana przez obie instytucje.

Rezultat III etapu to skorygowany projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030, uwzględniający uwagi zgłoszone w ramach konsultacji społecznych i opiniowania projektu dokumentu przez Instytucję Zarządzającą.

II. Podsumowanie diagnozy

Na podstawie przeprowadzonych warsztatów diagnostycznych, badań jakościowych, ilościowych oraz analizy desk research, zostały opracowane wnioski z diagnozy zawierające: zidentyfikowane główne problemy i wnioski obszarowe oraz czynniki SWOT w trzech sferach obszaru Strategii: społecznej, zasobów i potencjałów oraz gospodarczej i promocji.

Zawarte w niniejszym wnioski oraz czynniki SWOT mają kluczowe znaczenie dla przyszłego, zrównoważonego rozwoju obszaru Strategii. Poniżej prezentowane są problemy w sferze społecznej, zasobów i potencjałów oraz gospodarczej i promocji, które należy rozumieć, jako nieakceptowaną sytuację uniemożliwiającą utrzymanie pożądanego stanu lub osiągnięcie zamierzonych celów. Problemy mogą wynikać także z negatywnych skutków oddziaływania wewnętrznych i zewnętrznych czynników.

1. Zidentyfikowane problemy Gmin partnerów Strategii

Problemy w poszczególnych sferach, w tym sferze społecznej zostały sformułowane na podstawie wyników przeprowadzonych warsztatów, spotkań oraz opracowanej diagnozy (Załącznika nr 3 do Strategii „DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ”), zostały one także skonsultowane z interesariuszami dokumentu strategii. Poniżej prezentowane problemy zostały zintegrowane oraz pogrupowane tematycznie.

Sfera Społeczna

Tabela 2. Problemy Gmin partnerów Strategii w sferze społecznej.

Sfera społeczna
Kapitał społeczny - społeczeństwo obywatelskie, aktywność społeczna, zaufanie we wszystkich relacjach, chęć i gotowość do współpracy osób oraz podmiotów, instytucji: problemy
1. Niska aktywność społeczna – małe zaangażowanie w sprawy lokalnej społeczności.   2. Niedostatek liderów lokalnych, którzy potrafią wskazać problemy społeczności lokalnych i skupić je wokół celów i działań rozwojowych.   3. Niski poziom współpracy organizacji społecznych w relacjach międzyludzkich, merytorycznych i instytucjonalnych.   4. Ograniczone możliwości pozyskiwania środków przez organizacje społeczne – niewystarczające umiejętności zasobów ludzkich organizacji, niski kapitał własny (często brak).   5. Niewystarczająca przestrzeń do współpracy osób/środowisk z różnych grup pokoleniowych.   6. Bardzo niski poziom integracji międzypokoleniowej.   7. Wykluczenie części grup społecznych z procesów decyzyjnych w gminie (dotyczy to m.in. seniorów, młodzieży, przedsiębiorców, osób z niepełnosprawnościami).
Sfera społeczna
Kapitał ludzki, edukacja: problemy
8. Brak u znacznej części mieszkańców gotowości i potrzeby uczenia się przez całe życie.   9. Bardzo ograniczone możliwości podwyższania/zmiany kwalifikacji zawodowych, szczególnie osób dorosłych (niekoniecznie bezrobotnych).   10. Niepełne wykorzystanie potencjału instytucjonalnego i w konsekwencji społecznego w rozwoju gmin.   11. Niski poziom edukacji w zakresie kształcenia praktycznego/zawodowego (na wszystkich poziomach kształcenia).   12. Wysokie bezrobocie osób z wykształceniem w zawodach „nadwyżkowych”: filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy.   13. Brak edukacji i upowszechnia informacji oraz promocji zasobów przyrodolecniczych, którymi dysponują obie gminy.

14. Odpływ osób wykwalifikowanych z lokalnego rynku pracy (m.in. duże deficyty osób wykwalifikowanych w zakresie świadczenia usług społecznych).
15. Systematycznie malejąca liczba mieszkańców gmin.
Sfera społeczna
Dziedzictwo kulturowe: problemy
16. Niewykorzystane zasoby obiektów zabytkowych, obecnie nieużytkowanych i niszczących.
17. Zły stan techniczny i niska estetyka obiektów i przestrzeni zabytkowych (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne).
18. Słabe zachowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego różnych grup etnicznych, które żyły na obszarze gminy - zanik lokalnych tradycji i zwyczajów ludowych, brak zdigitalizowanych zasobów.
19. Niski poziom integrowania działań w zakresie zachowania i udostępniania dziedzictwa kulturowego prowadzonego przez różne podmioty.
20. Niskie zaangażowania społeczne w zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego – zanikanie dziedzictwa kulturowego.
21. Słaba edukacja dzieci i młodzieży w zakresie dziedzictwa kulturowego.
22. Słaba promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego - zbyt małe eksponowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym wielokulturowości.
23. Niewystarczające wykorzystanie wizerunków założycieli uzdrowiska w promocji.
Sfera społeczna
Kultura: problemy
24. Brak flagowej/wizerunkowej imprezy kulturalnej o zasięgu szerszym niż regionalny.
25. Brak wspólnej oferty kulturalnej gmin partnerskich (Rymanów, Iwonicz-Zdrój) – brak sieciowania.
26. Dominacja rywalizacji nad współpracą między samorządami Rymanowa i Iwonicza-Zdroju w obszarze kultury.
27. Sezonowość oferty kulturalnej.
28. Niska jakość części oferty kulturalnej oraz niewystarczająco szeroka i atrakcyjna oferta kulturalna ze względu na ograniczenia techniczne (w tym do digitalizacji zasobów kultury) i lokalowe.
29. Słaba promocja wydarzeń kulturalnych.
30. Niski poziom odbioru oferty kulturalnej (szczególnie kultury wysokiej).
31. Niewystarczające dostosowanie oferty kulturalnej do różnych grup odbiorców (szczególnie młodzieży).
32. Zbyt mała oferta stałych zajęć kulturalnych dla małych dzieci.
33. Brak przestrzeni publicznych w części miejscowości wiejskich zagospodarowanych dla realizacji ofert czasu wolnego.
34. Słabe wykorzystanie na cele kulturalne i integracyjne domów ludowych przez społeczności lokalne.
Sfera społeczna
Sport i rekreacja: problemy
35. Niska aktywność mieszkańców w zakresie uprawiania sportu i rekreacji.
36. Ograniczona oferta sportowo-rekreacyjna.
37. Ograniczona oferta zajęć sportowych adresowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych.
38. Bardzo mała ilość dodatkowych zajęć sportowych w szkołach (np. SKS, nauka pływania itp.).
39. Małe wsparcie dla inicjatorów i animatorów sportu.
40. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura sportowa do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych.
41. Niewystarczająco rozwinięta sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych.
42. Nierozwinięta promocja zdrowego stylu życia.
Sfera społeczna
Ochrona zdrowia: problemy
43. Niezaspokojone potrzeby mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, w tym rehabilitacji medycznej.
44. Bardzo ograniczony dostęp do publicznej specjalistycznej opieki medycznej - bardzo ograniczona dostępność lekarzy specjalistów.
45. Niewystarczająca baza i wyposażenie zakładów przyrodolecznicych.
46. Zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży z problemami i zaburzeniami psychicznymi.
47. Bardzo słabo zorganizowana opieka nad osobami z problemami i zaburzeniami psychicznymi.
48. Niewystarczająca opieka długoterminowa dla osób potrzebujących.

49. Liczne przypadki uzależnień - brak poradni leczenia uzależnień.
50. Liczne przypadki chorób cywilizacyjnych.
51. Niewystarczająca profilaktyka prozdrowotna.
Sfera społeczna
Niepełnosprawność: problemy
52. Niska dostępność obiektów i przestrzeni publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.
53. Ograniczony dostęp do leczenia, edukacji, terapii, rehabilitacji dla dzieci z niepełnosprawnościami – brak bezpłatnego dostępu do specjalistów dla osób z niepełnosprawnościami, wysokie koszty leczenia.
54. Bariera finansowa w skierowaniu podopiecznych do domów opieki społecznej (indywidualna i Gminy).
Sfera społeczna
Pomoc społeczna: problemy
55. Brak pełnej diagnozy lokalnej dotyczącej liczby i sytuacji osób potrzebujących pomocy.
56. Głęboki deficyt kadr do świadczenia usług opiekuńczych.
57. Częste przypadki obojętności społecznej na sytuację osób potrzebujących pomocy.
58. Wzrastająca liczba przypadków przemocy w rodzinie.
59. Nierozwinięta zróżnicowana opieka długoterminowa.
60. Zanikające więzi międzypokoleniowe, zmniejsza się zdolność do opieki w ramach rodzin – zwiększająca się liczba osób wymagających usług opiekuńczych i stałej opieki.
61. Nierozwinięta oferta opieki dziennej i całodobowej dla seniorów.
62. Brak świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.
Sfera społeczna
Bezpieczeństwo: problemy
63. Niewystarczający nadzór policyjny na terenie gminy (brak stałego Komisariatu na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój, zbyt mała liczba policjantów i wspólnych patroli policyjnych dla Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój).
64. Wzrastająca liczba wypadków drogowych (główna przyczyna: nagminne przekraczanie dozwolonej prędkości).
65. Wandalizm – przypadki niszczenia mienia publicznego/infrastruktury drogowej, wandalizm motoryzacyjny (motocykle, quady).
66. Niewystarczający monitoring wizyjny w przestrzeniach publicznych.
67. Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym (DK28, drogi wojewódzkie).

Sfera przestrzenno-środowiskowa

Tabela 3. Problemy Gmin partnerów Strategii w sferze zasobów i potencjałów

I. Środowisko i przestrzeń
Ochrona przyrody, obiekty i obszary chronione – problemy:
68. Niewystarczające zagospodarowanie parków pod kątem rekreacji i bezpieczeństwa.
I. Środowisko i przestrzeń
Gospodarka odpadami – problemy:
69. Niewystarczająca świadomość i niska gotowość społeczna dotycząca sposobów segregowania odpadów.
70. Duża liczba dzikich wysypisk.
71. Niski poziom recyklingu.
72. Niewydolność w zagospodarowywaniu osadów pościekowych z powodu braku technologii.
73. Niezadowolający stan PSZOK.
I. Środowisko i przestrzeń
Stan powietrza atmosferycznego – problemy:
74. Niezadowolająca jakość powietrza – szczególnie z powodu niskiej emisji w okresie grzewczym co może stanowić zagrożenie dla utrzymania statusu uzdrowiskowego obszaru.
75. Spalanie śmieci w gospodarstwach domowych.
I. Środowisko i przestrzeń

Odnawialne źródła energii – problemy:
76. Niski stopień wykorzystania OZE w strukturze zużywanej energii w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeniach publicznych (oświetlenie) – przestarzałe sieci energetyczne.
77. Niski poziom świadomości z wad i korzyści płynących z OZE.
I. Środowisko i przestrzeń
Zasoby środowiska przyrodniczego – problemy:
78. Nadmierna wycinka drzew i postępująca degradacja środowiska.
79. Zanikanie bioróżnorodności.
80. Obniżający się poziom wody i ograniczone możliwości gromadzenia wód opadowych w gospodarstwach domowych.
81. Niewykorzystane zasoby źródeł geotermalnych (niewystarczająco zbadane zasoby).
I. Środowisko i przestrzeń
Ład przestrzenny – problemy:
82. Niski stopień pokrycia obszaru MPZP.
83. Niska jakość estetyki przestrzeni publicznych.
84. Zły stan techniczny budynków, w tym uzdrowiskowych.
85. Brak jednolitego oznakowania miejsc turystycznych.
86. Niewystarczająca powierzchnia terenów inwestycyjnych.
87. Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, utrudniająca dostęp do miejsc turystycznych, uzdrowiskowych i sportowo-rekreacyjnych.
88. Zaniedbane obszary uzdrowiskowe, mała architektura.
I. Środowisko i przestrzeń
Infrastruktura społeczna – problemy:
89. Deficyt mieszkań, w tym socjalnych.
90. Niewystarczająco rozwinięta i zmodernizowana infrastruktura społeczna, w tym żłobkowa, przedszkolna i szkolna.
91. Niedostosowanie obiektów publicznych w tym sportowo-rekreacyjnych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.
92. Przestarzała infrastruktura rekreacyjna, turystyczna, mała architektura, zwłaszcza w uzdrowiskach, źle/niedostatecznie zagospodarowane i dostępne przestrzenie publiczne.
II. Infrastruktura
Infrastruktura społeczna – problemy:
93. Niewystarczająco rozwinięta sieć i niezadowalający stan infrastruktury wodociągowej.
94. Zły stan techniczny sieci kanalizacyjnej.
95. Niewystarczająca sieć kanalizacji deszczowej.
96. Niewydolne sieci energetyczne.
97. Niewystarczające, przestarzałe wyposażenie, zły stan techniczny obiektów wykorzystywanych do działań w zakresie kultury, kultu religijnego i innych działań służących włączeniu społecznemu.
II. Infrastruktura
Infrastruktura telekomunikacyjna i teleinformatyczna, w tym e-usługi – problemy:
98. Wykluczenie cyfrowe mieszkańców części miejscowości oraz niektórych instytucji i organizacji.
99. Niski poziom korzystania z e-usług oferowanych przez instytucje JST.
100. Niewystarczająca liczba punktów bezpłatnego dostępu do Internetu.
II. Infrastruktura
Infrastruktura drogowa, w tym drogi rowerowe – problemy:
101. Niewystarczająco rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszo-rowerowych, spacerowych, złe ich oznakowanie, brak elementarnego wyposażenia np. toalet, miejsc biwakowania, miejsc ogniskowych.
102. Wiele dróg wymagających uregulowania stanu prawnego i remontu.
103. Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych.
104. Ciągi piesze wymagające zwiększenia bezpieczeństwa poprzez przebudowę i poszerzenie.
II. Infrastruktura
Komunikacja publiczna w gminach i pomiędzy gminami - problemy:
105. Niewystarczająca sieć powiązań komunikacyjnych między sąsiadującymi gminami, z Krosnem (siedziba powiatu) zwłaszcza poza sezonem wakacyjnym.
106. Brak niskoemisyjnej komunikacji pasażerskiej w obszarze uzdrowisk.

Tabela 4. Problemy Gmin partnerów Strategii w sferze gospodarki i promocji

Sfera gospodarcza i promocji Gmin
Gospodarka, przedsiębiorczość - problemy:
107. Nierozwinięta współpraca pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami i podmiotami branży uzdrowiskowej na rzecz uatrakcyjnienia oferty.   108. Niewystarczające dostosowanie infrastruktury technicznej gmin do potrzeb prowadzenia i rozwijania działalności.   109. Niska konkurencyjność i innowacyjność lokalnych przedsiębiorstw.
Sfera gospodarcza i promocji Gmin
Turystyka, w tym lecznictwo uzdrowiskowe - problemy:
110. Trudności w utrzymaniu obiektów zabytkowych oraz obiektów i przestrzeni zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej (wysokie koszty, wymogi konserwatorskie) – zaniedbane, niewykorzystane turystycznie obiekty.   111. Bariery komunikacyjne nieprzyjazne dla turystów ze względu na trudności ze znalezieniem wolnego miejsca parkingowego czy postojowego.   112. Zły stan techniczny części obiektów zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i zagospodarowania terenów wraz z ich infrastrukturą towarzyszącą.   113. Niewystarczająca baza i oferta lecznictwa uzdrowiskowego i noclegowego.   114. Zły stan techniczny istniejących ścieżek spacerowych, turystycznych i biegowych (oznakowanie, miejsca biwakowe, toalety, wiaty itp.).   115. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna.   116. Słabo rozwinięta infrastruktura do świadczenia usług przyrodolecniczych, przestarzałe i zużyte wyposażenie.   117. Niewystarczająca oferta usług przyrodolecniczych.   118. Słabo rozwinięta oferta dla gości chcących aktywnie spędzać czas.   119. Trzymanie się stereotypów przy tworzeniu oferty turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej – brak wykorzystania nowoczesnych, atrakcyjnych i sprawdzonych rozwiązań w tym zakresie.   120. Słabo rozwinięta zintegrowana oferta turystyczno-uzdrowiskowa obu Gmin – Rymanów i Iwonicz-Zdrój.   121. Brak przygotowanych i dobrze wyposażonych parkingów dla kamperów – coraz dynamiczniej rozwijającej się takiej formy turystyki.   122. Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna dla dzieci.   123. Brak centralnego miejsca recepcyjnego i obsługi kuracjuszy i turystów.   124. Słabo rozwinięta ciągła obsługa informacyjna turystów - bardzo słaby przepływ informacji na temat wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych organizowanych na terenie gmin.   125. Niewystarczająca liczba cyklicznych (wizerunkowych) imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych   126. Nierozwinięta współpraca gestorów branży turystyczno-uzdrowiskowej.   127. Niski poziom współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i podmiotami świadczącymi usługi uzdrowiskowe oraz turystyczne.
Sfera gospodarcza i promocji Gmin
Rolnictwo i leśnictwo - problemy:
128. Znaczne rozdrobnienie agrarne.   129. Zanikająca produkcja w małych gospodarstwach rolnych.   130. Nierozwinięte gospodarstwa ekologiczne.   131. Niska dostępność lokalnych produktów na terenie gmin.   132. Niski stopień rozpoznawalności produktów lokalnych.   133. Brak funkcjonalnych miejsc handlu produktami lokalnymi.   134. Dewastacje ścieżek leśnych powodowane przez nieuprawniony ruch pojazdów mechanicznych.
Sfera gospodarcza i promocji Gmin
Rynek pracy - problemy:

135. Brak wyspecjalizowanych wolnych zasobów kadrowych – zawody medyczne, gastronomiczne i świadczenia usług społecznych.
136. Niski poziom aktywności pro zawodowych osób pozostających bez zatrudnienia.
Sfera gospodarcza i promocji Gmin
Polityka gospodarcza i promocja Gmin - problemy:
137. Niewystarczająca promocja gospodarcza obu gmin Rymanowa i Iwonicza-Zdroju - zbyt mała liczba inwestorów zewnętrznych.
138. Słabo rozwinięta współpraca samorządów obu gmin Rymanowa i Iwonicza-Zdroju w zakresie promocji i kreowania marki turystycznej i uzdrowiskowej.
139. Niska rozpoznawalność gmin, jako miejsc atrakcyjnych uzdrowiskowo i turystycznie.
140. Brak marki miejsca gmin.
141. Niewystarczająca liczba wykreowanych produktów lokalnych.
142. Niewystarczająca wspólna promocja produktów lokalnych z zaangażowaniem samorządów gmin.
143. Niewystarczający system informacji identyfikacyjnej i przestrzennej na terenie uzdrowisk i obszarów przyległych.
144. Brak nowoczesnych, multimedialnych punktów informacji turystycznej.
145. Zbyt słabo rozpropagowana oferta Stacji Narciarskiej „Kiczera Ski”.
146. Niewykorzystane warunki do rozwijania oferty turystyki astronomicznej – podróży w celu obserwacji zjawisk na niebie (praktyczny brak „zanieczyszczenia” światłem w niektórych miejscowościach obu gmin.

2. Wnioski podsumowujące

Analizą zostały objęte dwie gminy uzdrowiskowe Rymanów i Iwonicz-Zdrój, dla których została opracowana niniejsza strategia. Porównanie danych ilościowych i jakościowych obejmowało m.in. dynamikę i strukturę zjawisk demograficznych, społecznych, gospodarczych oraz środowiskowo-przestrzennych. Analiza została opracowana w oparciu o dane z lat 2016 do 2022.

Wnioski podsumowujące prezentowane są w trzech sferach na podstawie wyników przeprowadzonych opracowanej diagnozy, badania CAWI oraz warsztatów i spotkań. Zostały one także skonsultowane z interesariuszami dokumentu strategii. Poniżej prezentowane wnioski zostały zintegrowane oraz pogrupowane tematycznie.

Tabela 5. Wnioski podsumowujące sferę społeczną.

Sfera społeczna (zaspokojenie potrzeb społecznych)
1. Analizą zostały objęte dwie gminy uzdrowskowe Rymanów i Iwonicz-Zdrój, dla których została opracowana niniejsza strategia.   2. W województwie podkarpackim funkcjonują następujące uzdrowiska: Rymanów-Zdrój, Iwonicz-Zdrój, Horyniec-Zdrój, Uzdrowisko Polańczyk i „najmłodsze” Latoszyn Zdrój.   3. Uzdrowisko Rymanów-Zdrój położone jest na terenie gminy Rymanów, a Iwonicz-Zdrój na terenie gminy Iwonicz-Zdrój.   4. Gmina miejsko-wiejska Rymanów zajmuje obszar 167km², co stanowi blisko 23% całkowitej powierzchni obszarów uzdrowskowych w województwie (gmina ta pod względem wielkości zajmuje 4 miejsce wśród 5 gmin uzdrowskowych Podkarpacia). Z kolei Gmina Iwonicz-Zdrój, jest najmniejszą tego typu gminą w województwie i zajmuje obszar 46km² (6% powierzchni obszarów uzdrowskowych w województwie).   5. Liczba mieszkańców na terenie gmin uzdrowskowych powiatu krośnieńskiego spadła na przestrzeni badanych lat. Największy spadek ludności odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój (liczba ludności zmniejszyła się o 5,75%). Mniejszy spadek odnotowano w Gminie Rymanów, gdzie liczba ludności spadła z 15 830 do 15 294, co stanowiło 3,39% ludności.   6. Na terenie objętym strategią w latach 2016-2022 spadła gęstość zaludnienia.   7. Na terenie objętym strategią w latach 2016-2022 spadł przyrost naturalny. W obu gminach zgony na 1000 ludności przewyższały w okresie 2020-2022 liczbę żywych urodzeń.   8. Dysproporcje w udziale kobiet w ogólnej populacji Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój można zaobserwować w przedziale wiekowym 55+. Liczba kobiet w tej kategorii wiekowej w 2022 roku na analizowanym obszarze wynosiła 4569 i stanowiła ponad 35% wszystkich kobiet. Z kolei w przedziałach wiekowych tj. 0-19, 20-34, 35-54 przeważają mężczyźni.   9. Z uwagi na wydłużanie się przeciętnego trwania życia należy spodziewać się w najbliższych latach, również na terenie analizowanych gmin uzdrowskowych, stałego wzrostu liczby osób starszych.   10. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2022 roku wyniósł 73,00 i jest to wartość wyższa   11. w porównaniu do notowanej wówczas w kraju i województwie podkarpackim, a także powiecie krośnieńskim.   12. Z analizy udziału grup ekonomicznych w ludności ogółem można zauważyć zdecydowany spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym z 61,85% w 2016 r. do 57,8% w roku 2022 oraz znaczący wzrost grupy poprodukcyjnej z 18,45% w roku 2016 do 22,1% w roku 2022.   13. Trend migracji na przestrzeni lat 2016-2022 miał wartości ujemne, których wartość rosła. Ruchy migracyjne spowodowane są głównie starzeniem się społeczeństwa i wyjazdami, szczególnie młodych osób, za granicę lub w inne rejony kraju - przede wszystkim za pracę.   14. Kolejne dane, dotyczące liczby małżeństw i rozwodów na obszarze obu gmin w latach 2016-2022 wskazują na spadek zawieranych małżeństw i wzrost rozwodów. Najwięcej małżeństw zawarto w 2016 roku, zaś najwięcej rozwodów miało miejsce w 2022 roku. Zjawiska te mogą mieć istotne konsekwencje dla samorządów, ponieważ na ogół dzieci z rodzin rozbitych przeżywają silne osobiste problemy, których bez specjalistycznej pomocy psychologa nie można rozwiązać.   15. Wychowaniem przedszkolnym w roku szkolnym 2021/2022 objęto łącznie 990 dzieci w wieku 3–6 lat. Realizowane było w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Najwyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowano w Gminie Rymanów – 91,6%. W Gminie Iwonicz-Zdrój analizowany wskaźnik był niższy i wyniósł 78,8%. W latach 2016-2022 badany wskaźnik charakteryzował się ogólną tendencją rosnącą, polepszały się również warunki prowadzenia wychowania.   16. Liczba miejsc w przedszkolach jest jednak niewystarczająca (nie wszystkie dzieci są objęte opieką przedszkolną), natomiast problemem pozostaje niedostateczna liczba żłobków w gminie Rymanów oraz ich brak w Gminie Iwonicz-Zdrój. Ograniczenia te bezpośrednio lub pośrednio utrudniają rodzicom podjęcie stałej pracy.   17. W 2022 roku na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonowało łącznie czternaście szkół podstawowych i trzy szkoły ponadpodstawowe (1 w Gminie Rymanów i 2 w Iwoniczu-Zdroju) oraz Szkoła Muzyczna I stopnia (Gmina Rymanów).   18. Funkcjonujące na terenie obu analizowanych gmin szkoły ponadpodstawowe nie prowadzą kursów dotyczących kwalifikacji zawodowych, szczególnie dla dorosłych, co bardzo ogranicza takim osobom możliwość podwyższania/zmiany przygotowania zawodowego w miejscu zamieszkania.

19. Dostępność usług medycznych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w porównaniu do jednostek porównywalnych (województwo, kraj jest dość niska. W 2022 roku na 10 tys. ludności w powiecie krośnieńskim, w granicach administracyjnych, w których zlokalizowane są Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój - przypadało 17,3 lekarzy. Wartość ta jest mniejsza od notowanej wówczas w województwie podkarpackim (31,0) i kraju (38,3).
20. Podstawową opiekę zdrowotną zapewniają mieszkańcom przychodnie zlokalizowane w analizowanych gminach. Na terenie obu gmin w 2016 roku funkcjonowało łącznie 11 przychodni, co przekładało się na blisko 5 przychodni na 10 tys. ludności. W 2022 roku liczba przychodni zwiększyła się o dwie, zatem na 10 tys. ludności przypadało 6 przychodni.
21. Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 8 aptek (po 4 w każdej gminie, dodatkowo na terenie Gminy Rymanów funkcjonują 2 punkty apteczne), a na jedną ogólnodostępną aptekę przypada średnio 3 205 mieszkańców. Dla porównania w Polsce na jedną aptekę ogólnodostępną i punkt apteczny przypadało średnio 2 956 osób.
22. Na terenie będącym przedmiotem analizy z uwagi na uzdrowiskowy charakter Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonują szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe dysponujące w 2022 roku łącznie 2 608 łózkami.
23. Niepokojąco wygląda wskaźnik zgonów noworodków na 1000 żywych urodzeń.
24. W 2016 średnia wartość wskaźnika obliczona dla powiatu krośnieńskiego była na poziomie 2,9, ale wzrosła do wartości 12,0 w 2021 roku, przez co była znacznie wyższa o notowanej w kraju (3,9) i w całym województwie podkarpackim (4,1).
25. Na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w 2022 roku na 10 tys. ludności przypadało 290 beneficjentów pomocy środowiskowej. W badanym okresie nastąpił spadek przedmiotowego wskaźnika o 419.
26. W roku 2022 roku na 10 tys. ludności przypadało 290 beneficjentów pomocy środowiskowej. Największa liczba mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności była w Gminie Rymanów - 339 (spadek o 233 w stosunku do roku 2016). Mniej beneficjentów odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój - 241 (spadek aż o 604 w stosunku do roku 2016).
27. Analizując liczbę osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, według grup ekonomicznych w latach 2016-2022 można zauważyć, że liczba beneficjentów zmalała w kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym z 564 osób w 2016r. do 301 w 2022r., w wieku produkcyjnym z 613 w 2016r. do 333 w roku 2022, zaś w wieku poprodukcyjnym liczba osób była na tym samym poziomie 86.
28. Obie analizowane jednostki realizują dedykowane polityki mające przeciwdziałać wkluczeniom, problemom alkoholowym i przemocy.
29. Gminy realizują swój ustawowy obowiązek uchwalając, co roku programy rozwiązywania problemów alkoholowych, programy pomocy rodzinie, przeciwdziałaniu narkomanii.
30. Głównymi instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój są:
  - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie,
  - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iwoniczu-Zdroju.
31. Ze środowiskowej pomocy społecznej w 2022 roku korzystało 296 gospodarstw domowych w Gminie Rymanów i 127 gospodarstw domowych w Gminie Iwonicz-Zdrój. W wieku przedprodukcyjnym korzystało 42% mieszkańców, w wieku produkcyjnym 46%, a w wieku poprodukcyjnym 12%. Na obszarze analizowanych gmin znajduje się łącznie 5 placówek pomocy społecznej, w tym: 2 domy pomocy społecznej (w Iwoniczu) i 1 środowiskowy dom samopomocy (w Rymanowie).
32. Oferta opieki długoterminowej dla osób potrzebujących z analizowanych jst nadal jest niewystarczająca i mało zróżnicowana.
33. W obu gminach funkcjonują placówki wsparcia dziennego wykonującymi zadania wspierania rodziny, w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W pracy z dzieckiem współpracują z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Ponadto prowadzą zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia terapeutyczne, kompensacyjne i logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, udzielają pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych.
34. Mieszkańcy obu analizowanych gmin uzdrowiskowych mają dość dobry dostęp do różnych form pomocy, korzystają w tym zakresie ze wsparcia następujących ośrodków:
  - Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie,
  - Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rymanowie,
  - Klub Senior + w Klimkowie,

- Dzienny Dom Pobytu w Łazach,
  - Dom Pomocy Społecznej Zakonu Bonifratrów w Iwoniczu,
  - Dom Pomocy Społecznej Sióstr Felicjanek dla Dzieci w Iwoniczu.
35. Pomimo, iż na terenie analizowanych gmin funkcjonują hospicja domowe, a w Wojewódzkim Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie mieści się Zakład opiekuńczo-leczniczy, to opieka długoterminowa dla osób potrzebujących z analizowanych jst nadal jest niewystarczająca i mało zróżnicowana.
36. Bardzo istotnym zachowaniem mieszkańców z punktu np. rozwiązywania niektórych problemów, realizowania swoich pasji i zainteresowań oraz innych zadań publicznych jest aktywność społeczna. Można ją mierzyć m.in. liczbą działających na danym obszarze organizacji pozarządowych. W 2022 roku na terenie analizowanych gmin funkcjonowało łącznie 101 organizacji pozarządowych, skupionych najczęściej wokół kultury, sportu i działań prospołecznych. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przedstawia się następująco: Gmina Rymanów – 4,41, Gmina Iwonicz-Zdrój – 4,21. Były to wartości niższe niż w kraju (4,56) i porównywalne z notowaną liczbą w województwie podkarpackim (4,42).
37. W obu analizowanych gminach można zauważyć dość wysoką frekwencję wyborczą. W wyborach prezydenckich w 2020 roku odnotowano frekwencję na poziomie 69,99%, z kolei w wyborach parlamentarnych w 2023 roku frekwencja wyniosła 71,72%, a w wyborach samorządowych w 2024 roku – 54,86%.
38. W zakresie kultury najważniejszymi instytucjami są Gminny Ośrodek Kultury w Rymanowie i Centrum Kultury i Czytelnictwa w Iwoniczu-Zdroju. Zaplecze kulturalne tych instytucji, dla których organami założycielskimi są analizowane gminy jest niewystarczająco rozwinięte, biorąc pod uwagę stan techniczny, wyposażenie i dostęp do instytucji kulturalnych. Jest przestarzałe, zbyt mało jest lokalnych galerii sztuki, muzeów i kin, a to wpływa na niską jakość części oferty kulturalnej, jej atrakcyjność i możliwości dalszego rozwijania. Jest to szczególnie istotny aspekt ze względu na funkcje jakie te gminy pełnią – leczenie sanatoryjne, pobyty uzdrowskowe i inne. Oczywiście działalność tych ośrodków nie skupia się tylko na kuracuszach, ale w głównej mierze na mieszkańcach wszystkich miejscowości w których właśnie zaplecze jest jak opisane powyżej.
39. Należy jednak wskazać prężnie funkcjonujące biblioteki, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, które starają się wypełnić swoimi działaniami kulturalną przestrzeń w gminach. Wymagają one jednak modernizacji bazy lokalowej i wyposażenia. Ponadto na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój, w tym w uzdrowskowych ich częściach, znajduje się wiele cennych zasobów kultury i lokalnego dziedzictwa kulturowego, które stanowią istotny element tożsamości społeczności oraz potencjał rozwoju edukacji i turystyki kulturowej. Niestety, zasoby te w znacznej części nie zostały dotychczas w odpowiedni sposób zabezpieczone, zdigitalizowane i udostępnione mieszkańcom oraz odwiedzającym w nowoczesnej, ogólnodostępnej formie.
40. Na terenie obu analizowanych gmin w 2022 roku funkcjonowały 22 grupy artystyczne, w tym: 4 grupy muzyczno-instrumentalne, 3 grupy wokalne i chóry, 5 zespołów folklorystycznych i 10 grup tanecznych – we wszystkich tych aktywnościach odnotowano spadki.
41. Przy ww. ośrodkach kultury działają również koła, kluby, sekcje. W 2022 roku działało 10 takich klubów, ale ich liczba zmniejszyła się w stosunku do roku 2016 o 11. W 2022 roku funkcjonował 1 klub plastyczny, 1 taneczny, 1 fotograficzny i filmowy, 3 turystyczne i sportowo-rekreacyjne, 1 Uniwersytet Trzeciego Wieku, 1 filmowy klub dyskusyjny i 2 inne kluby. Funkcjonowanie takich instytucji jest istotne z punktu widzenia starzejącego się społeczeństwa zamieszkującego analizowany obszar. Jednak ogółem liczba tych podmiotów spadła z 21 w 2016r. do 10 w 2022r.
42. Na analizowanym działają organizacje, które propagują kulturę fizyczną i rekreację. Należą do nich kluby i stowarzyszenia sportowe. Według danych z GUS dostępnych za lata 2016 i 2018 funkcjonowało tu odpowiednio 27 i 28 klubów sportowych i w 2018 roku na 10 tys. ludności przypadało 20 klubów.
43. W 2016 roku członkami klubów było 1383 osoby i liczba ta zmniejszyła się w roku 2018 do 1088 osób.
44. Na terenie analizowanych gmin uzdrowskowych funkcjonuje łącznie 54 obiekty sportowe, w tym: 13 stadionów sportowych, 8 boisk wielofunkcyjnych, 17 obiektów przyszkolnych, 2 baseny. Niestety nie wszystkie są dostosowane do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych i do przyjęcia niepełnosprawnych widzów. Widać więc problem z dostępnością obiektów dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi przebywających na obiektach jako uczestnicy wydarzeń sportowych i jako widzowie. Generalnie infrastruktura obu analizowanych gmin do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych jest niewystarczająco rozwinięta.

45. W 2016 roku członkami klubów było 1383 osoby i liczba ta zmniejszyła się w roku 2018 do 1088 osób. W klubach ogółem w 2018 roku ćwiczyło 1202 osoby. Oznacza to, że aktywność mieszkańców w zakresie uprawiania sportu i rekreacji nadal jest niska.
46. Większość obiektów rekreacyjnych jest zlokalizowanych w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu-Zdroju, stąd niewystarczające jest zagospodarowanie przestrzeni publicznych w pozostałych miejscowościach wiejskich obu gmin.
47. Na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych znajdują się unikatowe budowle sakralne oraz zabudowy osadnicze i uzdrowiskowe, wpisane do rejestru zabytków. Niestety część z nich jest w złym stanie technicznym, w niektórych przypadkach wymagającym natychmiastowej interwencji konserwatorskiej, uzupełnienia i wyposażenia, w tym przejścia na bardziej nowoczesne technologie. Wiele zabytków jest aktualnie nieużytkowanych, co skutkuje bardzo szybko postępującym niszczeniem.
48. Część zabudowy (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne) straciła swój architektoniczny blask, aktualnie znajduje się w złym stanie technicznym i charakteryzuje się niską estetyką obiektów i przestrzeni zabytkowych.
49. W latach 2016-2022 odnotowano wzrost ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję
50. w zakończonych postępowaniach przygotowawczych. W 2016 roku takich przestępstw było 1008, a w 2022 r. – 1584. Najwięcej przestępstw popełnianych na obszarze powiatu krośnieńskiego, w których granicach administracyjnych są analizowane gminy uzdrowiskowe w 2022 roku było przeciwko mieniu – 1089 oraz miało charakter gospodarczy – 900. Najmniej przestępstw zakwalifikowano jako te przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności, chociaż w stosunku do roku 2016 wzrosły one z 46 do 50.
51. W 2022 roku odnotowano na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy uzdrowiskowe 41 wypadków drogowych, w których zginęła 1 osoba, a 52 zostały ranne. Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym w obu gminach uzdrowiskowych wynikają w głównej mierze z nagminnego przekraczania dozwolonej prędkości, ale też i braków w infrastrukturze: braku obwodnicy Rymanowa, niewystarczającej liczba miejsc parkingowych i postojowych, braku ścieżek rowerowych, ograniczonej lokalnej sieci drogowej, braku urządzeń bezpieczeństwa przy drogach publicznych zabezpieczających ruch pieszych w części miejscowości.
52. Na przestrzeni lat 2016-2022 odnotowano nieznaczny spadek wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw ogółem. Wykrywalność przestępstw ogółem zmniejszyła się z 78,6% w 2016 roku do 77,0% w roku 2022.
53. Na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy turystyczne, w 2022 roku odnotowano 1589 zdarzeń wymagających interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej, w tym jednostek OSP z obu gmin.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych (BDL, GUS, dane jst), na podstawie badania ankietowego oraz wyników warsztatów z interesariuszami.

Tabela 6. Wnioski podsumowujące sferę przestrzenno-środowiskową.

Sfera przestrzenno-środowiskowa	
1.	W okresie 2016-2022 na terenie opisywanych gmin uzdrowiskowych nieznacznie pogorszeniu uległa jakość nawierzchni drogowych: dróg gminnych i powiatowych. Nieco ubyło dróg o nawierzchni twardej ulepszonej. W 2016 takich dróg było 60,192km, a w 2022 roku - 60,052km. Przybyło natomiast dróg o twardej nawierzchni. W 2016 roku odnotowano 96,842km takich dróg, a w 2022 roku 123,356km. Drogi o nawierzchni gruntowej wzrosły z 29,104km do 30,564km.
2.	Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikają m.in. z braków w infrastrukturze: braku obwodnicy Rymanowa, niewystarczającej liczby miejsc parkingowych i postojowych, braku ścieżek rowerowych, ograniczonej lokalnej sieci drogowej, braku urządzeń bezpieczeństwa przy drogach publicznych zabezpieczających ruch pieszych w części miejscowości.
3.	Na terenie obu analizowanych gmin znajduje się 148 przystanków autobusowych. Pod zarządem obu gmin znajduje się 137 pod zarządem gmin: 109 przystanków w Gminie Rymanów, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 28 przystanków.
4.	Główne szlaki komunikacyjne drogowe na terenie analizowanych gmin to: droga krajowa nr 28 - Wadowice - Jasło - Krosno - Sanok – Przemyśl (do granicy państwa w Medyce); droga wojewódzka Nr 887 - Brzozów - Rymanów – Daliowa; droga wojewódzka Nr 889 - prowadząca z Sieniawy przez Bukowsko do Szczawnego licząca 31,6km. Droga ta łączy się z drogą wojewódzką nr 892 prowadzącą przez Radoszyce na Słowację.

5. W 2022 r. w powiecie krośnieńskim, w granicach którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowiskowe, wskaźniki opisujące liczbę samochodów osobowych i ciężarowych w przeliczeniu na 1000 ludności, kształtowały się na poziomie odpowiednio: 601,5 oraz 67,9. Dla porównania w województwie podkarpackim ten wskaźnik wynosił w 2022 roku odpowiednio 633,6 i 96,3. Ponieważ z roku na rok przybywa użytkowników dróg poprawa jakości stanu dróg powinna być zadaniem priorytetowym ze względu na jakość życia i prowadzenia działalności gospodarczej mieszkańców oraz dostępności obszaru dla gości z zewnątrz.
6. Przez teren Gminy Rymanów przebiega linia kolejowa nr 108. Jest to linia jednotorowa relacji Stróże – Krościenko. W miejscowości Wróblík Szlachecki występuje stacja kolejowa z bocznicą. Stacja osobowo-towarowa oddalona jest 5km od miejscowości Rymanów. Natomiast w miejscowości Milcza znajduje się przystanek kolejowy. Linia kolejowa przebiega przez teren wsi Milcza, Wróblík Szlachecki i Wróblík Królewski, a jej długość na tym odcinku wynosi 5,6km. Gmina Iwonicz-Zdrój na swoim terenie nie posiada infrastruktury kolejowej.
7. Na terenie powiatu krośnieńskiego na 100 km² przypadało 0,04km dróg rowerowych i jest to bardzo niska wartość w porównaniu do województwa i kraju, która świadczy o bardzo słabo rozwiniętej sieci dróg rowerowych.
8. Wokół miejscowości uzdrowiskowych i w ich otoczeniu zlokalizowane są ścieżki ruchowe, trasa fitness, inne trasy piesze, spacerowe, biegowe, rowerowe – jednak wymagają one ponownego, lepszego oznakowania, wydania map, w tym elektronicznych, wyposażenia ich w małą architekturę, przygotowania infrastruktury towarzyszącej tj. toalety, wiaty, miejsca ogniskowe, place zabaw, nasadzenia krzewów.
9. Zasoby w budynki mieszkalne na terenie gmin uzdrowiskowych wynosiły w roku 2022 - 6 622 szt. i wzrosły o 107,6% w stosunku do roku 2016, w którym analizowane gminy w swoich zasobach miały 6 156 budynków mieszkalnych.
10. W 2022 roku analizowane gminy uzdrowiskowe powiatu krośnieńskiego w swoich zasobach posiadały tylko 6 lokali socjalnych (1 posiadała Gmina Rymanów, a 5 Gmina Iwonicz-Zdrój). Sytuację tę należy uznać, jako deficyt mieszkań socjalnych.
11. W latach 2016-2022 wprowadzono znaczny wzrost odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (ale nadal liczba miejsc w przedszkolach jest niewystarczająca – nie wszystkie dzieci są objęte opieką przedszkolną), natomiast problemem pozostaje niedostateczna liczba żłobków na analizowanym terenie oraz ich brak w Gminie Iwonicz-Zdrój.
12. Wskaźnik nasycenia mieszkaniami, nadal był w 2022 roku daleki od zakładanego przez Narodowy Program Mieszkaniowy wyniku 435 mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, który ma zostać osiągnięty do roku 2030. Na terenie badanych gmin na 1000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 294,6 mieszkania.
13. W badanym okresie przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania zwiększyła się z 94,5m² do 96,9m², co za tym idzie również powierzchnia mieszkania przypadająca na jedną osobę zwiększyła się z 24,9m² do 28,6m².
14. Według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych do sieci wodociągowej było podłączonych 52,6% lokale będące w zasobach analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego (niewystarczająco rozwinięta sieć wodociągowa), a do sieci kanalizacyjnej 90,75% budynków mieszkalnych (sieć kanalizacji sanitarnej w większości wymaga modernizacji z uwagi na zły stan techniczny).
15. Sieć energetyczna zlokalizowana na terenie obu analizowanych gmin jest niewydolna, a zapewnienie ciągłości dostaw energii zagrożone (wymaga doinwestowania),
16. Pomimo zapewnienia dostępu do Internetu na obszarze obu analizowanych gmin część mieszkańców nadal pozostaje wykluczona cyfrowo i brakuje punktów bezpłatnego dostępu do Internetu.
17. Według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie obu gmin uzdrowiskowych wynosiła łącznie 320,2km i w badanym okresie jej długość sukcesywnie się zwiększała. Wzrost obserwuje się również w liczbie przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W 2022 roku wynosiła ona 6 417szt., podczas gdy w 2016 wartość ta wynosiła 5 847 szt.
18. W obu analizowanych jednostkach odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, czyli w dostęp do bieżącej wody przekroczył 97%. Dostęp do łazienki posiada po 95% mieszkań w obu gminach, ustęp spłukiwany posiada po 96% mieszkań, a centralne ogrzewania po 81% w każdej analizowanej gminie. W gaz sieciowy wyposażonych jest 92% mieszkań w Gminie Rymanów i 93% mieszkań w Gminie Iwonicz-Zdrój. Nadal obecne są różnice w wyposażeniu mieszkań między miastem a wsią, chociaż są one już coraz mniejsze (maksymalnie do 5%).
19. Pomimo zapewnienia dostępu do Internetu na obszarze obu analizowanych gmin część mieszkańców nadal pozostaje wykluczona cyfrowo i wciąż brakuje punktów bezpłatnego dostępu do Internetu.

20. Mimo rosnącej z roku na rok liczby zasobów mieszkaniowych obu gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego, wskaźnik nasycenia analizowanej przestrzeni mieszkaniami nadal był w 2022 roku daleki od zakładanego przez Narodowy Program Mieszkaniowy wyniku 435 mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, który ma zostać osiągnięty do roku 2030. Na terenie badanych gmin na 1000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 294,6 mieszkania – deficyt mieszkań.
21. Wskaźnik mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w obu analizowanych gminach w 2022 roku był na podobnym poziomie i wyniósł w Gminie Rymanów 2,9, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 3,0. Wartość analizowanego wskaźnika była porównywalna z wartością notowaną wówczas w powiecie krośnieńskim, ale była znacznie niższa niż wartość, jaką osiągnęło województwo podkarpackie i kraj.
22. Ze względu na założenia polityki klimatycznej UE niezwykle istotną kwestią staje się sposób ogrzewania budynków mieszkalnych, przemysłowych i użyteczności publicznej oraz ich charakterystyka energetyczna. Zasilanie odbiorców w ciepło, poza zasięgiem sieci ciepłowniczej i kotłów centralnych, opiera się na ogrzewaniu indywidualnym, wykorzystującym paliwa węglowe: węgiel kamienny, ekogroszek, gaz ziemny oraz biomasę: drewno, pellet.
23. Jednym z głównych źródeł dostawy ciepła na obszarze analizowanych gmin prócz kotłowni centralnych jest sieć gazowa. Łączna długość czynnej sieci gazowej na analizowanym obszarze wynosi 246400m. Zużycie gazu z sieci w kWh na 1 mieszkańca wyższe jest w Gminie Iwonicz-Zdrój (2194,2kWh), niż w Gminie Rymanów (1941,3kWh). Stosowanie gazu, jako źródła ciepła jest korzystne z punktu widzenia osiągnięcia celów polityki klimatycznej UE oraz ze względu na uzdrowiska.
24. Wyniki pomiarów stężenia pyłu PM10 zawarte w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim za rok 2021”, opracowanej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, wskazywały na brak wystąpienia w 2021 r. na obszarze obu gmin przekroczenia dozwolonej liczby dni ze średnim 24-godzinnym stężeniem pyłu PM10, przewyższającym poziom dopuszczalny oraz brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego określonego dla stężenia średniego rocznego. Należy jednak pamiętać, że warunki pogodowe na danym obszarze bardzo silnie wpływają na kumulację bądź rozpraszanie zanieczyszczeń.
25. Wody powierzchniowe są istotnym elementem krajobrazu analizowanych gmin uzdrowiskowych, wpływającym na ich różnorodność i atrakcyjność. Udział wód powierzchniowych w ogólnej ich powierzchni przedstawia się następująco: Gmina Rymanów - 206,65ha, Gmina Iwonicz-Zdrój - 20,54ha.
26. W ogóle powierzchni, wody w Gminie Rymanów – stanowią 1,24% jej powierzchni (zapora - Zbiornik Sieniawski na Wisłoku), zaś w Gminie Iwonicz-Zdrój – stanowią 0,45%.
27. Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku występował: 1 rezerwat przyrody, 1 obszar chronionego krajobrazu, 6 obszarów „Natura 2000” oraz 1 użytek ekologiczny.
28. Przez gminę Rymanów przepływa rzeka Wisłok (rzeka górską, o wartkim biegu, skalistym podłożu z pięknym przełomem w Rudawce Rymanowskiej, w której stwierdzono występowanie 26 gatunków ryb, z czego 18 z rodziny karpiowatych), zbiornik zaporowy Besko w Sieniawie.
29. Obszary uzdrowiskowe obu gmin charakteryzują się uzdrowiskowym mikroklimatem, bogatymi złożami wód mineralnych.
30. Występujące w obu gminach prawie pierwotne lasy są ostoją licznej i różnorodnej fauny (oprócz dużych i okazałych zwierząt, tj. niedźwiedzie, wilki, jelenie, sarny, dziki, spotkać tu można wiele gatunków drobnych ssaków, ptaków, gadów, płazów a także owadów i innych bezkręgowców).
31. Na terenie obu gmin są zlokalizowane obszary i obiekty objęte ochroną przyrody (Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, Obszary Natura 2000 oraz strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B i C).
32. Ze względu na liczne walory przyrodnicze i uzdrowiskowe, Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój pełnią funkcję jednostek typowo uzdrowiskowo-turystycznych o charakterze wypoczynkowym i zdrowotnym. Walory krajobrazowe stwarzają idealne warunki do różnych aktywności fizycznych: pieszych wędrówek, wycieczek rowerowych, spływów kajakowych, narciarstwa czy innych. Oferują szeroki wachlarz usług sanatoryjnych oraz atrakcyjną ofertę usług turystycznych i kulturalnych.
33. Wymienione od pkt. 25 zasoby i atrakcje przyrodnicze, geograficzne i turystyczne nie są dostatecznie wykorzystane do rozwijania oferty sportowo-rekreacyjnej, zarówno dla mieszkańców, jak i gości, w tym oferty związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej.
34. Władze powiatowe i gminne współpracują przy budowaniu wspólnego wizerunku turystycznego obszaru i produktu turystycznego. Przykładem może być wytyczony szlak turystyczny rowerowy, taki jak: Czerwony Szlak Rowerowy „Między Zdrojami” o długości 24km. Niestety sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych na analizowanym terenie jest nadal niewystarczająco rozwinięta.
35. Niewystarczająco rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszo-rowerowych, spacerowych, złe ich oznakowanie, brak elementarnej wyposażenia np. toalet, miejsc biwakowania, miejsc ogniskowych

36. Zły stan techniczny i niska estetyka obiektów i przestrzeni zabytkowych (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne),
37. Niestety część zabudowy (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej, stare założenia urbanistyczne i inne) straciła swój architektoniczny, niepowtarzalny styl. Aktualnie znajduje się w złym stanie technicznym, charakteryzuje się niską estetyką obiektów i przestrzeni zabytkowych, przez co nie może być wykorzystana turystycznie. Trudności w dobrym zachowaniu obiektów zabytkowych oraz obiektów i przestrzeni zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego wynikają m.in. z wymogów konserwatorskich, a także wysokich kosztów konserwacji i renowacji.
38. Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 54 obiekty sportowe, w tym: 13 stadionów sportowych, 8 boisk wielofunkcyjnych, 17 obiektów przyszkolnych, 2 baseny. Niestety nie wszystkie są dostosowane do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych i do przyjęcia niepełnosprawnych widzów. Widać więc problem z dostępnością obiektów dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi przebywających na obiektach jako uczestnicy wydarzeń sportowych i jako widzowie. W przypadku hal sportowych odnotowano tylko jedną pełnowymiarową halę na tym terenie.
39. Mieszkańcy mogą również korzystać z 20 siłowni zewnętrznych (14 w Gminie /Rymanów i 6 w Gminie Iwonicz-Zdrój), 5 kortów tenisowych, boiska do piłki plażowej, 2 terenów rekreacyjnych, opisanych poniżej. Infrastruktura obu analizowanych gmin do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych jest niewystarczająco rozwinięta. Nie są one też przygotowane do pełnej obsługi osób z niepełnosprawnościami np. ruchowymi, a należy przy tym pamiętać, że zdecydowana większość kuracjuszy to osoby starsze, mające zwykle problemy ze sprawnością fizyczną.
40. Większość obiektów rekreacyjnych jest zlokalizowanych w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu-Zdroju, stąd brak jest przestrzeni publicznych w części miejscowości wiejskich zagospodarowanych dla realizacji ofert czasu wolnego.

Tabela 7. Wnioski podsumowujące sferę gospodarki i promocji.

Sfera gospodarki i promocji	
1.	Wskaźnik liczby pracujących na 1 000 mieszkańców dla całego obszaru objętego Strategią był znacznie niższy niż dla województwa podkarpackiego.
2.	W powiecie krośnieńskim, w którym są zlokalizowane gminy uzdrowiskowe: Rymanów i Iwonicz-Zdrój, do 2019 roku najwięcej osób zatrudnionych było w grupie: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 53-54% wszystkich pracujących w powiecie. Aktualnie sektorem dającym największe zatrudnienie mieszkańcom gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego jest przemysł i budownictwo.
3.	Gospodarstwa rolne na terenie obu analizowanych gmin charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Największy udział w strukturze gospodarstw rolnych mają gospodarstwa od
4.	1 do 5ha, które stanowią w Gminie Rymanów przeszło 78%, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 88%.
5.	Na 1497 wszystkich gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie analizowanych gmin, tylko 91 ma powierzchnię 15 ha i więcej.
6.	23% wszystkich gospodarstw rolnych końcową produkcję rolniczą przeznacza na sprzedaż (niska dostępność produktów lokalnych), a 44% na samozaopatrzenie. 33% gospodarstw rolnych nie prowadzi produkcji rolnej (zanikająca produkcja rolna).
7.	Na terenie obu analizowanych gmin nie ma funkcjonalnych miejsc handlu produktami lokalnymi, a produkty lokalne nie są rozpoznawalne.
8.	Na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego nie rozwinęły się gospodarstwa ekologiczne.
9.	Bez pracy, na obszarze analizowanych gmin pozostawało łącznie 233 osoby co stanowiło 2,6% ludności w wieku aktywności zawodowej.
10.	Niski poziom aktywności pro zawodowych osób pozostających bez zatrudnienia - na terenie powiatu krośnieńskiego, na terenie którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowiskowe od roku 2016 liczba osób pozostających bez pracy długotrwale czyli takich powyżej 12 miesięcy spadła jedynie o 670 osób.
11.	Zdecydowanym problemem jest bezrobocie długotrwale wśród mieszkańców, którzy stanowią aż 46,36% bezrobotnych. W strukturze bezrobotnych jest również wysoki udział bezrobotnych mieszkańców wsi. Stanowią oni nieco ponad 36% ogółu bezrobotnych. Należy poszukiwać sposobów na ich aktywizację i kształcenie umiejętności.
12.	W ostatnich latach na obszarze objętym strategią zmniejszyła się roczna liczba wykreślanych podmiotów - w 2022 wykreślono 36 podmiotów, a w 2016 – 55 podmiotów na 10 tys. ludności.

13. Najwięcej nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowano w 2022 roku w budownictwie - 48 oraz handlu hurtowym i detalicznym – 20, najmniej - tylko 1 podmiot zarejestrowano w działalności związanej z obsługą nieruchomości.
14. W strukturze wielkościowej podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie obu gmin, podobnie jak w przypadku całej Polski, dominują mikro i małe przedsiębiorstwa stanowiące 98,35% wszystkich przedsiębiorstw. W grupie tej odnotowano również największy przyrost podmiotów w 2022 r. - w porównaniu do roku 2016 o 354 podmioty,
15. Obie badane gminy, z uwagi na charakter miejsko-wiejski, są ośrodkami o dużej koncentracji działalności gospodarczej. W 2022 r. funkcjonowało tutaj odpowiednio: 1 416 podmiotów gospodarczych w Gminie Rymanów, które stanowiły 59% wszystkich podmiotów funkcjonujących na analizowanym terenie i 975 podmiotów gospodarczych w Gminie Iwonicz-Zdrój, które stanowiły pozostałe 41% podmiotów ogółem.
16. W latach 2016-2022 nastąpił również skok w nakładach inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca z 926 zł w 2016 roku do 3 730 zł w roku 2022. W dalszym ciągu były to jednak nakłady znacznie niższe niż w kraju i nieco niższe niż w województwie podkarpackim, gdzie wyniosły odpowiednio: 6 592 zł i 3 850 zł.
17. W okresie 2016-2022 zauważalny jest również odpływ kapitału zagranicznego. W roku 2016 na terenie powiatu krośnieńskiego, w granicach administracyjnych którego leżą gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój funkcjonowało 9 podmiotów z kapitałem zagranicznym, a w roku 2022 już tylko 2.
18. Istotnym obszarem funkcjonowania obu analizowanych gmin w zakresie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, centrami B+R i ośrodkami naukowymi zlokalizowanymi na ich terenie są również instytucje otoczenia biznesu. W 2022 r. wskaźnik opisujący liczbę instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej kształtował się na poziomie 272,65 i był znacznie niższy niż notowany w województwie podkarpackim – 501,1 i kraju: 834,4 (taka sytuacja m.in. wpływa na niską konkurencyjność i innowacyjność lokalnych przedsiębiorstw).
19. Gmina Rymanów dysponuje terenami inwestycyjnymi o łącznej powierzchni 145,2889 ha, a Gmina Iwonicz-Zdrój nie posiada terenów inwestycyjnych przygotowanych do potrzeb prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej.
20. Obie analizowane gminy uzdrowskie posiadają swoje strony internetowe, które służą do szybkiej komunikacji z mieszkańcami i inwestorami. W portalach można odnaleźć informacje dotyczące działalności organizacji pozarządowych, aktywności społecznej gmin, wydarzeń kulturalnych i sportowych, projektów finansowanych z zewnętrznych źródeł oraz szerokie działy obejmujące walory turystyczne gmin, jednak wciąż brakuje upowszechnia informacji oraz promocji zasobów przyrodoleczniczych, którymi dysponują obie gminy. Obie gminy posiadają swoje logotypy i grafiki identyfikujące je wizualnie.
21. Obie gminy korzystają też aktywnie z narzędzi internetowych i różnych kanałów w social mediach do komunikacji z mieszkańcami, ale także w celu poszerzenia zasięgu potencjalnych odbiorców treści – kuracjuszy, turystów i inwestorów.
22. Obie analizowane gminy podejmują działania wizerunkowe i informacyjne, są one jednak bardziej ukierunkowane na promocję wśród swoich mieszkańców i raczej o tematyce kulturalnej. Nie ma wydarzeń biznesowych, które przyciągałyby kapitał i inwestycje (niewystarczająca promocja gospodarcza obu gmin - zbyt mała liczba inwestorów zewnętrznych).
23. Teren obu analizowanych gmin uzdrowskich należy do tych terenów Polski, dla których turystyka jest skutecznym instrumentem rozwoju gospodarki, ich aktywizacji i zmniejszenia bezrobocia. Turystyka z uwagi na nadgraniczne położenie regionu, może stać się również atrakcyjnym społecznie i ekonomicznie polem współpracy międzynarodowej.
24. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, bez zidentyfikowanej kluczowej infrastruktury, która decydowałaby o wizerunku i atrakcyjności tego obszaru dla prowadzenia działalności gospodarczej.
25. Władze analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego współpracują przy budowaniu wspólnego wizerunku turystycznego obszaru i produktu turystycznego. Przykładem może być wytyczony szlak turystyczny rowerowy: Czerwony Szlak Rowerowy „Między Zdrojami” o długości 24km, który łączy się w swym wschodnim przebiegu z niebieską ścieżką rowerową, tzw. „Rowerowym Szlakiem Etnograficznym” (trasa przebiegu: Rymanów – Rymanów-Zdrój – Deszno – Królik Polski – Wisłoczek – Rudawka Rymanowska – Pastwiska – Sieniawa – Bartoszków – Rymanów). Niestety sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych na analizowanym terenie jest nadal niewystarczająco rozwinięta, często prowadzą one drogami publicznymi przez co nie są wystarczająco bezpieczne dla turystów na rowerach.
26. Baza noclegowa na terenie analizowanych gmin uzdrowskich jest zróżnicowana pod względem typów dostępnych obiektów noclegowych. Na terenie obu jst, funkcjonują: hotele, pensjonaty, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zespoły domków turystycznych,

- pola biwakowe, zakłady uzdrowiskowe, kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne, ale nadal jest niewystarczająca ich oferta.
27. Od 2016 roku przez kolejne 3 lata miał miejsce wzrost liczby udzielanych noclegów na analizowanym obszarze, po czym w okresie pandemii COVID19 odnotowano spadek analizowanego wskaźnika i kolejny wzrost w 2022 roku.
28. Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój, mimo potencjału turystycznego, brakuje dedykowanych, odpowiednio przygotowanych i wyposażonych parkingów dla kamperów tzw. camper parków z pełną infrastrukturą (przyłącza prądu, wody, punkty zrzutu ścieków). Brak takiej infrastruktury stanowi istotne ograniczenie w rozwoju tego segmentu rynku turystycznego. Może on skutkować utratą potencjalnych przychodów dla lokalnych przedsiębiorców (gastronomia, handel, atrakcje turystyczne) oraz ograniczeniem możliwości budowania nowoczesnych produktów turystycznych opartych o mobilność, aktywny wypoczynek i niezależność podróży. W związku z powyższym, wskazane jest uwzględnienie problemu braku infrastruktury dla kamperów w dalszych działaniach strategicznych oraz rozwijanie oferty gmin w tym zakresie, m.in. poprzez tworzenie specjalnych stref postojowych w atrakcyjnych lokalizacjach turystycznych.
29. Na terenie będącym przedmiotem analizy z uwagi na uzdrowiskowy charakter Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonują szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe dysponujące w 2022 roku łącznie 2 608 łózkami.
30. „Uzdrowisko Rymanów” tworzą:
31. Szpitale i sanatoria uzdrowiskowe - 887 łózek;
32. Zakłady przyrodolecznictwa: Uzdrowiskowy Zakład Przyrodolecznictwa nr I w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowiskowym „Eskulap”, Uzdrowiskowy Zakład Przyrodolecznictwa nr II w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowiskowym „Zimowit” – w tych obiektach są ogólnodostępne punkty czerpalne wód mineralnych;
33. Szpitale i ośrodki rehabilitacyjne – 183 łóżka;
34. Obiekty hotelowe;
35. Obiekty wyłączone z działalności: Sanatorium Uzdrowiskowe „Krystyna”, Szpital uzdrowiskowy „Gozdawa”, Sanatorium uzdrowiskowe „Leliwa”;
36. „Świerkowy Zdrój Medical Spa” Rymanów-Zdrój.
- „Uzdrowisko Iwonicz” tworzą:
37. jeden szpital uzdrowiskowy,
38. dwa centra lecznictwa uzdrowiskowego,
39. pięć sanatoriów,
40. 7 obiektów sanatoryjnych
41. Leczenie uzdrowiskowe jest prowadzone przy wykorzystaniu naturalnych właściwości leczniczych wód i klimatu jak również urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego takich jak:
42. Pijalnia Wód Mineralnych,
43. Baseny rehabilitacyjne w:
44. Centrum Lecznictwa Uzdrowiskowego „Uzdrowiska Iwonicz” S.A,
45. „Świerkowy Zdrój Medical Spa”,
46. Centrum Rehabilitacji Rolników „KRUS”,
47. Centrum Promocji Zdrowia „Sanvit”.
48. Wymieniona wyżej lista obiektów sanatoryjnych jest imponująca, jednak należy pamiętać, że są to obiekty stare, albo bardzo stare. Wiąże się to nierzadko z pełnym wręcz wyeksploatowaniem, marnym i zawodnym wyposażeniem. Obiekty te też są „za ciasne” ponieważ nie mogą przyjąć wszystkich zainteresowanych kuracjuszy. Potrzebna jest szybka interwencja polegająca na rozbudowie, kompleksowym wyposażeniu w nowoczesny sprzęt do świadczenia usług na wysokim poziomie.
49. W latach 2016-2022 zauważalny był również spadek zainteresowania turystów krajowych regionem o czym świadczy spadek liczby udzielonych noclegów na 10 tys. ludności. W 2016 turystom krajowym udzielono 46 872 noclegi we wszystkich obiektach noclegowych, a w 2022 roku było ich już 43 831 noclegów. Spadło również zainteresowanie ze strony turystów zagranicznych. W roku 2016 udzielono im 181 noclegów na 10 tysięcy mieszkańców, a w 2022 roku – 125.
50. Wydarzenia kulturalne w gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego mają charakter sezonowy (głównie sezon letni – wakacyjny) i nie są dobrze promowane.

Źródło: Opracowanie własne

3. Zidentyfikowane czynniki rozwojowe - analiza SWOT

Na podstawie przeprowadzonych analiz oraz warsztatów diagnostycznych zidentyfikowane zostały również czynniki sprzyjające rozwojowi Obszaru Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój: mocne strony i szanse oraz niesprzyjające rozwojowi Obszaru: słabości i zagrożenia w otoczeniu obszaru Gmin partnerów Strategii. Identyfikacja dokonana została odrębnie dla czynników rozwojowych wewnętrznych (mocne strony i słabości), odnoszących się do obszaru Gmin partnerów Strategii (na które podmioty samorządowe Gmin partnerów Strategii w dużym stopniu mogą wpływać) oraz czynników rozwojowych zewnętrznych (szanse i zagrożenia) odnoszących się do otoczenia Gmin partnerów Strategii (na które podmioty samorządowe Gmin partnerów Strategii nie mogą wpływać lub mogą wpływać tylko w bardzo ograniczonym stopniu).

Podsumowując analiza SWOT została przeprowadzona w podziale na cztery grupy czynników obejmujących:

- Mocne strony Gmin partnerów Strategii, tj. uwarunkowania wewnętrzne (endogeniczne), czyli elementy rzeczywistości mających pozytywny charakter z punktu widzenia jego przyszłego rozwoju.
- Słabe strony Gmin partnerów Strategii tj. uwarunkowań wewnętrznych o negatywnym charakterze.
- Szanse w otoczeniu Gmin partnerów Strategii, tj. uwarunkowania zewnętrzne (egzogeniczne) sprzyjające rozwojowi. Jako szanse uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem Gmin partnerów Strategii lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jego obszarze.
- Zagrożenia strony Gmin partnerów Strategii, tj. uwarunkowania zewnętrzne (egzogeniczne) niesprzyjające rozwojowi. Jako zagrożenia uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem Gmin partnerów Strategii lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jego obszarze.

Tabela 8. Wyniki analizy SWOT prezentowane są poniżej.

Atrybuty obszaru działania Gmin partnerów Strategii	Słabości obszaru działania Gmin partnerów Strategii
+ atrakcyjne położenie obu gmin w Beskidzie Niskim lub na jego obrzeżach, + bogate złoża wód leczniczych oraz klimat o potwierdzonych właściwościach leczniczych, + kilkusetletnie tradycje lecznictwa uzdrowiskowego i sanatoryjnego, + zabytkowy charakter uzdrowisk wraz z pięknem architektury budynków sanatoryjnych wkomponowanych w dziewiczy krajobraz, + malowniczy krajobraz Przełomu Wisłoka w Beskidzie Niskim, + rozwinięta infrastruktura lecznictwa uzdrowiskowego, + rozwinięta oferta usług gastronomicznych, + funkcjonująca Stacja Narciarska „Kiczera Ski”, + doskonale zachowane środowisko przyrodnicze – rezerваты przyrody: „Bukowica”, „Źródlika Jasółki”, parki krajobrazowe: „Jaśliski Park Krajobrazowy”, „Obszary Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego”, Obszary „Natura 2000” i inne formy ochrony przyrody, + działania samorządów i organizacji NGO w zakresie zwiększenia świadomości ekologicznej	– wyeksploatowana infrastruktura lecznictwa uzdrowiskowego, – niedostatecznie zagospodarowane i zadbane przestrzenie publiczne, zwłaszcza w miejscowościach o dużej presji turystycznej, – niewystarczająca (nierówna dla wszystkich miejscowości gmin) liczba obiektów i wyposażenie pomieszczeń/lokalności do aktywnego spędzania czasu wolnego, szczególnie dla młodzieży, – niewystarczający poziom współpracy wszystkich podmiotów działających w branży uzdrowiskowo-turystycznej zakresie promocji całonocnej oferty (sieciowanie), – niewystarczająca/nierówna oferta atrakcji kulturalno-artystycznych we wszystkich miejscowościach gmin, ograniczenia związane m.in. ze stanem infrastruktury (Amfiteatr w Iwoniczu-Zdroju), – zbyt mało bezpiecznych i oznakowanych tras rowerowych, spacerowych, biegowych i innych do wykonywania aktywności fizycznej i rekreacyjnej, zróżnicowanej pod kątem użytkowników o różnej sprawności, w tym dla osób niepełnosprawnych,

i zaangażowania w działania na rzecz ochrony przyrody mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój, + wysoko oceniana przez mieszkańców jakość obsługi w jednostkach samorządowych i w jednostkach organizacyjnych gmin, + bardzo dobry kontakt władz gminy z mieszkańcami – włączanie mieszkańców w działania władz, w procesy decyzyjne, + wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych (zwłaszcza KGW, OSP) w realizacji ich celów statutowych, + systematyczne inwestowanie w rozwój miejscowości gmin, z uwzględnieniem funkcji uzdrowskich Rymanowa-Zdroju i Iwonicza-Zdroju, + wysoka sprawność i skuteczność samorządów w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na działania prorozwojowe, zarówno w zakresie rozbudowy i unowocześniania infrastruktury technicznej, jak i służących zwiększaniu aktywności obywatelskiej mieszkańców, + wysoko oceniany przez mieszkańców poziom bezpieczeństwa publicznego, + działające na terenie obu gmin, a zwłaszcza gminy Rymanów, gospodarstwa rolne o wyjątkowo wysokiej specjalizacji w produkcji mleka, + organizowane cyklicznie, szczególnie w uzdrowskich imprezy typu jarmarki, targi, pokazy prezentujące lokalne produkty, + liczne, cenne zabytki, szczególnie związane z historią lecznictwa sanatoryjnego, + dobrze rozwinięta (w porównaniu do sąsiednich gmin) infrastruktura spędzania wolnego czasu: baseny, korty tenisowe, wyciąg narciarski, + funkcjonujące na terenie gmin szkoły średnie: Zespół Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich w Iwoniczu-Zdroju, Liceum Ogólnokształcące im. S. Wyspiańskiego w Rymanowie, + funkcjonująca Szkoła Muzyczna I st. w Rymanowie.	– pogarszający się stan techniczny niektórych dróg gminnych, – ograniczona powierzchnia uzbrojonych terenów budowlanych, – trudności w parkowaniu samochodów w miejscach o wysokich walorach turystycznych, obiektach użyteczności publicznej, kościołach, – niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu dla rodzin z dziećmi, – bardzo skromna oferta sportowo-turystyczna w okresie jesienno-zimowym, – niedostatecznie rozwinięta infrastruktura związana z aktywnością sportową, rekreacyjną i zdrowotną m.in. korty tenisowe, siłownie zewnętrzne, kalistenika, place wodne dla dzieci, hala sportowa umożliwiająca organizację „dużych” imprez sportowych i kulturalnych, kryty basen z dobrą ofertą hydroterapii, rehabilitacji różnych schorzeń i dysfunkcji psycho-fizycznych, – zły stan boisk sportowych, – nierozwinięta lub mało atrakcyjna infrastruktura towarzysząca szlakom turystycznym np. wieże widokowe, miejsca na pozostawianie odpadów (systematycznie opróżniane, utrzymane w stanie do użytku w każdym momencie np. paleniska z drewnem we wiatkach, ławki, stoły), – wymagające poprawy utrzymania istniejące szlaki turystyczne piesze, rowerowe, biegowe: oznakowanie, infrastruktura towarzysząca, – niski stopień rekreacyjnego zagospodarowania górnego odcinka Wisłoka: miejsca biwakowe, wiaty, toalety itp., – bardzo słabo rozwinięta letnia oferta Stacji Narciarskiej „Kiczera Ski” – niewykorzystane warunki m.in. do uruchomienia turystyki astronomicznej, rozwoju kolarstwa górskiego itp., – niewystarczająca oferta gier terenowych i miejskich, ogrodów sensorycznych, – niski stopień przygotowania pełnej, dostępnej informacji turystycznej, kulturalnej z wykorzystaniem technik cyfrowych (punkty multimedialne, dedykowane strony internetowe), – brak chodników dla pieszych przy niektórych odcinkach dróg, zwłaszcza o dużym i rosnącym natężeniu ruchu, braki w oświetleniu, w tym przejść dla pieszych, – zagrożenia w ruchu na drogach ze strony pieszych – nieprzestrzeganie przepisów zakresie stosowania świateł odblaskowych po zmierzchu, – niewykorzystane nowoczesne narzędzia podnoszące bezpieczeństwo na drogach i miejscach o zwiększonym zagrożeniu np. monitoring wizyjny, – niedostateczna dostępność opieki dla dzieci z najmłodszych grup wiekowych (żłobków), szczególnie w gminie Iwonicz-Zdrój,

	– brak wolnych mieszkań socjalnych, – brak wodociągu w niektórych miejscowościach obu gmin, – spadający poziom czytelnictwa w bibliotekach publicznych, – bardzo niski poziom digitalizacji zbiorów bibliotecznych, innych dokumentów o dużej wartości historycznej, starych i nowych fotografii, filmów prezentujących obszar, zabytki i ofertę zwłaszcza uzdrowisk, – zbyt niska aktywność społeczna - niewystarczająca aktywność mieszkańców w życiu publicznym, roszczeniowe postawy, – utrzymująca się na stałym poziomie dość liczna grupa osób bezrobotnych, w tym o wykształceniu wyższym w kierunkach mało przydatnych na rynku pracy, – nieprzystosowanie części obiektów użyteczności publicznej dostępnych dla niepełnosprawnych, – popadanie w ruinę, zaniedbania, brak środków na utrzymanie cennych zabytków, szczególnie związanych z historią lecznictwa sanatoryjnego, – obiekty sanatoryjne wymagające remontu, nowoczesnego wyposażenia i dostosowania prowadzonych usług dla kuracjuszy na poziomie zapewniającym wysoką ich jakość i unikalność, co najmniej w skali kraju, – niedostateczna ilość zorganizowanych, adekwatnie do rosnącej presji turystycznej, przestrzeni z wyposażeniem: „poidelka” z wodą mineralną, tablice informacyjne o dostępnych w pobliżu atrakcjach, – niewykreowany, wspólny dla obu gmin całoroczny produkt/oferta, unikalna w stosunku do innych uzdrowisk w Polsce, przyciągająca kuracjuszy i turystów, – słabe skomunikowanie oferty połączeń publicznego i prywatnego transportu drogowego, dotyczące zwłaszcza położonych peryferyjnie miejscowości obu gmin, – niedostateczny nadzór Policji, szczególnie w zakresie zachowania bezpieczeństwa na drogach,
Szanse w otoczeniu Gmin partnerów Strategii	Zagrożenia w otoczeniu Gmin partnerów Strategii
+ prowadzona od dziesięcioleci przemyślana, racjonalna gospodarka leśna w lasach uzdrowiskowych z uwzględnieniem społecznych funkcji lasu prowadzona przez Nadleśnictwo Rymanów, + wysokie zainteresowanie ofertą lecznictwa uzdrowiskowego – stały „dopływ” kuracjuszy wynikający z kontraktów Uzdrowisk z Narodowym Funduszem Zdrowia,	– wysoka konkurencja innych uzdrowisk na Podkarpaciu, zwłaszcza Polańczyka i Łatoszyna, – stale rozwijana, nowoczesna i atrakcyjna oferta turystyczna Bieszczadów, – Magurski Park Narodowy - unikalny obszar przyrodniczy w Polsce, bogaty w różnorodność flory i fauny przyciągający turystów z całej Polski, – rosnące zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym – droga krajowa, drogi wojewódzkie,

+ duże zainteresowanie ofertą turystyczno-sanatoryjną innych podmiotów gospodarczych w Rymanowie-Zdroju i w Iwoniczu-Zdroju oraz w miejscowościach o podobnych walorach turystycznych i uzdrowiskowych np. Rudawka Rymanowska, Puławy, + stałe zainteresowanie turystów z Polski i z zagranicy wypoczynkiem i zwiedzaniem Beskidu Niskiego i Bieszczadów, + bliskie położenie przy granicy ze Słowacją – możliwość rozwijania oferty np. poprzez organizowanie tematycznych wycieczek, rajdów itp. + bliskość ważnych ośrodków turystycznych z bogatą ofertą kulturalno-oświatowo-rekreacyjną: Sanok – Muzeum Historyczne, Skansen – Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, kompleks basenów, lodowisko sztuczne, tor lodowy, + bliskość Krosna regionalnego ośrodka kultury z unikalną w skali Europy kolekcją lamp naftowych zgromadzoną w Muzeum Podkarpackim, + wyjątkowa oferta Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza z otwartą w 1854 roku i nadal działająca, kopalnią ropy naftowej w Bóbrce, + stała oferta w okresie od wiosny do jesieni spływów kajakowych na Sanie i Wiśloku, + wyjątkowo atrakcyjny dla wędkarstwa muchowego San – organizowane zawody o randze mistrzostw świata, Europy, Polski, + urokliwy przełom rzeki Wiśłok zwany Jarem Wiśłoka na odcinku Mymoń-Besko, + rozwinięta sieć szlaków turystycznych w Beskidzie Niskim i w Bieszczadach, + rosnąca liczba osób chcących utrzymywać wysoką aktywność fizyczną, moda na tzw. zdrowy styl życia, + dostępne programy pomocowe dla samorządów, ich jednostek organizacyjnych, dla NGO i innych podmiotów np. parafii na poprawę infrastruktury, wyposażanie obiektów użyteczności publicznej, na włączanie mieszkańców działania na rzecz jak największego udziału w rozwiązywaniu problemów swoich i swoich środowisk, + Krajowy Program Odbudowy, + wsparcie finansowe zakładania i prowadzenia spółdzielni socjalnych, + działalność LGD „Dorzecze Wiśłoka” i LGD „Kraina Nafty” – możliwość uzyskania wsparcia dla jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i NGO, + możliwość pozyskania dofinansowania dla NGO, parafii i innych podmiotów i instytucji w ramach	– przypadki niedostatecznego zimowego utrzymania dróg powiatowych i wojewódzkich, – wiele atrakcji turystycznych na bliskiej Słowacji np. Aquapark z wodą termalną w Bardejowie, – rosnące zagrożenia cyberprzestępczością, – ograniczenia inwestycyjne związane z występowaniem obszarów objętych różnymi formami ochrony, – trudne procedury rozliczania projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych – zwłaszcza dla małych organizacji pozarządowych, KGW, – trudności w pozyskiwaniu dotacji na renowację i konserwację zabytków, – niestabilność przepisów prawnych bardzo utrudniająca prowadzenie działalności gospodarczej, – rosnące koszty energii powodujące spadek rentowności przedsiębiorstw, a w konsekwencji możliwości inwestowania w rozwój, – wysoka atrakcyjność pracy poza gminami powodująca utratę dobrze wykwalifikowanych pracowników, – niekorzystne trendy zachowań społecznych obojętność, mała gotowość do niesienia pomocy innym, wyobcowanie, „ucieczka w ślad iluzji komputerowych”, nadmierne i nieumiejętne korzystanie z Internetu, w tym przez dzieci i młodzież, – trudny dostęp do środków zewnętrznych na przebudowę i modernizację dróg, – coraz większe trudności w utrzymaniu miejsc pracy wynikające z obciążeń fiskalnych i finansowych, – rosnąca inflacja zwiększająca ryzyko podejmowania działań inwestycyjnych w firmach, – działania wojenne poza wschodnią granicą Polski.

konkursów ogłaszanych przez różne fundusze i programy, m.in. Narodowe Centrum Kultury, fundacje „Biedronki”, Orlenu itp. + dostępne środki pomocowe na rozwijanie działalności gospodarczej, szczególnie sektora MŚP, dla osób prowadzących gospodarstwa rolne, + wsparcie na rozpoczynanie i rozwój działalności gospodarczej udzielane przez PUP Krosno, + funkcjonujące dalekobieżne połączenia autobusowe z największymi miastami w Polsce, + rozwinięte ośrodki akademickie (Krosno, Sanok), oferujące atrakcyjne i „aktualne” kierunki studiów, + rosnąca oferta pomocy organizacjom w formie fundraisingu, + rozwijanie wolontariatu w różnych dziedzinach życia, szczególnie w działaniach społecznych.	

Źródło: Opracowanie własne

4. Wyzwania rozwojowe Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

Syntezę zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów i potencjałów rozwojowych Gmin partnerów Strategii rozwinięto w postaci wyzwań rozwojowych. Wyzwania rozwojowe stanowią podsumowanie Diagnozy i jednocześnie charakteryzują się spojrzeniem w przyszłość. Integrują poszczególne czynniki rozwojowe i wskazują jakich rezultatów oraz zmian należy oczekiwać w przyszłości.

Wyzwania rozwojowe dla tych gmin, unikalnych w skali co najmniej województwa i pełnią ponadlokalne funkcje uzdrowiskowe oraz turystyczno-rekreacyjne, a równocześnie są miejscem życia ich mieszkańców, sformułowano w takim ujęciu, aby z jednej strony wykazać tę specyfikę i w pewnym sensie rozdzielić te dwa aspekty, z drugiej zaś wykazać jak się przenikają.

Wyzwanie 1. Wzmacnianie lokalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki, wykorzystania unikalnych zasobów wód mineralnych oraz warunków środowiskowo-przyrodniczych.

Wyzwanie 2.

Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej działalności i roli ośrodków tworzących ofertę turystyczną, rekreacyjną, sportową i uzdrowiskową – m.in. obiekty sanatoryjne i uzdrowiskowe, ośrodki sportów „zimowych” i „letnich”, oferujących warunki do uprawiania kolarstwa górskiego, narciarstwa, trasy spacerowe, biegowe, ścieżki przyrodnicze.

Wyzwanie 3.

Utrzymanie w doskonałym stanie, tworzenie i znakowanie nowych szlaków turystycznych, budowa tras rowerowych i narciarskich, innej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, budowa i remont publicznej infrastruktury turystycznej (place zabaw, wiaty, miejsca parkingowe, mała architektura, ogrody sensoryczne, wieże widokowe, miejsca dla nowych form turystyki i rekreacji – pola dla kamperów, pumtracków, toalety na szlakach itp.).

Wyzwanie 4.

Rozwijanie współpracy podmiotów tworzących kompleksową ofertę dla gości odwiedzających gminy w zakresie np. lecznictwa uzdrowiskowego, aktywności sportowo-rekreacyjnej, informacji o bazie noclegowo-gastronomicznej, organizowanych wydarzeniach, produktach lokalnych.

Wyzwanie 5.

Zwiększenie rozpoznawalności Gmin, unowocześnienie form promocji opartej na nowoczesnej marce turystycznej - kanały i narzędzia komunikacji z potencjalnymi odbiorcami, uwzględniające najnowsze trendy np. multimedialne punkty informacji turystycznej.

Wyzwanie 6.

Prowadzenie inwestycji polegających na budowie, przebudowie, rozbudowie i remoncie infrastruktury, nowoczesnego wyposażenia obiektów lecznictwa uzdrowiskowego w Rymanowie-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju oraz miejscowościach „przyległych” o podobnych walorach klimatyczno-środowiskowych. Zapewnienie atrakcyjnych, nowoczesnych warunków świadczenia usług leczniczych, rozwój oferty o nowe świadczenia, zmniejszenie energochłonności infrastruktury oraz poszerzenie skali działalności w poszczególnych obszarach lecznictwa uzdrowiskowego.

Tworzenie warunków wszechstronnego rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców poprzez:

- 6a. Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, generowanie innowacji: wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców – pomoc w ubieganiu się o środki pomocowe na rozpoczynanie i/lub rozwijanie własnej, działalności gospodarczej, ułatwianie inwestowania podmiotom z zewnątrz.
- 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji.
- 6c. Zapewnienie opieki przedszkolnej i żłobkowej, umożliwiające rodzicom powrót na rynek pracy poprzez inwestycje w infrastrukturę żłobkową poprzez jej modernizację oraz rozbudowę, zakup dodatkowego wyposażenia oraz rozwój oferty opiekuńczej.
- 6d. Zapewnienie opieki oraz aktywizacja społeczna osób starszych.
- 6e. Zwiększanie aktywności obywatelskiej, wspieranie organizacji pozarządowych działających na terenie obydwu gmin.
- 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnienie miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach.
- 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
- 6h. Zachowanie, pielęgnowanie oraz udostępnianie materialnego i niematerialnego, bogatego dziedzictwa kulturowego.
- 6i. Poprawa zaspokojenia potrzeb związanych z ochroną zdrowia, specjalistyczną opieką medyczną, rehabilitacją i usługami opiekuńczymi.

III. Strategia rozwoju

Cele strategiczne i kierunki działań oraz zadania realizacyjne Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030 zostały wypracowane na podstawie podsumowania wyników diagnozy opisanych powyżej oraz wyników spotkań warsztatowych z udziałem głównych interesariuszy:

- Przedstawicieli samorządów, Partnerów objętych opracowaniem.
- Przedstawicieli jednostek organizacyjnych samorządów objętych opracowaniem.
- Przedstawicieli środowiska uzdrowiskowego i turystycznego oraz organizacji pozarządowych.
- Przedstawicieli firm i pracodawców.
- Mieszkańców gmin objętych opracowaniem

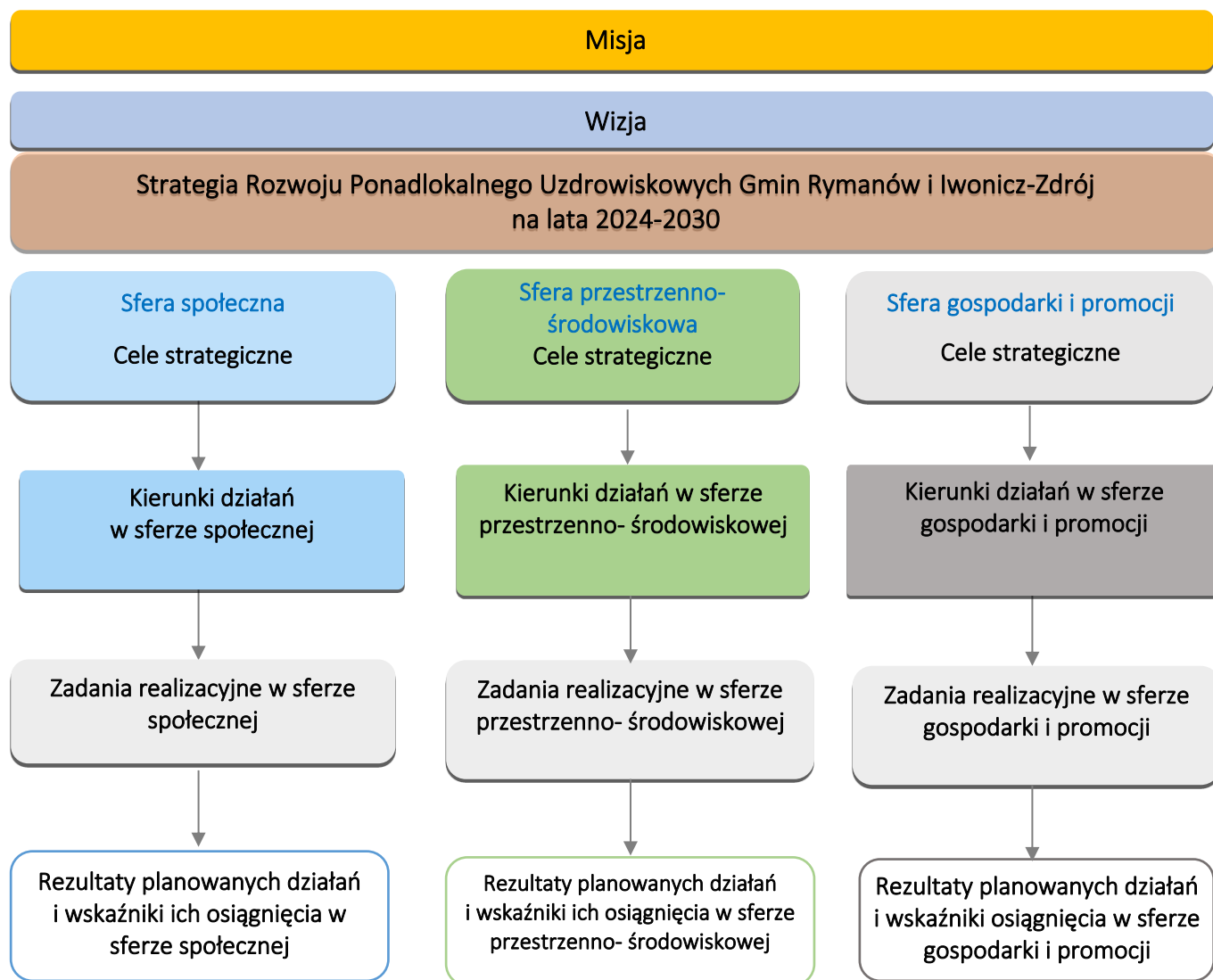
Wszystkie kierunki działań wypracowane w ramach prac nad Strategią znajdują swoje uzasadnienie w problemach, jakie zostały zdiagnozowane na obszarze obu gmin, a podjęte w ramach tych zadania realizacyjne znacząco przyczynią się do lepszego rozwoju obszaru w trzech sferach: społecznej, zasobów i potencjałów oraz gospodarczej.

1. Struktura logiczna Strategii

Misja, wizja cele i kierunki działań Strategii są przedstawione w formie drzewa prezentującego strukturę logiczną Strategii, odrębnie w trzech sferach: społecznej, zasobów i potencjałów oraz gospodarki i promocji,

Dla każdej z trzech sfer zostały opracowane cele strategiczne, które określają rezultaty o zasadniczym znaczeniu w długiej perspektywie czasu oraz kierunkują działania na rzecz rozwoju obszaru obu gmin. Cele strategiczne związane są z decyzjami dotyczącymi utrzymania lub zmiany wykorzystania zasobów i potencjałów gmin. Cele strategiczne są dalej dekomponowane na kierunki działań. W każdym z trzech obszarów wskazane zostały również wiązki projektów partnerskich i uzupełniających.

Schemat 1. Struktura logiczna Strategii.

Źródło: Opracowanie własne

2. Misja i Wizja Strategii

2.1. Misja

Rymanów i Iwonicz-Zdrój to gminy o unikalnych walorach klimatycznych i przyrodniczych, udostępniające rozwiniętą, adresowaną do zróżnicowanych grup odbiorców infrastrukturę oraz ofertę produktów uzdrowiskowych i turystyczno-rekreacyjnych, docenianych przez kuracjuszy i turystów w Polsce i w krajach europejskich. To miejsce współpracy samorządów obu gmin oraz przedsiębiorców i środowisk społecznych, dzięki której cały czas utrzymywana jest ich silna pozycja konkurencyjna atrakcyjne warunki życia i pracy mieszkańców w tych gminach.

2.2. Wizja

Wizja stanowi projekcję pożądanego stanu, do którego powinny doprowadzić działania podjęte w ramach realizacji celów i kierunków działań Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Naszą wizją jest ciągły rozwój dzięki posiadaniu kapitałów: ludzkiego, społecznego i kreatywnego oraz wykorzystaniu najnowszych światowych technologii i rozwiązań technicznych. Dzięki naszemu położeniu oraz rozwiniętej infrastrukturze instytucjonalnej i umiejętności naszych kadr skutecznego zarządzania rozwojem, jesteśmy atrakcyjnym, otwartym na współpracę transgraniczną partnerem w sferze gospodarczej, środowiskowo-przestrzennej i społecznej.

Uzdrowiskowe Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój w 2030 roku to obszar:

- ✚ Atrakcyjnych warunków do wszechstronnego rozwoju i wysokiej jakości życia mieszkańców.
- ✚ Silnej gospodarki w sferze leczenia uzdrowiskowego, turystyki, wykorzystania unikalnych zasobów wód mineralnych oraz warunków środowiskowo-przyrodniczych.
- ✚ Atrakcyjnych i nowoczesnych warunków świadczenia usług leczniczych w oparciu o nowoczesną, o niskiej energochłonności infrastrukturę i wyposażenia obiektów leczenia uzdrowiskowego w Rymanowie-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju oraz miejscowościach „przyległych” o podobnych walorach klimatyczno-środowiskowych.
- ✚ Rozwiniętych ośrodków tworzących ofertę turystyczną, rekreacyjną, sportową i uzdrowiskową w oparciu o obiekty sanatoryjne i uzdrowiskowe, ośrodki sportów „zimowych” i „letnich”, oferujących warunki do uprawiania kolarstwa górskiego, narciarstwa, trasy spacerowe, biegowe, ścieżki przyrodnicze.
- ✚ Utrzymanych w doskonałym stanie, oznakowanych szlaków turystycznych, tras rowerowych i narciarskich oraz zróżnicowanej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i publicznej infrastruktury turystycznej z placami zabaw, miejscami parkingowymi, małą architekturą, ogrodami sensorycznymi, wieżami widokowymi, miejscami do uprawiania nowych form turystyki i rekreacji oraz polami dla kamperów, pumptracków.
- ✚ Rozwiniętej współpracy podmiotów tworzących dla gości odwiedzających gminy kompleksową ofertę w zakresie leczenia uzdrowiskowego, aktywności sportowo-rekreacyjnych.
- ✚ Rozwiniętej koordynacji w udostępnianiu informacji o bazie noclegowo-gastronomicznej, organizowanych wydarzeniach i produktach lokalnych.
- ✚ Doskonałej dostępności informacji, wykorzystującej zróżnicowane kanały i narzędzia komunikacji z potencjalnymi odbiorcami, uwzględniające najnowsze trendy technologii teleinformatycznych.

3. Cele strategiczne i kierunki działań

3.1. Struktura obszarów i celów

Wizja i Misja zostały zdekomponowane na cele strategiczne odrębnie w każdej z trzech sfer. W tabeli poniżej zaprezentowane zostały wszystkie cele strategiczne. Koordynatorem realizacji tych celów będzie Lider Partnerstwa wraz ze wszystkimi partnerami Porozumienia.

Tabela 9. Cele strategiczne i kierunki działań.

Sfera społeczna	Sfera środowiskowo-przestrzenna	Sfera gospodarki i promocji
Cel strategiczny 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój.	Cel strategiczny 2: Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu. Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.	Cel strategiczny 4: Wyższy stopień wykorzystania potencjału gospodarczego gmin.
Kierunki działań Strategii do celu strategicznego 1	Kierunki działań Strategii do celu strategicznego 2	Kierunki działań Strategii do celu strategicznego 4
1.1. Wspieranie aktywności społecznej liderów lokalnych i mieszkańców.	2.1. Podejmowanie i promowanie działań na rzecz rozwoju tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym.	4.1. Wspieranie, aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego biznesu.
1.2. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych.	2.2. Ograniczanie zanieczyszczeń ze źródeł niskiej emisji.	4.2. Rozwijanie wysokiej jakości, szerokiej, konkurencyjnej oferty usług turystycznych i lecznictwa uzdrowiskowego.
1.3. Zwiększanie poziomu integracji społecznej.	2.3. Upowszechnianie stosowania systemów OZE w obiektach użyteczności publicznej i w przestrzeniach publicznych oraz w obiektach niepublicznych.	4.3. Rozwój potencjału turystycznego i uzdrowiskowego obszaru.
	2.4. Poprawa dostępu do zasobów środowiska przyrodniczego i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu.	4.4. Wzrost sprzedaży lokalnych produktów na terenie gminy.
1.4. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego.	2.5. Zwiększanie świadomości mieszkańców w kontaktach z dzikimi i domowymi zwierzętami.	4.5. Kreowanie szerokiej i atrakcyjnej oferty czasu wolnego.
1.5. Zmniejszanie odpływu mieszkańców.	2.6. Poprawa jakości przestrzeni publicznych.	4.6. Zwiększanie rozpoznawalności Gmin jako miejsc atrakcyjnych turystycznie i uzdrowiskowo.
	2.7. Poprawa stanu zagrożonych zasobów środowiska przyrodniczego	
1.6. Poprawa zakresu i jakości oferty kulturalnej.	Kierunki działań Strategii do celu strategicznego 3	
1.7. Zwiększanie dostępności i różnorodności aktywności społeczno-kulturalnych.	3.1. Poprawa jakości i dostępności nowoczesnej infrastruktury społecznej.	

1.8.	Zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego.	3.2.	Zwiększanie źródeł dostępu do wody do celów spożywczych oraz kanalizacji sanitarnej.	
1.9.	Zwiększanie udziału mieszkańców w aktywnościach sportowo-rekreacyjnych.	3.3.	Zwiększanie włączenia cyfrowego mieszkańców.	
1.10.	Zwiększanie dostępności oferty poradni i oddziałów specjalistycznych.	3.4.	Zwiększanie bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej obszaru.	
1.11.	Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych.	3.5.	Dostosowywanie oferty transportu publicznego do potrzeb mieszkańców i gości.	
1.12.	Poprawa jakości i dostępności oferty opiekuńczych usług społecznych.			
1.13.	Rozwijanie komunikacji społecznej.			
1.14.	Poprawa stanu bezpieczeństwa w gminach.			

Źródło: Opracowanie własne

Głównym zadaniem Strategii Rozwoju Ponadlokalnego jest ułatwienie władzom samorządowym utrzymania długookresowych celów rozwoju Gmin – Partnerów Strategii. Dokument ten określa priorytety oraz działania wspólne partnerów społecznych, umożliwiając realizację projektów partnerskich zarówno w ramach partnerstwa Gmin, jak i we współpracy z sektorem publicznym, prywatnym i pozarządowym. Strategia w sposób kompleksowy odnosi się do rozwoju obszarów wymagających szczególnego wsparcia, wykorzystując Inne Instrumenty Terytorialne (IIT) jako narzędzie wdrażania działań w zakresie polityki spójności na lata 2021-2027.

Obszary gmin wchodzących w skład Partnerstwa charakteryzują się znaczącymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi. W województwie podkarpackim IIT są wykorzystywane do realizacji Działania 6.2 "Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast" w ramach programu "Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027". Działanie to koncentruje się na wsparciu Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym i regionalnym, zwłaszcza tych zagrożonych marginalizacją. Dotyczy to zwłaszcza obszarów wiejskich oraz małych miast borykających się z kumulacją negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych i zagrożonych trwałą marginalizacją.

Do obszarów wiejskich (Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku (7.4.)). wpisują się obie Gminy Partnerzy niniejszej Strategii.

W ramach IIT będą realizowane następujące cele strategiczne niniejszej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego:

Cele strategiczne realizowane bezpośrednio:

- ✓ Cel strategiczny 2: Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu.
- ✓ Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.
- ✓ Cel strategiczny 4: Wyższy stopień wykorzystania potencjału gospodarczego gmin.

Cele strategiczne realizowane pośrednio:

- ✓ Cel strategiczny 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój.

Aby zapewnić spójność realizacji Strategii, wskazane w dokumencie projekty wdrażane w ramach IIT będą logicznie powiązane z wcześniejszymi etapami diagnozy co zaprezentowano w niniejszym dokumencie w *Tabeli 15. Zestawienie celów strategicznych, kierunków działań z problemami i projektami partnerskimi*. Aby wykazać zgodność z art. 36 ustawy wdrożeniowej oraz zapewnić właściwą logikę wdrażania IIT w *Tabeli 16. Zestawienie zbiorcze wskaźników* przedstawiono wskaźniki, które wynikną z realizacji Strategii.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego wykorzystuje IIT jako narzędzie integrujące różne sektory i podmioty, aby efektywnie realizować cele polityki rozwoju regionalnego. Dzięki uwzględnieniu logiki instrumentu IIT, strategia zapewnia zgodność z art. 36 ustawy wdrożeniowej, co umożliwia skuteczne aplikowanie o środki w ramach Działania 6.2 programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.

3.2. Cele strategiczne, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze społecznej

Jakość życia warunkowana jest przez wiele czynników związanych zarówno z wewnętrznymi i zewnętrznymi uwarunkowaniami gospodarczymi, demograficznymi czy przyrodniczymi, jak również przez lokalną politykę społeczną oraz podejmowane przez oba samorządy inwestycje. To właśnie m.in. efektywna polityka społeczna, wysoka jakość i dostępność usług publicznych oraz wysoki standard infrastruktury technicznej i sieciowej sprawia, iż mieszkańcy cieszą się dogodnymi warunkami i wysokim komfortem życia. Przekłada się to na szeroko rozumiany dobrostan, który z kolei warunkuje dalszy rozwój społeczno-gospodarczy.

Poniżej prezentowane są kierunki działań i zadania realizacyjne do celu strategicznego Strategii w sferze społecznej wypracowane podczas warsztatów oraz konsultowane podczas spotkań roboczych.

Tabela 10. Cel strategiczny, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze społecznej.

Cel strategiczny nr 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	
Kierunki działań	Zadania realizacyjne
1.1. Wspieranie aktywności społecznej liderów lokalnych i mieszkańców.	1.1.1 Organizowanie lokalnych spotkań tematycznych mających na celu m.in. aktywizację liderów lokalnych. 1.1.2 Organizowanie spotkań integrujących lokalnych liderów i osoby aktywne. 1.1.3 Wprowadzenie i utrzymywanie budżetów obywatelskich w gminach. 1.1.4 Promowanie możliwości pozyskiwania pozabudżetowych środków na działalność społeczną – np. fundraising i inne. 1.1.5 Powołanie społecznych rad doradczych w gminach (np. Rady Młodzieży, Rady Seniorów, Rady Przedsiębiorców). 1.1.6 Utrzymywanie rzetelnych i wiarygodnych źródeł informacji poprzez udostępnianie ich z wykorzystaniem różnych kanałów i narzędzi komunikacji. 1.1.7 Organizowanie spotkań integracyjno-diagnostycznych z mieszkańcami. 1.1.8 Tworzenie i uruchomienie pracy zespołów roboczych do realizacji części zadań strategii - aktywizowanie istniejących struktur społecznych do realizacji działań rozwojowych Gminy takich jak: Rada Młodzieżowa, Klub Seniora, Gminna Rada Sportu, Gminny Zarząd OSP i innych. 1.1.9 Uruchomienie funduszy sołeckich.
1.2. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych.	1.2.1 Adaptacja niezagospodarowanych obiektów na cele mieszkaniowe, 1.2.2 Ogłaszanie konkursów grantowych dla NGO na prowadzenie działań. realizujących wybrane zadania własne gminy. 1.2.3 Wsparcie techniczne dla NGO w zakresie w zakresie bazy lokalowej i sprzętowej. 1.2.4 Udzielanie wsparcia techniczno-organizacyjnego dla NGO m.in. w zakresie pozyskiwania środków i realizacji projektów (udzielanie pomocy technicznej przez gminy poprzez zaangażowanie specjalisty z zakresu pozyskiwania środków).
1.3. Zwiększanie poziomu integracji społecznej.	1.3.1 Uruchamianie centrów aktywności społecznej. 1.3.2 Organizowanie spotkań integracyjnych aktywizujących do wspólnych działań. 1.3.3 Organizowanie cyklicznego forum współpracy międzypokoleniowej.

	1.3.4 Organizowanie i udostępnianie miejsc w przestrzeni publicznej do spotkań integracyjnych, w tym międzypokoleniowych. 1.3.5 Rozwinięcie grupy lokalnych animatorów/moderatorów do przygotowania i prowadzenia wydarzeń/spotkań mieszkańców. 1.3.6 Wykorzystywanie roli szkół w kształtowaniu aktywnych postaw społecznych u dzieci i młodzieży.
1.4. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego.	1.4.1 Promowanie i wspieranie działań mających na celu zwiększenie motywacji do uczenia się przez całe życie. 1.4.2 Systematyczne analizowanie potrzeb różnych grup społecznych w zakresie rozwoju osobistego i re kwalifikacji. 1.4.3 Rozpoznanie potencjału instytucjonalnego i społecznego przydatnego do wykorzystania w rozwoju kapitału ludzkiego. 1.4.4 Pozyskiwanie środków na dodatkowe zajęcia praktyczne z zakresu rozwijania umiejętności przydatnych w życiu zawodowym i osobistym.
1.5. Zmniejszanie odpływu mieszkańców.	1.5.1. Systematyczne uatrakcyjnianie i rozszerzanie oferty usług społecznych, w tym w zakresie opieki nad dziećmi, edukacji, kultury, sportu i rekreacji. 1.5.2. Podejmowanie współpracy Gmin, GOK uzdrowisk oraz z innymi partnerami w zakresie organizacji cyklicznych i okolicznościowych wydarzeń o charakterze kulturalnym, edukacyjnym, sportowym i rekreacyjnym oraz integracyjnym. 1.5.3. Realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, ochrony zasobów naturalnych poprawiających warunki i jakość życia. 1.5.4. Tworzenie warunków technicznych i organizacyjnych do rozwoju budownictwa mieszkaniowego. 1.5.5. Wprowadzenie i upowszechnianie Kart Mieszkańca. 1.5.6. Promocja gminy, jako atrakcyjnego miejsca pracy i zamieszkania.
1.6. Poprawa zakresu i jakości oferty kulturalnej.	1.6.1. Wykreowanie i cykliczna realizacja flagowego/wizerunkowego wydarzenia kulturalnego o zasięgu szerszym niż regionalny. 1.6.2. Kreowanie wspólnej oferty kulturalnej gmin partnerskich (Rymanów, Iwonicz-Zdrój) oraz wymiana ofert kulturalnych. 1.6.3. Rozpoznawanie potrzeb różnych grup mieszkańców w zakresie kultury i dostosowywanie dla nich oferty. 1.6.4. Rozszerzenie i uatrakcyjnienie ofert bibliotek gminnej – wdrażanie innowacyjnych rozwiązań i dobrych praktyk. 1.6.5. Stałe monitorowanie i weryfikacja jakości oferty kulturalnej. 1.6.6. Stała poprawa skuteczności i efektywności promocji wydarzeń kulturalnych poprzez różnicowanie form i kanałów przekazu informacji. 1.6.7. Rozwinięcie całorocznej oferty kulturalnej dostosowanej do potrzeb różnych grup społecznych (wiek, zainteresowania, styl życia). 1.6.8. Promowanie i wspieranie działań na rzecz uczestnictwa dzieci w programach kultury wysokiej. 1.6.9. Rozbudowa i udostępnianie bazy lokalowej instytucji kultury. 1.6.10. Rozszerzenie oferty stałych zajęć kulturalnych dla dzieci i młodzieży.
1.7. Zwiększanie dostępności i różnorodności aktywności społeczno-kulturalnych.	1.7.1. Organizowanie i udostępnianie miejsc w przestrzeni publicznej do spotkań integracyjnych i realizacji ofert czasu wolnego, w tym międzypokoleniowych.

	1.7.2. Rozwinięcie grupy lokalnych animatorów/moderatorów do przygotowania i prowadzenia wydarzeń/spotkań mieszkańców. 1.7.3. Nadawanie alternatywnych funkcji domom ludowym i dostosowanie do nich rozwiązań organizacyjnych.
1.8. Zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego.	1.8.1. Podejmowanie skutecznych środków prawnych w stosunku do właścicieli zaniedbanych, niszczących nieruchomości, w tym zabytkowych. 1.8.2. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych w zakresie technicznym, estetycznym i funkcjonalnym w obiektach zabytkowych i przestrzeniach zabytkowych (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej, architektura sakralna oraz inne). 1.8.3. Wykorzystanie wielokulturowości w kreowaniu oferty wolnego czasu i promocji Gmin. 1.8.4. Odtwarzanie i zachowywanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego różnych grup etnicznych, które żyły na obszarze gminy. 1.8.5. Wspieranie działań koordynujących i integrujących w zakresie zachowania i udostępniania dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez różne podmioty. 1.8.6. Wspieranie działań indywidualnych i integrujących w zakresie zachowania, udostępniania i promocji dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez różne podmioty. 1.8.7. Wykorzystywanie wizerunków założycieli Uzdrowisk w działaniach promocyjnych. 1.8.8. Prowadzenie zintegrowanych działań edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży w zakresie upowszechniania wiedzy dotyczącej dziedzictwa kulturowego. 1.8.9. Promowanie i upowszechnianie lokalnego dziedzictwa kulturowego.
1.9. Zwiększanie udziału mieszkańców w aktywnościach sportowo-rekreacyjnych.	1.9.1. Systematyczne rozwijanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w zakresie hal i sal sportowych, basenów krytych/wodnych placów zabaw i innych. 1.9.2. Rozwijanie sieci zintegrowanych dróg rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. 1.9.3. Poprawa koordynacji działalności jednostek prowadzących działalność w zakresie sportu i rekreacji. 1.9.4. Rozwijanie i dywersyfikowanie oferty sportowo-rekreacyjnej (wiek, zainteresowania i styl życia). 1.9.5. Promowanie aktywnego/zdrowego stylu życia. 1.9.6. Systematyczne uzupełnianie infrastruktury sportowej, w tym służącej do uprawiania sportów zimowych. 1.9.7. Wspieranie animatorów i inicjatorów sportu. 1.9.8. Wspieranie inicjatyw służących zwiększaniu aktywności fizycznej i poprawie zdrowia psychicznego mieszkańców.
1.10. Zwiększanie dostępności oferty poradni i oddziałów specjalistycznych.	R.1.10. Utworzenie specjalistycznych poradni: psychiatrycznej (w tym leczenia uzależnień) i neurologicznej dla dzieci i dorosłych. R.2.10. Wspieranie działań na rzecz poprawy dostępności leczenia specjalistycznego, edukacji, terapii i rehabilitacji medycznej, utworzenie nowych poradni specjalistycznych.

	R.3.10. Prowadzenie i promowanie działań z zakresu profilaktyki prozdrowotnej w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców. R.4.10. Prowadzenie działań na rzecz zwiększenia dostępności opieki długoterminowej dla osób potrzebujących.
1.11. Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych.	1.11.1. Realizacja inwestycji i poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.
1.12. Poprawa jakości i dostępności oferty opiekuńczych usług społecznych.	1.12.1. Sporządzanie pełnej diagnozy lokalnej dotyczącej liczby i sytuacji osób potrzebujących pomocy. 1.12.2. Promowanie działań uwrażliwiających mieszkańców na sytuację osób znajdujących się w kryzysie. 1.12.3. Tworzenie i udostępnianie oferty opieki dziennej i całodobowej dla seniorów. 1.12.4. Uruchomienie projektów w zakresie kształcenia i doskonalenia kadr świadczących usługi opiekuńcze z wykorzystaniem dofinansowania zewnętrznego. 1.12.5. Promocja i wspieranie wolontariatu w zakresie usług opiekuńczych. 1.12.6. Zwiększenie oferty miejsc dziennego pobytu (Dom Dziennego Pobytu, Klub Seniora i inne). 1.12.7. Prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży.
1.13. Rozwijanie komunikacji społecznej.	1.13.1. Budowanie bazy kontaktowej różnych grup interesariuszy wraz z ich charakterystyką. 1.13.2. Organizowanie spotkań integracyjno-diagnostycznych z mieszkańcami. 1.13.3. Tworzenie i uruchomienie zespołów roboczych do realizacji części zadań strategii ponadlokalnej. 1.13.4. Wdrażanie innowacyjnych form i kanałów komunikacji z mieszkańcami i osobami z spoza gminy oraz szeroka promocja oferty i możliwości gminy w tym zakresie.
1.14. Poprawa stanu bezpieczeństwa w gminach.	1.14.1. Prowadzenie działań na rzecz zwiększenia nadzoru policyjnego na terenie gminy (w tym utworzenie stałego komisariatu policji na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój). 1.14.2. Prowadzenie działań na rzecz przywrócenia patroli pieszych w centrach uzdrowiskowych. 1.14.3. Organizowanie bezpośrednich i zdalnych spotkań prewencyjnych z przedstawicielami Policji i PSP. 1.14.4. Prowadzenie działań na rzecz angażowania mieszkańców do poprawy i utrzymania bezpieczeństwa poprzez współdziałanie społeczne, w tym sąsiedzkie. 1.14.5. Modernizowanie i rozwijanie systemu monitoringu wizyjnego i sąsiedzkiego.

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej

Realizacja celów w tej sferze wpłynie pozytywnie na poprawę jakości życia społecznego. Cele zostaną zrealizowane zarówno poprzez realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych jak i działania bezinwestycyjne.

Wszystkie zaproponowane zadania i realizacja celów przyczynią się do rozwoju całego obszaru, zwiększy się jego dostępność komunikacyjna, jakość i funkcjonalność przestrzeni oraz środowiska.

Poniżej prezentowane są kierunki działań i zadania realizacyjne do celów strategicznych Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej.

Tabela 11. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej w zakresie środowiska i przestrzeni.

Sfera przestrzenno-środowiskowa	
Środowisko i przestrzeń	
Cel strategiczny 2 Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu.	
Kierunki działań	Zadania realizacyjne
2.1. Podejmowanie i promowanie działań na rzecz rozwoju tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym.	2.1.1. Prowadzenie akcji informacyjnych i edukacyjnych w zakresie postępowania z odpadami, w tym ich segregacji i zagrożeń wynikających ze spalania odpadów w gospodarstwach domowych. 2.1.2. Organizowanie społecznych akcji porządkowych, jako elementu edukacyjnego. 2.1.3. Prowadzenie skutecznych działań prewencyjnych i administracyjnych w zakresie likwidacji dzikich wysypisk śmieci (edukowanie i monitorowanie miejsc szczególnie narażonych na działania niezgodne z regulacjami – np. fotopułapki). 2.1.4. Ograniczenie dostępności do odpadów żywnościowych dla zwierząt leśnych. 2.1.5. Promocja proekologicznych postaw konsumenckich, dobrych praktyk w zakresie ograniczenia ilości odpadów pochodzących z gospodarstw domowych. 2.1.6. Budowa nowoczesnych wiat do segregowania odpadów w zabudowie wielorodzinnej. 2.1.7. Rozbudowa/modernizacja PSZOK. 2.1.8. Budowa biogazowni.
2.2. Ograniczanie zanieczyszczeń ze źródeł niskiej emisji.	2.2.1. Wymiana źródeł ciepła z zasilanych paliwami stałymi na paliwa odnawialne. 2.2.2. Prowadzenie stałej i systematycznej edukacji ekologicznej. 2.2.3. Podejmowanie działań wdrażających zapisy uchwały antysmogowej. 2.2.4. Wdrażanie rozwiązań poprawiających jakość powietrza atmosferycznego.
2.3. Upowszechnianie stosowania systemów OZE w obiektach użyteczności publicznej i w przestrzeniach publicznych oraz w obiektach niepublicznych	2.3.1. Prowadzenie działań informacyjnych o możliwościach dofinansowania inwestycji w OZE. 2.3.2. Montaż systemów OZE na obiektach użyteczności publicznej i w przestrzeniach publicznych (oświetlenie led wraz z fotowoltaiką). 2.3.3. Zwiększanie niezależności energetycznej obszaru. 2.3.4. Promowanie i inicjowanie stosowania modelu spółdzielni energetycznych.

2.4. Poprawa dostępu do zasobów środowiska przyrodniczego i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu.	2.4.1. Wsparcie powstawania urządzeń małej retencji. 2.4.2. Prowadzenie działań wobec organów zarządczych na rzecz udrażniania koryt rzek i potoków. 2.4.3. Promowanie i wspieranie gromadzenia wód opadowych (deszczowych) w gospodarstwach domowych. 2.4.4. Prowadzenie działań wobec organów zarządczych i właścicieli na rzecz modernizacji i czyszczenia rowów i drenów melioracyjnych.
2.5. Zwiększanie świadomości mieszkańców w kontaktach z dzikimi i domowymi zwierzętami.	2.5.1. Opracowanie i prowadzenie rejestru zagrożeń występujących w przyrodzie, zwłaszcza ze strony dzikich zwierząt. 2.5.2. Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych na rzecz zwiększenia świadomości mieszkańców i turystów w zakresie obcowania z dzikimi zwierzętami. 2.5.3. Podejmowanie działań zachęcających mieszkańców do chipowania psów.
2.6. Poprawa jakości przestrzeni publicznych.	2.6.1. Porządkowanie planów zagospodarowania przestrzennego w ramach Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ze zmianami ogłoszonymi w Dz. U. z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597, 1688, 1890, 2029, 2739. 2.6.2. Prowadzenie działań na rzecz poprawy estetyki budynków, obiektów uzdrowiskowych i przestrzeni publicznych. 2.6.3. Podniesienie jakości oraz tworzenie nowych, atrakcyjnych i nowoczesnych przestrzeni publicznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców, w tym osób ze szczególnymi potrzebami. 2.6.4. Porządkowanie, ujednolicenie i uzupełnianie oznakowania informacyjnego miejsc i elementów przestrzeni publicznej (koncepcja identyfikacji wizualnej). 2.6.5. Prowadzenie działań na rzecz jednolitego oznakowania miejsc i budynków.
2.7. Poprawa stanu zagrożonych zasobów środowiska przyrodniczego.	2.7.1. Podpisanie porozumienia pomiędzy Lasami Państwowymi a Gminą Iwonicz-Zdrój w zakresie podziału obowiązków utrzymania ścieżek spacerowych i infrastruktury towarzyszącej oraz utrzymania estetyki, czystości i bezpieczeństwa. 2.7.2. Współdziałanie Gmin, Kół Łowieckich i rolników na rzecz ograniczania szkód w uprawach rolnych. 2.7.3. Wspieranie działań na rzecz scalania gruntów rolnych w gminach. 2.7.4. Współpraca służb w celu ograniczenia dewastacji ścieżek leśnych powodowane przez nieuprawniony ruch pojazdów mechanicznych.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej w zakresie infrastruktury.

Infrastruktura	
Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.	
Kierunki działań	Zadania realizacyjne
3.1. Poprawa jakości i dostępności nowoczesnej infrastruktury społecznej.	3.1.1. Modernizacja energetyczna obiektów zabytkowych i użyteczności publicznej. 3.1.2. Podejmowania działań na rzecz zwiększenia dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami. 3.1.3. Rozszerzanie oferty zasobów lokalowych udostępnianych organizacjom społecznym dla realizacji ich celów statutowych. 3.1.4. Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach.
3.2. Zwiększanie źródeł dostępu do wody do celów spożywczych oraz kanalizacji sanitarnej.	3.3.1. Budowa sieci wodociągowej i modernizacja istniejących wyeksploatowanych części sieci. 3.3.2. Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody. 3.3.3. Rozbudowa oraz modernizacja sieci wodociągowej i tworzenie gminnych punktów poboru wody do celów spożywczych i przeciwpożarowych. 3.3.4. Modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami.
3.3. Zwiększanie włączenia cyfrowego mieszkańców.	3.4.1. Rozszerzanie oferty e-usług w administracji. 3.4.2. Promowanie i upowszechnianie korzystania z e-usług wśród mieszkańców. 3.4.3. Tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu. 3.4.4. Wspieranie działań na rzecz włączenia cyfrowego mieszkańców.
3.4. Zwiększanie bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej obszaru.	3.5.1. Budowa nowych miejsc parkingowych. 3.5.2. Prowadzenie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa w ciągach komunikacyjnych. 3.5.3. Modernizacja i remonty nawierzchni dróg oraz obiektów infrastruktury drogowej (mostów, kładek, przepustów itp.). 3.5.4. Rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej. 3.5.5. Modernizacja i rozwój spójnej sieci dróg rowerowych, pieszych oraz pieszo – rowerowych. 3.5.6. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej, oświetleniowej oraz infrastruktury transportu publicznego.
3.5. Dostosowywanie oferty transportu publicznego do potrzeb mieszkańców i gości.	3.6.1. Wspieranie działań na rzecz zwiększania sieci połączeń komunikacyjnych na obszarze. 3.6.2. Podejmowanie działań na rzecz odciążenia centrum miast. 3.6.3. Budowa nowej infrastruktury komunikacyjnej np. kolei gondolowej, ścieżki w koronach drzew, kolei wagonikowej itp.). 3.6.4. Wspieranie działań na rzecz ułatwienia przemieszczania się turystów i mieszkańców pomiędzy miejscowościami obszaru. 3.6.5. Podejmowanie działań na rzecz uruchomienia połączeń komunikacyjnych między dwoma uzdrowiskami.

Źródło: Opracowanie własne

3.4. Cele strategiczne, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze gospodarki i promocji

Poniżej prezentowane są kierunki działań i zadania realizacyjne do celu strategicznego Strategii w sferze gospodarki, turystyki i promocji.

Budowanie marki uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój oparte będzie na wykorzystaniu istniejących potencjałów: atrakcyjności środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego oraz dogodnych warunkach do rozwoju przedsiębiorczości. Stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu (nowe instytucje kulturalne, edukacyjne zapewniające atrakcje i usługi na poziomie ponadlokalnym, nowe produkty lecznicze, turystyczne i kulturalne, promocja zdrowego stylu życia) będzie dodatkową zachętą do pozostawania oraz zamieszkiwania na terenie, co może wpłynąć pozytywnie na zmianę struktury demograficznej obszaru. Cele w wymiarze gospodarczym i przestrzennym są więc komplementarne z kierunkami i celami w wymiarze społecznym.

Tabela 13. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze gospodarki i promocji.

Sfera gospodarcza i promocji	
Cel strategiczny 4: Wyższy stopień wykorzystania potencjału gospodarczego gmin.	
Kierunki działań	Zadania realizacyjne
4.1. Wspieranie, aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego biznesu.	4.1.1 Wspieranie tworzenia i aktywności samorządów gospodarczych. 4.1.2 Inicjowanie działań w kierunku utworzenia inkubatora przedsiębiorczości. 4.1.3 Promowanie i wspieranie działań na rzecz współpracy przedsiębiorców z instytucjami naukowymi oraz wdrażania wyników badań naukowych (B+R), tworzenia partnerstw. 4.1.4 Wspieranie przedsięwzięć związanych z modernizacją energetyczną. 4.1.5 Wspieranie działań w zakresie zwiększania innowacyjności przedsiębiorstw. 4.1.6 Wspieranie inicjatyw tworzenia sieci współpracy, w tym w formie klastrów. 4.1.7 Wspieranie działań na rzecz wprowadzania nowych wspólnych produktów. 4.1.8 Wspieranie działań na rzecz wspólnego marketingu i dystrybucji produktów, w tym sieci współpracy i inicjatyw klastrowych.
4.2. Rozwijanie wysokiej jakości, szerokiej, konkurencyjnej oferty usług turystycznych i lecznictwa uzdrowiskowego.	4.2.1 Opracowanie koncepcji produktu turystycznego. 4.2.2 Stworzenie i rozwijanie zintegrowanej oferty turystyczno-uzdrowiskowej obu Gmin przy współpracy branży uzdrowiskowej, turystycznej i samorządów lokalnych. 4.2.3 Wprowadzanie nowych rodzajów usług leczniczych i rehabilitacyjnych – wspieranie działań na rzecz rozwoju usług rehabilitacji neurologicznej, rozwój oferty usług przyrodolecznictwa. 4.2.4 Rozszerzanie profili leczniczych. 4.2.5 Utworzenie centralnej Informacji Turystycznej. 4.2.6 Powołanie jednostki organizacyjnej (operatora) koordynującej działalność w zakresie sportu i rekreacji. 4.2.7 Weryfikowanie i rozwijanie oferty imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, w tym wydarzeń cyklicznych. 4.2.8 Koordynowanie działań Gmin partnerskich oraz opracowanie wspólnego kalendarza imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych.

	4.2.9 Rozwijanie form i skutecznych kanałów komunikacji z mieszkańcami, kuracjuszami i turystami - tworzenie nowych cyfrowych form dostępu do informacji turystycznej. 4.2.10 Budowa i rozbudowa miejsc recepcyjnych i obsługi gości korzystających z oferty uzdrowisk. 4.2.11 Rozbudowa i modernizacja bazy noclegowej w gminach. 4.2.12 Modernizacja istniejących i tworzenie nowych ścieżek spacerowych. 4.2.13 Podejmowanie działań na rzecz wykorzystania źródeł geotermalnych. 4.2.14 Prowadzenie działań na rzecz pozyskiwania środków z różnych źródeł na restaurowanie i konserwację obiektów zabytkowych w gminach. 4.2.15 Modernizacja wnętrz obiektów zabytkowych i poprawa dostępności w celu dostosowania do działalności komercyjnej i społecznej. 4.2.16 Tworzenie nowych miejsc parkingowych poza strefą „A”. 4.2.17 Utworzenie miejsc parkingowych w strefie „A” dla osób z niepełnosprawnościami w celu ułatwienia dostępu do parków zdrojowych i pijalni wód mineralnych. 4.2.18 Porządkowanie systemów parkowania w miastach. 4.2.19 Wprowadzanie alternatywnych środków transportu osób przybywających do strefy „A”. 4.2.20 Wspieranie działań na rzecz unowocześniania i uzupełniania wyposażenia podmiotów lecznictwa uzdrowiskowego w sprzęt balneologiczny oraz rehabilitacyjny. 4.2.21 Modernizacja, w tym przebudowa, rozbudowa istniejących obiektów zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i zagospodarowania terenu wraz z infrastrukturą towarzyszącą. 4.2.22 Budowa, rozbudowa, przebudowa i modernizacja bazy lecznictwa uzdrowiskowego i noclegowego. 4.2.23 Modernizacja części obiektów infrastruktury turystycznej i zagospodarowania terenu wraz z infrastrukturą towarzyszącą. 4.2.24 Stała współpraca pomiędzy samorządami lokalnymi i podmiotami świadczącymi usługi uzdrowiskowe oraz turystyczne. 4.2.25 Prowadzenie stałej promocji oferty lecznictwa uzdrowiskowego.
4.3. Rozwój potencjału turystycznego i uzdrowiskowego obszaru.	4.3.1 Przeprowadzenie nowych badań dotyczących złóż wód geotermalnych i surowców leczniczych oraz ocena możliwości ich turystycznego wykorzystania. 4.3.2 Prowadzenie działań informacyjno-marketingowych na rzecz budowania marki obszaru uzdrowiskowego. 4.3.3 Integrowanie działań środowisk/institucji na rzecz tworzenia i promowania oferty turystycznej regionu. 4.3.4 Podejmowanie działań w zakresie tworzenia nowej infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej. 4.3.5 Budowa nowych oraz rozbudowa, modernizacja i remont istniejących obiektów sportowych dla potrzeb produktów turystycznych. 4.3.6 Rozbudowa i modernizacja elementów infrastruktury sportów zimowych dla potrzeb produktów turystycznych. 4.3.7 Adaptacja budynków na nowe funkcje zaspokajające potrzeby tworzonej nowych produktów turystycznych. 4.3.8 Budowa Camper Parków.

4.4. Wzrost sprzedaży lokalnych produktów na terenie gminy.	4.3.9 Wsparcie rolnictwa zrównoważonego (odejście od monokultury, ograniczone stosowanie środków ochrony roślin i nawozów). 4.3.10 Wsparcie powstawania biogazowni. 4.3.11 Wsparcie rozwoju produkcji i dystrybucji lokalnych produktów z gospodarstw rolnych. 4.3.12 Uporządkowanie lokalizacji, funkcjonalności i estetyki miejsc handlu targowiskowego. 4.3.13 Wsparcie bezpośredniej sprzedaży konsumentom finalnym żywności wyprodukowanej w gospodarstwach rolnych.
4.5. Kreowanie szerokiej i atrakcyjnej oferty czasu wolnego.	4.4.1 Stworzenie zintegrowanej i zróżnicowanej oferty czasu wolnego. 4.4.2 Budowa infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci (placów zabaw, wodnych placów zabaw, parków sensorycznych i linowych). 4.4.3 Budowa kamper parków. 4.4.4 Rozwijanie sieci dróg i ścieżek rowerowych.
4.6. Zwiększanie rozpoznawalności Gmin jako miejsc atrakcyjnych turystycznie i uzdrowiskowo.	4.6.1 Opracowanie koncepcji produktu turystycznego. 4.6.2 Opracowanie marki Gmin Uzdrowiskowych – marki miejsca. 4.6.3 Wsparcie rozwoju marki produktów. 4.6.4 Wsparcie rozwoju oferty produktów lokalnych - wspieranie sprzedaży produktów pochodzących z lokalnych gospodarstw rolnych na terenie uzdrowisk. 4.6.5 Prowadzenie wspólnej promocji oferty podmiotów działających na terenie gminy z zaangażowaniem samorządu lokalnego. 4.6.6 Tworzenie nowych, cyfrowych wspólnych dla obu gmin uzdrowiskowych form dostępu do informacji turystycznej. 4.6.7 Upowszechnianie informacji oraz promocja zasobów przyrodo-leczniczych gmin poprzez publikacje cyfrowe i konkursy. 4.6.8 Przeprowadzenie analizy potencjału inwestycyjnego gmin. 4.6.9 Przygotowanie i udostępnianie oferty inwestycyjnej i jej promocja.

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiono powiązania między zdiagnozowanymi problemami, a celami strategicznymi, kierunkami działań, projektami partnerskimi, przedsięwzięciami uzupełniającymi i wyzwaniem rozwojowymi. Wszystkie cele strategiczne i kierunki działań są odpowiedzią na mnogość problemów zdiagnozowanych na obszarze obu gmin i pozwolą na ich zniwelowanie w dłuższej perspektywie czasowej. Natomiast projekty partnerskie oparto na największym potencjale obszaru, jakim jest turystyka i dziedzictwo kulturowe. Podejście takie pozwoli wykorzystać najmocniejsze strony obszaru w pierwszej kolejności tak by były kołem zamachowym rozwoju w innych aspektach życia społecznego, gospodarczego i sfer środowiskowej i przestrzennej. W ramach przedsięwzięć uzupełniających zgłoszono potencjalne projekty wpisujące się w cele strategiczne i kierunki działań, których realizacja w poszczególnych gminach wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców i rozwój całego obszaru Partnerów.

Tabela 14. Zestawienie celów strategicznych, kierunków działań z problemami i wyzwaniami rozwojowymi.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
Cel strategiczny 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	1.1. Wspieranie aktywności społecznej liderów lokalnych i mieszkańców.	1. Niska aktywność społeczna – małe zaangażowanie w sprawy lokalnej społeczności 2. Niedostatek liderów lokalnych, którzy potrafią wskazać problemy społeczności lokalnych i skupić je wokół celów i działań rozwojowych	Wyzwanie 7. Tworzenie warunków wszechstronnego rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców poprzez:
	1.2. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych.	3. Niski poziom współpracy organizacji społecznych w relacjach międzyludzkich, merytorycznych i instytucjonalnych 4. Ograniczone możliwości pozyskiwania środków przez organizacje społeczne – niewystarczające umiejętności zasobów ludzkich organizacji, niski kapitał własny (często brak)	Wyzwanie 6e. Zwiększanie aktywności obywatelskiej, wspieranie organizacji pozarządowych działających na terenie obydwu gmin.
	1.3. Zwiększanie poziomu integracji społecznej.	5. Niewystarczająca przestrzeń do współpracy osób/środowisk z różnych grup pokoleniowych, 6. Bardzo niski poziom integracji międzypokoleniowej	Wyzwanie 6e. Zwiększanie aktywności obywatelskiej, wspieranie organizacji pozarządowych działających na terenie obydwu gmin.
	1.4. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego.	8. Brak u znacznej części mieszkańców gotowości i potrzeby uczenia się przez całe życie 9. Bardzo ograniczone możliwości podwyższania/zmiany kwalifikacji zawodowych, szczególnie osób dorosłych (niekoniecznie bezrobotnych) 10. Niepełne wykorzystanie potencjału instytucjonalnego i w konsekwencji społecznego w rozwoju gmin 11. Niski poziom edukacji w zakresie kształcenia praktycznego/zawodowego (na wszystkich poziomach kształcenia) 12. Wysokie bezrobocie osób z wykształceniem w zawodach „nadwyżkowych”: filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy 13. Brak edukacji i upowszechnia informacji oraz promocji zasobów przyrodoleczniczych, którymi dysponują obie gminy	Wyzwanie 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji.
	1.5. Zmniejszanie odpływu mieszkańców.	14. Odpływ osób wykwalifikowanych z lokalnego rynku pracy (m.in. duże deficyty osób wykwalifikowanych w zakresie świadczenia usług społecznych) 15. Systematycznie malejąca liczba mieszkańców gmin	Wyzwanie 2. Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej działalności i roli ośrodków tworzących ofertę turystyczną, rekreacyjną, sportową i uzdrowiskową – m.in. obiekty sanatoryjne i uzdrowiskowe, ośrodki sportów „zimowych” i „letnich”, oferujących warunki do

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
			uprawiania kolarstwa górskiego, narciarstwa, trasy spacerowe, biegowe, ścieżki przyrodnicze.
	1.6. Poprawa zakresu i jakości oferty kulturalnej.	24. Brak flagowej/wizerunkowej imprezy kulturalnej o zasięgu szerszym niż regionalny , 25. Brak wspólnej oferty kulturalnej gmin partnerskich (Rymanów, Iwonicz-Zdrój) – brak sieciowania, 26. Dominacja rywalizacji nad współpracą między samorządami Rymanowa i Iwonicza-Zdroju w obszarze kultury. 27. Sezonowość oferty kulturalnej, 28. Niska jakość części oferty kulturalnej oraz niewystarczająco szeroka i atrakcyjna oferta kulturalna ze względu na ograniczenia techniczne i lokalowe, 30. Niski poziom odbioru oferty kulturalnej (szczególnie kultury wysokiej),	Wyzwanie 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji.
	1.7. Zwiększanie dostępności i różnorodności aktywności społeczno-kulturalnych.	31. Niewystarczające dostosowanie oferty kulturalnej do różnych grup odbiorców (szczególnie młodzieży), 32. Zbyt mała oferta stałych zajęć kulturalnych dla małych dzieci. 33. Brak przestrzeni publicznych w części miejscowości wiejskich zagospodarowanych dla realizacji ofert czasu wolnego, 34. Słabe wykorzystanie na cele kulturalne i integracyjne domów ludowych przez społeczności lokalne. 29. Słaba promocja wydarzeń kulturalnych,	Wyzwanie 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji. Wyzwanie 6e. Zwiększanie aktywności obywatelskiej, wspieranie organizacji pozarządowych działających na terenie obydwu gmin.
	1.8. Zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego.	16. Niewykorzystane zasoby obiektów zabytkowych, obecnie nieużytkowanych i niszczących 17. Ły stan techniczny i niska estetyka obiektów i przestrzeni zabytkowych (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne) 18. Słabe zachowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego różnych grup etnicznych, które żyły na obszarze gminy - zanik lokalnych tradycji i zwyczajów ludowych	Wyzwanie 6h. Zachowanie, pielęgnowanie oraz udostępnianie materialnego i niematerialnego, bogatego dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
		19. Niski poziom integrowania działań w zakresie zachowania i udostępniania dziedzictwa kulturowego prowadzonego przez różne podmioty, 20. Niskie zaangażowania społeczne w zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego – zanikanie dziedzictwa kulturowego, 21. Słaba edukacja dzieci i młodzieży w zakresie dziedzictwa kulturowego, 22. Słaba promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego - zbyt małe eksponowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym wielokulturowości, 23. Niewystarczające wykorzystanie wizerunków założycieli uzdrowiska w promocji.	
1.9. Zwiększanie udziału mieszkańców w aktywnościach sportowo-rekreacyjnych.		35. Niska aktywność mieszkańców w zakresie uprawiania sportu i rekreacji, 36. Ograniczona oferta sportowo-rekreacyjna, 37. Ograniczona oferta zajęć sportowych adresowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych, 38. Bardzo mała ilość dodatkowych zajęć sportowych w szkołach (np. SKS, nauka pływania itp.), 39. Małe wsparcie dla inicjatorów i animatorów sportu. 40. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura sportowa do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych, 41. Niewystarczająco rozwinięta sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych, 42. Nierozwinięta promocja zdrowego stylu życia. 68. Niewystarczające zagospodarowanie parków pod kątem rekreacji i bezpieczeństwa	Wyzwanie 3. Utrzymanie w doskonałym stanie, tworzenie i znakowanie nowych szlaków turystycznych, budowa tras rowerowych i narciarskich, innej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, budowa i remont publicznej infrastruktury turystycznej (place zabaw, wiaty, miejsca parkingowe, mała architektura, ogrody sensoryczne, wieże widokowe, miejsca dla nowych form turystyki i rekreacji – pola dla kamperów, pumptracków, toalety na szlakach itp.). Wyzwanie 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji.
1.10. Zwiększanie dostępności oferty poradni i		43. Niezaspokojone potrzeby mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, w tym rehabilitacji medycznej,	Wyzwanie 6i. Poprawa zaspokojenia potrzeb związanych z ochroną zdrowia, specjalistyczną opieką medyczną, rehabilitacją i usługami opiekuńczymi.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
	oddziałów specjalistycznych.	44. Bardzo ograniczony dostęp do publicznej specjalistycznej opieki medycznej - bardzo ograniczona dostępność lekarzy specjalistów, 45. Niewystarczająca baza i wyposażenie zakładów przyrodoleczniczych, 46. Zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży z problemami i zaburzeniami psychicznymi, 47. Bardzo słabo zorganizowana opieka nad osobami z problemami i zaburzeniami psychicznymi, 48. Niewystarczająca opieka długoterminowa dla osób potrzebujących, 49. Liczne przypadki uzależnień - brak poradni leczenia uzależnień, 50. Liczne przypadki chorób cywilizacyjnych, 51. Niewystarczająca profilaktyka prozdrowotna	
	1.11. Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych.	52. Niska dostępność obiektów i przestrzeni publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami, 53. Ograniczony dostęp do leczenia, edukacji, terapii, rehabilitacji dla dzieci z niepełnosprawnościami – brak bezpłatnego dostępu do specjalistów dla osób z niepełnosprawnościami, wysokie koszty leczenia, 54. Bariera finansowa w skierowaniu podopiecznych do domów opieki społecznej (indywidualna i Gminy).	Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnienie miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach. Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	1.12. Poprawa jakości i dostępności oferty opiekuńczych usług społecznych.	55. Brak pełnej diagnozy lokalnej dotyczącej liczby i sytuacji osób potrzebujących pomocy, 56. Głęboki deficyt kadr do świadczenia usług opiekuńczych, 57. Częste przypadki obojętności społecznej na sytuację osób potrzebujących pomocy, 58. Wzrastająca liczba przypadków przemocy w rodzinie, 59. Nierozwinięta zróżnicowana opieka długoterminowa, 60. Zanikające więzi międzypokoleniowe, zmniejsza się zdolność do opieki w ramach rodzin – zwiększająca się liczba osób wymagających usług opiekuńczych i stałej opieki, 61. Nierozwinięta oferta opieki dziennej i całodobowej dla seniorów, 62. Brak świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.	Wyzwanie 6d. Zapewnienie opieki oraz aktywizacja społeczna osób starszych. Wyzwanie 6c. Zapewnienie opieki przedszkolnej i żłobkowej, umożliwiające rodzicom powrót na rynek pracy poprzez inwestycje w infrastrukturę żłobkową poprzez jej modernizację oraz rozbudowę, zakup dodatkowego wyposażenia oraz rozwój oferty opiekuńczej.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
	1.13. Rozwijanie komunikacji społecznej.	7. Wykluczenie części grup społecznych z procesów decyzyjnych w gminie (dotyczy to m.in. seniorów, młodzieży, przedsiębiorców, osób z niepełnosprawnościami)	Wyzwanie 6e. Zwiększanie aktywności obywatelskiej, wspieranie organizacji pozarządowych działających na terenie obydwu gmin.
	1.14. Poprawa stanu bezpieczeństwa w gminach.	63. Niewystarczający nadzór policyjny na terenie gminy (brak stałego Komisariatu na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój, zbyt mała liczba policjantów i wspólnych patroli policyjnych dla Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój), 64. Wzrastająca liczba wypadków drogowych (główna przyczyna: nagminne przekraczanie dozwolonej prędkości), 65. Wandalizm – przypadki niszczenia mienia publicznego/infrastruktury drogowej, wandalizm motoryzacyjny (motocykle, quady), 66. Niewystarczający monitoring wizyjny w przestrzeniach publicznych, 67. Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym (DK28, drogi wojewódzkie).	Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnienie miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach.
Cel strategiczny 2: Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu.	2.1. Podejmowanie i promowanie działań na rzecz rozwoju tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym.	69. Niewystarczająca świadomość i niska gotowość społeczna dotycząca sposobów segregowania odpadów 70. Duża liczba dzikich wysypisk 71. Niski poziom recydingu 72. Niewydolność w zagospodarowywaniu osadów pościekowych z powodu braku technologii 73. Niezadowalający stan PSZOK	Wyzwanie 6a. Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, generowanie innowacji: wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców – pomoc w ubieganiu się o środki pomocowe na rozpoczynanie i/lub rozwijanie własnej, działalności gospodarczej, ułatwianie inwestowania podmiotom z zewnątrz.
	2.2. Ograniczanie zanieczyszczeń ze źródeł niskiej emisji.	74. Niezadowalająca jakość powietrza – szczególnie z powodu niskiej emisji w okresie grzewczym co może stanowić zagrożenie dla utrzymania statusu uzdrowskiego obszaru 75. Spalanie śmieci w gospodarstwach domowych	Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	2.3. Upowszechnianie stosowania systemów OZE w obiektach użyteczności publicznej i w przestrzeniach publicznych oraz	76. Niski stopień wykorzystania OZE w strukturze zużywanej energii w obiektach użyteczności publicznej i przestrzeniach publicznych (oświetlenie) – przestarzałe sieci energetyczne 77. Niski poziom świadomości z wad i korzyści płynących z OZE	Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
	w obiektach niepublicznych		
	2.4. Poprawa dostępu do zasobów środowiska przyrodniczego i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu.	78. Nadmierna wycinka drzew i postępująca degradacja środowiska 79. Zanikanie bioróżnorodności 80. Obniżający się poziom wody i ograniczone możliwości gromadzenia wód opadowych w gospodarstwach domowych 81. Niewykorzystane zasoby źródeł geotermalnych (niewystarczająco zbadane zasoby)	Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	2.5. Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców w kontaktach ze zwierzętami	79. Zanikanie bioróżnorodności	Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	2.6. Poprawa jakości przestrzeni publicznych.	82. Niski stopień pokrycia obszaru MPZP 83. Niska jakość estetyki przestrzeni publicznych 85. Brak jednolitego oznakowania miejsc turystycznych 87. Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, utrudniająca dostęp do miejsc turystycznych, uzdrowiskowych i sportowo-rekreacyjnych 88. Zaniedbane obszary uzdrowiskowe, mała architektura	Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnieni miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach. Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	2.7. Poprawa stanu zagrożonych zasobów środowiska przyrodniczego.	134. Dewastacje ścieżek leśnych powodowane przez nieuprawniony ruch pojazdów mechanicznych	Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnieni miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach. Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.	3.1. Poprawa jakości i dostępności nowoczesnej infrastruktury technicznej i społecznej.	94. Zły stan techniczny sieci kanalizacyjnej 95. Niewystarczająca sieć kanalizacji deszczowej 96. Niewydolne sieci energetyczne 97. Niewystarczające, przestarzałe wyposażenie, zły stan techniczny obiektów wykorzystywanych do działań w zakresie kultury, kultu religijnego i innych działań służących włączeniu społecznemu 89. Deficyt mieszkań, w tym socjalnych 90. Niewystarczająco rozwinięta i zmodernizowana infrastruktura społeczna, w tym żłobkowa, przedszkolna i szkolna	Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnienie miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach. Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	3.2. Zwiększanie źródeł dostępu do wody do celów spożywczych oraz kanalizacji sanitarnej.	93. Niewystarczająco rozwinięta sieć i niezadowalający stan infrastruktury wodociągowej	Wyzwanie 6. Prowadzenie inwestycji polegających na budowie, przebudowie, rozbudowie i remoncie infrastruktury, nowoczesnego wyposażenia obiektów lecznictwa uzdrowiskowego w Rymanowie-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju oraz miejscowościach „przyległych” o podobnych walorach klimatyczno-środowiskowych. Zapewnienie atrakcyjnych, nowoczesnych warunków świadczenia usług leczniczych, rozwój oferty o nowe świadczenia, zmniejszenie energochłonności infrastruktury oraz poszerzenie skali działalności w poszczególnych obszarach lecznictwa uzdrowiskowego. Wyzwanie 6g. Rozwój infrastruktury publicznej przy zachowaniu wysokiej jakości środowiska naturalnego.
	3.3. Zwiększanie włączenia cyfrowego mieszkańców.	98. Wykluczenie cyfrowe mieszkańców części miejscowości oraz niektórych instytucji i organizacji 99. Niski poziom korzystania z e-usług oferowanych przez instytucje JST 100. Niewystarczająca liczba punktów bezpłatnego dostępu do Internetu	Wyzwanie 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
	3.4. Zwiększanie bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej obszaru.	101. Niewystarczająco rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszo-rowerowych, spacerowych, złe ich oznakowanie, brak elementarnego wyposażenia np. toalet, miejsc biwakowania, miejsc ogniskowych 102. Wiele dróg wymagających uregulowania stanu prawnego i remontu 103. Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych 104. Ciągi piesze wymagające zwiększenia bezpieczeństwa poprzez przebudowę i poszerzenie	wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji. Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnieni miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach.
	3.5. Dostosowywanie oferty transportu publicznego do potrzeb mieszkańców i gości	105. Niewystarczająca sieć powiązań komunikacyjnych między sąsiadującymi gminami, z Krosnem (siedziba powiatu) zwłaszcza poza sezonem wakacyjnym 106. Brak niskoemisyjnej komunikacji pasażerskiej w obszarze uzdrowisk	Wyzwanie 6f. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez poprawę infrastruktury drogowej, stosowanie monitoringu wizyjnego, zapewnieni miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach publicznych i miejscach atrakcyjnych turystycznie, zabytkach.
Cel strategiczny 4: Wyższy stopień wykorzystania potencjału gospodarczego gmin.	4.1. Wspieranie, aktywizowanie i integrowanie środowiska lokalnego biznesu.	107. Nierozwinięta współpraca pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami i podmiotami branży uzdrowiskowej na rzecz uatrakcyjnienia oferty 108. Niewystarczające dostosowanie infrastruktury technicznej gmin do potrzeb prowadzenia i rozwijania działalności 109. Niska konkurencyjność i innowacyjność lokalnych przedsiębiorstw	Wyzwanie 1. Wzmacnianie lokalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki, wykorzystania unikalnych zasobów wód mineralnych oraz warunków środowiskowo-przyrodniczych.
	4.2. Rozwijanie wysokiej jakości, szerokiej, konkurencyjnej oferty usług turystycznych i lecznictwa uzdrowiskowego.	110. Trudności w utrzymaniu obiektów zabytkowych oraz obiektów i przestrzeni zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej (wysokie koszty, wymogi konserwatorskie) – zaniedbane, niewykorzystane turystycznie obiekty 111. Bariery komunikacyjne nieprzyjazne dla turystów ze względu na trudności ze znalezieniem wolnego miejsca parkingowego czy postojowego 112. Zły stan techniczny części obiektów zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i zagospodarowania terenów wraz z ich infrastrukturą towarzyszącą	Wyzwanie 1. Wzmacnianie lokalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki, wykorzystania unikalnych zasobów wód mineralnych oraz warunków środowiskowo-przyrodniczych. Wyzwanie 2. Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej działalności i roli ośrodków tworzących ofertę turystyczną, rekreacyjną, sportową i uzdrowiskową – m.in. obiekty sanatoryjne i uzdrowiskowe, ośrodki

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
		113. Niewystarczająca baza i oferta leczenia uzdrowiskowego i noclegowego 114. Zły stan techniczny istniejących ścieżek spacerowych, turystycznych i biegowych (oznakowanie, miejsca biwakowe, toalety, wiaty itp.) 115. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna 116. Słabo rozwinięta infrastruktura do świadczenia usług przyrodolecznich, przestarzałe i zużyte wyposażenie 117. Niewystarczająca oferta usług przyrodolecznich 118. Słabo rozwinięta oferta dla gości chcących aktywnie spędzać czas 119. Trzymanie się stereotypów przy tworzeniu oferty turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej – brak wykorzystania nowoczesnych, atrakcyjnych i sprawdzonych rozwiązań w tym zakresie 120. Słabo rozwinięta zintegrowana oferta turystyczno-uzdrowiskowa obu Gmin – Rymanów i Iwonicz-Zdrój 121. Brak przygotowanych i dobrze wyposażonych parkingów dla kamperów – coraz dynamiczniej rozwijającej się takiej formy turystyki 122. Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna dla dzieci 123. Brak centralnego miejsca recepcyjnego i obsługi kuracjuszy i turystów 124. Słabo rozwinięta ciągła obsługa informacyjna turystów - bardzo słaby przepływ informacji na temat wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych organizowanych na terenie gmin 125. Niewystarczająca liczba cyklicznych (wizerunkowych) imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych 126. Nierozwinięta współpraca gestorów branży turystyczno-uzdrowiskowej 127. Niski poziom współpracy pomiędzy władzami lokalnymi i podmiotami świadczącymi usługi uzdrowiskowe oraz turystyczne	sportów „zimowych” i „letnich”, oferujących warunki do uprawiania kolarstwa górskiego, narciarstwa, trasy spacerowe, biegowe, ścieżki przyrodnicze. Wyzwanie 3. Utrzymanie w doskonałym stanie, tworzenie i znakowanie nowych szlaków turystycznych, budowa tras rowerowych i narciarskich, innej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, budowa i remont publicznej infrastruktury turystycznej (place zabaw, wiaty, miejsca parkingowe, mała architektura, ogrody sensoryczne, wieże widokowe, miejsca dla nowych form turystyki i rekreacji – pola dla kamperów, pumtracków, toalety na szlakach itp.). Wyzwanie 4. Rozwijanie współpracy podmiotów tworzących kompleksową ofertę dla gości odwiedzających gminy w zakresie np. leczenia uzdrowiskowego, aktywności sportowo-rekreacyjnej, informacji o bazie noclegowo-gastronomicznej, organizowanych wydarzeniach, produktach lokalnych. Wyzwanie 5. Zwiększenie rozpoznawalności Gmin, unowocześnienie form promocji opartej na nowoczesnej marce turystycznej - kanały i narzędzia komunikacji z potencjalnymi odbiorcami, uwzględniające najnowsze trendy np. multimedialne punkty informacji turystycznej. Wyzwanie 6. Prowadzenie inwestycji polegających na budowie, przebudowie, rozbudowie i remoncie infrastruktury, nowoczesnego wyposażenia obiektów leczenia uzdrowiskowego w Rymanowie-Zdroju, Iwoniczu-Zdroju oraz miejscowościach „przyległych” o podobnych walorach klimatyczno-środowiskowych. Zapewnienie atrakcyjnych, nowoczesnych warunków świadczenia usług leczniczych, rozwój oferty o nowe świadczenia, zmniejszenie energochłonności

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
			infrastruktury oraz poszerzenie skali działalności w poszczególnych obszarach lecznictwa uzdrowiskowego.
4.3. Rozwój potencjału turystycznego i uzdrowiskowego obszaru.		83. Niska jakość estetyki przestrzeni publicznych 84. Zły stan techniczny budynków, w tym uzdrowiskowych 85. Brak jednolitego oznakowania miejsc turystycznych 86. Niewystarczająca powierzchnia terenów inwestycyjnych 87. Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, utrudniająca dostęp do miejsc turystycznych, uzdrowiskowych i sportowo-rekreacyjnych 88. Zaniedbane obszary uzdrowiskowe, mała architektura 92. Przestarzała infrastruktura rekreacyjna, turystyczna, mała architektura, zwłaszcza w uzdrowiskach, źle/niedostatecznie zagospodarowane i dostępne przestrzenie publiczne 91. Niedostosowanie obiektów publicznych w tym sportowo-rekreacyjnych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	Wyzwanie 1. Wzmacnianie lokalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki, wykorzystania unikalnych zasobów wód mineralnych oraz warunków środowiskowo-przyrodniczych.
4.4. Wzrost sprzedaży lokalnych produktów na terenie gmin.		128. Znaczne rozdrobnienie agrarne 129. Zanikająca produkcja w małych gospodarstwach rolnych 130. Nierozwinięte gospodarstwa ekologiczne 131. Niska dostępność lokalnych produktów na terenie gmin 132. Niski stopień rozpoznawalności produktów lokalnych 133. Brak funkcjonalnych miejsc handlu produktami lokalnymi 141. Niewystarczająca liczba wykreowanych produktów lokalnych 142. Niewystarczająca wspólna promocja produktów lokalnych z zaangażowaniem samorządów gmin	Wyzwanie 1. Wzmacnianie lokalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem lecznictwa uzdrowiskowego, turystyki, wykorzystania unikalnych zasobów wód mineralnych oraz warunków środowiskowo-przyrodniczych.
4.5. Kreowanie szerokiej i atrakcyjnej oferty czasu wolnego.		145. Zbyt słabo rozpropagowana oferta Stacji Narciarskiej „Kiczera Ski” 146. Niewykorzystane warunki do rozwijania oferty turystyki astronomicznej – podróży w celu obserwacji zjawisk na niebie (praktyczny brak „zanieczyszczenia” światłem w niektórych miejscowościach obu gmin.	Wyzwanie 6b. Rozbudowę, poprawę stanu i podniesienie standardu obiektów oświatowych i kulturalnych, związanych z szeroko rozumianą działalnością w zakresie oferty kulturalnej, sportu i rekreacji, w tym m.in. prace związane z poprawą i utrzymaniem bardzo dobrego stanu technicznego obiektów, wykorzystywanie nowoczesnych technologii (np. cyfryzacja) i doposażanie w sprzęt umożliwiający

Cel strategiczny	Kierunki działań	Problem	Wyzwanie rozwojowe
4.6. Zwiększanie rozpoznawalności Gmin jako miejsc atrakcyjnych turystycznie i uzdrowskowo.		140. Brak marki miejsca gmin 143. Niewystarczający system informacji identyfikacyjnej i przestrzennej na terenie uzdrowisk i obszarów przyległych 144. Brak nowoczesnych, multimedialnych punktów informacji turystycznej 137. Niewystarczająca promocja gospodarcza obu gmin Rymanowa i Iwonicza-Zdroju - zbyt mała liczba inwestorów zewnętrznych 138. Słabo rozwinięta współpraca samorządów obu gmin Rymanowa i Iwonicza-Zdroju w zakresie promocji i kreowania marki turystycznej i uzdrowskowej 139. Niska rozpoznawalność gmin, jako miejsc atrakcyjnych uzdrowskowo i turystycznie	wdrażanie nowoczesnych form kształcenia, tworzenia atrakcyjnej oferty kultury, sportu i rekreacji. Wyzwanie 5. Zwiększenie rozpoznawalności Gmin, unowocześnienie form promocji opartej na nowoczesnej marce turystycznej - kanały i narzędzia komunikacji z potencjalnymi odbiorcami, uwzględniające najnowsze trendy np. multimedialne punkty informacji turystycznej. Wyzwanie 2. Wzmacnianie pozycji konkurencyjnej działalności i roli ośrodków tworzących ofertę turystyczną, rekreacyjną, sportową i uzdrowskową – m.in. obiekty sanatoryjne i uzdrowskowe, ośrodki sportów „zimowych” i „letnich”, oferujących warunki do uprawiania kolarstwa górskiego, narciarstwa, trasy spacerowe, biegowe, ścieżki przyrodnicze.

Tabela 15. Zestawienie celów strategicznych z projektami partnerskimi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

Cel strategiczny	Projekty partnerskie	Przedsięwzięcia uzupełniające
Cel strategiczny 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	Projekt partnerski 1. Poprawa infrastruktury kulturalno-zabytkowej uzdrowiskowych Gmin Iwonicza-Zdrój i Rymanów Projekt partnerski 5. Szlak Równych Szans nad Wisłokiem.	1. Rewitalizacja, restauracja i przebudowa zabytkowego budynku Domu Zdrojowego w Iwoniczu- Zdroju 2. Zagospodarowanie terenów w centrum miejscowości Lubatowa. 3. Rozbudowa miejskiego basenu kąpielowego w Iwoniczu-Zdroju. 4. Budowa strzelnicy biathlonowej oraz trasy biegowej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 6. Oranżeria - Przestrzeń dla Natury i Społeczności. 7. Rewitalizacja skoczni narciarskiej w Iwoniczu-Zdroju. 8. Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 9. Letni tor saneczkowy, Iwonicz-Zdrój. 10. Rewitalizacja ścieżek spacerowych na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 12. Szlakiem czytelnika, Iwonicz-Zdrój 15. Wzmocnienie potencjału zaplecza kultury w Gminie Iwonicz-Zdrój. 16. Remont placu zabaw w Rymanowie Remont placu zabaw w Rymanowie. 17. Odnowa przestrzeni publicznej poprzez stworzenie sieci parków kieszonkowych 2 parki. 18. Stworzenie trasy zdrowia: sieci miejsc do ćwiczeń na świeżym powietrzu: siłownie zewnętrzne, otwarte parki trampolin, do ćwiczeń ulicznych, kalistenika, parkour, siłownie dla osób. 19. Budowa wodnego placu zabaw oraz Instalacja wokół niecek basenowych. 20. Wymiana oświetlenia kortów tenisowych oraz ocieplenie krytego kortu tenisowego. 26. Budowa hali przy Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie

Cel strategiczny	Projekty partnerskie	Przedsięwzięcia uzupełniające
Cel strategiczny 2: Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu.	Projekt partnerski 5. Szlak Równych Szans nad Wisłokiem.	1. Rewitalizacja, restauracja i przebudowa zabytkowego budynku Domu Zdrojowego w Iwoniczu-Zdroju. 2. Zagospodarowanie terenów w centrum miejscowości Lubatowa. 3. Rozbudowa miejskiego basenu kąpielowego w Iwoniczu-Zdroju. 4. Budowa strzelnicy biathlonowej oraz trasy biegowej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 5. Przystań dla kamperów. 6. Oranżeria - Przestrzeń dla Natury i Społeczności. 7. Rewitalizacja skoczni narciarskiej w Iwoniczu-Zdroju. 8. Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 9. Letni tor saneczkowy, Iwonicz-Zdrój. 10. Rewitalizacja ścieżek spacerowych na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 11. Centrum Turystyczne w Iwoniczu-Zdroju. 13. Zielony Parking, Iwonicz-Zdrój. 14. Budowa, przebudowa i remont dróg na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój. 16. Remont placu zabaw w Rymanowie. 17. Odnowa przestrzeni publicznej poprzez stworzenie sieci parków kieszonkowych 2 parki. 18. Stworzenie trasy zdrowia: sieci miejsc do ćwiczeń na świeżym powietrzu: siłownie zewnętrzne, otwarte parki trampolin, do ćwiczeń ulicznych, kalistenika, parkour, siłownie dla osób.

Cel strategiczny	Projekty partnerskie	Przedsięwzięcia uzupełniające
Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.	Projekt partnerski 2. Rozwój obszaru turystycznego uzdrowiskowych gmin Iwonicza-Zdroju i Rymanowa. Projekt partnerski 5. Szlak Równych Szans nad Wisłokiem. Projekt partnerski 6. Utworzenie infrastruktury turystycznej w gminach Iwonicz-Zdrój i Rymanów.	3. Rozbudowa miejskiego basenu kąpielowego w Iwoniczu-Zdroju. 4. Budowa strzelnicy biathlonowej oraz trasy biegowej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 6. Oranżeria - Przestrzeń dla Natury i Społeczności. 7. Rewitalizacja skoczni narciarskiej w Iwoniczu-Zdroju. 8. Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 9. Letni tor saneczkowy, Iwonicz-Zdrój. 13. Zielony Parking, Iwonicz-Zdrój. 14. Budowa, przebudowa i remont dróg na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój. 19. Budowa wodnego placu zabaw oraz Instalacja wokół niecek basenowych. 20. Wymiana oświetlenia kortów tenisowych oraz ocieplenie krytego kortu tenisowego. 21. Przebudowa drogi na osiedlu Kalwaria w Rymanowie. 22. Przebudowa ulicy Zielonej w Rymanowie. 23. Przebudowa ulicy Osiedla w Rymanowie. 24. Przebudowa ulicy Dworskiej w Rymanowie. 25. Przebudowa ul. Marii Konopnickiej Rymanów – Posada Dolna 26. Budowa hali przy Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie.

Cel strategiczny	Projekty partnerskie	Przedsięwzięcia uzupełniające
Cel strategiczny 4: Wyższy stopień wykorzystania potencjału gospodarczego gmin.	Projekt partnerski 1. Poprawa infrastruktury kulturalno-zabytkowej uzdrowiskowych Gmin Iwonicza-Zdrój i Rymanów Projekt partnerski 2. Rozwój obszaru turystycznego uzdrowiskowych gmin Iwonicza-Zdroju i Rymanowa. Projekt partnerski 3. Poprawa atrakcyjności turystycznej gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój poprzez modernizację infrastruktury uzdrowiskowej i zwiększenie dostępności informacji turystycznej. Projekt partnerski 4. Poprawia jakości i dostępności oferty uzdrowiskowej gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój poprzez rozbudowę i wyposażenie zakładów przyrodoleczniczych w Szpitalach i Sanatoriach Uzdrowiskowych Zimowit i Eskulap w Rymanowie-Zdroju oraz rozwój nowej infrastruktury uzdrowiskowej w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu. Projekt partnerski 5. Szlak Równych Szans nad Wisłokiem Projekt partnerski 6. Utworzenie infrastruktury turystycznej w gminach Iwonicz-Zdrój i Rymanów.	1. Rewitalizacja, restauracja i przebudowa zabytkowego budynku Domu Zdrojowego w Iwoniczu- Zdroju. 3. Rozbudowa miejskiego basenu kąpielowego w Iwoniczu-Zdroju. 4. Budowa strzelnicy biathlonowej oraz trasy biegowej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. 5. Przystań dla kamperów. 6. Oranżeria - Przestrzeń dla Natury i Społeczności. 7. Rewitalizacja skoczni narciarskiej w Iwoniczu-Zdroju. 8. Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy. 11. Centrum Turystyczne w Iwoniczu-Zdroju 12. Szlakiem czytelnika, Iwonicz-Zdrój. 15. Wzmocnienie potencjału zaplecza kultury w Gminie Iwonicz-Zdrój. 16. Remont placu zabaw w Rymanowie. 18. Stworzenie trasy zdrowia: sieci miejsc do ćwiczeń na świeżym powietrzu: siłownie zewnętrzne, otwarte parki trampolin, do ćwiczeń ulicznych, kalistenika, parkour, siłownie dla osób. 19. Budowa wodnego placu zabaw oraz Instalacja wokół niecek basenowych. 20, Wymiana oświetlenia kortów tenisowych oraz ocieplenie krytego kortu tenisowego. 26. Budowa hali przy Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie

IV. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej uzdrowiskowych gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 4 ustawy z 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* **Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój** zawiera nie tylko wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2024 r. poz. 324 z późn.zm.) przygotowanej na potrzeby tej strategii, lecz również określa model struktury funkcjonalno-przestrzennej Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój (*zwanego dalej Związkiem Gmin*). Opracowaniem Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030 został objęty obszar 2 jednostek samorządu terytorialnego Gminy Iwonicz-Zdrój i Gminy Rymanów zwanych dalej Gminami.

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia spodziewany i zaplanowany wpływ, jaki na kształtowanie się struktur przestrzennych będzie miała realizacja zapisów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030. Model ten uwzględnia także zdiagnozowane wcześniej problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe Gmin, które wpływać mogą na zmiany w jego strukturze przestrzennej. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest integralną częścią strategii rozwoju i odnosi się do jej całej treści. Służy zobrazowaniu rozwój terytorium objętego strategią w perspektywie realizacji celów strategii oraz w kontekście potencjalnych przeobrażeń przestrzeni.

Głównym zamierzeniem modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej jest zobrazowanie przyjętej wizji rozwoju Gminy, do powstania której przyczynią się efekty realizacji celów strategicznych, również tych z zakresu zagospodarowania przestrzennego.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, obrazując politykę rozwoju Gmin określoną w strategii nadaje wymiar przestrzenny strategii i jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni. Z jednej strony, ze względu na ukształtowanie terenu, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni (w tym sieć osadniczą), powiązania komunikacyjne, występujące zasoby naturalne i obszary cenne przyrodniczo, a także wiele innych uwarunkowań zastanych, a z drugiej strony w wyniku zdiagnozowanych w strategii problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, wyodrębniono strefy przestrzenne: **strefę gmin uzdrowiskowych, strefę wielofunkcyjną oraz strefę zieleni.**

W celu wyznaczenia stref będących elementem modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej przeanalizowano kluczowe uwarunkowania rozwojowe Gmin.

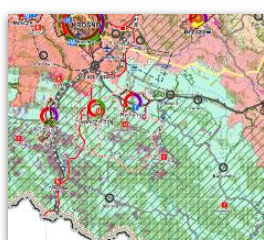
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ UZDROWISKOWYCH GMIN RYMANÓW I IWONICZ-ZDRÓJ NA LATA 2024-2030 SŁUŻYĆ MA NADANIU WYMIARU PRZESTRZENNEGO STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO NA LATA 2024-2030 POPRZEZ:

ukierunkowanie działań do konkretnych obszarów i dopasowanie ich do potrzeb i możliwości tych obszarów

ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

określenie zasad i celów polityki przestrzennej oraz struktury funkcjonalno-przestrzennej Związku Gmin, dla których opracowywana jest strategia

Głównym zamierzeniem modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej jest zobrazowanie rozwoju terytorium objętego strategią, której celem jest dążenie do osiągnięcia spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej objętego dokumentem obszaru. Służyć temu ma dokonana na bazie modelu identyfikacja zasobów stanowiąca podstawę dla określenia potencjałów rozwojowych oraz działania integracyjne, przewidziane w części kierunkowej strategii. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej, to układ przestrzenny kształtujący funkcjonalność danej jednostki. Stąd też ustalenia strategii ponadlokalnej w wymiarze przestrzennym obejmują także zasady koordynacji polityki przestrzennej gmin w zakresie zabudowy, zagospodarowania i ochrony terenów nieobjętych bezpośrednio projektami inwestycyjnymi przewidzianymi w strategii, lecz istotnych z punktu widzenia obszaru funkcjonalnego jako całości.

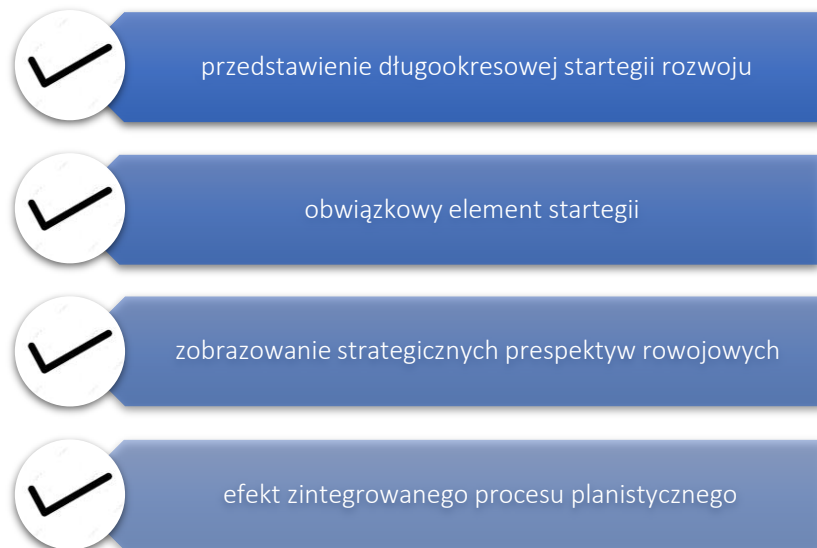
Model opiera się na wybranych elementach części diagnostycznej strategii, a także zawiera elementy jej części kierunkowej.

Z uwagi na to, że rozwój przestrzenny obszarów funkcjonalnych powinien opierać się o generalne zasady kształtowania ładu przestrzennego oraz efektywnego gospodarowania przestrzenią wyrażone w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym **model funkcjonalno-przestrzenny Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój oparto na następujących założeniach:**

1. kształtowanie struktur przestrzennych powinno się odbywać przy uwzględnieniu dążenia do minimalizowania transportochłonności układu przestrzennego;
2. lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej powinno umożliwiać mieszkańcom maksymalne wykorzystanie publicznego transportu zbiorowego jako podstawowego środka transportu;
3. dążenie do planowania i lokalizowania nowej zabudowy:
  - na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w szczególności poprzez uzupełnianie istniejącej zabudowy,

- na terenach położonych na obszarach innych niż obszary zwartej struktury, wyłącznie w sytuacji braku dostatecznej ilości terenów przeznaczonych pod dany rodzaj zabudowy; przy czym w pierwszej kolejności na obszarach w najwyższym stopniu przygotowanych do zabudowy, przez co rozumie się obszary charakteryzujące się najlepszym dostępem do sieci komunikacyjnej oraz najlepszym stopniem wyposażenia w sieci infrastrukturalne, adekwatnymi dla nowej, planowanej zabudowy.

Przyjęty w opracowaniu niniejszej Strategii zrównoważony model struktury funkcjonalno-przestrzennej Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój stanowi:

Zgodnie z założeniami Strategii określono perspektywę planowania do 2030 roku. Strategia opracowana jest z udziałem przedstawicieli społeczności lokalnej (interesariuszy). Na poziomie organizacyjnym działania i projekty realizujące cele strategiczne dokumentu będą prowadzone przez poszczególne jednostki samorządowe, które uczestniczą w Porozumieniu, instytucje publiczne, sektor prywatny oraz pozarządowy.

Głównym zadaniem Strategii jest ułatwienie władzom samorządowym utrzymania głównych, długookresowych celów rozwoju Gmin. Strategia będzie wskazywała zadania wspólne partnerów społecznych. Do realizacji Strategii niezbędne będzie podejmowanie działań:

- samodzielnych przez poszczególne samorządy i podległe im jednostki oraz inne instytucje publiczne, podmioty sektora prywatnego i organizacje pozarządowe,
- wspólnych z udziałem członków Związku w ramach projektów partnerskich,
- wspólnych z udziałem innych partnerów z sektorów: publicznego, prywatnego i pozarządowego.

Przygotowanie Strategii i jej realizacja mają uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój uwzględniając regionalną politykę rozwoju określoną w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, organizuje warunki przestrzenne dla alokacji funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji. Określone w Strategii inicjatywy lokalne stanowią komplementarne przedsięwzięcia wobec projektów strategicznych i łącznie przyczyniają się do realizacji priorytetów rozwojowych, które są w pełni spójne z celami wyznaczonymi na poziomie regionalnym.

Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój składają się elementy stanowiące niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub budujące strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, które

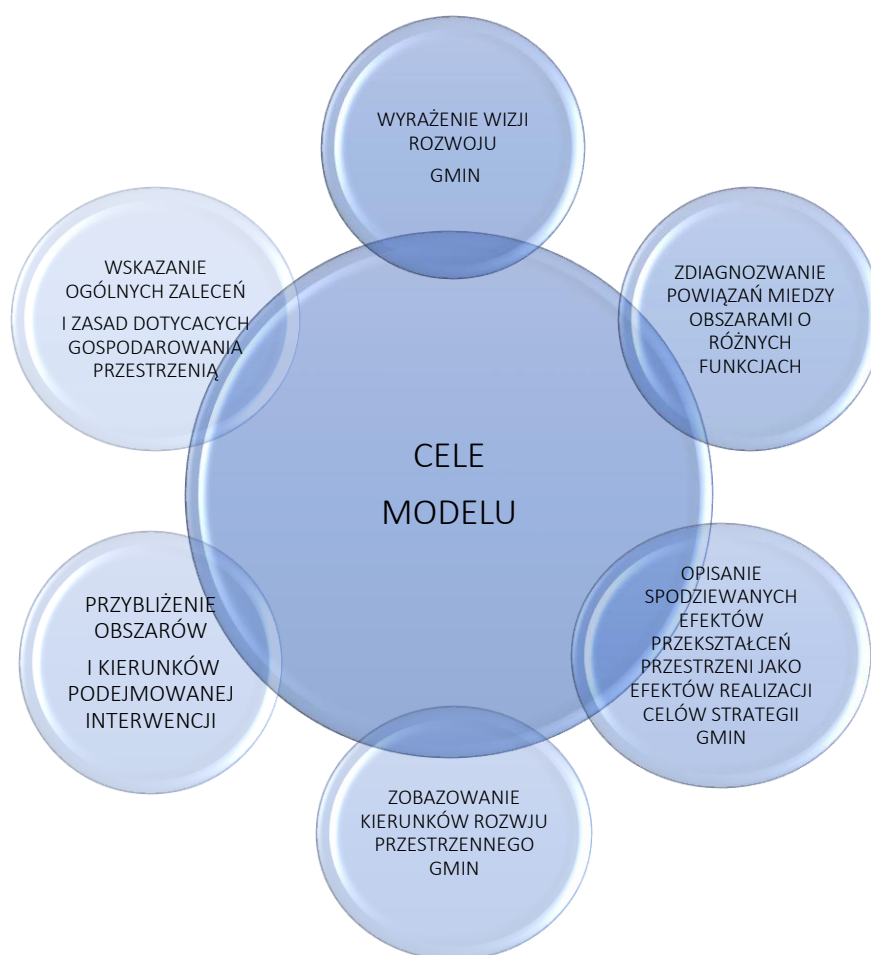

uksztaltowały się w wyniku rozwoju obszaru i działalności człowieka.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Związku Gmin jest zrównoważonym modelem rozwoju, obejmującym w sposób spójny i komplementarny sferę społeczną, gospodarczą, przestrzenną, infrastrukturalną jak i strefę związaną z ochroną środowiska. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Związku Gmin służyć ma zobrazowaniu, wizji rozwoju gminy realizowanej poprzez zakładane w strategii rozwoju gminy cele strategiczne. Ma on również uwzględniać: zasadę ciągłości realizacji polityk społeczno-gospodarczych i przestrzennych oraz stan zagospodarowania. Nie jest on planem zagospodarowania, lecz schematem obrazującym sposób funkcjonowania obszaru i stanowi przestrzenne odniesienie dla polityk rozwojowych.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój powstał przy uwzględnieniu specyfiki Gmin wchodzących w jego skład oraz na bazie przyjętych kierunków jej rozwoju i oraz koncepcji ukształtowanej podczas prowadzenia konsultacji.

GŁÓWNYMI CELAMI MODELU STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ UZDROWSKICH GMIN RYMANÓW I IWONICZ-ZDRÓJ SĄ:

W celu wyznaczenia stref będących elementem modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej przeanalizowano kluczowe uwarunkowania rozwojowe Gmin tj.:

- kierunki zmian w przestrzeni wynikające z celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój oraz uwzględniające ustalenia, zalecenia (rekomendacje) i zasady wynikające z dokumentów wojewódzkich i krajowych;
- elementy struktury osadniczej takie jak:
  - dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe,

- obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju Gmin (np. obszary turystyki i wypoczynku, obszary osadnicze, rolnicze, obszary chronione, obszary inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym),
- inne obszary – ważne z punktu widzenia Gmin,
- schemat powiązań infrastrukturalnych i funkcjonalnych,
- potencjalne konflikty przestrzenne.

Dla właściwego funkcjonowania Gmin konieczny jest zrównoważony i spójny rozwój wszystkich stref tworzący model oparty na wizji i realizacji założonych celów realizacji polityki rozwój.

Dla zapewnienia komplementarnego rozwoju wszystkich stref wskazanych w modelu (terenów zurbanizowanych, terenów rolnych oraz terenów leśnych) zaleca się:

- ✓ gospodarowanie przestrzenią w ramach działań podejmowanych w ramach Gmin było prowadzone w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju (konieczność określenia zasad zagospodarowania pozwalających na zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego, w tym poprzez ochronę jego cennych zasobów, przy jednoczesnym racjonalnym wykorzystaniu jego walorów);
- ✓ wykorzystać rezerwy terenowe, w celu uzupełniania zabudowy oraz kształtowania zabudowy zwartej (nie należy dopuszczać do rozpraszania zabudowy);
- ✓ rozważyć możliwość wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w zakresie wykorzystywania energii solarnej i produkcji biomasy;
- ✓ polityka przestrzenna powinna być kształtowana harmonijnie, w zgodzie z istniejącą przyrodą oraz zgodnie z potrzebą kształtowania wysokiej jakości przestrzeni i wysokich warunków życia mieszkańców.

W celu określenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej konieczne jest przeprowadzenie analizy uwarunkowań rozwoju Gmin.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą jego spójny obraz. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru - jego uwarunkowania, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły ekologiczne, tereny rolnicze), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami obszaru funkcyjnego.

Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gmin jest:

- wykorzystanie wykształconej struktury osadniczej do dynamizacji rozwoju oraz stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe.
- właściwe gospodarowanie przestrzenią w granicach Gmin, które powinno umożliwiać osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom obszaru dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury.
- odpowiedni sposób zagospodarowania i rozmieszczenie poszczególnych elementów zagospodarowania sprzyjać powinien eliminowaniu lub minimalizowaniu konfliktów przestrzennych, które mogą powstać pomiędzy funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

2. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Zgodnie z „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030” uchwalonego Uchwałą Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa tworzą obszary

zurbanizowane, leśne, rolne i wody otwarte wraz z elementami infrastruktury technicznej.

System osadniczy województwa podkarpackiego ukazany w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* charakteryzuje centralne położenie Rzeszowa oraz koncentryczne ułożenie względem niego ośrodków miejskich o dużym potencjale, pełniących ważne funkcje gospodarcze i społeczne. Krosno, Przemyśl, Tarnobrzeg, Stalowa Wola, Mielec, Dębica, Jarosław, Jasło i Sanok tworzą wokół stolicy województwa zewnętrzny układ pierścieniowy. Regularne rozmieszczenie miast porównywalnych wielkościowo sprzyja wzmocnieniu ich rangi i równomiernemu rozwojowi całego województwa.

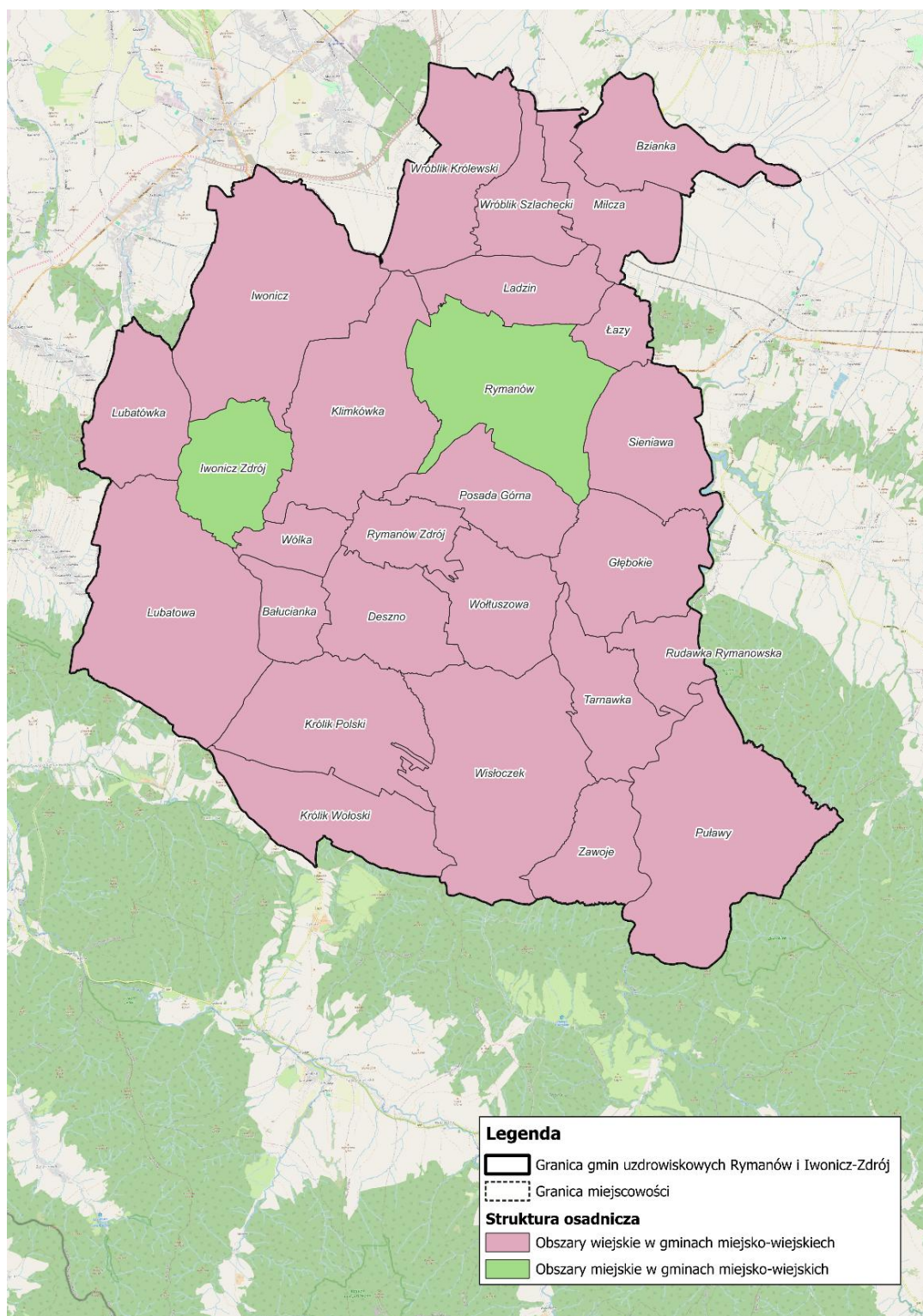
Województwo podkarpackie jest podzielone administracyjnie na: ośrodek wojewódzki (Rzeszów), 4 powiaty grodzkie (Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg), 21 powiatów ziemskich i 160 gmin, w tym: 16 gmin miejskich, 35 miejsko-wiejskich (w tym gminy Iwonicz-Zdrój i Rymanów) i 109 gmin wiejskich. Sieć osadniczą województwa tworzy 51 miast i 1664 miejscowości wiejskich. Przeważają miasta bardzo małe, poniżej 5 tys. mieszkańców (40% ogółu miast).

Zgodnie z ustaloną w KPZK 2030 hierarchią ośrodków, na terenie województwa wyróżnia się trzy kategorie miast:

- krajowy ośrodek pełniący niektóre funkcje metropolitalne: Rzeszów;
- ośrodki subregionalne (miasta od 50 tys. do 100 tys. mieszkańców oraz dawne miasta wojewódzkie i ośrodki przemysłowe, które różnią się znacznie pod względem stanu gospodarki i infrastruktury, ale ich pozycja w systemie osadniczym jest stabilna): Przemyśl, Stalowa Wola, Mielec, Tarnobrzeg i Krosno;
- ośrodki lokalne: pozostałe miasta powiatowe.

Ze względu na sytuację społeczno-ekonomiczną miast na obszarze województwa miasto Iwonicz-Zdrój zostało zaliczone do miast o dobrych podstawach do rozwoju, natomiast Rymanów znalazł się w obrębie miast o zagrożonych podstawach rozwoju.

Rysunek 1. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – sieć osadnicza i hierarchia jednostek osadniczych

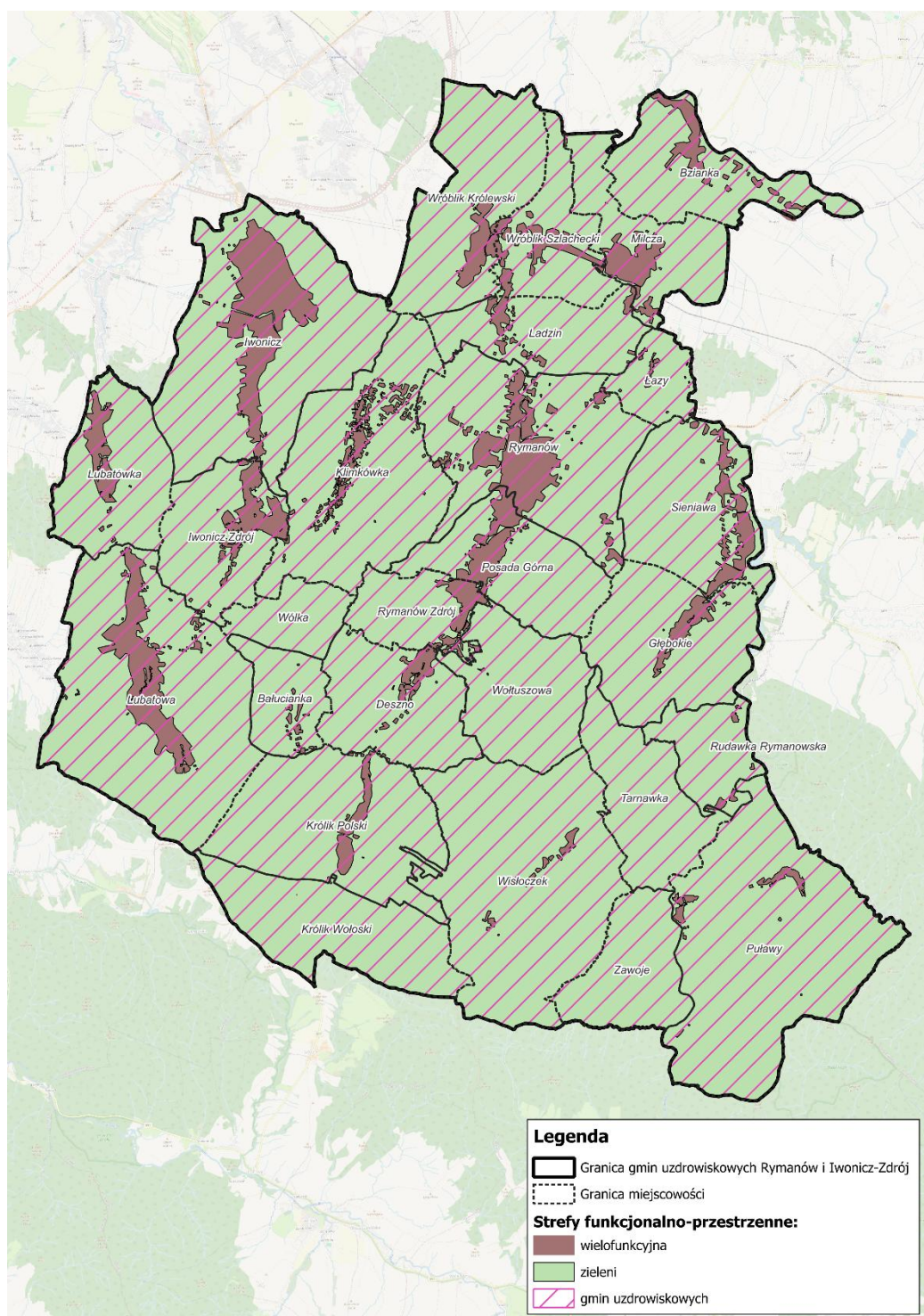

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną zarówno dla miasta Iwonicz-Zdrój jak i Rymanów zostały przypisane głównie funkcje ośrodków miejskich - administracyjno-usługowe i przemysłowa dla Rymanowa oraz turystyczna dla Iwonicza-Zdroju. Ponadto w obu gminach zwrócono uwagę na występowanie obiektów o funkcjach ponadlokalnych położonych poza ośrodkami miejskimi – obiekty infrastruktury społecznej – uzdrowiska.

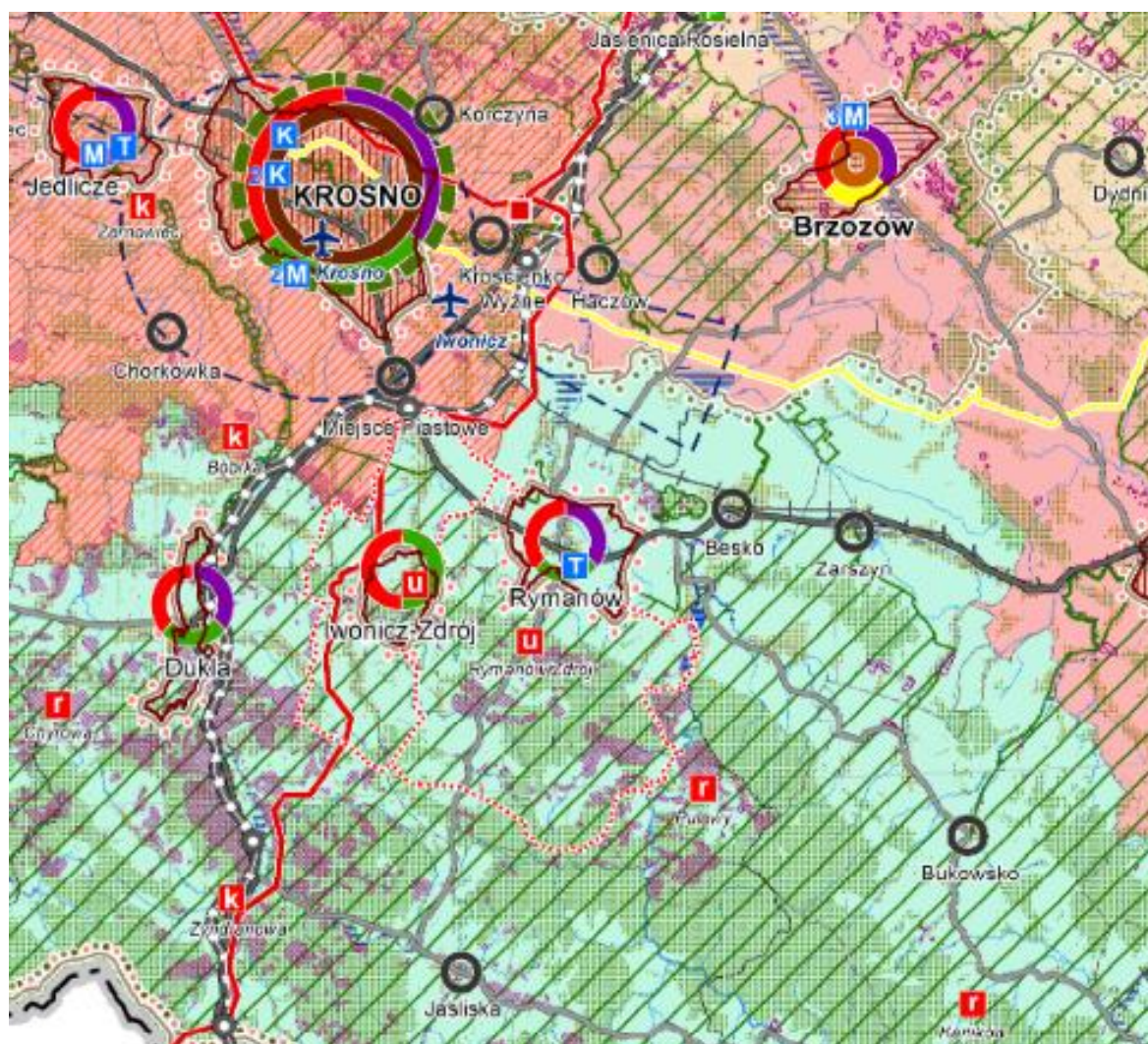

Rysunek 2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

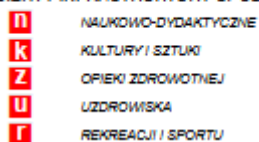
Rysunek 3. Obszary funkcjonalny o znaczeniu ponadregionalnym ramach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030

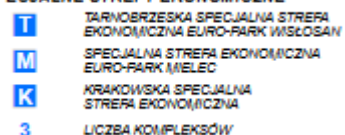
**GLÓWNE FUNKCJE
OŚRODKÓW MIEJSKICH**

**OBIEKTY O FUNKCJI PONADLOKALNEJ
POŁOŻONE POZA OŚRODKAMI MIEJSKIMI
OBIEKTY INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ**

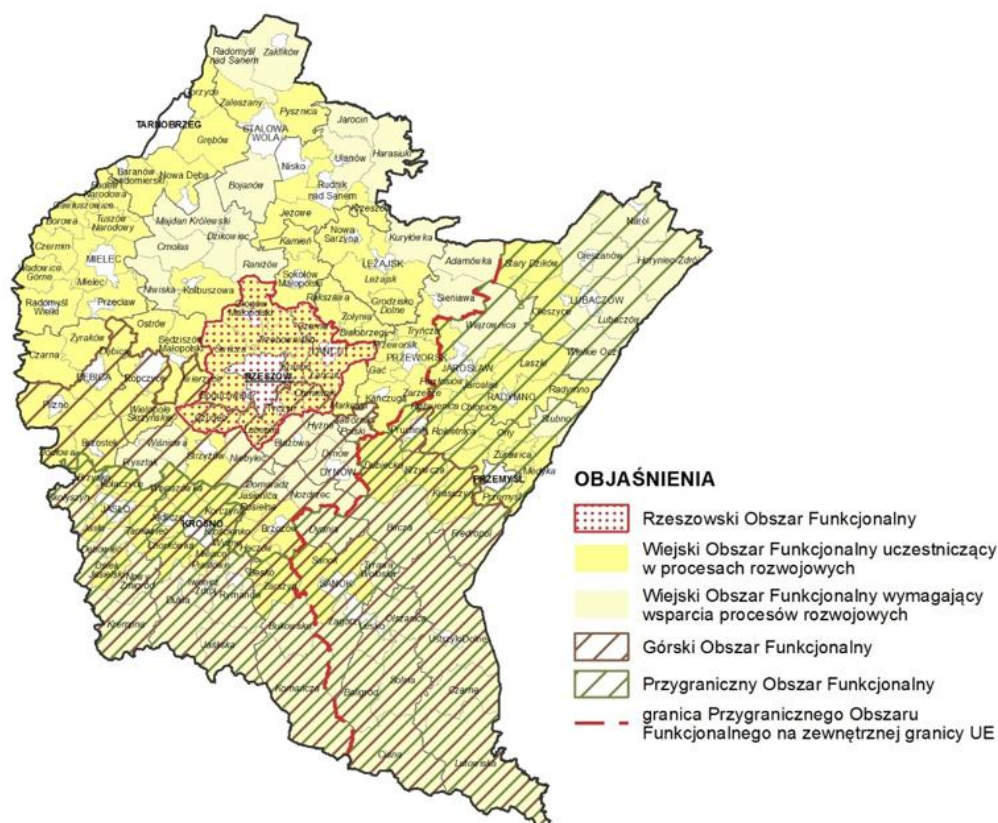
SPECJALNE STREFY EKONOMICZNE⁴

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

Gminy Iwonicz-Zdrój i Rymanów zostały zaliczone w ramach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030 (PZPWP) do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym.

Rysunek 4. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

3. Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowiskowych;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej

Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozwój bazy usług publicznych;
- zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;
- ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

4. Górski Obszar Funkcjonalny

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój różnych form usług turystycznych i uzdrowiskowych;
- ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- rozwój gospodarki rolnej i przemysłu;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozwój społeczno-gospodarczy z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- tworzenie warunków rozwoju powiązań komunikacyjnych, społecznych i gospodarczych pomiędzy ośrodkami miejskimi a obszarami wiejskimi;
- rozwój rolnictwa ekologicznego, w tym: form specjalistycznej produkcji rolniczej (winiarstwo, pszczelarstwo) z zachowaniem wysokiej jakości środowiska przyrodniczego;
- ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- rozwój infrastruktury turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- ochrona walorów przyrodniczych i klimatycznych miejscowości
- uzdrowiskowych;
- przeciwdziałanie suburbanizacji i rozpraszaniu zabudowy na terenach otwartych oraz dostosowanie zabudowy do otaczającego krajobrazu;
- wzmocnienie roli ośrodków miejskich – rozwój innowacyjnego przemysłu i bazy usług publicznych;
- uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i zagrożonych osuwiskami;
- budowa małych zbiorników wodnych celem zwiększenia zdolności retencyjnej terenów górskich.

5. Przygraniczy Obszar Funkcjonalny

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich;
- rozwój gospodarki rolnej i leśnej;
- rozwój funkcji turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo,
- rozwój w infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

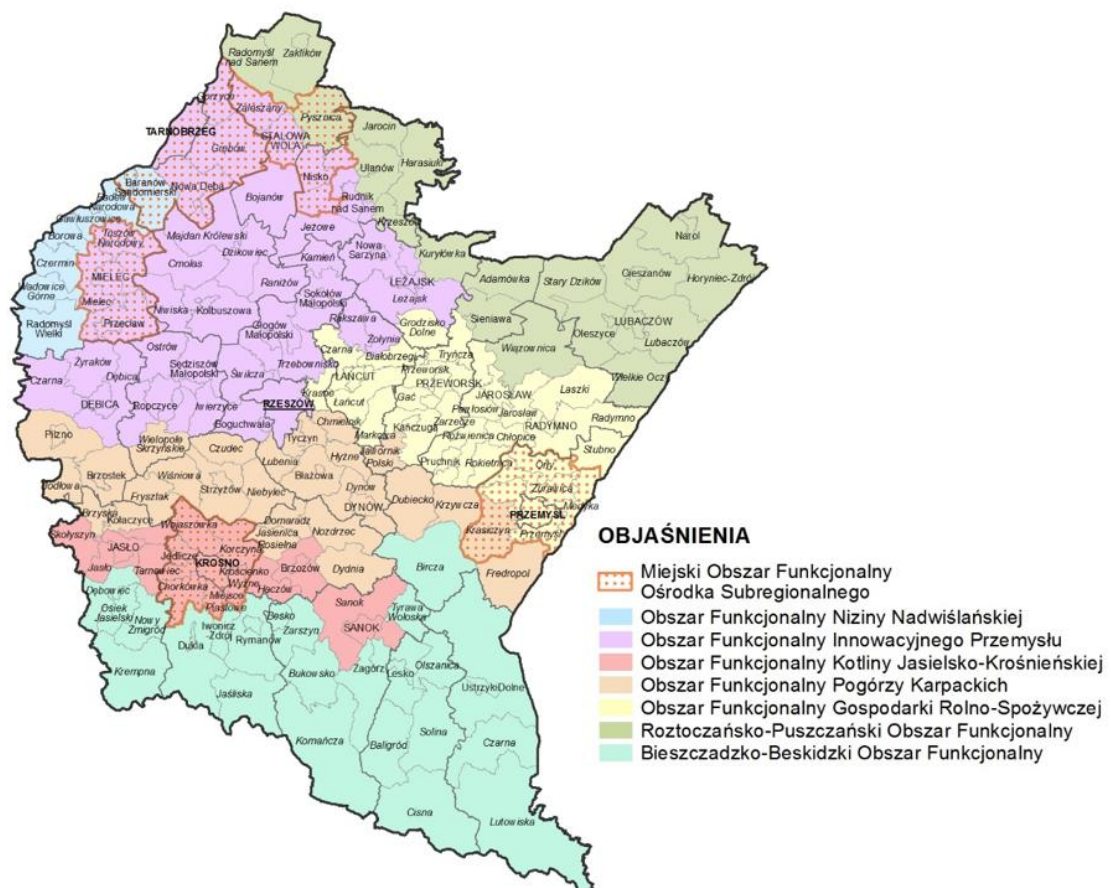
- zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym;
- rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej;

- integrowanie systemów komunikacyjnych i usprawnienie powiązań transportowych;
- wspieranie rozwoju nowych funkcji, zwiększających zakres świadczonych usług o charakterze ponadlokalnym, w tym logistycznych;
- poprawa dostępu do usług publicznych zlokalizowanych w miastach i na obszarach wiejskich;
- współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów, zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej,
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.

Analizując relacje obu gmin uzdrowskowych w stosunku do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym wyodrębnionego w ramach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (PZPWP), można zauważyć, że znajdują się one w obszarach funkcjonalnych o wyznacznikach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych. Zarówno gmina Iwonicz-Zdrój, jak i Rymanów znajdują się w Bieszczadzko-Beskidzkim OF.

Rysunek 5. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

6. Bieszczadzko-Beskidzki Obszar Funkcjonalny

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;

- poprawa dostępności komunikacyjnej w układzie regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- rozwój różnych form usług turystycznych oraz funkcji uzdrowiskowej;
- kompleksowy rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej dostosowanej do skali ruchu turystycznego oraz poprawa gospodarki odpadami;
- rozwój przemysłu drzewnego, budowlanego i elektromaszynowego, przemysłu spożywczego opartego o przetwórstwo;
- rozwój rolnictwa ekologicznego, w tym służącego zachowaniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

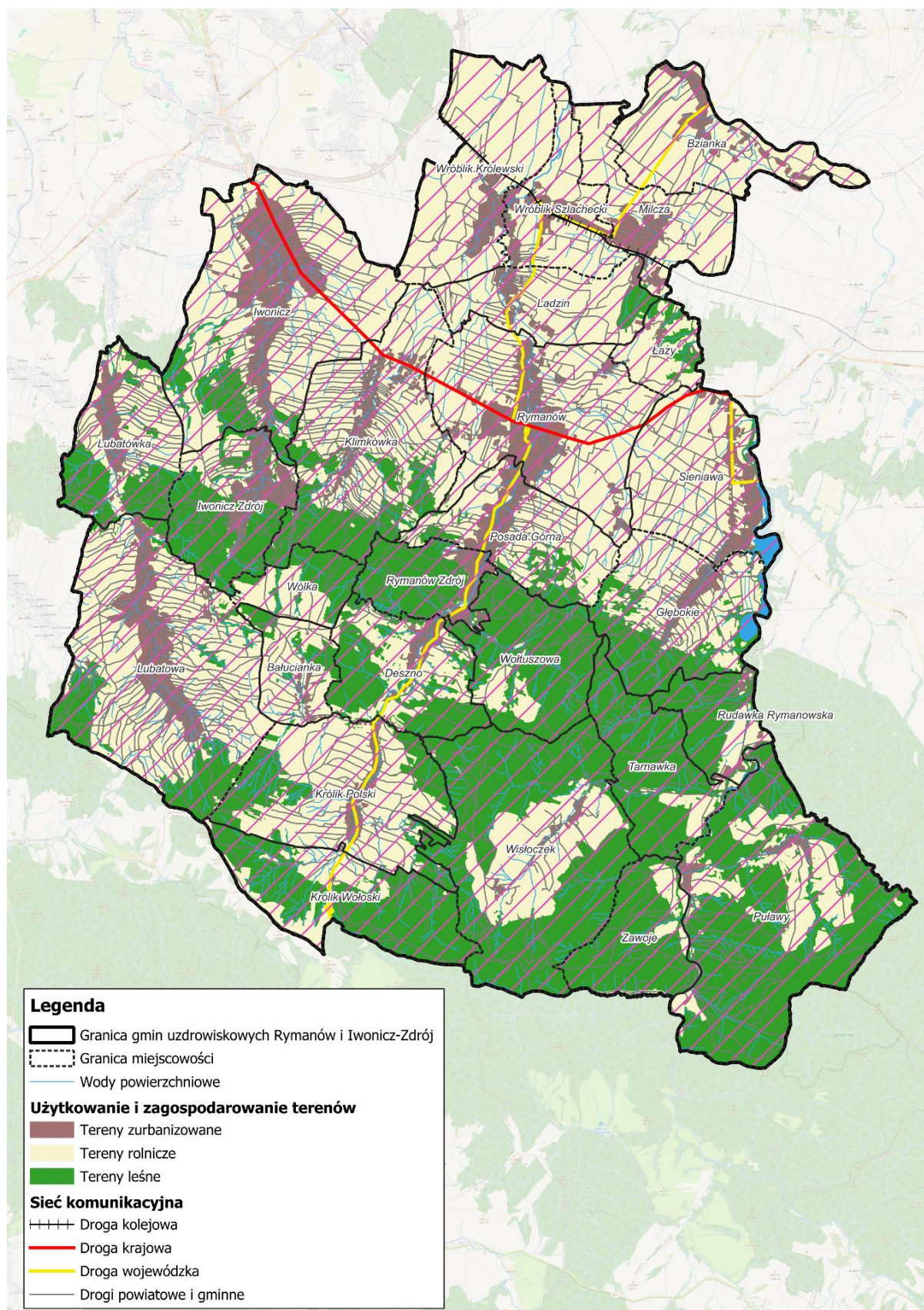
- budowa i rozwijanie powiązań funkcjonalnych ze Słowacją oraz Ukrainą m.in. przez rozbudowę infrastruktury granicznej;
- przebudowa i rozbudowa istniejącej sieci drogowej i kolejowej, w celu właściwego rozprowadzenia ruchu turystycznego;
- rozwój infrastruktury turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej w ośrodkach uzdrowiskowych, wypoczynkowych oraz w miastach i gminach o potencjale turystycznym;
- ograniczanie zjawiska rozpraszania zabudowy w celu zachowania ładu przestrzennego, walorów przyrodniczo-krajobrazowych, drożności korytarzy ekologicznych;
- rozwój infrastruktury technicznej zwłaszcza na obszarach najczęściej odwiedzanych przez turystów, w szczególności kompleksowa budowa i przebudowa systemów wodno-kanalizacyjnych wokół zbiorników wodnych i w dorzeczach rzek;
- minimalizowanie i ograniczanie negatywnych skutków suszy poprzez kompleksowe działania określone w Planie przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Górnej Wisły;
- ochrona i wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego, w tym wyróżniających region zabytków świadczących o jego dawnej wielokulturowości oraz związanych z przemysłem naftowym.

Sam układ przestrzenny analizowanych gmin oparty jest głównie o ich główne atuty czyli miejscowości posiadające statusy uzdrowisk. Ze względu na współistnienie Rymanowa i Iwonicza w swoistym układzie bipolarnym ówczesni właściciele miejscowości postanowili rozwijać ją w kierunku uzdrowiskowym. W 1928 r. Rymanów uznano za uzdrowisko posiadające charakter użyteczności publicznej. Uzdrowisko leży na pograniczu dwóch różniących się krajobrazowo mezoregionów karpackich: Beskidu Niskiego i Pogórza Bukowskiego, w dolinie rzeki Tabor i jej prawego dopływu - Czarnego Potoku, na wysokości od 360 do 390 m n.p.m.. Na północ od Rymanowa - Zdroju ciągną się Doły Jasielsko - Sanockie, w tej części określane jako Kotlina Krośnieńska. Uzdrowiska Rymanów - Zdrój pełni rolę głównego ośrodka uzdrowiskowego w województwie podkarpackim oraz rozpoznawalnego centrum uzdrowisko – turystycznego w skali kraju, a znajdujące się we wczesnej fazie rozwoju Uzdrowisko Rudawka Rymanowska stanowi nowoczesny ośrodek zrównoważonego rozwoju turystyki uzdrowiskowej.

Natomiast gmina Iwonicz Zdrój charakteryzuje się wyjątkową atrakcyjnością krajobrazową, wyróżniającymi korzystnymi warunkami dla funkcji rekreacyjnych oraz służących celom uzdrowiskowym. Jednym z największych zasobów, jakie posiada gmina Iwonicz-Zdrój jest środowisko naturalne, a w szczególności mikroklimat, wody mineralne, przyroda ożywiona i krajobraz. Blisko 450 lat temu uwarunkowania te zadecydowały o lokalizacji uzdrowiska, a ich wciąż dobry stan i duże zasoby umożliwiają kontynuację funkcji uzdrowiskowej, funkcji, do której predyspozycje posiada niewiele gmin w Polsce.

Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – istniejące użytkowanie i zagospodarowanie terenów

Dla właściwego funkcjonowania Gmin i dla zachowania ich pozycji w hierarchii sieci osadniczej konieczny jest zrównoważony i spójny rozwój wszystkich powiązanych ze sobą stref: wielofunkcyjnej i strefy zieleni tworzących jako całość strefę gmin uzdrowiskowych.

7. System powiązań przyrodniczych

Gmina Iwonicz-Zdrój położona jest w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego. O walorach przyrodniczych i krajobrazowych gminy Iwonicz-Zdrój świadczy również włączenie części jej obszaru do Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000. Południowe i południowo-zachodnie krańce obszaru wiejskiego gminy (wieś Lubatowa) zajmują dwa obszary chronione, pierwszy - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Beskid Niski (kod obszaru PLB180002), drugim obszarem chronionym jest Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Ostoja Jaśliska (kod obszaru PLH180003). Dopełnieniem bogactw naturalnych na terenie gminy są lasy. Zajmują one powierzchnię ok. 944 ha, czyli około 21 % obszaru całej gminy. Ponad 1/3 całkowitej powierzchni lasów znajduje się w granicach administracyjnych miasta Iwonicz-Zdrój. Wskaźnik lesistości dla obszaru miasta (strefy A i B ochrony uzdrowiskowej) wynosi około 52 %. Lasy w gminie Iwonicz-Zdrój są prawie w całości zaliczone do lasów ochronnych. Położenie gminy Iwonicz-Zdrój w obszarach prawnie chronionych ma bezpośredni wpływ na kierunki jej rozwoju. Ogranicza to bądź wyklucza możliwości podejmowania inwestycji szkodliwych dla środowiska naturalnego oraz zobowiązuje do szczególnej dbałości o środowisko naturalne. Utrzymanie dotychczasowej poprawnej kondycji różnorodnych składników środowiska przyrodniczego, wymaga dalszej prawidłowej gospodarki i kontynuowania działań poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Turystyka (głównie w celach zdrowotnych) stanowi jedną z głównych gałęzi rozwojowych gospodarki gminy. Rolnictwo z uwagi na jego niską towarowość i ograniczenia środowiskowe stanowi działalność uzupełniającą. Atutem gminy Iwonicz-Zdrój jest unikalna koncentracja na jednym obszarze atrakcji turystycznych o charakterze środowiskowym i antropogenicznym. Tworzą je unikalne kompleksy krajobrazowe oraz interesujące i zróżnicowane kulturowo zabytki dokumentujące bogatą historię tych ziem. Walory turystyczne gminy Iwonicz-Zdrój uzupełniają zasoby wód mineralnych oraz cechy mikroklimatu, na bazie których rozwija się uzdrowisko w Iwoniczu-Zdroju. Bogactwem naturalnym Iwonicza-Zdroju są obfite źródła wód mineralnych. Są to wody kwasowęglowe: chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowe, fluorkowe, bromkowe, jodkowe, borowe. One to oraz klimatyczne walory Iwonicza-Zdroju (duża zawartość w powietrzu jodu, bromu i ozonu, brak zanieczyszczeń atmosfery) przesądziły o powstaniu uzdrowiska, jednego z najstarszych w Polsce.

Gmina Iwonicz-Zdrój jest gminą uzdrowiskową w oparciu o regulacje ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Na obszarze uzdrowiskowym wydziela się trzy strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B oraz C:

- ✓ Strefa „A” ochrony uzdrowiskowej w której zlokalizowane są lub planowane do lokalizacji zakłady i urzędnictwo lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta i turysty.
- ✓ Strefa „B” ochrony uzdrowiskowej – stanowi otoczenie strefy A, przeznaczona jest do rozwoju działalności nie mających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych w procesie leczenia obiektów usługowych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze.
- ✓ Strefa „C” jest otuliną dla obszaru „B” i „A” i stanowi granicę Uzdrowiska Iwonicz – Zdrój. Obejmuje ona obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych. Granica strefy „C” ochrony uzdrowiska Iwonicz – Zdrój przebiega po granicach gminy.

Obszar gminy Iwonicz-Zdrój przejawia unikatowe wartości przyrodnicze i środowiskowe, które powinny zostać zachowane. Polityka przestrzenna powinna być kształtowana harmonijnie, w zgodzie

z istniejącą przyrodą oraz zgodnie z potrzebą kształtowania wysokiej jakości przestrzeni i wysokich warunków życia społeczności gminy Iwonicz-Zdrój.

Gmina Rymanów położona jest w obrębie trzech krain fizjograficzno-geograficznych, skąd wynika duża różnorodność cech agroprzyrodniczych. Podobnie jak na terenie gminy Iwonicz-Zdrój. Na obszarze gminy Rymanów utrzymuje się tereny objęte prawnymi formami ochrony przyrody. Obszary te podlegają specjalnym zasadom użytkowania. Do obszarów takich należą:

- 1) Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego,
- 2) Obszary Natura 2000:
  - a) Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002],
  - b) Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa):
    - ✓ Ładzin [PLH180038],
    - ✓ Rymanów [PLH180016]
    - ✓ Ostoja Jaślicka [PLH180014]
    - ✓ Wiśłok środkowy z dopływami [PLH180030]
    - ✓ Las Hrabeński [PLH180039]

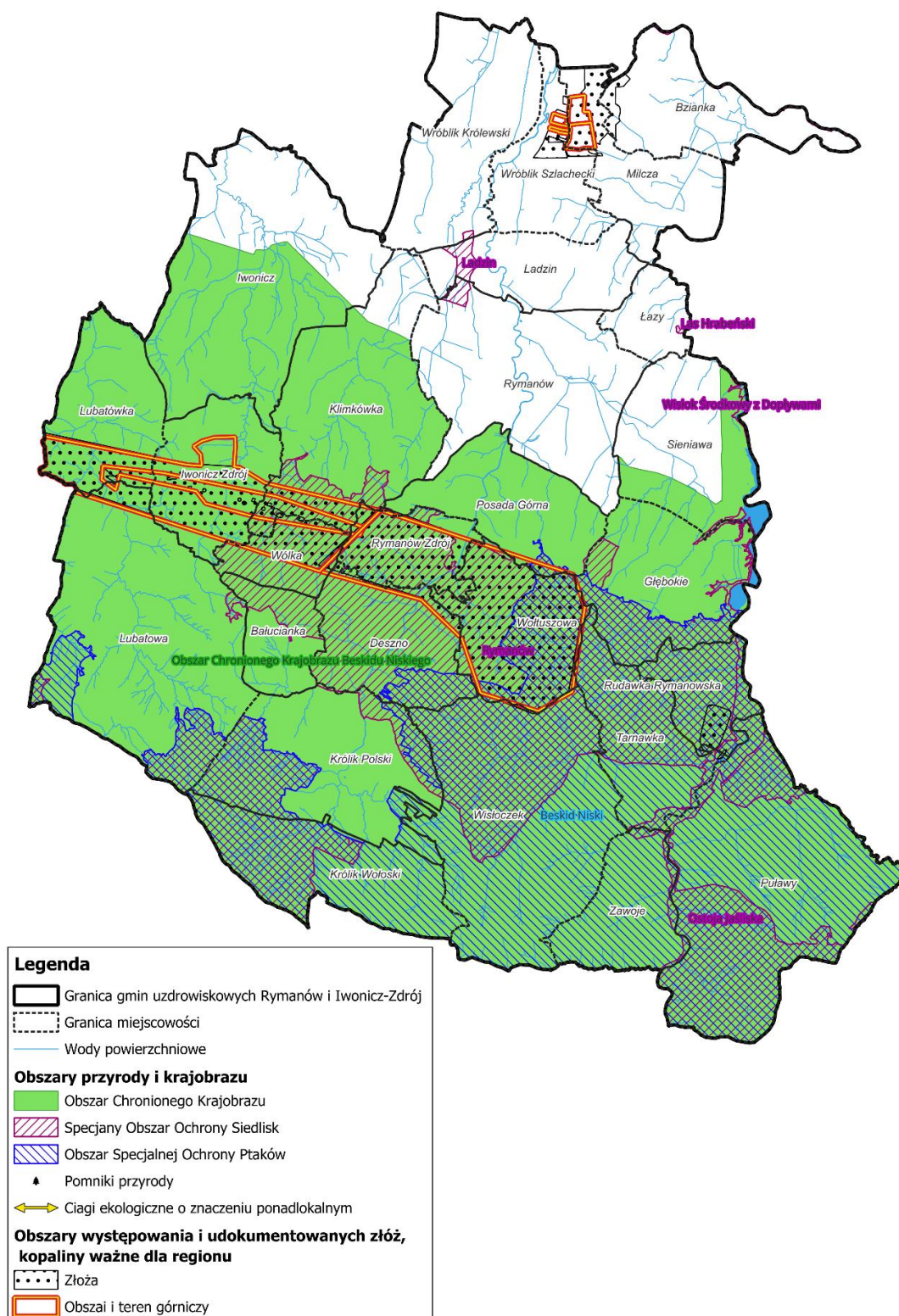
Stosunkowo czysta ekologicznie rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy oraz liczba pracujących w rolnictwie, kwalifikuje ją do rozwoju pracochłonnych kierunków produkcji, w tym zdrowej produkcji oraz przetwórstwa rolno- spożywczego. Od kilku lat zauważalny jest wzrost zainteresowania rolnictwem ekologicznym, co stanowi najbardziej przyjazną środowisku produkcję w rolnictwie. Lasy i grunty leśne zajmują ok 37% powierzchni ogólnej gminy. Uprawa lasu skupia się na wykorzystaniu możliwości naturalnych siedlisk. Lasy pełnią różne funkcje przyrodniczo - społeczne. Prognozuje się, że wraz z rozwojem intensywności produkcji rolnej, mało urodzajne grunty staną się coraz mniej przydatne dla rolnictwa i z konieczności będą zalesiane. Planowane są również rozwiązania dotyczące terenów śródpolnych i przedpola lasów na cele rekreacyjne wypoczynkowo-sportowe.

Gmina Rymanów charakteryzuje się wysoką dynamiką rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego. Sytuacja ta wynika z występujących tu wód mineralnych. Obszar gminy wyróżnia się stosunkowo małą urbanizacją i sprzyjającymi warunkami środowiska przyrodniczego. Dlatego też gmina zobligowana jest do spełnienia ustawowych wymagań związanych z zachowaniem funkcji leczniczych uzdrowiska. W szczególności wymagania te dotyczą: ochrony walorów krajobrazowych, ochrony złóż kopalin leczniczych, rozwoju infrastruktury technicznej i uzdrowiskowej. Głównym punktem uzdrowiskowym w gminie jest Rymanów Zdrój. Samo położenie miejscowości w dolinie rzeki Tabor, w otoczeniu malowniczych, zalesionych wzgórz Beskidu Niskiego, jest jednym z walorów uzdrowiska i stanowi niejako jego wizytówkę. Należy, zatem dbać o zachowanie tego krajobrazu, poprzez ochronę każdego z jego komponentów i niedopuszczenie do zbyt agresywnej, szpecącej krajobraz zabudowy. Przewidywany jest dalszy rozwój profilu leczniczego, który obejmuje profilaktykę, leczenie i rehabilitację. Potencjalnym kierunkiem rozbudowy uzdrowiskowej jest Dolina Wołtusowej. Ta najbardziej widoczna dziedzina, bazująca na wykorzystaniu walorów przyrodniczych i krajobrazowych przyczynia się do planowania operacji obejmujących rozwój elementów turystycznych. Dlatego też tereny o najbardziej korzystnych warunkach rekreacyjnych powinny być zaopatrywane w usługi komercyjne, usługi sportu i rekreacji i obsługi uzdrowiskowej. Położenie gminy w paśmie pogórzy uniemożliwia funkcjonowanie dużych ośrodków przemysłowych. Jedynie w głównym ośrodku gminy - mieście Rymanowie możliwa jest lokalizacja tego typu działalności w mikroskali, z zachowaniem bezkolizyjności względem środowiska przyrodniczego.

Uzdrowisko Rymanów-Zdrój uzyskało statut uzdrowiska na podstawie Uchwały Nr XXVI/243/09 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 20 marca 2009 roku. Statut uzdrowiska obowiązuje w obszarze granic następujących miejscowości: Rymanów Zdrój, Bałucianka, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Posada Górna, Rudawka Rymanowska, Tarnawka, Wiśloczek Dla uzdrowiska Rymanów Zdrój zostały ustalone trzy strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B, C, mające na celu ochronę warunków naturalnych do prowadzenia i rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego oraz kształtowanie innych czynników środowiskowych:

- Strefa A (pow. 115 ha) obejmuje obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie.
- Strefa B (pow. 541 ha) obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych w procesie leczenia obiektów usługowych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze.
- Strefa C (pow. 7,243 ha) obszar przyległy do strefy „B” i stanowiący jej otoczenie. Obejmuje obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę źródeł naturalnych surowców leczniczych.

Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – zasoby naturalne i zasoby środowiska

Źródło: opracowanie własne

Uwarunkowania przyrodnicze stanowią warunkują rozwój Gmin. Jak wynika z diagnozy **Gminy posiadają duży potencjał turystyczny**. Walory krajobrazowe Gmin stwarzają idealne warunki do różnych aktywności fizycznych: pieszych wędrówek, wycieczek rowerowych czy innych.

Tereny Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój należą do tych terenów Polski, dla których turystyka może stać się skutecznym instrumentem rozwoju gospodarki, aktywizacji terenów wiejskich, zmniejszenia bezrobocia. Turystyka z uwagi na nadgraniczne położenie regionu, może stać się również atrakcyjnym społecznie i ekonomicznie polem współpracy międzynarodowej.

Gminy Uzdrawiskowe Rymanów i Iwonicz-Zdrój mają znaczący udział w funkcjonowaniu i rozwoju turystyki regionu.

8. Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

Wzrastający ruch drogowy i wzmożona eksploatacja dróg powoduje pogorszenie ich stanu. Część z nich wymaga modernizacji, w tym dostosowania do potrzeb mieszkańców i odwiedzających Gminy turystów. Wykształcone w długim okresie czasu układy osadnicze i kierunki ciążenia komunikacyjnych zdeterminowały kształt i kierunki rozbudowy sieci komunikacyjnej. Dalszy rozwój Związku Gminy w zakresie obsługującego układu drogowego może się opierać o istniejący układ dróg, niezbędne są jednak działania polegające na ich modernizacji technicznej i realizacji brakujących w powiązaniach odcinków.

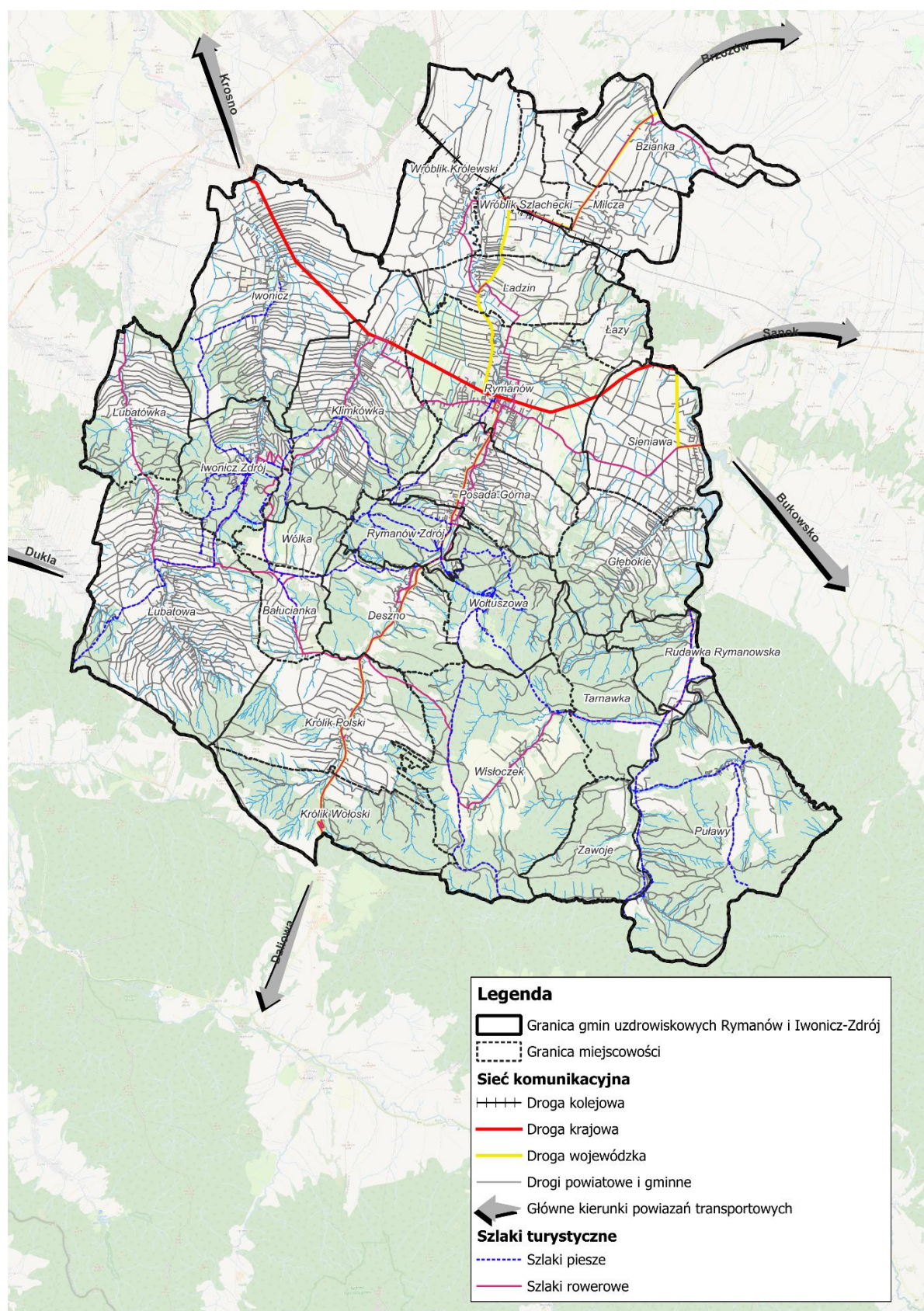
Dostępność transportowa i istniejące jak i projektowane powiązania komunikacyjne stanowią kluczowe czynniki determinujące rozwój Gmin w sieci osadniczej, sprzyjając rozwojowi handlu i lokalizacji usług oddziaływają na obszary położone w sąsiedztwie.

Układ sieci transportowych wpływa bezpośrednio na rozmieszczenie zabudowy przemysłowej usługowej jak i mieszkalnej.

Układ drogowy gminy Rymanów składa się z drogi krajowej nr 28 oraz dróg wojewódzkich nr 887 i 889, które należą do nadrzędnego układu drogowego. Podstawowy układ komunikacyjny tworzą drogi powiatowe, które zapewniają odpowiednie połączenie z rejonami sąsiednimi powiatów i gmin. Układ drogowy uzupełniający tworzą drogi gminne, umożliwiające obsługę poszczególnych miejscowości gminy. Uzupełnieniem układu komunikacyjnego gminy Rymanów jest linia kolejowa 108 normalnotorowa relacji Stróże – Zagórz, która umożliwia bezpośrednie połączenie z miejscowościami: Jasło, Tarnowiec, Sanok, Zagórz.

Rysunek 8. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – główne elementy sieci transportowych

Źródło: opracowanie własne

Główne połączenia komunikacyjne w skali regionalnej, krajowej i międzynarodowej gminie Iwonicz-Zdrój, podobnie jak w gminie Rymanów zapewnia droga krajowa nr 28 relacji Zator – Przemyśl

– granica państwa o długości ok. 4 km. Pozostałe drogi na terenie gminy mają znaczenie wyłącznie lokalne. Drogi powiatowe na terenie gminy zajmują łączną długość około 18 km, drogi gminne składają się z 14 odcinków o łącznej długości ok. 19 km. Gmina nie posiada na swoim terenie linii kolejowej.

Model struktury funkcjonalnego przestrzennej Gmin jak i wyznaczone na jego potrzeby strefy uwzględniają zarówno stan istniejący sieci transportowej jak również planowane działania inwestycyjne.

9. Główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej

Uwarunkowaniem mającym kluczowym wpływa na zrównoważony rozwój Gmin jest infrastruktura techniczna. Istnienie odpowiadającej potrzebom społecznym i gospodarczym infrastruktury technicznej, ma wpływ na poziom życia mieszkańców a w rolnictwie, przemyśle, handlu i usługach warunkuje ich efektywność i konkurencyjność. Dbałość o rozwój infrastruktury technicznej jest niezbędny dla właściwego funkcjonowania produkcyjnych działów gospodarki i społeczeństwa, ułatwia i warunkuje działalność gospodarczą i społeczną Gmin.

Rozwój jednostek osadniczych powinien być determinowany możliwością zapewnienia wody o wymaganej jakości i ilości. Gmina Rymanów zaopatrywana jest w wodę:

- ze studni kopanych przydomowych,
- ze studni wierconych,
- ze zbiornika zaporowego na rzece Wisłok w Sieniawie.

Na infrastrukturę wodociągową gminy składają się:

- Wodociąg publiczny zasilany w wodę ze stacji uzdatniania w Sieniawie;
- Sieć wodociągowa i ujęcia wód źródłanych powierzchniowych: Posada Górna, Królik Polski, Wisłoczek, Puławy, Rymanów Zdrój;
- Ujęcia wody w Rymanowie Zdroju: „Czarny Potok”, „Nad Teresą”, „Nad Zielonym Domkiem”, „Nad Gozdawą”,
- Indywidualne studnie kopane.

Z gminnej sieci wodociągowej korzysta ok 48% mieszkańców gminy Rymanów. W ramach działań ukierunkowanych na rozwój systemu wodociągowego gminy, przewiduje się rozbudowę sieci wodociągowej na terenach przeznaczonych pod zabudowę, sukcesywne zwodociągowanie (w ramach zasadności ekonomicznej) wszystkich miejscowości w granicach gminy, modernizację istniejących ujęć wody oraz stacji uzdatniania wody

Gmina Rymanów posiada generalnie rozwiązany problem gospodarki ściekowej. Z sieci kanalizacji sanitarnej korzysta ponad 97% mieszkańców. Kanalizacja sanitarna wykonana jest w większości miejscowości w gminie. Celem gminy jest objęcie kanalizacją zbiorczą wszystkich mieszkańców gminy Rymanów. Ścieki komunalne odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Rymanowie.

Gmina nie posiada komunalnej sieci ciepłowniczej. Zaopatrzenie w ciepło na terenie gminy odbywa się z lokalnych i indywidualnych kotłowni, których głównym źródłem ciepła jest paliwo stałe.

Na system elektroenergetyczny gminy Rymanów składają się:

- linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 400 kV relacji GPZ Iskrzynia –Słowacja - eksploatacja Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Wschód S.A;
- linie elektroenergetyczne wysokich napięć 110 kV relacji Krosno Iskrzynia –Besko oraz Krosno Iskrzynia – Iwonicz – eksploatacja PGE Dystrybucja S.A.Oddział Rzeszów,
- linie elektroenergetyczne średniego napięcia 30 kV i 15 kV,
- linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV,
- stacje transformatorowe 30/0,4 kV i 15/0,4 kV.

Prawie cała gmina jest zgazyfikowana i posiada dobre warunki zasilania w gaz. Z gazu z sieci korzysta ok. 93% mieszkańców. Na system gazowniczy gminy Rymanów składają się:

- Stacja gazowa I stopnia - SRP Wróblík Szlachecki, SRP Klimkówka;

- Stacja gazowa II stopnia - Rymanów nr 1, Rymanów nr 2 Rymatex;
- Gazociąg wysokiego ciśnienia DN 250 PN40 relacji Strachocina – Targowiska wybudowany w 1982 roku.;
- Gazociągi wysokiego ciśnienia DN 100 PN40 i DN 65 PN 16 zasilające w/w stacje gazowe I stopnia,
- Sieci gazowe średniego i niskiego napięcia.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę miejscowości na terenie gminy Iwonicz-Zdrój są wody powierzchniowe. Na obszarze gminy funkcjonują dwa ujęcia wody powierzchniowej zlokalizowane na potoku Iwoniczanka: ujęcie „Turkówka” oraz ujęcie „Excelsior”. Na koniec 2023 roku do gminnej sieci wodociągowej podłączonych było 62% gospodarstwa domowe. Miasto Iwonicz-Zdrój oraz miejscowość Iwonicz są zwodociągowane prawie w 100%. Na terenach miejscowości Lubatówka i Lubatowa nie ma sieci wodociągowej. Na obszarach, które nie korzystają z wody z wodociągu grupowego z Sieniawy oraz z wodociągów i ujęć lokalnych ludność zaopatruje się z indywidualnych studni kopanych. Szacuje się, że na terenie gminy funkcjonuje 1745 studni o łącznej wydajności ok. 3000 m³/d. Woda z indywidualnych studni przydomowych przeznaczona do picia powinna być objęta kontrolnymi badaniami jej jakości.

Na koniec roku 2023 długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój wyniosła 98,57km. Ogółem podłączonych do gminnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój jest ok. 84% mieszkańców. Sieć kanalizacyjną w gminie Iwonicz-Zdrój posiadają wszystkie jej miejscowości.

Stopień gazyfikacji gminy Iwonicz-Zdrój utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie. Gaz ziemny wysoko metanowy, wg. danych GUS za 2023r., doprowadzony jest do ok. 95% budynków mieszkaniowych i użytkowych. Na terenie gminy Iwonicz-Zdrój gaz doprowadzany jest gazociągiem wysokoprężnym DN 150, PN 1,6 Mpa i poprzez stacje redukcyjno-pomiarowe I stopnia i II stopnia dostarczany jest odbiorcom.

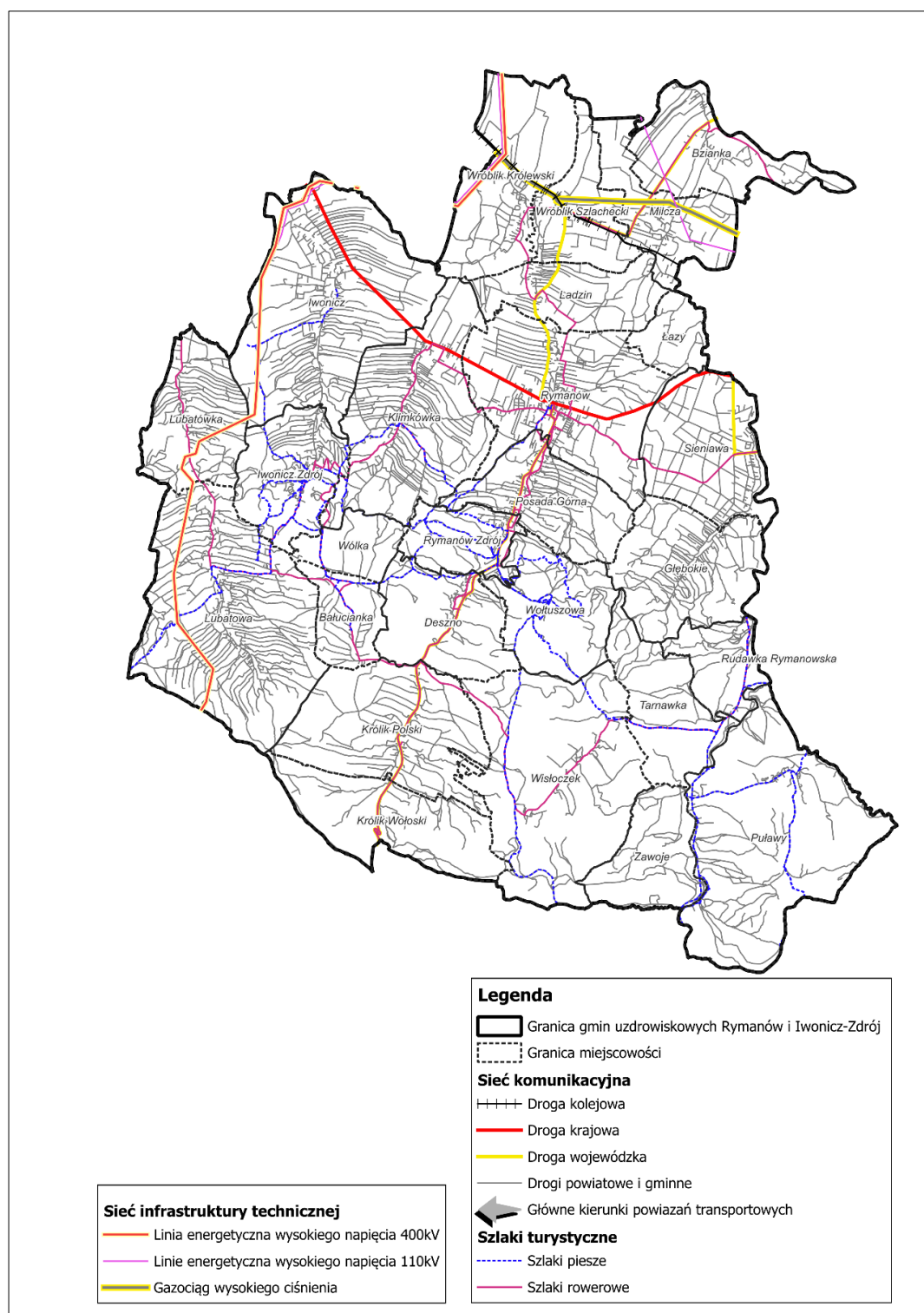
Sieć elektroenergetyczna w gminie Iwonicz-Zdrój jest dobrze rozwinięta. Przez gminę przebiega linia elektroenergetyczna 400kV relacji Krosno-Iskrzynia-Lemesany (Słowacja). Linia ta przecina trzy wsie gminy tj. Iwonicz, Lubatówkę i Lubatową. Na terenie gminy zlokalizowana jest również linia elektroenergetyczna o napięciu znamionowym 110 kV. Gminę zasilają linie elektroenergetyczne średniego i niskiego napięcia. Na przedmiotowym terenie zlokalizowane są następujące urządzenia elektroenergetyczne będące w majątku i w eksploatacji PGE Dystrybucja S.A. Oddział Rzeszów:

- Stacja elektroenergetyczna 110/30/15 kV (GPZ) Iwonicz – powiązanie zewnętrzne,
- Linia elektroenergetyczna 110 kV relacji Krosno-Iskrzynia – Iwonicz – powiązanie zewnętrzne,
- Linie średniego i niskiego napięcia.

Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną zapewnia PGE Dystrybucja S.A. Oddział Rzeszów, teren gminy Iwonicz-Zdrój podlega pod Rejon Energetyczny Krosno. Dostępność do sieci energetycznej posiadają wszystkie gospodarstwa domowe.

W gminie Iwonicz-Zdrój zapewniony jest dostęp do szerokopasmowego Internetu. Głównymi dostawcami Internetu na terenie gminy są firmy lokalne oraz operatorzy krajowych sieci komórkowych.

Rysunek 9. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – główne elementy infrastruktury technicznej

Źródło: opracowanie własne

Infrastruktura społeczna definiowana jest jako zespół instytucji i usług zaspokajających w zorganizowany sposób ludzkie potrzeby w dziedzinie prawa, bezpieczeństwa, kształcenia, oświaty, kultury, opieki społecznej, służby zdrowia i budownictwa mieszkaniowego. Wyróżnia się tu m.in. szkoły, szpitale, sądy, więzienia, instytucje administracji państwowej.

Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój posiadają w swoich granicach rozwiniętą bazę usługową dla obsługi ludności. W obszarze zlokalizowane są m.in.: jednostki administracji samorządowej, obiekty

usług edukacji i oświaty, obiekty opieki zdrowotnej, placówki opieki społecznej, instytucje, placówki i stowarzyszenia upowszechniania kultury, obiekty sportu, turystyki i rekreacji.

Gminy świadczoną są również usługi podstawowe, do których zaliczane są obiekty handlu.

Na terenie gminy Rymanów najważniejsze usługi administracji występują tylko w mieście Rymanów, z uwagi na to, że jest to siedziba gminy Rymanów. Są to 4 punkty: Urząd Pocztowy, Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego i budynek Rady Miejskiej. Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego i budynek Rady Miejskiej. Punkty usług edukacyjnych w gminie Rymanów są jedną z licznie występujących form usług. Najwięcej z nich występuje w mieście Rymanów (4) i są to: Zespół Szkół Publicznych: Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Liceum, Szkoła Muzyczna I stopnia, Internat; Zespół Ekonomiczno - Administracyjny Szkół; Przedszkole św. Józefa i Niepubliczne Przedszkole Językowe "TUPTUSIOWO". Wszystkie znajdują się w centralnej części miasta. Dodatkowo gminie pozostałe ośrodki edukacyjne to szkoły podstawowe w Klimkówce, Króliku Polskim, Milczy, Posadzie Górnej, Rymanowie, Sieniawie, Wróbliku Szlacheckim. Ważną funkcję w gminach miejsko-wiejskich pełnią punkty handlowe. W mieście Rymanów w obrębie Rynku skoncentrowane są punkty sprzedaży artykułów spożywczych, kwiaciarnia, pasaż handlowo – usługowy. Koncentracja punktów usługowych związanych z handlem wokół przestrzeni publicznej, jaką jest Rynek, skutkuje tym, że obszar ten stał się dla mieszkańców miasta i jak i całej gminy centrum usługowym. Dodatkowo większe obiekty handlowe znajdują się w sołectwach: Wróblak Szlachecki, Klimkówka, Posada Górna i Rymanów Zdrój. Usługi publiczne dotyczące kultury można podzielić na obiekty punktowe jak np. instytucje oraz powierzchniowe. Do obiektów kulturalnych w mieście Rymanów można zaliczyć Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminną Bibliotekę Publiczną. Gminny Ośrodek Kultury prowadzi swoją działalność na terenie całej gminy Rymanów. Jednak bufor 1000 metrów od niego nie obejmuje nawet połowy miasta Rymanów. Podobnie sytuacja ma miejsce w przypadku Gminnej Biblioteki Publicznej. W centrum miasta skoncentrowane są także przestrzenie publiczne: Rynek i park Dworski im. Anny i Stanisława Potockich. W ich sąsiedztwie występują dwa tereny zieleni urządzonej. W całej gminie występują jeszcze dodatkowo tylko 3 przestrzenie publiczne: Park Dworski w Klimkówce (zabytek), park w Ładzinie (zabytek) i park w Rymanowie Zdrój. W mieście Rymanów zlokalizowane są 2 obiekty sportowe – stadion i boisko sportowe Orlik. W mieście Rymanów funkcjonuje jeden ośrodek zdrowia - Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej, który posiada dwie placówki: Wiejski Ośrodek zdrowia w Rymanowie Zdroju oraz Wiejski Ośrodek Zdrowia we Wróblaku Szlacheckim. Z kolei miejscowość Rymanów Zdrój jest miejscowością uzdrowiskową. Funkcjonuje w nim 10 obiektów związanych z usługą zdrowia: Podkarpackie Centrum Rehabilitacji Kardiologicznej „Polonia”, szpital „Eskulap”, szpital „Ziemowit”, Kasztanowy Dwór, Sanatorium „Anna-Staś”, sanatorium „Gołębek-Opatrzność”, sanatorium „Teresa”, Sanatorium „Maria”, Przychodnia Uzdrawiskowa, Pijalnia Wód Mineralnych.

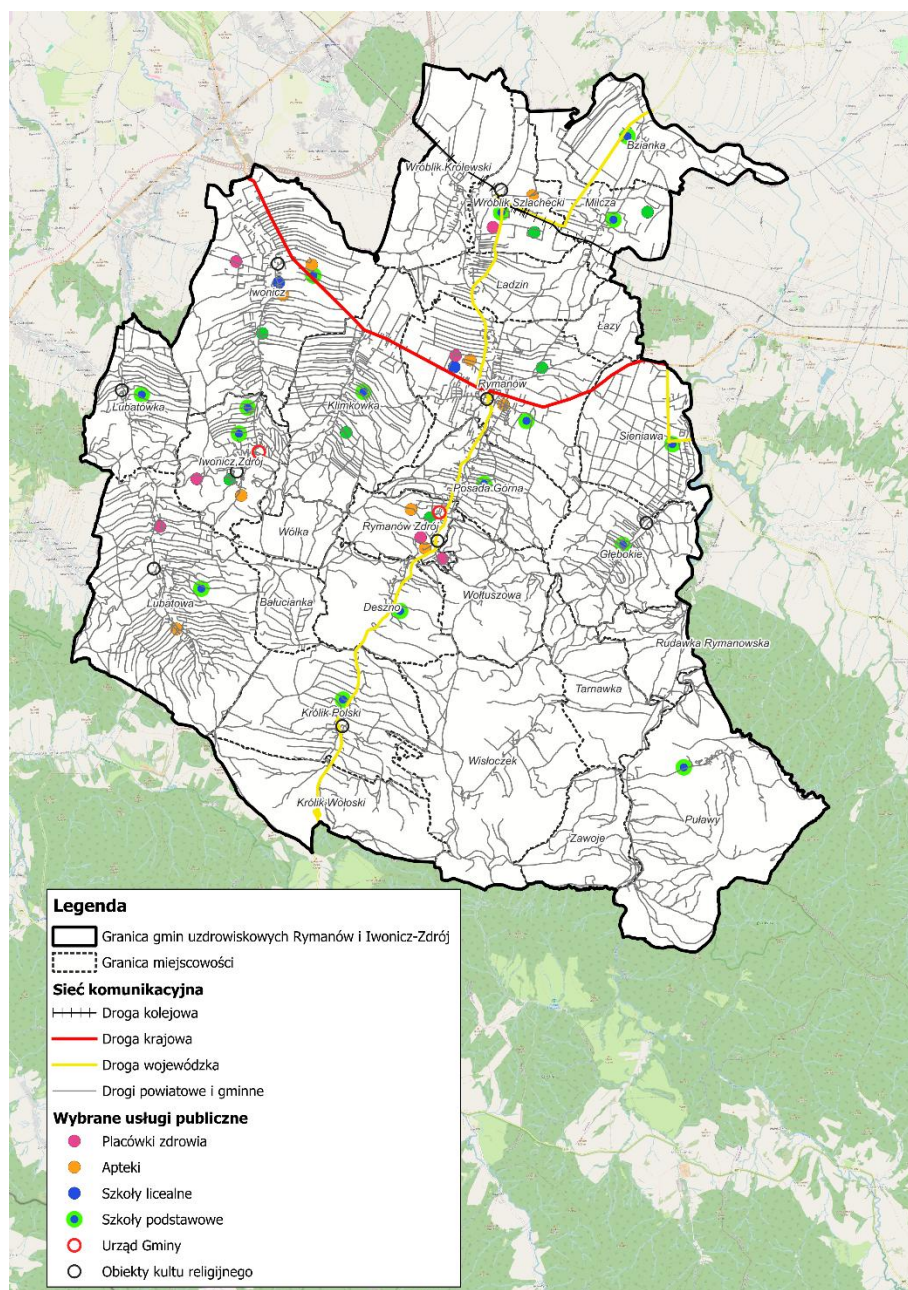
Obiekty związane ze sferą sakralną występują równomiernie w całej gminie.

W aspekcie dostępu do usług edukacyjnych na terenie gminy Iwonicz Zdrój zlokalizowane są 3 przedszkola. W Iwoniczu znajdę się Przedszkole Gminne oraz Muzyczne Przedszkole, natomiast w Iwoniczu- Zdroju znajduje się drugie Przedszkole Gminne. Placówki te znajdują się w centralnych częściach obu miejscowości. Na terenie gminy zlokalizowane są 4 Szkoły Podstawowe, które znajdują się w każdej z miejscowości. Dodatkowo na terenie Iwonicza-Zdrój i Iwonicza znajdują się dwa Zespoły Szkół. ZS w Iwoniczu-Zdroju kształci w kierunku usług hotelarsko- gastronomicznych. ZS w Iwoniczu składa się z Liceum Ogólnokształcącego o różnych profilach oraz Technikum kształcącego w różnorodnych kierunkach rozwoju. Ze względu na uzdrowiskowy charakter gminy na jej terenie zlokalizowane jest 9 sanatoriów, Centrum Lecznictwa Uzdrawiskowego oraz Pijalnia wód mineralnych, które zlokalizowane są w Iwoniczu – Zdrój w centralnej jej części. Dodatkowo na terenie gminy znajduje się Gminna Przychodnia Lekarska, apteka oraz Ośrodek Profilaktyki i Rehabilitacji. Warto zwrócić uwagę, że na terenie miejscowości Lubatówka nie znajduje się ani jeden obiekt świadczący usługi zdrowotne. Na terenie gminy znajduje się Biblioteka Gminna w Iwoniczu-Zdroju, która posiada 3 filie w Iwoniczu, Lubatowej i Lubatówce. Wszystkie budynki biblioteki zlokalizowane są w centralnej części miejscowości. Ofertę kulturową uzupełnia kino Wczasowicz w Iwoniczu- Zdroju, Gminny Ośrodek Kultury oraz

amfiteatr zlokalizowane w Iwoniczu-Zdroju. Dodatkowo, na terenie gminy znajduje się basen, boiska orlik oraz stadiony sportowe. Do innych, pozostałych usług zaliczono budynki administracyjne, domy pomocy społecznej, Kościoły, Domy Ludowe, Remizy OSP itd. Największe nagromadzenie tych usług ma miejsce w Iwoniczu – w centrum miejscowości. Pozostałe usługi również zlokalizowane są w centrum innych miejscowości, jedynie Zakład Gospodarki Komunalnej oraz oczyszczalnia ścieków znajdują się na pograniczu Iwonicza-Zdrój i Iwonicza.

Rodzaj i zasięg funkcji usługowych oraz poziom rozwoju infrastruktury społecznej określają pozycję Gmin w układzie osadniczym. Stanowią one ten element struktury funkcjonalno-przestrzennej, który ma bezpośredni wpływ na wzrost poziomu życia mieszkańców oraz na podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności obszaru.

Rysunek 10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – główne elementy infrastruktury społecznej

Źródło: opracowanie własne

10. Docelowy układ elementów składowych przestrzeni

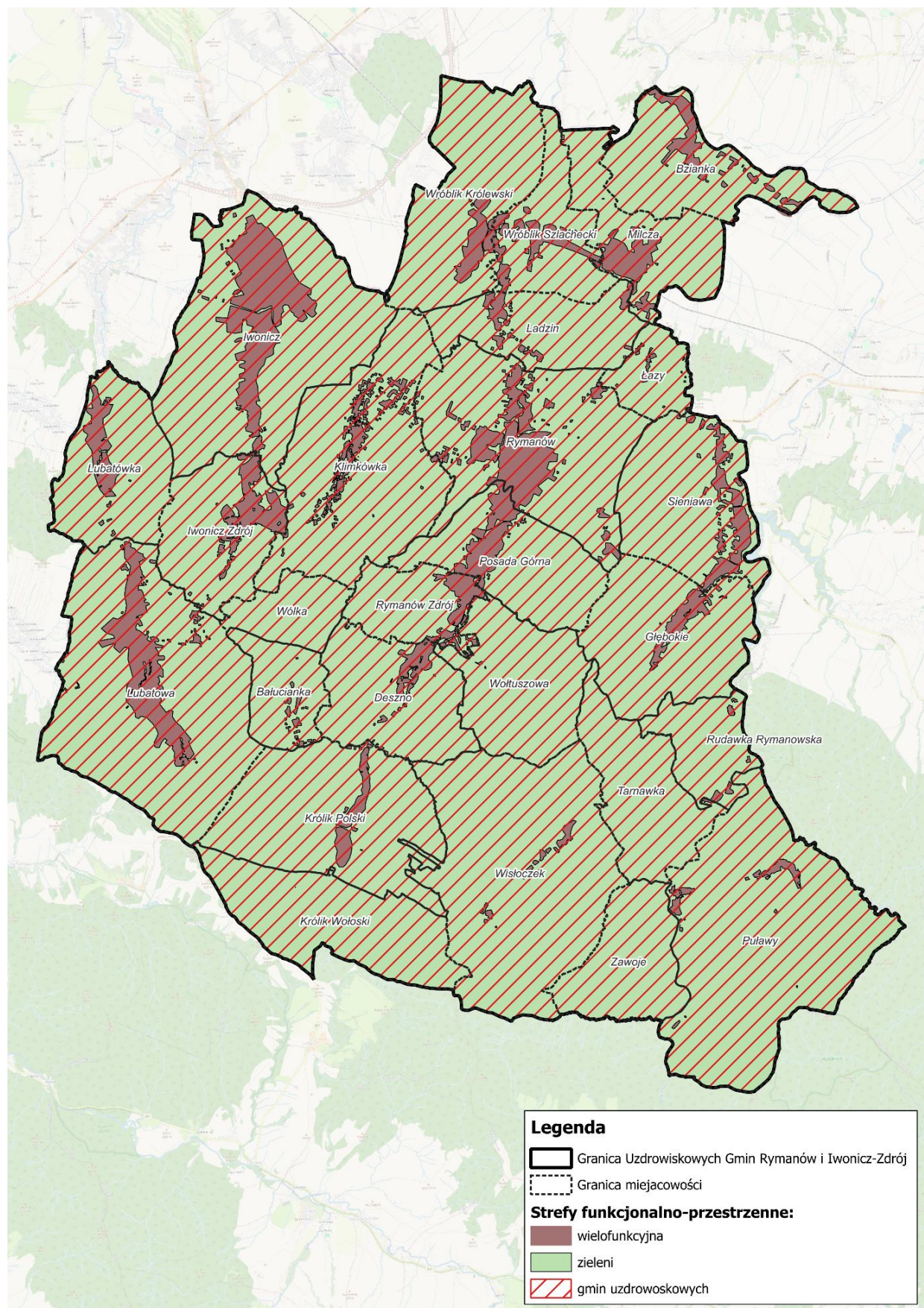
Struktura funkcjonalno-przestrzenna to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje. Elementami tej struktury są zarówno jego uwarunkowania, które tworzą złożone systemy (ośrodki osadnicze, powiązania przyrodnicze), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami obszaru funkcyjnego w jego strukturze.

W nawiązaniu do roli Gmin w hierarchii sieci osadniczej, ich systemu powiązań przyrodniczych, głównych korytarzy i elementów sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych oraz głównych elementów infrastruktury technicznej i społecznej wyznaczono 3 strefy funkcjonalno-przestrzenne w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Są nimi strefa gmin uzdrowiskowych, strefa wielofunkcyjna oraz strefa zieleni.

Rysunek 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – strefy funkcjonalno-przestrzenne

Źródło: opracowanie własne

STREFA WIELOFUNKCYJNA:

Obejmuje tereny zainwestowane oraz te, które są przeznaczone do zainwestowania w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz przyległe do nich obszary stanowiące potencjalne tereny rozwoju funkcji mieszkalnictwa, usług oraz produkcji. Rozwój tej strefy powinien polegać na:

- uzupełnianiu istniejącej zabudowy z wykorzystaniem rezerw terenowych, funkcji usługowych, mieszkalnych, drobnej produkcji, lokowanej na obrzeżach terenów zabudowy mieszkaniowej lub niezależnie – z dobrym dostępem do systemu transportowego,
- kształtowaniu i ochronie zasobów środowiska kulturowego i walorów krajobrazowych poprzez: zapewnienie ochrony obiektów cennych i zabytkowych, poprzez wprowadzenie regulacji, określających sposoby ich przebudowy, rozbudowy i adaptacji nie powodującej utraty ich wartości kulturowych oraz zasady kształtowania zabudowy w ich sąsiedztwie, zapewnienie ochrony ekspozycji punktów widokowych, poprzez wprowadzanie regulacji dotyczących usytuowania i ograniczania gabarytów nowo realizowanej przekształcanej zabudowy w ich sąsiedztwie, wyznaczenie i ochronę lokalnych, atrakcyjnych otwarcie widokowych w istniejących i nowo realizowanych zespołach zabudowy.

Strefa ta ma za zadanie realizację celów w zakresie:

- rozwoju mieszkalnictwa;
- rozwoju usług;
- uporządkowanie istniejącej zabudowy,
- kształtowanie zespołów zieleni urządzonej;
- zapewnienie odpowiednich standardów obsługi komunikacyjnej i wyposażenia w infrastrukturę techniczną;
- ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych;
- zakazie realizacji obiektów powodujących degradację środowiska,
- w przypadku realizacji inwestycji mogącej pogorszyć stan środowiska, strefa niekorzystnego oddziaływania musi się zamknąć w obszarze strefy lub działki inwestora.

Strefa ta obejmuje tereny zainwestowane gminy w postaci: istniejącego i projektowanego budownictwa mieszkaniowego, i usługowego, obszarów działalności gospodarczej, cmentarzy oraz potencjalnych możliwości ich rozwoju. Strefa ta ściśle wiąże się z istniejącą i projektowaną infrastrukturą techniczną.

STREFA ZIELENI:

W skład tej strefy wchodzi tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej w tym: grunty rolne użytkowane i odłogowane, łąki, pastwiska a także części kompleksów leśnych tworzących zarośla wzdłuż cieków wodnych. Rozwój tej strefy na następować poprzez:

- dostosowanie struktury użytkowania terenów do warunków przyrodniczych, zachowania i wzbogacania ich wartości i walorów krajobrazu. Kierunki działań będą obejmować: zachowanie i wzbogacenie istniejących wartości przyrody i krajobrazu, dostosowanie struktury użytkowania terenów zieleni urządzonej i nieurządzonej do warunków środowiskowych, zachowanie obudowy biologicznej cieków wodnych,
- kształtowanie i ochronę zasobów środowiska przyrodniczego.

Zakłada się, że głównymi funkcjami tej jednostki jest:

- estetyczne i izolacyjne uzupełnienie strefy wielofunkcyjnej
- dbałość o zachowanie równowagi ekologicznej strefy gmin uzdrowiskowych
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu
- rekreacja
- dydaktyka
- ochrona przyrody i krajobrazu.

STREFA GMIN UZDROWISKOWYCH

Obejmuje obszar dwóch gmin Iwonicza-Zdroju i Rymanowa w ich granicach administracyjnych. Stanowi połączenie funkcjonalne wszystkich stref: wielofunkcyjnej i zieleni. W jej skład wchodzi: tereny zainwestowane, przeznaczone do zainwestowania w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz przyległe do nich obszary stanowiące potencjalne tereny rozwoju funkcji mieszkalnictwa i usług jak również tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej.

Dla zapewnienia komplementarnego rozwoju Gmin konieczne jest podporządkowanie rozwoju wszystkich stref wyznaczonych w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej nadrzędnemu celowi tj. wielofunkcyjnemu rozwojowi Gmin w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Rozwój strefy polegać będzie na przeciwdziałaniu niekorzystnym zjawiskom depopulacji i utracie funkcji wiodących Gmin poprzez:

- podejmowanie działań mających na celu tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju mieszkalnictwa, usług i produkcji;
- prowadzenie polityki przestrzennej w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju (konieczność określenia zasad zagospodarowania pozwalających na zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego, w tym poprzez ochronę jego cennych zasobów, przy jednoczesnym racjonalnym wykorzystaniu jego walorów);
- wykorzystanie rezerw terenowych, w celu uzupełniania zabudowy oraz kształtowaniu zabudowy zwartej;

Polityka przestrzenna Gminy, której celem jest kształtowanie wysokiej jakości przestrzeni i wysokich warunków życia mieszkańców, w strefie gmin uzdrowiskowych powinna być prowadzona wspólnie i w porozumieniu na szczeblu międzygminnym i powinna uwzględniać potrzeby i możliwości Gmin jak również zapewniać im jego dalszy rozwój.

V. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej dla gmin uzdrowiskowych Rymanowa i Iwonicza-Zdroju

Zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(Dz. U. z 2024 r. poz. 146 z późn. zm.)

Ustalenia i rekomendacje mające na celu zapewnienie realizacji założonego modelu funkcjonalno-przestrzennego Gmin dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej zostały sprecyzowane na podstawie diagnozy, obecnych uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych oraz przy uwzględnieniu polityki przestrzennej określonej dotychczas w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rymanów oraz w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Iwonicz-Zdrój.

Poniżej przedstawiono podstawowe zasady wynikające z przyjętego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej jak również z wizji rozwoju określonej w strategii oraz ustalenia i rekomendacje.

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Należy uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju - celem jest ochrona najcenniejszych zasobów przyrody objętych formami ochrony przyrody.

Zaleca się tworzenie terenów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie dróg i terenów produkcyjnych.

Należy zwiększać retencję wód i szczególny nacisk położyć na rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury.

Wszelkie działania należy realizować ograniczając negatywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego.

Rekomenduje się ograniczenie do minimum negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko i dążenie do maksymalnego zwiększenia poziomu ich gospodarczego wykorzystania.

Rekomenduje się stopniowy rozwój zabudowy w pierwszej kolejności w bezpośrednim sąsiedztwie terenów już zainwestowanych.

Rekomenduje się ustalanie odpowiednio wysokich wskaźników powierzchni biologicznie czynnej oraz monitorowanie i egzekwowanie tych ustaleń przez właścicieli nieruchomości;

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- Rekomenduje się utrzymanie kompozycyjnej spójności, utrwalanie historycznych układów zabudowy, kontynuowanie tradycyjnie ukształtowanych lokalizacji i kompozycji budynków oraz wykorzystywanie form architektonicznych zmierzających do harmonizowania krajobrazu.
- Należy chronić stanowiska archeologiczne, a wszelkie zamierzenia inwestycyjne w ich obrębie prowadzić pod nadzorem archeologicznym.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- Należy racjonalnie gospodarować przestrzenią
- Zaleca się wyznaczanie i uruchamianie nowych terenów pod zabudowę w szczególności pod zabudowę wielofunkcyjną - mieszkaniową, usługową i produkcyjną.
- Należy unikać lokalizowania nowej zabudowy w terenach szczególnie cennych przyrodniczo, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i w ich bezpośrednim sąsiedztwie.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130)

- Lokalizacja nowych obiektów tego typu jest możliwa pod warunkiem przeprowadzenia szczegółowych analiz dotyczących ich wpływu na istniejący system komunikacyjny.
- Projektowana zabudowa tego typu musi współgrać z istniejącą zabudową. Powinny ją cechować: dbałość o estetykę, funkcjonalność i nowoczesność.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

- Lokalizacja inwestycji celu publicznego powinna być każdorazowo przeanalizowana pod kątem oddziaływania na środowisko i sąsiednią zabudowę.
- Należy unikać lokalizowania nowej zabudowy w terenach szczególnie cennych przyrodniczo, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
- Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej
- Należy przeprowadzić kompleksowy proces modernizacji i poprawy jakości odcinków dróg;
- Należy opracować i wdrożyć program budowy ścieżek rowerowych;
- Należy uwzględniać potrzeby ruchu pieszego poprzez tworzenie dogodnych, krótkich i bezpiecznych powiązań dla pieszych, w tym dojść do przystanków komunikacji zbiorowej i odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych pod kątem jej udostępniania przede wszystkim dla pieszych i rowerzystów.

- Realizacja miejsc postojowych w ramach poszczególnych przedsięwzięć powinna następować w ramach terenów inwestycji.
- W zakresie infrastruktury kolejowej należy współdziałać z zarządcą linii kolejowej dążąc do zwiększenia konkurencyjności przewozów kolejowych. Należy również współdziałać z przewoźnikami kolejowymi celem zapewnienia odpowiedniej ilości połączeń kolejowych i jakości świadczonych usług.
- W zakresie infrastruktury technicznej konieczna jest: dalsza rozbudowa oraz modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, z uwzględnieniem kierunków rozwoju nowego budownictwa, rozbudowa sieci energetycznej, zapewniająca stabilne dostawy energii elektrycznej do wszystkich użytkowników oraz możliwość lokalizowania OZE, promocja rozwiązań ekologicznych w zakresie wykorzystania indywidualnych źródeł energii do celów grzewczych, rozbudowa i modernizacja sieci gazowej, kontynuacja działań usprawniających gospodarkę odpadami,
- W zakresie rozwoju infrastruktury społecznej przewiduje się dostosowaną do pojawiających się potrzeb rozbudowę i modernizację obiektów i instytucji infrastruktury społecznej należących do miasta oraz umożliwianie lokalizacji prywatnych obiektów i instytucji infrastruktury społecznej. Lokalizacja obiektów tego typu musi być przemyślana i jak najkorzystniejsza dla potencjalnych użytkowników.

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

- Dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW na terenie całej strefy gmin uzdrowiskowych .
- Należy unikać lokalizowania tego typu obiektów w terenach szczególnie cennych przyrodniczo, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i w ich bezpośrednim sąsiedztwie.
- Zaleca się lokalizację urządzeń w taki sposób, żeby ich oddziaływanie ograniczało się do terenu będącego własnością Inwestora.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- Zaleca się stosowanie kompensacji przyrodniczych, wykorzystywanie naturalnych metod ograniczenia oddziaływania, również na obszary bezpośrednio graniczące z określonym na podstawie badań obszarem oddziaływania przedsięwzięć.
- W przypadku możliwości wyboru spośród kilku lokalizacji proponuje się przeprowadzanie konsultacji społecznych na etapie jej wyboru.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- Tereny pozostające w użytkowaniu rolniczym należy bezwzględnie utrzymywać w dobrej kulturze rolnej.
- Na terenach najżyźniejszych proponuje się rozwój rolnictwa specjalistycznego i ekologicznego oraz rozwój rolnictwa oferującego towary lokalne.
- Proponuje się utrzymanie i wprowadzenie nowych zadrzewień śródpolnych.
- Z uwagi na skrajnie niską powierzchnię lasów nakazuje się ochronę terenów leśnych.
- Ewentualna lokalizacja inwestycji celu publicznego, w szczególności infrastruktury technicznej, jest możliwa wyłącznie w przypadku braku możliwości ominięcia terenów leśnych.
- Gospodarkę leśną należy prowadzić w sposób racjonalny, dążąc do zwiększenia powierzchni lasów.
- Proponuje się zalesianie najłagodniejszych gleb oraz dolesianie istniejących zadrzewień.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

- Proponuje się przeprowadzenie diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego

i obszaru rewitalizacji oraz sporządzeniu gminnego programu rewitalizacji.

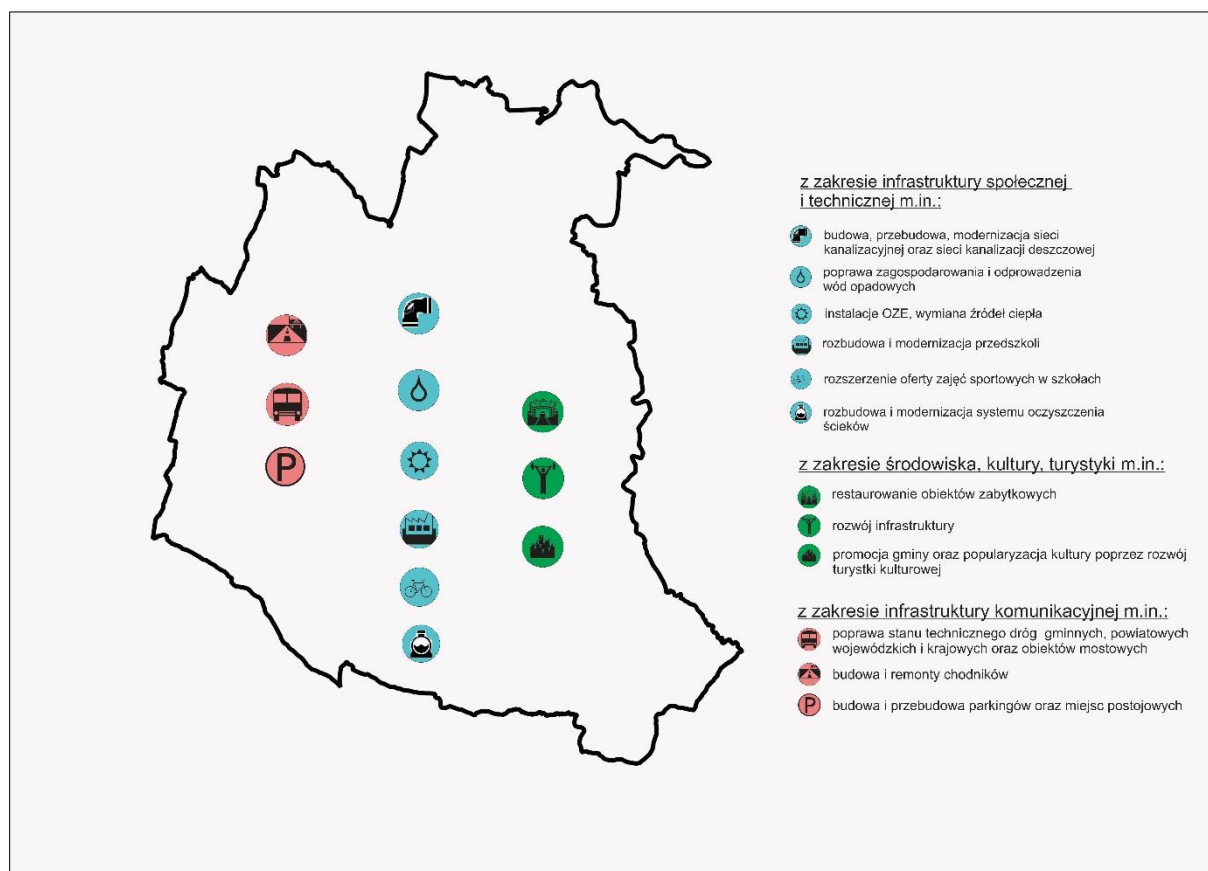
- W ramach działań rewitalizacyjnych należy dążyć do jak najlepszego wykorzystania terenów objętych programem rewitalizacji.
- Szczególny nacisk należy położyć na zwiększenie powierzchni terenów zielonych.
- Należy tworzyć warunki do rozprzestrzeniania się efektów rewitalizacji na tereny sąsiednie i wzmacniania wzajemnych powiązań funkcjonalno-przestrzennych.
- W przypadku zdiagnozowania obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji należy szczegółowo określić sposób przywrócenia terenu do stanu umożliwiającego jego zagospodarowanie.
- W przypadku kilku wariantów możliwości wykorzystania terenu, na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji, proponuje się przeprowadzenie konsultacji społecznych celem dokonania optymalnego wyboru.

Powyższe zasady i kierunki mają na celu zapewnienie realizacji głównych celów kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gmin jakim są:

- wykorzystanie wykształconej struktury osadniczej do dynamizacji rozwoju oraz stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe;
- właściwe gospodarowanie przestrzenią, które powinno umożliwiać osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom i użytkownikom obszaru dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury;
- odpowiedni sposób zagospodarowania i rozmieszczenie poszczególnych elementów zagospodarowania sprzyjać powinny eliminowaniu lub minimalizowaniu konfliktów przestrzennych, które mogą powstać pomiędzy funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – ustalenia i rekomendacje w rozmieszczenia niektórych zadań realizacyjnych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Iwonicz-Zdrój

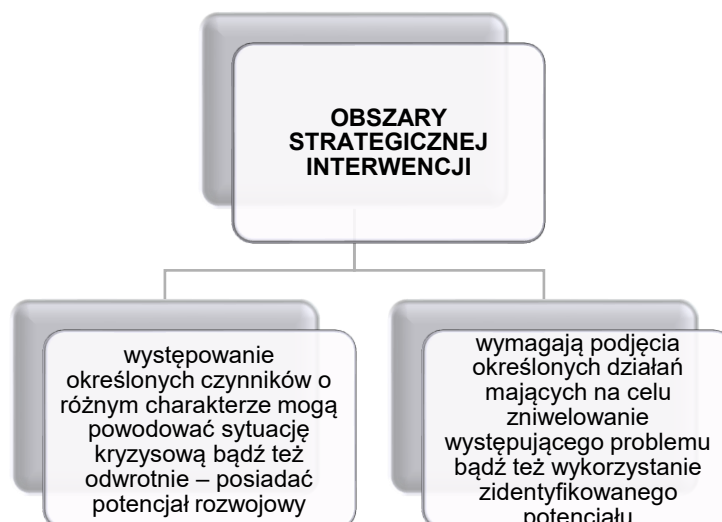

Źródło: opracowanie własne

VI. Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa wraz z zakresem planowanych działań

Obszar strategicznej interwencji (o których mowa w art.11 ust.1 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (dz. u. z 2024 r. poz. 566), to określony w strategii rozwoju *obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne.*

Identyfikacja zarówno OSI określonych w strategiach wojewódzkich, jak i tych kluczowych dla gminy Iwonicz-Zdrój jest szczególnie istotne z punktu widzenia prawidłowego planowania działań i zachowania pełnej spójności pomiędzy dokumentami strategicznymi różnych szczebli.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) wskazane są:

- na poziomie krajowym **w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030;**
- na poziomie regionalnym **w Strategii rozwoju województwa Podkarpackie 2030;**
- na poziomie lokalnym **w Strategii Rozwoju Gminy Iwonicz-Zdrój**

POZIOM KRAJOWY

Zgodnie z **Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030** (KSRR 2030) gminy Iwonicz-Zdrój i Rymanów wpisują się w jeden z **Krajowych Obszarów Strategicznej Interwencji**:

- **Wschodnia Polska**

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie - znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej.

Polska Wschodnia

Źródło: Strategia rozwoju województwa -Podkarpackie 2030

POZIOM REGIONALNY

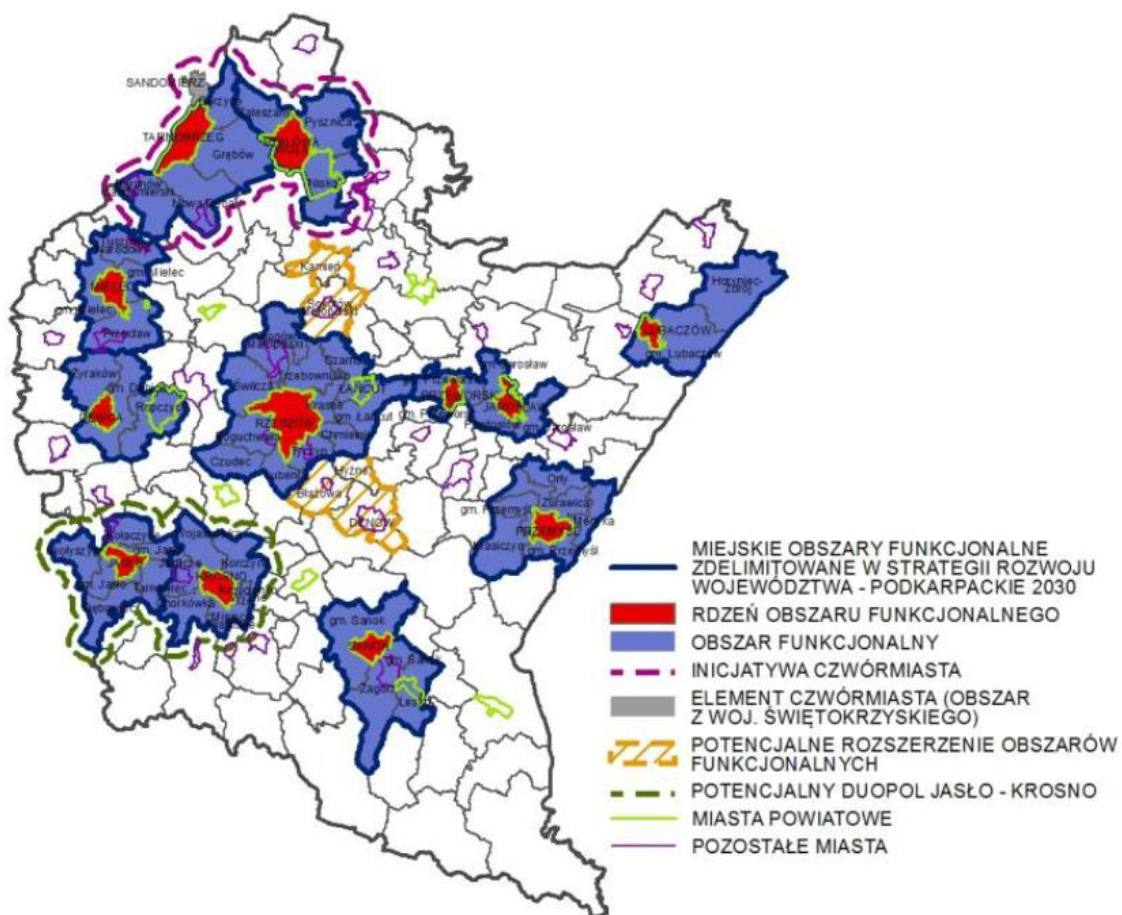
Województwo Podkarpackie, wyznaczyło cztery regionalne obszary strategicznej interwencji. Są to:

- ✓ Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- ✓ Funkcje metropolitalne Rzeszowa oraz jego obszaru funkcjonalnego,
- ✓ Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście zrównoważonego rozwoju,
- ✓ Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Analiza planowanych interwencji w ww. obszarach pozwoliła ustalić ich potencjalny wpływ na zaprezentowaną w niniejszej Strategii politykę rozwoju Gmin.

Zgodnie z **Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2030** gminy Iwonicz-Zdrój i Rymanów wpisują się w dwa regionalne **Obszary Strategicznej Interwencji**:

Rysunek 13. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego (7.1)

Źródło: Strategia rozwoju województwa -Podkarpackie 2030

Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych (miasta Iwonicz-Zdrój i Rymanów) (7.1.4.)

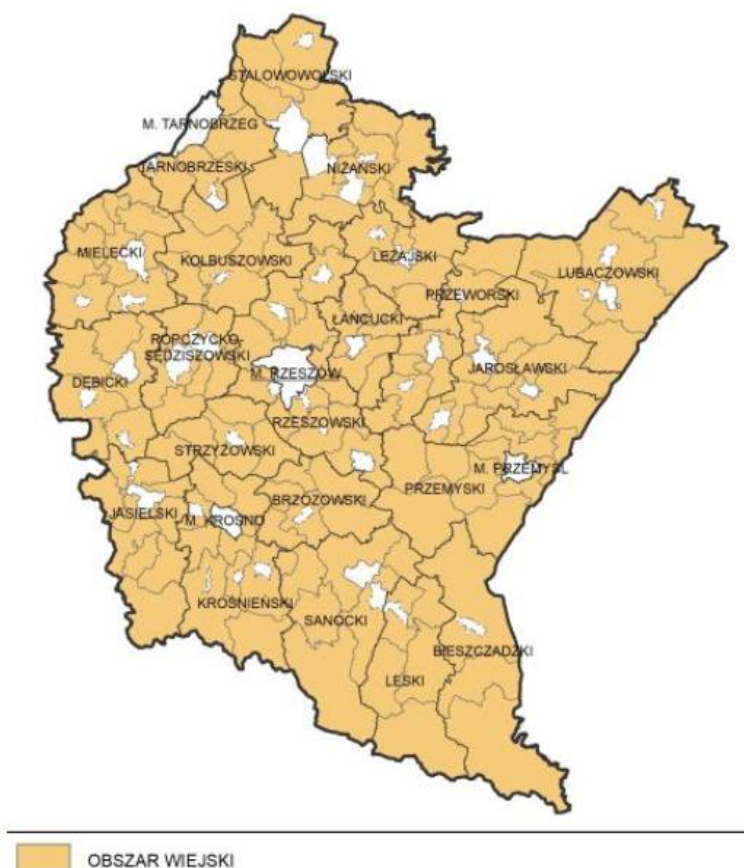
Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu na potencjalnych specjalizacjach gospodarczych ośrodka miejskiego;
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;

- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;
- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się.

Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku (7.4.) w ten obszar strategicznej interwencji wpisują się obszary wiejskie gminy Iwonicz-Zdrój i Rymanów

Rysunek 14. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa -Podkarpackie 2030

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej (7.4.1)

Zakładane działania

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (7.4.2.)

Zakładane działania

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
- ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym (7.4.3.)

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);

- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

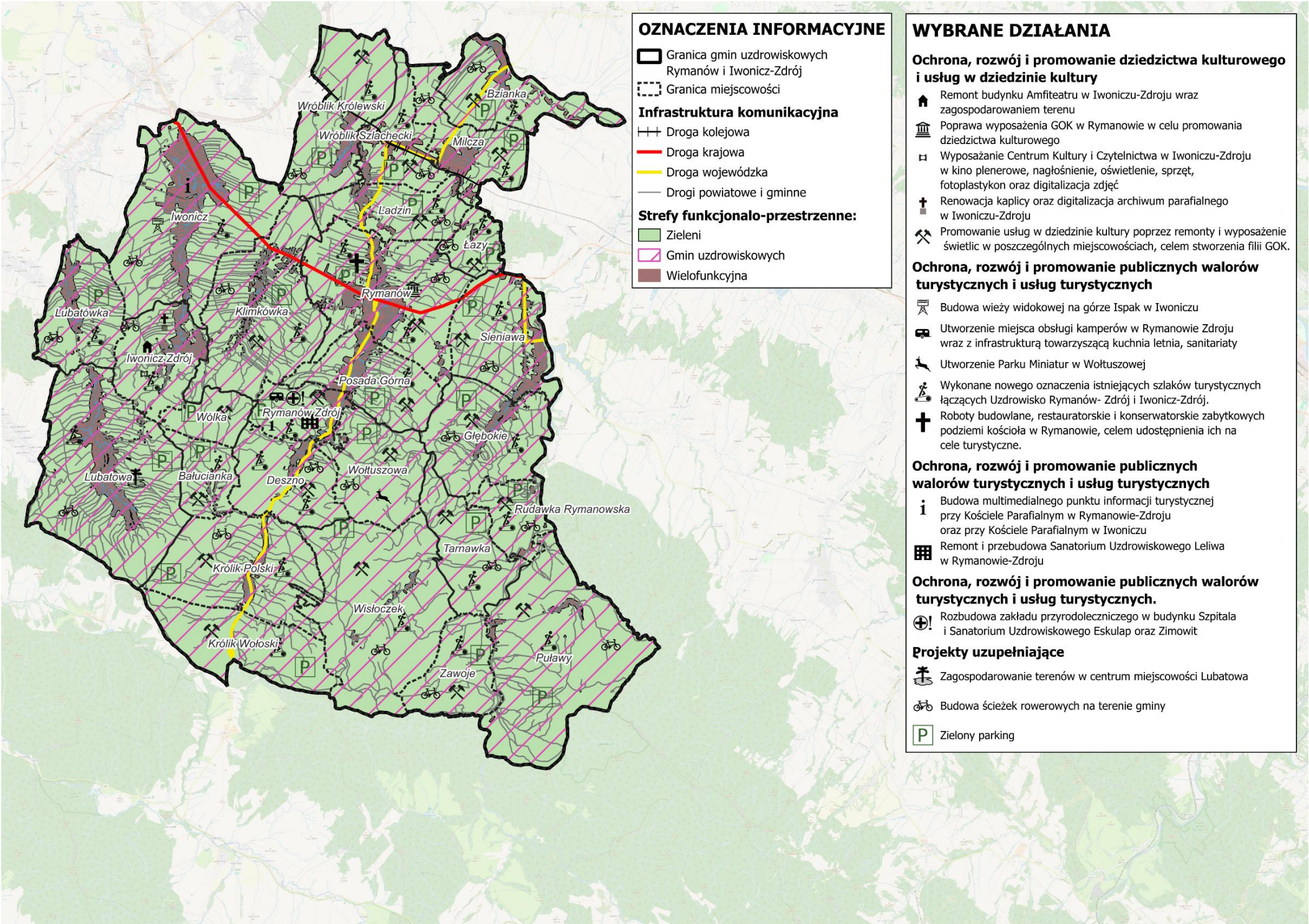
Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej (7.4.4.)

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania po scaleniowego.

Rysunek 15. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej –wybrane działania strategiczne

Źródło: opracowanie własne

VII. Zarządzanie realizacją Strategii

1. Organizacja i system wdrażania Strategii

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030 powstała, jako dokument partnerski z udziałem głównych interesariuszy. Dokument wyznacza strategiczne cele i kierunki rozwoju całego obszaru Partnerów.

1.1. Poziomy wdrażania Strategii

System wdrażania Strategii określony jest na trzech poziomach: organizacyjnym, merytorycznym i społecznym.

Poziom organizacyjny

Na poziomie organizacyjnym działania i projekty realizujące cele strategiczne dokumentu będą prowadzone przez obie jednostki samorządowe Porozumieniu, inne instytucje publiczne, sektor prywatny oraz pozarządowy.

Zarządzanie realizacją Strategii prowadzone będzie przez **Zespół Koordynacyjny** powołany przez samorządy Rymanowa i Iwonicza Zdroju. Zespół Koordynacyjny będzie składał się z 6-12 osób, wskazanych i uzgodnionych przez Partnerów. Z grona członków Zespołu Koordynacyjnego powołany zostanie Przewodniczący. Zostanie ustanowione miejsce/biuro do obsługi Zespołu Koordynacyjnego oraz gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych do monitoringu i ewaluacji.

Do realizacji Strategii niezbędne będzie podejmowanie działań:

- samodzielnych przez poszczególne oba samorządy i podległe im jednostki oraz inne instytucje publiczne, podmioty sektora prywatnego i organizacje pozarządowe,
- wspólnych z udziałem obu gmin w ramach projektów partnerskich,
- wspólnych z udziałem innych partnerów z sektorów: publicznego, prywatnego i pozarządowego.

Poziom merytoryczny

Zarządzanie strategiczne na poziomie merytorycznym będzie prowadzone poprzez monitoring wartości wskaźników przypisanych do celów strategicznych oraz poziom osiągnięcia tych wskaźników. W ramach ewaluacji efekty Strategii będą powiązane również z korzyściami społecznymi i gospodarczymi.

Dane do wyliczania wskaźników będą pozyskiwane z następujących źródeł:

- dane gromadzone w wydziałach merytorycznych i jednostkach organizacyjnych Partnerów,
- budżetów zadaniowych, sprawozdawczości budżetowych Partnerów,
- danych od innych podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii,
- dostępne statystyki publiczne.

Poziom społeczny

Na poziomie społecznym będą upowszechniane informacje na temat aktualnego poziomu realizacji Strategii. W opracowaniu dokumentu Strategii uczestniczyły różne grupy interesariuszy i w związku z tym powinni oni także uczestniczyć w kolejnych aktualizacjach dokumentu. Aby skutecznie przeprowadzić proces upowszechniania Strategii, dokument Strategii oraz raporty monitoringu i ewaluacji powinny być udostępnione na stronach internetowych samorządów Rymanowa i Iwonicza-Zdroju. Upowszechnianie Strategii oraz rezultatów jej realizacji będzie odbywało się także poprzez wykorzystanie mediów lokalnych.

Planowanie i wdrażanie Strategii w dialogu z interesariuszami pozwala skutecznie wpływać na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne. Umożliwi to również zarządzanie rozwojem Obszaru Partnerów w kolejnych latach ponad występującymi w środowiskach lokalnych ewentualnymi naturalnymi rozbieżnościami interesami, co będzie ważnym czynnikiem wzmacniającym kapitał społeczny na obszarze działania Partnerów.

1.2. Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii

Kluczowa dla sukcesu we wdrożeniu zapisów Strategii jest efektywna komunikacja pomiędzy Partnerami oraz innymi partnerami społeczno-gospodarczymi oraz czytelne zasady współpracy wskazane poniżej:

- 1) Partnerstwa.
- 2) Pomocniczości.
- 3) Suwerenności stron.
- 4) Efektywności.
- 5) Jawności.
- 6) Respektowania odmiennych opinii na wspólne sprawy.
- 7) Prawa do krytyki.

Cele współpracy Partnerów:

- 1) Skuteczna realizacja Strategii.
- 2) Włączenie społeczności obszaru Partnerów, w szczególności podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w działania na rzecz realizacji Strategii.
- 3) Wzmacnianie sieci współpracy pomiędzy obu gminami.
- 4) Zwiększenie poczucia tożsamości mieszkańców obu gmin.

Bardzo ważna jest akceptacja celów przez interesariuszy Strategii.

2. Monitoring i ewaluacja Strategii.

2.1. Założenia i zasady monitoringu i ewaluacji Strategii.

Przedmiotem monitoringu będą wynikające ze Strategii działania i ich efekty mierzone na poziomie strategicznym wskaźnikami, zaś ewaluacja obejmie dodatkowo również kontekst społeczno-gospodarczy w ocenie tych efektów. Monitoring realizacji poszczególnych przedsięwzięć Strategii odbywać się będzie w oparciu o mierzalne wskaźniki. Monitoring będzie obejmował: zbieranie i selekcjonowanie informacji, wskazanie jednostek odpowiedzialnych za pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do wyliczania wskaźników monitoringu.

Monitoring będzie polegał na prowadzeniu w sposób ciągły obserwacji procesu realizacji Strategii, w tym rezultatów, jakie on przynosi i będzie ważnym elementem zarządzania rozwojem obszaru Partnerów.

Sposób prowadzenia monitoringu

Podsystem monitoringu określa:

- 1) Źródła, częstotliwość pozyskiwania informacji

Niezbędne jest wykorzystywanie różnych źródeł informacji. Część informacji będzie pozyskiwana z istniejących systemów monitoringu i wyspecjalizowanych instytucji, w tym GUS. Zasadne będzie także zorganizowanie pozyskiwania informacji z innych instytucji.

Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu Strategii będzie dokonywane nie rzadziej, niż co 2 lata.

- 2) Sposób gromadzenia, przetwarzania, porządkowania i przechowywania informacji.

Gromadzenie, weryfikacja oraz przetwarzanie i przechowywanie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez Biuro do obsługi Zespołu Koordynacyjnego we współpracy z interesariuszami bezpośrednio uczestniczącymi w realizacji Strategii. Jako źródła danych wykorzystywane będą informacje cyklicznie przygotowywane przez Partnerów oraz w jednostkach im podległych odpowiednio do potrzeb przyjętych wskaźników. W przypadku wskaźników w Strategii, dla których nie będzie dostępnych danych, jednostki odpowiedzialne będą je pozyskiwały ze źródeł zewnętrznych. Opracowanie raportów z monitoringu będzie realizowane przez Biuro do obsługi Zespołu Koordynacyjnego.

- a) Raporty okresowe

Zakres raportu będzie obejmował wszystkie działania podejmowane w Strategii oraz wskaźniki monitorowania za dwa kolejne lata. Będzie on wykorzystywany do bieżącego zarządzania wdrażaniem Strategii przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im zadań realizacyjnych. Raport będzie przedkładany do władz obu gmin oraz będzie udostępniany na stronach internetowych.

- b) Raporty doraźne

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym, technologiczno-technicznym, ekologicznym (środowiskowym) i regulacyjnym (prawnym) lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny na podstawie jednorazowej decyzji podjętej przez Zespół Koordynacyjny. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć wszystkie obszary ujęte w Strategii albo wybrany jeden (lub kilka) obszarów realizowanej Strategii.

Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Strategii. Jednostką

odpowiedzialną za opracowanie raportu z przeglądu doraźnego będzie Biuro do obsługi Zespołu Koordynacyjnego.

3) Zasady udostępniania informacji z monitoringu

Dane zawarte w raportach okresowych z monitoringu będą udostępniane publicznie poprzez strony internetowe obu gmin.

Proces monitorowania i ewaluacji Strategii prezentuje poniższy schemat.

Schemat 2. Proces monitorowania i ewaluacji Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Źródło: opracowanie własne

Ewaluację definiuje się jako badanie społeczno-ekonomiczne, realizowane w celu oceny jakości i efektów wdrażanej Strategii. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o wskazane poniżej wytyczne Komisji Europejskiej, obejmujące następujące kryteria:

- **skuteczność** - czy wdrażanie działań w ramach Strategii przyczynia się do realizacji założonych celów rozwoju Powiatu?
- **użyteczność** - czy realizacja Strategii przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- **trwałość** (ang.) - czy pozytywne skutki realizacji Strategii mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Ewaluacja będzie polegała na analizie informacji uzyskanych z systemu monitoringu. Kryterium oceny realizacji strategii będzie osiągnięty poziom wskaźników.

Badanie ewaluacyjne

Przewidziane są dwa badania ewaluacyjne: on going oraz ex post. Badanie ewaluacyjne on going będzie prowadzone w połowie okresu realizacji Strategii, a badanie ex post po zakończeniu okresu realizacji Strategii (nie później niż w ciągu 6 miesięcy) na podstawie raportów z monitoringu.

Raporty z ewaluacji Strategii

Na podstawie badań ewaluacyjnych, sporządzany będzie raport z ewaluacji Strategii. Raporty z ewaluacji będą opisywały stan realizacji Strategii w układzie narastającym. Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronach internetowych obu gmin Partnerów.

Aktualizacja Strategii

Obecny dokument jest wiążący do 2030 roku. W przypadku woli dalszej współpracy samorządów Strategia wymagać będzie aktualizacji. Decyzję o przeprowadzeniu aktualizacji Strategii podejmują w drodze wspólnej decyzji władze obu gmin.

Ponadto strategia będzie podlegać aktualizacji, jeżeli będzie tego wymagać sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna obszaru albo, gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa.

2.2. Wskaźniki monitorowania strategii

Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju podmiot opracowujący projekt strategii jest zobowiązany do opracowania nie tylko celów i kierunków strategicznej interwencji, ale również wskaźników ich osiągnięcia. Poniższa Tabela 16 prezentuje kluczowe wskaźniki wraz z ich jednostkami miary oraz kierunkiem zmian. Z związku z tym, że zaprezentowane wskaźniki dotyczą okresu realizacji Strategii i tylko nowych działań, to wartość bazowa na początek realizacji strategii wynosi „0”.

Tabela 16. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze społecznej

Sfera społeczna					
Cel strategiczny nr 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój					
Kierunki działań	Rezultaty planowanych działań	Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa	Kierunek zmian
1.1. Wspieranie aktywności społecznej liderów lokalnych i mieszkańców.	R.1.1. Wzrost zaangażowania społecznego mieszkańców oraz rozwój lokalnego kapitału społecznego.	Liczba zorganizowanych nowych wydarzeń/inicjatyw aktywizujących i integrujących społeczności lokalne	szt.	0	wzrost
1.2. Wspieranie aktywności organizacji pozarządowych.	R.1.2. Zwiększony udział organizacji pozarządowych w realizacji zadań własnych gmin	Liczba organizacji pozarządowych, które uzyskały wsparcie organizacyjno-techniczne od samorządów	szt.	0	wzrost
1.3. Zwiększanie poziomu integracji społecznej.	R.1.3. Lepsza spójność społeczna oraz rozwój więzi międzypokoleniowych i sąsiedzkich.	Liczba zorganizowanych nowych wydarzeń/inicjatyw aktywizujących i integrujących społeczności lokalne	szt.	0	wzrost
1.4. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego.	R.1.4. Zwiększenie potencjału edukacyjnego i zawodowego mieszkańców poprzez rozwój kompetencji.	Liczba nowych przedsięwzięć ukierunkowanych na zwiększenia atrakcyjności oferty edukacyjnej Liczba zrealizowanych nowych projektów z zakresu aktywizacji zawodowej	szt.	0	wzrost
1.5. Zmniejszanie odpływu mieszkańców.	R.1.5. Zatrzymanie mieszkańców na obszarze gmin dzięki poprawie jakości życia i dostępu do usług.	Liczba inicjatyw/ wydarzeń/ imprez kulturalnych oraz rozrywkowych dedykowanych osobom młodym Liczba wydarzeń promujących gminy jako atrakcyjne miejsce życia i pracy	szt.	0	wzrost

1.6. Poprawa zakresu i jakości oferty kulturalnej.	R.1.6. Podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej i zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w kulturze..	Liczba nowych propozycji w ramach zintegrowanej oferty kulturalnej Partnerów	szt.	0	wzrost
1.7. Zwiększanie dostępności i różnorodności aktywności społeczno-kulturalnych.	R.1.7. Ułatwienie mieszkańcom korzystania z różnorodnych form spędzania czasu wolnego.	Liczba nowych przedsięwzięć zwiększających dostępność obiektów i przestrzeni publicznych dla osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami	szt.	0	wzrost
1.8. Ułatwienie mieszkańcom korzystania z różnorodnych form spędzania czasu wolnego.	R.1.8. Ochrona tożsamości lokalnej i rozwój oferty turystyczno-edukacyjnej opartej na dziedzictwie.	Liczba zrealizowanych nowych, wspólnych przedsięwzięć promujących lokalne dziedzictwo kulturowe	szt.	0	wzrost
1.9. Ochrona tożsamości lokalnej i rozwój oferty turystyczno-edukacyjnej opartej na dziedzictwie.	R.1.9. Poprawa kondycji fizycznej i zdrowia mieszkańców oraz integracja społeczna wokół sportu.	Liczba osób korzystających z oferty sportowo-rekreacyjnej udostępnianej przez jednostki samorządowe..	osoby	0	wzrost
1.10. Poprawa kondycji fizycznej i zdrowia mieszkańców oraz integracja społeczna wokół sportu.	R.1.10. Lepszy dostęp mieszkańców do specjalistycznej opieki zdrowotnej i wsparcia terapeutycznego.	Liczba mieszkańców, którzy skorzystali z oferty poradni i oddziałów specjalistycznych w skali roku. Liczba realizowanych programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych w skali roku.	osoby	0	wzrost
1.11. Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych.	R.1.11. Nowe obiekty i przestrzenie publiczne, przyjazne i dostępne dla wszystkich grup mieszkańców.	Powierzchnia zmodernizowanych przestrzeni publicznych Liczba zrealizowanych nowych projektów z zakresu konserwacji i restauracji obiektów i parków zabytkowych wraz z nadaniem im nowych funkcji	m ² szt.	0	wzrost
1.12. Poprawa jakości i dostępności oferty opiekuńczych usług społecznych.	R.1.12. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i komfortu życia osób potrzebujących wsparcia.	Liczba nowych ofert opieki nad dziećmi Liczba nowych ofert wsparcia dla seniorów	szt.	0	wzrost
1.13. Rozwijanie komunikacji społecznej.	R.1.13. Usprawnienie wymiany informacji między mieszkańcami a administracją lokalną.	Liczba przeprowadzonych konsultacji społecznych w skali roku	szt.	0	wzrost

1.14. Poprawa stanu bezpieczeństwa w gminach.	R.1.14. Wzrost poczucia bezpieczeństwa publicznego i zmniejszenie liczby zagrożeń lokalnych.	Liczba zrealizowanych nowych inwestycji poprawiających bezpieczeństwo i dostępność komunikacyjną obszaru	szt.	0	wzrost

Tabela 17. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze przestrzenno-środowiskowej, środowisko i przestrzeń

Sfera przestrzenno-środowiskowa					
Środowisko i przestrzeń					
Cel strategiczny 2 Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu.					
Kierunki działań	Rezultaty planowanych działań	Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa	Kierunek zmian
2.1. Podejmowanie i promowanie działań na rzecz rozwoju tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym.	R.2.1. Zmniejszenie negatywnego wpływu człowieka na środowisko i wzrost świadomości ekologicznej.	Liczba zrealizowanych nowych działań informacyjno-promocyjnych z zakresu ochronnych środowiska (gospodarki o obiegu zamkniętym)	szt.	0	wzrost
2.2. Ograniczanie zanieczyszczeń ze źródeł niskiej emisji.	R.2.2. Poprawa jakości powietrza i zdrowia mieszkańców.	Liczba wyeliminowanych źródeł niskiej emisji	szt.	0	wzrost
2.3. Upowszechnianie stosowania systemów OZE w obiektach użyteczności publicznej i w przestrzeniach publicznych oraz w obiektach niepublicznych	R.2.3. Zwiększenie udziału OZE w strukturze zużywanej energii.	Liczba zrealizowanych nowych projektów z zakresu instalacji OZE	szt.		
2.4. Poprawa dostępu do zasobów środowiska przyrodniczego	R.2.4. Lepsza odporność obszaru na skutki zmian klimatycznych.	Liczba zrealizowanych rozwiązań/inwestycji z zakresu niebieskiej i zielonej infrastruktury.	szt.	0	wzrost

i przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu.		Liczba wspólnie podjętych przez gminy inicjatyw na rzecz poprawy stanu i ochrony środowiska oraz zwiększenia odporności gmin na skutki zmian klimatu.			
2.5. Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców w kontaktach ze zwierzętami	R.2.5. Ograniczenie konfliktów na linii człowiek–przyroda i wzrost wiedzy ekologicznej.	Liczba wspólnie podjętych inicjatyw przez gminy na rzecz poprawy stanu i ochrony środowiska oraz zwiększenia odporności miasta na skutki zmian klimatu.	szt.	0	wzrost
2.6. Poprawa jakości przestrzeni publicznych.	R.2.6. Estetyczne, funkcjonalne i przyjazne otoczenie podnoszące jakość życia.	Liczba nowo zmodernizowanych obiektów zabytkowych i użyteczności publicznej uwzględniających modernizację energetyczną oraz dostępność dla osób ze specjalnymi potrzebami.	szt.	0	wzrost
2.7. Poprawa stanu zagrożonych zasobów środowiska przyrodniczego.	R.2.7. Wyższy standard wykorzystywania, udostępniania oraz utrzymania i zachowania walorów przyrodniczych obszaru.	Liczba zrealizowanych działań/inwestycji ukierunkowanych na ochronę bioróżnorodności lub zachowanie dziedzictwa przyrodniczego.	szt.	0	wzrost

Tabela 18. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze przestrzenno-środowiskowej, infrastruktura

Sfera przestrzenno-środowiskowa					
Infrastruktura					
Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.					
Kierunki działań	Rezultaty planowanych działań	Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa	Kierunek zmian
3.1. Poprawa jakości i dostępności nowoczesnej	R.3.1. Lepsze warunki dla realizacji funkcji społecznych i edukacyjnych na terenie gmin	Liczba nowych przedsięwzięć/inicjatyw z zakresu zwiększania dostępności	szt.	0	wzrost

infrastruktury społecznej.		podstawowej opieki medycznej i rehabilitacji			
3.2. Zwiększanie źródeł dostępu do wody do celów spożywczych oraz kanalizacji sanitarnej.	R.3.2. Zwiększenie komfortu życia i bezpieczeństwa sanitarnego mieszkańców.	Długość nowo zbudowanych i zmodernizowanych sieci wodno-kanalizacyjnych	m	0	wzrost
3.3. Zwiększanie włączenia cyfrowego mieszkańców.	R.3.3. Ułatwiony dostęp do usług publicznych i wyrównywanie szans cyfrowych.	Liczba zrealizowanych nowych przedsięwzięć edukacyjnych z zakresu włączenia cyfrowego Liczba zrealizowanych nowych inwestycji z zakresu rozwoju sieci szerokopasmowej	szt.		
3.4. Zwiększanie bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej obszaru.	R.3.4. Poprawa mobilności i bezpieczeństwa transportowego na terenie gmin.	Liczba zainstalowanych nowych kamer monitoringu wizyjnego w przestrzeniach publicznych gmin Liczba zrealizowanych projektów poprawiających bezpieczeństwo ruchu drogowego	szt.	0	wzrost
3.5. Dostosowywanie oferty transportu publicznego do potrzeb mieszkańców i gości.	R.3.5. Większa dostępność transportu publicznego na obszarze gmin.	Liczba uruchomionych nowych linii transportu publicznego	szt.	0	wzrost

Tabela 19. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze gospodarczej i promocji

Sfera gospodarcza i promocji					
Cel strategiczny 2 Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu.					
Kierunki działań	Rezultaty planowanych działań	Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość bazowa	Kierunek zmian
4.1. Wspieranie, aktywizowanie i integrowanie	R.4.1. Lepsze wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw lokalnych.	Liczba zorganizowanych nowych przedsięwzięć inicjujących i rozwijających współpracy Partnerów samorządowych z przedsiębiorcami w zakresie rozwoju	szt.	0	wzrost

środowiska lokalnego biznesu.		przedsiębiorczości i tworzenia oferty gospodarczej			
4.2. Rozwijanie wysokiej jakości, szerokiej, konkurencyjnej oferty usług turystycznych i lecznictwa uzdrowiskowego.	R.4.2. Wzrost atrakcyjności obszaru dla turystów i kuracjuszy oraz zwiększenie liczby turystów i kuracjuszy korzystających z usług turystycznych i leczniczych.	Liczba utworzonych/rozwiniętych produktów turystycznych Liczba zrealizowanych nowych, wspólnych przedsięwzięć zwiększających wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego i turystycznego obszaru obu gmin.	szt.	0	wzrost
4.3. Rozwój potencjału turystycznego i uzdrowiskowego obszaru.	R.4.3. Zwiększona ilościowa i jakościowa zdolność obsługi ruchu turystycznego i lecznictwa uzdrowiskowego oraz poprawa wizerunku gmin uzdrowiskowych.	Liczba zrealizowanych nowych przedsięwzięć z zakresu rozbudowy infrastruktury turystycznej, uzdrowiskowej i sportowo-rekreacyjnej	szt.	0	wzrost
4.4. Wzrost sprzedaży lokalnych produktów na terenie gmin.	R.4.4. Zwiększenie dochodów mieszkańców i promocja lokalnej tożsamości kulinarnej.	Liczba zrealizowanych nowych przedsięwzięć aktywizujących i wspierających rolników w zakresie sprzedaży lokalnych produktów	szt.	0	wzrost
4.5. Kreowanie szerokiej i atrakcyjnej oferty czasu wolnego.	R.4.5. Zwiększona liczba mieszkańców, turystów i kuracjuszy korzystających z ofert wolnego czasu oraz wzrost atrakcyjności zamieszkania.	Liczba uczestników imprez artystyczno-rozrywkowych oraz sportowych o charakterze masowym. Liczba wydarzeń/imprez artystyczno-kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych o charakterze otwartym.	szt.	0	wzrost
4.6. Zwiększanie rozpoznawalności Gmin jako miejsc atrakcyjnych turystycznie i uzdrowiskowo.	R.4.6. Wzrost rozpoznawalności i pozytywny wizerunek gmin na tle regionu i kraju	Liczba turystów/kuracjuszy korzystających z oferty uzdrowiskowo-turystycznej. Liczba przeprowadzonych kampanii wizerunkowych marki Gmin Uzdrowiskowych oraz oferty inwestycyjnej.	szt. szt.	0	wzrost

Źródło: Opracowanie własne

3. Finansowanie realizacji Strategii

3.1. Ramy finansowe i źródła finansowania.

Cele strategiczne i kierunki działań zapisane w Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030, będą skutecznie realizowane pod warunkiem, że oprócz oddelegowania zasobów ludzkich i rzeczowych po stronie podmiotów wdrażających oraz innych podmiotów instytucjonalnych zaangażowanych w realizację Strategii, zabezpieczone zostaną odpowiednie środki finansowe, adekwatne do zakresu zaplanowanych i realizowanych przedsięwzięć.

W związku z tym przewiduje się, że źródłami finansowania działań będą środki z:

- 1) Budżetów własnych gmin Partnerów.
- 2) Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.
- 3) Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (inaczej FENIKS). Program ma wspierać rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz ułatwiać przeciwdziałaniu i adaptacji do zmian klimatu. FENIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Planowany budżet to: ponad 25 mld euro.
- 4) Budżetu województwa podkarpackiego.
- 5) Krajowych programów operacyjnych, w tym z:
  - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG). FENG skierowany jest na realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz zwiększających konkurencyjność polskiej gospodarki. Program skierowany jest między innymi do: przedsiębiorców, instytucji z sektora nauki, konsorcjów przedsiębiorstw oraz instytucji otoczenia biznesu i ośrodków innowacji. Planowany budżet to ok 7,9 mld euro.
  - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS). Program FERS będzie wspierał projekty rozwojowe z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.
  - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC). FERC będzie swoim zakresem wspierał: zwiększenie dostępu do ultraszybkiego internetu szerokopasmowego, udostępnienie zaawansowanych e-usług, zapewnienie cyberbezpieczeństwa, rozwój gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwój zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców. Planowany budżet FERC to ok. 2 mld euro.
- 6) Budżetu Unii Europejskiej.
- 7) Budżetu Państwa.
- 8) Innych źródeł (środki prywatne, środki inwestycyjne podmiotów gospodarczych, środki od innych podmiotów publicznych oraz środki z organizacji pozarządowych).

W okresie finansowania rozwoju UE 2021-2027 możliwe będą do wykorzystania subwencje bezzwrotne i dotacje oraz zwrotne instrumenty finansowe. Będzie również możliwość wykorzystania finansowania przedsięwzięć w formie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Istotna będzie realizacja projektów na podstawie montażu finansowego z różnych źródeł. W tym przypadku ważne będzie wykorzystanie również środków prywatnych. Środki prywatne będą miały bardzo duże znaczenie, gdyż mogą stanowić wkład własny w ramach projektów realizowanych z programów operacyjnych lub projektów w zakresie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Ramy finansowe w dokumencie przedstawiono za pomocą szacunków, dotyczących przeznaczania funduszy na realizację poszczególnych celów strategicznych. Poniższa tabela pokazuje procentowy udział wydatków.

Tabela 20. Szacunkowy udział wydatków przeznaczonych na realizację celów strategicznych.

Sfera społeczna	Sfera zasobów i potencjałów	Sfera gospodarki i promocji
Cel strategiczny 1: Poprawa warunków i jakości życia, pracy oraz rozwoju mieszkańców gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój.	Cel strategiczny 2: Poprawa ładu przestrzennego, estetyki oraz jakości środowiska naturalnego i poziomu przygotowania do zmian klimatu. Cel strategiczny 3: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej dostosowanej do potrzeb mieszkańców oraz kuracjuszy i turystów.	Cel strategiczny 4: Wyższy stopień wykorzystania potencjału gospodarczego gmin.
Szacunkowy udział wydatków przeznaczonych na realizację celów strategicznych		
28 050 000,00	95 210 000,00	37 500 000,00

Szacunkowy udział wydatków przeznaczonych na realizację:

- celu w Sferze społecznej wyniesie 17,45%,
- celów w Sferze zasobów i potencjałów wyniesie 59,22%,
- celu w Sferze gospodarki i promocji – 23,33%.

4. Wytyczne i harmonogram do sporządzania dokumentów wykonawczych

4.1. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Wdrożenie strategii jest procesem długookresowym, wymagającym skoordynowania w aspektach: podmiotowym, przedmiotowym oraz organizacyjnym obejmującym działania koordynacyjne, komunikacyjne i związane z podejmowaniem decyzji.

Poniżej znajdują się wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych:

- 1) Realizacja Strategii będzie dokonywana poprzez:
  - a. **Przedsięwzięcia partnerskie** obejmujące, co najmniej 2 Partnerów i realizowane na rzecz mieszkańców obszaru Partnerstwa. Będą one finansowane z różnych źródeł, w tym szczególnie z wykorzystaniem środków UE.
  - b. **Strategie i sektorowe programy rozwoju poszczególnych gmin** tworzących Partnerstwo, w tym Gminne Programy Rewitalizacji, Plany Gospodarki Niskoemisyjnej.
  - c. **Projekty indywidualne samorządów** wynikające ze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego.
  - d. **Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego i Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego** dotychczasowe i nowe uwzględniające rekomendacje zawarte w Strategii w modelu funkcjonalno-przestrzennym. Docelowo Plan Ogólny zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i będzie obowiązkowym aktem prawa miejscowego o zasięgu obejmującym całą gminę. Będzie on służył do oceny zgodności planów miejscowych i decyzji o warunkach zabudowy.
- 2) Każdy projekt partnerski będzie miał koordynatora/lidera kierującego pracą nad przygotowaniem i jego realizacją.
- 3) Nadzór nad realizacją wszystkich projektów zintegrowanych będzie w gestii Zespołu Koordynacyjnego i jego Biuro.
- 4) Zespół Koordynacyjny będzie określał szczegółowe terminy dla zadań związanych z przygotowaniem poszczególnych projektów. Terminy szczegółowe dotyczące wszystkich projektów i przedsięwzięć

będą dokonywane na bieżąco w gronie interesariuszy, których dotyczyć będą konkretne projekty/przedsięwzięcia.

- 5) Wszystkie dokumenty wdrożeniowe muszą być opracowane zgodnie z wytycznymi/przepisami zawartymi w dokumentach i aktach prawnych szczebla regionalnego i krajowego (w tym spełniać wymagania aplikacyjne) oraz powinny być zgodne z postanowieniami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Tabela 21. Odniesienie do dokumentów wykonawczych względem strategii rozwoju ponadlokalnego i innych dokumentów planistycznych Gmin Porozumienia

Lp.	Nazwa dokumentu	Aktualność dokumentu w kontekście treści Strategii	Wskazania w zakresie formułowania strategii
1.	Strategia Rozwoju Gminy Rymanów na lata 2022-2030	Dokument aktualny, uchwalony w 2022 r. z horyzontem czasowym do 2031 r. Jego cele są w dużej mierze zgodne ze Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Uzdrawiskowych Rymanów i Iwonicz-Zdrój (SRPGURiIZ), zwłaszcza w obszarach turystyki, uzdrawisk, ochrony środowiska i rozwoju usług publicznych.	Zaleca się dalsze dostosowanie strategii lokalnej do SRPGURiIZ w zakresie wspólnych inwestycji infrastrukturalnych, zintegrowanego planowania przestrzennego oraz projektów społecznych i edukacyjnych o charakterze ponadlokalnym.
2.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rymanów	Dokument obowiązujący, uchwalony w 2022 r. Zawiera zapisy zbieżne z częścią kierunków rozwoju wskazanych w SRPGURiIZ, jednak wymaga bieżącej weryfikacji pod kątem aktualności delimitacji terenów inwestycyjnych i obszarów ochronnych. Dokument Studium Straci ważność z końcem 2025 roku. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego straci ważność z dniem 31 grudnia 2025 roku, lub wcześniej, jeśli wejdzie w życie plan ogólny gminy. Po tej dacie, rolę Studium przejmie plan ogólny gminy.	W pracach nad planem ogólnym należy uwzględnić cele strategicznych i operacyjne wskazane w SRPGURiIZ, m.in. rozwoju funkcji uzdrawiskowej, turystycznej i dostępności komunikacyjnej, przy równoczesnym zachowaniu ładu przestrzennego i wartości środowiskowych.

3.	Program współpracy Gminy Rymanów z organizacjami pozarządowymi na rok 2023	Dokument obejmujący rok 2023, obecnie nieaktualny. Jego cele były zbieżne z SRPGURiIZ w zakresie partnerstwa z NGO i aktywizacji społecznej, jednak wymaga kontynuacji w formie aktualnych programów.	Rekomenduje się opracowanie wieloletniego programu współpracy z NGO w Gminie Rymanów, powiązanego z celami SRPGURiIZ – szczególnie w obszarach kultury, integracji społecznej, ochrony zdrowia i rozwoju lokalnego kapitału społecznego.
4.	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rymanów na lata 2016–2025	Dokument obowiązujący do 2025 r. Wymaga aktualizacji lub zastąpienia nowym dokumentem dostosowanym do aktualnych wyzwań społecznych oraz do horyzontu SRPGURiIZ.	Zaleca się opracowanie nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rymanów na lata 2026–2030, spójnej z celami SRPGURiIZ w zakresie polityki społecznej, integracji społecznej, usług społecznych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
5.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Rymanów na lata 2017–2023	Dokument utracił aktualność z końcem 2023 roku. Wymaga to opracowania gminnego programu rewitalizacji zgodnego z celami SRPGURiIZ 2024–2030.	Zaleca się opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Rymanów z uwzględnieniem celów oraz kierunków działań społecznych, przestrzennych i gospodarczych SRPGURiIZ, a także aktualnych problemów na obszarach zdegradowanych i potrzeb lokalnej społeczności.
6.	Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Rymanów w 2025 roku	Dokument kierunkowo spójny z Kierunkiem działania 2.5. Zwiększanie świadomości mieszkańców w kontaktach z dzikimi i domowymi zwierzętami - sformułowanym w SRPGURiIZ.	Należy w następnych rocznych Programach uwzględniać kwestie zwiększanie świadomości mieszkańców w kontaktach z domowymi zwierzętami.
7.	Gminny Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2023r. Gmina Rymanów	Dokument utracił aktualność z końcem 2023 roku. Jego cele były zbieżne z SRPGURiIZ w zakresie partnerstwa z NGO i aktywizacji społecznej, jednak wymaga kontynuacji w formie aktualnych programów.	Rekomenduje się opracowanie nowego Programu kierunkowo spójnego z zapisami SRPGURiIZ.

8.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Iwonicz-Zdrój (zmiana uchwalona 2016)	Dokument obowiązujący, jednak uchwalony w 2016 r. i nieaktualizowany od tego czasu. Studium Gminy Iwonicz-Zdrój z 2016 r. jest częściowo spójne z kierunkami wskazanymi w SRPGURiIZ, w szczególności w zakresie funkcji uzdrowiskowej i ochrony środowiska. Jednak wymaga aktualizacji. Od 2026 roku wchodzi w życie plany ogólne gminy, które przejmą rolę Studium.	W pracach nad planem ogólnym należy uwzględnić cele strategicznych i operacyjne wskazane w SRPGURiIZ w zakresie potrzeby rozwoju funkcji uzdrowiskowych, turystycznych, poprawy dostępności oraz ochrony krajobrazu i środowiska naturalnego. Zaleca się uwzględnienie w planie ogólnym następujących aspektów: • nowoczesnych form turystyki aktywnej i cyfryzacji usług uzdrowiskowych, • międzygminnej integracji przestrzennej i transportowej, • dostosowanie przestrzeni do zmian klimatycznych i demograficznych.
9.	Strategia Rozwoju Gminy Iwonicz-Zdrój na lata 2022–2031	Dokument aktualny, przyjęty w 2022 r., obejmuje horyzont zgodny z SRPGURiIZ. Zawiera cele zgodne z SRPGURiIZ w zakresie rozwoju turystyki, funkcji uzdrowiskowych, infrastruktury społecznej i ochrony środowiska.	Zaleca się uzupełnienie zapisów o elementy współpracy ponadlokalnej w zakresie projektów turystycznych, zrównoważonej mobilności i transformacji cyfrowej, zgodnie z kierunkami wyznaczonymi w SRPGURiIZ.
10.	Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój w 2025 roku	Dokument kierunkowo spójny z Kierunkiem działania 2.5. Zwiększanie świadomości mieszkańców w kontaktach z dzikimi i domowymi zwierzętami - sformułowanym w SRPGURiIZ.	Należy w następnym rocznych Programach uwzględniać kwestie zwiększanie świadomości mieszkańców w kontaktach domowymi zwierzętami.
11.	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Iwonicz-Zdrój na lata 2025–2030	Dokument aktualny, przyjęty w 2024 r. z horyzontem do 2030 r. Jest on zbieżny z SRPGURiIZ w zakresie celów społecznych i działań na rzecz	Zaleca się integrację działań z SRPGURiIZ w zakresie współpracy instytucjonalnej, sieci wsparcia społecznego, profilaktyki oraz edukacji

		przeciwdziałania wykluczeniu oraz poprawy dostępności usług wsparcia.	lokalnej w tematyce przemocy i zdrowia psychicznego.
12.	Program współpracy Gminy Iwonicz-Zdrój z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2025 rok	Dokument aktualny, przyjęty w listopadzie 2024 r., obejmuje rok 2025. Jest on spójny z celami SRPGURiIZ w zakresie współpracy z sektorem NGO, aktywizacji społecznej i realizacji usług społecznych.	Zaleca się rozszerzenie współpracy z NGO w kontekście działań wieloletnich i partnerskich projektów ponadlokalnych, zgodnie z kierunkami wskazanymi w SRPGURiIZ, zwłaszcza w obszarach kultury, dziedzictwa, zdrowia, edukacji i integracji społecznej.
13.	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Iwonicz-Zdrój na lata 2024–2027	Dokument aktualny, przyjęty pod koniec 2023 r. Obowiązuje w latach 2024–2027 i odpowiada na potrzeby SRPGURiIZ w zakresie profilaktyki, zdrowia i wsparcia rodzin.	Rekomenduje się zintegrowanie działań programu z celami SRPGURiIZ poprzez koordynację inicjatyw profilaktycznych z systemem usług społecznych oraz wykorzystanie potencjału współpracy z organizacjami lokalnymi i placówkami edukacyjnymi.
14.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Iwonicz-Zdrój na lata 2017-2023	Dokument utracił formalną aktualność z końcem 2023 r. Cele i działania w nim zawarte są częściowo spójne z SRPGURiIZ, jednak przy tworzeniu Gminnego Programu Rewitalizacji należy uaktualnić i rozszerzyć jego Cele i działania w kontekście aktualnych wyzwań społeczno-przestrzennych.	Zaleca się opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Rymanów z uwzględnieniem celów oraz kierunków działań społecznych, przestrzennych i gospodarczych SRPGURiIZ, a także aktualnych problemów na obszarach zdegradowanych i potrzeb lokalnej społeczności.

4.2. Harmonogram sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej znajduje się ogólny harmonogram sporządzania dokumentów wykonawczych.

Tabela 22. Harmonogram dokumentów wykonawczych.

L.P.	Zadanie	Termin
1)	Opracowanie koncepcji produktu turystycznego.	I kwartał 2025
2)	Weryfikacja ustaleń dotyczących listy projektów partnerskich i przedsięwzięć uzupełniających oraz ich parametrów finansowych po ogłoszeniu ostatecznych decyzji dotyczące źródeł, dostępności przedmiotowej i wysokości zewnętrznych środków finansowych.	I kwartał 2025
3)	Przygotowanie uzgodnień samorządów/interesariuszy dotyczących warunków udziału i zadań w poszczególnych projektach partnerskich.	I półrocze 2025
4)	Przygotowanie dokumentacji aplikacyjnych do pierwszego pakietu projektów partnerskich.	Do końca I kwartału 2025
5)	Przygotowanie i dokonanie uzgodnień o współpracy przez samorządy, które dotyczyć będą innych projektów niż partnerskie. Przygotowanie dokumentacji aplikacyjnych do tych projektów. Pierwszy pakiet projektów oraz przygotowanie dokumentacji aplikacyjnych do tych projektów.	I półrocze 2025
6)	Przygotowanie dokumentacji aplikacyjnych do drugiego pakietu projektów partnerskich.	Do I kwartału 2026
7)	Przygotowanie i dokonanie uzgodnień o współpracy przez samorządy, które dotyczyć będą innych projektów niż partnerskie. Drugi pakiet projektów oraz przygotowanie dokumentacji aplikacyjnych do tych projektów.	Do II kwartału 2026
8)	Korekty Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego i Planów Ogólnych przez samorządy, uwzględniające rekomendacje zawarte w modelu funkcjonalno-przestrzennym Strategii.	Do IV kw. 2026
9)	Przygotowanie i dokonanie uzgodnień o współpracy przez samorządy, które dotyczyć będą innych projektów niż partnerskich Trzeci pakiet projektów oraz przygotowanie dokumentacji aplikacyjnych do tych projektów.	Do IV kw. 2028
10)	Indywidualne projekty i programy poszczególnych samorządów i partnerów społeczno-gospodarczych.	W całym okresie realizacji Strategii
11)	Pomoc techniczna dla samorządów.	Na bieżąco
12)	Zarządzanie dokumentami i informacjami dotyczącymi projektów.	Na bieżąco

Źródło: Opracowanie własne

Harmonogram będzie weryfikowany w ślad za ogłaszanych decyzjach dotyczących źródeł, dostępności przedmiotowej i wysokości zewnętrznych środków finansowych. Decyzje o priorytetach w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych przez Partnerstwo w ramach Strategii będą, zatem podejmowane w momencie, kiedy takie decyzje będą ogłaszane.

Załącznik 1 Przedsięwzięcia partnerskie Strategii

Lista projektów planowanych do ubiegania się o dofinansowanie w ramach naboru do Działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast w FEP 2021-2027.

Projekt nr 1

Lider Projektu: Gmina Iwonicz-Zdrój

Partnerzy Projektu: Gmina Rymanów, Partner II

Tabela 23. Projekt partnerski nr 1.

1.	Tytuł projektu	Poprawa infrastruktury instytucji kultury i obiektów zabytkowych uzdrowiskowych Gmin Iwonicza-Zdrój i Rymanów.
2.	Lider/partner projektu	Lider projektu - Gmina Iwonicz-Zdrój/Partner I - Gmina Rymanów/Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE.
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<i>Typ projektu: Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury</i> <u>Lider Projektu – Gmina Iwonicz-Zdrój</u> 1. Remont zabytkowej Wieży zegarowej pensjonatu „Bazar” w Iwoniczu-Zdroju na potrzeby organizacji wystaw oraz udostępnienia zwiedzającym. 2. Remont budynku Amfiteatru w Iwoniczu-Zdroju wraz zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie powiązanego z amfiteatrem będących w zarządzie instytucji kultury jaką jest Centrum Kultury i Czytelnictwa w Iwoniczu-Zdroju. 3. Wyposażanie Centrum Kultury i Czytelnictwa w Iwoniczu-Zdroju w kino plenerowe, nagłośnienie, oświetlenie, sprzęt, fotoplastykon oraz digitalizacja zdjęć. <u>Partner I – Gmina Rymanów</u> 4. Digitalizacja zasobów kultury celem udostępnienia ich w formie cyfrowej dla mieszkańców w ramach działalności GOK w Rymanowie-Zdroju – dostosowanie obiektu GOK (wraz instalacją OZE) i wyposażenie w sprzęt do digitalizacji i udostępniania zasobów kultury z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. 5. Poprawa wyposażenia GOK w Rymanowie w celu promowania dziedzictwa kulturowego - zakup wyposażenia sal prób oraz instrumentów dla zespołów działających przy GOK promujących dziedzictwo kulturowe oraz zakup wyposażenia techniczno-akustycznego: sceny, bramek zabezpieczających, oświetlenia itp. 6. Promowanie usług w dziedzinie kultury poprzez modernizację i przebudowę i wyposażenie świetlic wiejskich w Miejscowościach: Ładzin, Wróblak Szlachecki i Sieniawa, celem stworzenia filii gminnej instytucji kultury - Gminnego Ośrodka Kultury i realizacji tam działań kulturalnych. 7. Udostępnianie zasobów kultury poprzez zakup multimedialnych totemów informacyjnych i info kiosków dla Gminnego Ośrodka Kultury w Rymanowie. <u>Partner II – kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 8. Renowacja zabytkowej kaplicy oraz digitalizacja archiwum parafialnego w Iwoniczu.
6.	Budżet projektu	Wartość wydatków kwalifikowalnych: 15 000 000,00 PLN. Wartość dofinansowanie ze środków UE: 12 750 000,00 PLN.
7.	Okres realizacji projektu	2025-2027

Projekt nr 2.

Lider Projektu: Gmina Rymanów

Partnerzy Projektu: Gmina Iwonicz-Zdrój, Partner II

Tabela 24. Projekt partnerski nr 2.

1.	Tytuł projektu	Rozwój obszaru turystycznego uzdrowiskowych gmin Iwonicza-Zdroju i Rymanowa.
2.	Lider/partner projektu	Lider projektu - Gmina Rymanów/ Partner I - Gmina Iwonicz-Zdrój/Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE.
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<i>Typ projektu: Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych</i> <u>Lider Projektu – Gmina Rymanów</u> 1. Oznakowanie i zagospodarowanie trasy turystycznej Korony Gór na terenie Gminy Rymanów jako części trasy Korona Gór Iwonicza-Zdroju i Rymanowa Zdroju. 2. Utworzenie miejsca obsługi kamperów w Rymanowie-Zdroju wraz z infrastrukturą towarzyszącą: kuchnia letnia, sanitariaty i inne. 3. Rozszerzenie oferty turystycznej poprzez wymianę instalacji lodowiska w Rymanowie-Zdroju - wykonanie podłogi w hali namiotowej, umożliwiającej jej użytkowanie w sezonie letnim do różnych aktywności i wydarzeń dla turystów. 4. Budowa wiat turystycznych, miejsc ogniskowych, placów zabaw oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia (nasadzenia roślin i krzewów gatunków rodzimych). Elementy wymienionej infrastruktury turystycznej będą umiejscowione przy głównych szlakach turystycznych i trasach spacerowych wiodących przez Rymanów-Zdrój tj. Główny Szlak Beskidzki, Szlak Droga na Wołtusową, Szlak na Przymiarki, skwer przy basenie, plac przy basenie, część parku zdrojowego, plac przy „starym amfiteatrze, plac na działce 662, tereny zielone dz. 351/4. 5. Utworzenie Parku Miniatur w Wołtusowej – odtworzenie planu zabudowy wsi łemkowskiej w skali np. 1:15. Odtworzenie ukształtowania terenu oraz budynków, w tym cerkwi, tartaku, tzw. Białego Domku, chaty karbownika, „Wilczej polany” z leśniczówką i szybami naftowymi. Zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia (nasadzenia roślin i krzewów gatunków rodzimych), instalacja paneli fotowoltaicznych do oświetlenia i inne obiekty/elementy (mała architektura).

		6. Odnowienie i wyposażenie istniejącej infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej na terenie Rymanowa Zdroju - doposażenie istniejących tras spacerowych w ławki, kosze na śmiecie, tablice informacyjne, tablice interaktywne prezentujące walory turystyczne gminy uzdrowiskowej. 7. Wykonanie nowego oznakowania istniejących szlaków turystycznych łączących Uzdrowisko Rymanów-Zdrój i Iwonicz-Zdrój. <u>Partner II – Gmina Iwonicz-Zdrój</u> 8. Oznakowanie i zagospodarowanie trasy turystycznej Korony Gór na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój jako części trasy Korona Gór Iwonicza-Zdroju i Rymanowa Zdroju. 9. Budowa wieży widokowej na górze Ispak w Iwoniczu: Miejsce Spotkań z Naturą. 10. Utworzenie nowej infrastruktury uzdrowiskowej - parku sensorycznego w Iwoniczu-Zdroju „Czesław” na dz.nr. ewid. 1328/9, 1291, 1287/5. Zakres rzeczowy: - Wykonanie wejścia do parku w postaci bramy z napisem. - Wykonanie utwardzonych alejek parkowych na terenie ZL.1. - Wykonanie głównej osi parku jako szerokiej alejki spacerowej utwardzonej z elementami małej architektury typu: ławki, kosze, słupy oświetleniowe. - Montaż elementów typu mgiełka wodna przy głównej alejce spacerowej. - Budowa dwóch oranżerii (dopuszcza się zmianę oranżerii na wiatę) przy głównej alei. - Aranżacja źródła wody źródlanej „Czesław” w postaci miejsca z możliwością spożywania wody źródlanej przy kilku stanowiskach (rozbudowa istniejącej instalacji). - Zabudowa instalacji oświetleniowej typu "LED" w posadzce alei spacerowej po trasie potoku Iwoniczanka. - Budowa altany wypoczynkowej w południowo-zachodniej części działki. - Nasadzenia roślin ozdobnych - należy uzyskać efekt zmieniających się barw parku sensorycznego w zależności od pory roku; montaż tabliczek informujących o rodzaju roślinności. - Budowa ścieżek sensorycznych o zróżnicowanej nawierzchni. - Montaż instalacji AR (rozszerzona rzeczywistość) - możliwość skanowania kodów QR w celu uzyskania dodatkowych informacji lub odtworzenia multimedialnych. - Montaż monitoringu terenu objętego zadaniem. <u>Partner II – kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 11. Stworzenie nowej infrastruktury turystycznej na przebiegających przez rynek w Rymanowie ścieżkach, trasach i szlakach turystycznych poprzez dostosowanie podziemi kościoła i jego funkcjonalnego otoczenia do celów turystycznych.
6.	Budżet projektu	Wartość wydatków kwalifikowalnych: 15 000 000,00 PLN. Wartość dofinansowanie ze środków UE: 12 750 000,00 PLN.
7.	Okres realizacji projektu	2025-2027

Projekt nr 3.

Lider Projektu: Uzdrowisko Rymanów S.A.

Partnerzy Projektu: Partner I, Partner II

Tabela 25. Projekt partnerski nr 3.

1.	Tytuł projektu	Poprawa atrakcyjności turystycznej gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój poprzez modernizację infrastruktury uzdrowskiej i zwiększenie dostępności informacji turystycznej.
2.	Lider/partner projektu	Lider projektu - Uzdrowisko Rymanów S.A./Partner I - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02./Partner II- kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE.
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<i>Typ projektu. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych.</i> <u>Lider Projektu – Uzdrowisko Rymanów S.A.</u> 1. Remont i przebudowa Sanatorium Uzdrowskiego Leliwa w Rymanowie-Zdroju. 2. Kompleksowe wyposażenie budynku Sanatorium. 3. Zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia obiektu, w tym m.in. mała architektura, infrastruktura uzdrowska, infrastruktura poprawiająca dostępność obiektu i inne. 4. Wdrożenie rozwiązań proekologicznych. <u>Partner I - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 5. Budowa/dostawa multimedialnego punktu informacji turystycznej w Rymanowie-Zdroju przy obiekcie/tach licznie odwiedzanych przez ogół turystów przebywających na tym terenie, ze względu na walory kulturowe, zabytkowe czy atrakcyjność turystyczną. <u>Partner II- kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 6. Budowa/dostawa multimedialnego punktu informacji turystycznej w Iwoniczu przy obiekcie/tach licznie odwiedzanych przez ogół turystów przebywających na tym terenie, ze względu na walory kulturowe, zabytkowe czy atrakcyjność turystyczną.
6.	Budżet projektu	Wartość wydatków kwalifikowalnych: 15 000 000,00 PLN. Wartość dofinansowanie ze środków UE: 12 750 000,00 PLN.
7.	Okres realizacji projektu	2026-2027

Projekt nr 4.

Lider Projektu: Uzdrowisko Rymanów S.A.

Partnerzy Projektu: Partner I, Partner II

Tabela 26. Projekt partnerski nr 4.

1.	Tytuł projektu	Poprawia jakości i dostępności oferty uzdrowskiej gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój poprzez rozbudowę i wyposażenie zakładu przyrodoleczniczego w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowskim Zimowit w Rymanowie-Zdroju oraz rozwój nowej infrastruktury uzdrowskiej w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu.
2.	Lider/partner projektu	Lider projektu - Uzdrowisko Rymanów S.A./Partner I - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02./Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE.
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<i>Typ projektu. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych.</i> <u>Lider Projektu – Uzdrowisko Rymanów S.A.</u> 1. Rozbudowa zakładu przyrodoleczniczego w budynku Szpitala i Sanatorium Uzdrowskiego Zimowit. 2. Kompleksowe wyposażenie zakładu. 3. Zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia rozbudowywanego obiektu, w tym m.in. mała architektura, infrastruktura uzdrowska, infrastruktura poprawiająca dostępność obiektu i inne. 4. Wdrożenie rozwiązań proekologicznych. <u>Partner I - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 5. Instalacja urządzeń infrastruktury uzdrowskiej i turystycznej (mi. in. ławki, poidelka z wodą mineralną, tablice informujące o zaletach lokalnych wód mineralnych i innych elementów oferty obu gmin uzdrowskich) w Rymanowie-Zdroju w otoczeniu obiektu/ów licznie odwiedzanych przez ogół turystów przebywających na tym terenie, ze względu na walory kulturowe, zabytkowe czy atrakcyjność turystyczną. <u>Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 6. Instalacja urządzeń infrastruktury uzdrowskiej i turystycznej (mi. in. ławki, poidelka z wodą mineralną, tablica informująca o zaletach lokalnych wód mineralnych i innych elementów oferty obu gmin uzdrowskich) w Iwoniczu w otoczeniu obiektu/ów licznie odwiedzanych przez ogół turystów przebywających na tym terenie, ze względu na walory kulturowe, zabytkowe czy atrakcyjność turystyczną.
6.	Budżet projektu	Wartość wydatków kwalifikowalnych: 15 000 000,00 PLN. Wartość dofinansowanie ze środków UE: 12 750 000,00 PLN.

7.	Okres realizacji projektu	2026-2027

Projekt nr 5.

Lider Projektu: BTT „Przełom Wisłoka”

Partnerzy Projektu: PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rymanów, PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Dukla, Stowarzyszenie Jesteśmy z Beskidu Niskiego

Tabela 27. Projekt partnerski nr 5.

1.	Tytuł projektu	Szlak Równych Szans nad Wisłokiem.
2.	Lider/partner projektu	Lider projektu – Beskidzkie Towarzystwo Turystyczne „Przełom Wisłoka”/Partner I - PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rymanów/ Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE.
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<i>Typ projektu. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych.</i> <u>Lider Projektu – BTT „Przełom Wisłoka”</u> 1. Budowa wieży widokowej o wysokości ok. 35 m wraz z windą dla osób na wózkach inwalidzkich przy górnej stacji kolei krzesełkowej na górę Kiczera wraz zagospodarowaniem terenu (infrastruktura turystyczna, uzdrowiskowa). 2. Nadbudowa budynku na szczycie góry Kiczera z przeznaczeniem na prowadzenie obserwacji nieba (astronomicznych) wraz z zakupem kopuły obserwacyjnej o średnicy ok. 5m i montaż jej na nadbudowanej części tj. górnym tarasie (kopuła będzie obrotowa, z możliwością otwarcia części ściany na dowolną stronę) wraz instalacją na stałe teleskopu do obserwacji i fotografowania nocnego nieba oraz teleskopu słonecznego do dziennych obserwacji Słońca. Dodatkowo zakup teleskopów przenośnych o różnej konstrukcji do, obserwacji i fotografowania nocnego nieba, a także obserwacji przyrodniczych. Ponadto zakup lornetek na statywach i dodatkowego drobnego wyposażenia (kable zasilacze leżaki itp.). Będzie to nowy produkt turystyczny w tym terenie. 3. Wdrożenie rozwiązań proekologicznych. <u>Partner I - PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rymanów</u>

		4. Wykonanie i oznakowanie trasy spacerowej od ujścia potoku Wisłoczek do rzeki Wisłok do miejsca Pamięci JP II (Kardynała Karola Wojtyły) wraz łącznikiem od drogi powiatowej 2113R w Puławach Dolnych do ujścia potoku Wisłoczek - Trasa spacerowa "Brzegiem Wisłoka do Ojca Świętego" (trasa: długość ok. 2,3km i szerokość ok. 2m, łącznik: ok. 1km). <u>Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u> 5. Wykonanie i oznakowanie trasy narto-rolkowej na szczycie Góry Kiczera, przystosowanej do spacerów osób na wózkach inwalidzkich o długości ok. 1 km.
6.	Budżet projektu	Wartość wydatków kwalifikowalnych: 5 000 000,00 PLN. Wartość dofinansowanie ze środków UE: 4 250 000,00 PLN.
7.	Okres realizacji projektu	2026-2027

[Projekt nr 6.](#)

Lider Projektu: Powiat Krośnieński

Partnerzy Projektu: Nadleśnictwo Rymanów, Partner II

Tabela 28. Projekt partnerski nr 6.

1.	Tytuł projektu	Utworzenie infrastruktury turystycznej w gminach Iwonicz-Zdrój i Rymanów.
2.	Lider/partner projektu	Lider projektu - Powiat Krośnieński/ Partner I - PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rymanów /Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE DZIAŁANIE 6.2 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast.
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	<i>Typ projektu: Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych</i> <u>Lider projektu – Powiat Krośnieński</u> 1. Budowa i oznakowanie ścieżki rowerowej przy drodze powiatowej nr 2113R Pastwiska-Puławki (na Rowerowym Szlaku Etnograficznym) o długości ok. 5,5 km wraz z infrastrukturą towarzyszącą (wiaty turystyczne, miejsca postojowe itp.). Ścieżka rowerowa będzie realizowana zgodnie z zapisami Regionalnej Polityki Rowerowej i odseparowana od dróg. 2. Utworzenie nowej atrakcji turystycznej „Etnozagrody” w miejscowości Iwonicz: – modernizacja wiat ekspozycyjnych pod potrzeby ekspozycji tradycyjnego sprzętu i maszyn rolniczych, – miejsce odpoczynku wyposażone w małą architekturę, ławki, stoły, – rewitalizacja istniejącego ogrodu wraz z nowymi nasadzeniami, – ekofarma – nasadzenia roślin, krzewów gatunków rodzimych, tor przeszkód z naturalnych materiałów, miejsce na ognisko. <u>Partner I - PGL Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rymanów</u> 3. Modernizacja miejsca biwakowania w Puławach (budowa wiat, miejsce na ognisko, ogrodzenie, tablica informacyjna), oraz zagospodarowanie ich bezpośredniego otoczenia wraz z infrastrukturą poprawiającą dostępność obiektów i atrakcji turystycznych tj. budowa miejsca postoju pojazdów w Puławach m.in. prace ziemne i budowlane (utwardzenie terenu, budowa ogrodzenia, tablica informacyjna itp.). <u>Partner II - kwalifikowalny beneficjent zgodny z katalogiem w dz. 06.02.</u>

		4. Utworzenie nowej infrastruktury turystycznej, zagospodarowanie bezpośredniego otoczenia atrakcji turystycznej (tj. budowanej w ramach niniejszego projektu ścieżki rowerowej) poprzez budowę parkingu, wiat i miejsc wypoczynku w miejscowości Rudawka Rymanowska.
6.	Budżet projektu PLN	Wartość wydatków kwalifikowalnych: 15 000 000,00 PLN. Wartość dofinansowanie ze środków UE: 12 750 000,00 PLN.
7.	Okres realizacji projektu	2025-2027

Załącznik 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii

Tabela 29. Wykaz przedsięwzięć uzupełniających Gminy Iwonicz-Zdrój zgłoszonych do Strategii.

Lp.	Tytuł projektu	Wartość całkowita projektu (szacowana)	Planowany termin realizacji
1.	Rewitalizacja, restauracja i przebudowa zabytkowego budynku Domu Zdrojowego w Iwoniczu- Zdroju	14 000 000,00 zł	2025-2027
2.	Zagospodarowanie terenów w centrum miejscowości Lubatowa	500 000,00 zł	2025-2026
3.	Rozbudowa miejskiego basenu kąpielowego w Iwoniczu-Zdroju	7 000 000,00 zł	2026-2027
4.	Budowa strzelnicy biathlonowej oraz trasy biegowej na terenie gminy Iwonicz-Zdrój	3 000 000,00 zł	2026-2028
5.	Przystań dla kamperów	1 000 000,00 zł	2026-2028
6.	Oranżeria - Przestrzeń dla Natury i Społeczności	1 500 000,00 zł	2026-2027
7.	Rewitalizacja skoczni narciarskiej w Iwoniczu-Zdroju	5 000 000,00 zł	2027-2028
8.	Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy	1 000 000,00 zł	2026-2028
9.	Letni tor saneczkowy	1 500 000,00 zł	2026-2028
10.	Rewitalizacja ścieżek spacerowych na terenie gminy Iwonicz-Zdrój	2 000 000,00 zł	2025-2027
11.	Centrum Turystyczne w Iwoniczu-Zdroju	2 000 000,00 zł	2026-2027
12.	Szlakiem czytelnika	2 000 000,00 zł	2026-2027
13.	Zielony parking	3 000 000,00 zł	2026-2027
14.	Budowa, przebudowa i remont dróg na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój	3 000 000,00 zł	2026-2028
15.	Wzmocnienie potencjału zaplecza kultury w Gminie Iwonicz-Zdrój	2 000 000,00 zł	2025-2027

16.	Rewitalizacja źródła „Bełkotka” w Iwoniczu-Zdroju: doprowadzenie napowietrzenia źródła, zamieszczenie siedzisk z bali drewnianych	50 000,00 zł	2027-2028
17.	Remont i zagospodarowanie części Głównego Szlaku Beskidzkiego na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój	200 000,00 zł	2028-2029
18.	Zainstalowanie zjazdu tyrolskiego na terenie byłej skoczni narciarskiej w Iwoniczu-Zdroju	700 000,00 zł	2029-2030
19.	Zakup mobilnego lodowiska	700 000,00 zł	2029-2030
20.	Doposażenie deptaka w Iwoniczu-Zdroju w ławki, kosze na śmieci, tablice informacyjne i interaktywne prezentujące walory turystyczne, kulturalne i uzdrowiskowe	200 000,00 zł	2028-2030
21.	Zakup wolnobieżnego, wieloosobowego pojazdu elektrycznego celem uruchomienia kursów turystycznych połączonych ze zwiedzaniem atrakcyjnych miejsc na trasie: Iwonicz-Zdrój-Turkówka-Przymiarki-Bałucianka-Rymanów-Zdrój-Rymanów-Iwonicz „Etno-Zagroda”	200 000,00 zł	2029-2030
22.	Utworzenie schroniska turystycznego na terenie Iwonicz-Zdroju	2 500 000,00 zł	2028-2030
23.	Rewitalizacja rzeki „Iwoniczanka” w centrum uzdrowiska Iwonicz-Zdrój	5 000 000,00 zł	2028-2030
24.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej nr 20001R Rogi-Lubatówka-Lubátowa w odcinkach gdzie jeszcze nie wybudowane chodnika czyli na łączniku miejscowości Rogi-Lubatówka oraz Lubatówka-Lubátowa (Powiat krośnieński).	6 000 000,00 zł	2025-2027

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 30. Wykaz przedsięwzięć uzupełniających Gminy Rymanów zgłoszonych do Strategii.

Lp.	Tytuł projektu	Wartość całkowita projektu (szacowana)	Planowany termin realizacji
25.	Remont placu zabaw w Rymanowie.	250 000,00	2025-2026
26.	Odnowa przestrzeni publicznej poprzez stworzenie sieci parków kieszonkowych 2 parki.	600 000,00	2025-2026
27.	Stworzenie trasy zdrowia: sieci miejsc do ćwiczeń na świeżym powietrzu: siłownie zewnętrzne, otwarte parki trampolin, do ćwiczeń ulicznych, kalistenika, parkour, siłownie dla osób.	300 000,00 zł	2025-2026
28.	Budowa wodnego placu zabaw oraz instalacja wokół niecek basenowych.	3 000 000,00 zł	2025-2026
29.	Wymiana oświetlenia kortów tenisowych oraz ocieplenie krytego kortu tenisowego.	500 000,00 zł	2025-2026
30.	Przebudowa drogi na osiedlu Kalwaria w Rymanowie.	250 000,00 zł	2026-2028
31.	Przebudowa ulicy Zielonej w Rymanowie.	800 000,00 zł	2026-2028
32.	Przebudowa ulicy Osiedla w Rymanowie.	350 000,00 zł	2026-2028
33.	Przebudowa ulicy Dworskiej w Rymanowie.	210 000,00 zł	2026-2028
34.	Przebudowa ul. Marii Konopnickiej Rymanów – Posada Dolna.	210 000,00 zł	2026-2028
35.	Budowa hali przy Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie.	13 000 000,00 zł	2026-2028
36.	Utworzenie nowych miejsc wypoczynku i rekreacji w gminie Iwonicz-Zdrój: - utworzenie zewnętrznej siłowni plenerowej, - wybudowanie kortu tenisowego, - wybudowanie pumptruck.	10 000 000,00 zł	2025-2027
37.	Utworzenie nowych miejsc wypoczynku i rekreacji w gminie Rymanów - utworzenie pracowni garncarskiej, - wybudowanie tyrolki, - wybudowanie toru saneczkowego.	10 000 000,00 zł	2025-2027

Źródło: Opracowanie własne

Załącznik 3 Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej

Załącznik 4 Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych dotyczących projektu dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030

Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia i rodzaj gmin uzdrowiskowych	7
Tabela 2. Problemy Gmin partnerów Strategii w sferze społecznej.....	12
Tabela 3. Problemy Gmin partnerów Strategii w sferze zasobów i potencjałów	14
Tabela 4. Problemy Gmin partnerów Strategii w sferze gospodarki i promocji	16
Tabela 5. Wnioski podsumowujące sferę społeczną.....	18
Tabela 6. Wnioski podsumowujące sferę przestrzenno-środowiskową.....	21
Tabela 7. Wnioski podsumowujące sferę gospodarki i promocji.	24
Tabela 8. Wyniki analizy SWOT prezentowane są poniżej.	27
Tabela 9. Cele strategiczne i kierunki działań.....	36
Tabela 10. Cel strategiczny, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze społecznej.	39
Tabela 11. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej w zakresie środowiska i przestrzeni.	43
Tabela 12. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze przestrzenno-środowiskowej w zakresie infrastruktury.	45
Tabela 13. Cele, kierunki działań i zadania realizacyjne Strategii w sferze gospodarki i promocji.	46
Tabela 14. Zestawienie celów strategicznych, kierunków działań z problemami i wyzwaniem rozwojowymi.	49
Tabela 15. Zestawienie celów strategicznych z projektami partnerskimi i przedsięwzięciami uzupełniającymi	60
Tabela 16. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze społecznej	108
Tabela 17. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze przestrzenno-środowiskowej, środowisko i przestrzeń	110
Tabela 18. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze przestrzenno-środowiskowej, infrastruktura.....	111
Tabela 19. Rezultaty planowanych działań i ich wskaźniki w sferze gospodarczej i promocji.....	112
Tabela 20. Szacunkowy udział wydatków przeznaczonych na realizację celów strategicznych.	115
Tabela 21. Odniesienie do dokumentów wykonawczych względem strategii rozwoju ponadlokalnego i innych dokumentów planistycznych Gmin Porozumienia.....	116
Tabela 22. Harmonogram dokumentów wykonawczych.	120
Tabela 23. Projekt partnerski nr 1.....	121
Tabela 24. Projekt partnerski nr 2.....	123
Tabela 25. Projekt partnerski nr 3.....	125
Tabela 26. Projekt partnerski nr 4.....	126
Tabela 27. Projekt partnerski nr 5.....	127
Tabela 28. Projekt partnerski nr 6.....	129
Tabela 29. Wykaz przedsięwzięć uzupełniających Gminy Iwonicz-Zdrój zgłoszonych do Strategii.	131
Tabela 30. Wykaz przedsięwzięć uzupełniających Gminy Rymanów zgłoszonych do Strategii.	133

[Spis map](#)

Mapa 1. Uzdrowiskowe Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój	5

[Spis rysunków](#)

Rysunek 1. Gminy Uzdrowiskowe Rymanów i Iwonicz-Zdrój	70
Rysunek 2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna	71
Rysunek 3. Obszary funkcjonalny o znaczeniu ponadregionalnym ramach Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.....	72
Rysunek 4. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym.....	73
Rysunek 5. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	75
Rysunek 6. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – istniejące użytkowanie i zagospodarowanie terenów	77
Rysunek 7. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – zasoby naturalne i zasoby środowiska	81
Rysunek 8. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – główne elementy sieci transportowych	83
Rysunek 9. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – główne elementy infrastruktury technicznej	86
Rysunek 10. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – główne elementy infrastruktury społecznej	88
Rysunek 11. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej – strefy funkcjonalno-przestrzenne.....	90
Rysunek 12. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej – ustalenia i rekomendacje w rozmieszczenia niektórych zadań realizacyjnych określonych w Strategii Rozwoju Gminy Iwonicz-Zdrój	96
Rysunek 13. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego (7.1).....	98
Rysunek 14. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	99
Rysunek 15. Model struktury funkcjonalno–przestrzennej –wybrane działania strategiczne	102

[Spis schematów](#)

Schemat 1. Struktura logiczna Strategii.	34
Schemat 2. Proces monitorowania i ewaluacji Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.	106

Gmina Iwonicz-Zdrój

Gmina Rymanów

**Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych
Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój
na lata 2024-2030**

Załącznik 3

DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ

Rymanów, Iwonicz-Zdrój, maj 2025r.

Zamawiający:

Gmina Rymanów
ul. Mitkowskiego 14a
38-480 Rymanów

Wykonawca:

Res Management Paweł Mentelski
ul. Armii Krajowej 2
36-200 Brzozów

Spis treści

1. Diagnoza ilościowa uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	3
1.1. Informacje ogólne dotyczące poszczególnych gmin	3
1.2. Diagnoza sfery społecznej	5
1.2.1. Uwarunkowania demograficzne	5
1.2.2. Edukacja i opieka nad dziećmi	15
1.2.3. Ochrona zdrowia	19
1.2.4. Pomoc społeczna	22
1.2.5. Aktywność społeczna	25
1.2.6. Kultura i dziedzictwo kulturowe	27
1.2.7. Sport i rekreacja	34
1.2.8. Porządek publiczny i bezpieczeństwo	37
1.3. Diagnoza sfery gospodarki i promocji	38
1.3.1. Rynek Pracy	38
1.3.2. Przedsiębiorczość i potencjał gospodarczy	44
1.3.3. Promocja gospodarcza uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	53
1.3.4. Turystyka	55
1.3.5. Rolnictwo i leśnictwo	63
1.4. Diagnoza sfery przestrzenno-środowiskowej	66
1.4.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	66
1.4.2. Sieć komunikacyjna na terenie działania uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	75
1.4.3. Warunki życia mieszkańców	81
1.4.4. Gospodarka wodna	87
1.4.5. Ochrona środowiska i przyrody	94
2. Wnioski z diagnozy	99
Spis tabel	109
Spis wykresów	111
Spis rysunków	112

1. Diagnoza ilościowa uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

1.1. Informacje ogólne dotyczące poszczególnych gmin

Uzdrowiskowe Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój usytuowane są w województwie podkarpackim, na obszarze powiatu krośnieńskiego.

Mapa 1. Uzdrowiskowe Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych www.gminy.pl

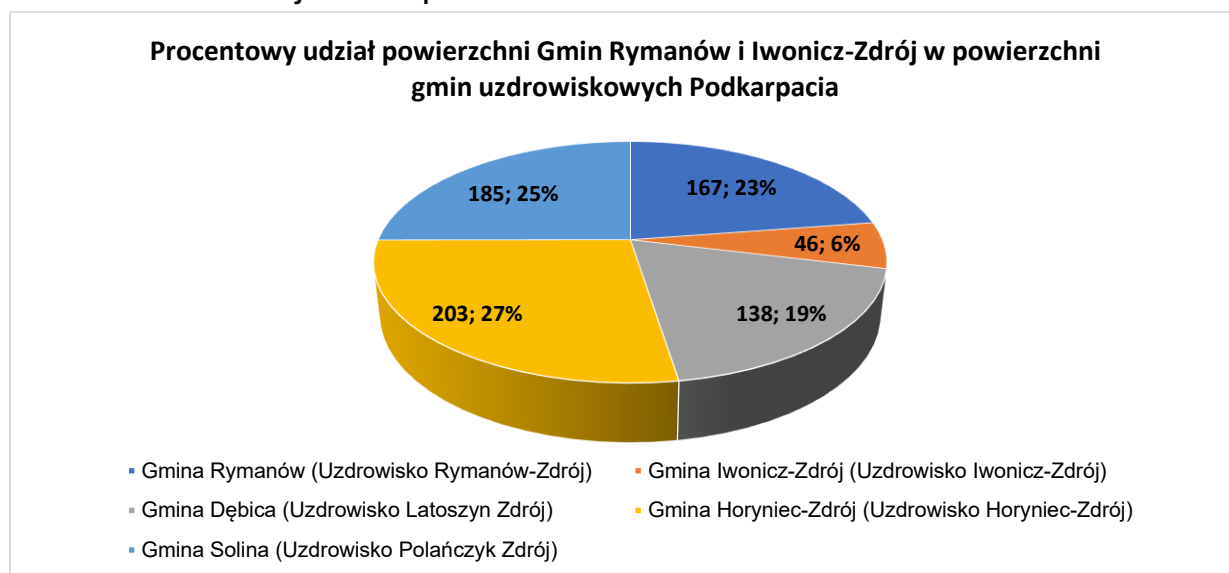
Tabela 1. Lokalizacja, powierzchnia i rodzaj gmin uzdrowiskowych w województwie podkarpackim

Wykaz gmin uzdrowiskowych objętych opracowaniem	Rodzaj gminy	Lokalizacja	Powierzchnia Gminy	Udział powierzchni Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój w powierzchni gmin uzdrowiskowych Podkarpacia
Gmina Rymanów (Uzdrowisko Rymanów-Zdrój)	Gmina miejsko-wiejska	Gmina Rymanów położona w województwie podkarpackim, we wschodniej części powiatu krośnieńskiego.	167 km ²	23%
Gmina Iwonicz-Zdrój (Uzdrowisko Iwonicz-Zdrój)	Gmina miejsko-wiejska	Gmina Iwonicz-Zdrój położona w województwie podkarpackim, we wschodniej części powiatu krośnieńskiego.	46 km ²	6%
Gmina Dębica (Uzdrowisko Latoszyn Zdrój)	Gmina wiejska	Gmina Dębica położona w województwie podkarpackim, w zachodniej części powiatu dębickiego.	138 km ²	19%
Gmina Horyniec-Zdrój (Uzdrowisko Horyniec-Zdrój)	Gmina wiejska	Gmina Horyniec-Zdrój położona w województwie podkarpackim, w zachodniej części powiatu lubaczowskiego.	203 km ²	27%
Gmina Solina (Uzdrowisko Polańczyk Zdrój)	Gmina wiejska	Gmina Solina położona w województwie podkarpackim, we wschodniej części powiatu leskiego.	185 km ²	25%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gminy uzdrowiskowe w województwie podkarpackim zajmują obszar 739km², co stanowi 4,14% powierzchni województwa. Największą, pod względem powierzchni spośród analizowanych w niniejszym dokumencie gmin, jest gmina miejsko-wiejska Rymanów, która zajmuje obszar 167km², co stanowi blisko 23% całkowitej powierzchni obszarów uzdrowiskowych w województwie (gmina ta pod względem wielkości zajmuje 4 miejsce wśród 5 gmin uzdrowiskowych Podkarpacia). Z kolei Gmina Iwonicz-Zdrój, jest najmniejszą tego typu gminą w województwie i zajmuje obszar 46km² (6% powierzchni obszarów uzdrowiskowych w województwie).

Wykres 1. Procentowy udział powierzchni Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w powierzchni gmin uzdrowiskowych Podkarpacia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL

Obie analizowane gminy mają charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują 53,66% powierzchni analizowanego obszaru i są to głównie gleby klasy III i IV oraz V.

Tabela 2. Struktura zagospodarowania gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

Wykaz gmin	Użytki rolne w ha	Użytki rolne w %	Główne klasy gleb występujące w gminie	Powierzchnia w ha/udział (w powierzchni całkowitej gminy) kompleksów leśnych	Powierzchnia gminy pod wodami ha/%	Powierzchnia zabudowana ha/%	Powierzchnia objęta różnymi formami ochrony ha/%
Gmina Rymanów	8 127, 788	48,78 %	PsV, PsIV, ŁIII, ŁIV, ŁV, RIIa, RIIb, RIVa, RIVb, RV	6 176,896ha/ 37,07%	206,6554ha/ 1,24%	425,332ha/ 2,55%	11 542,60ha/ 69,27%
Gmina Iwonicz-Zdrój	3255, 9662	71,59 %	RIVb RV RIVa PsIV	973,5344 /ha/ 21,40%	20,5445/ha/ 0,45%	287,1108ha/ 6,31%	3 866,30ha/ 84,97%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i danych poszczególnych jst

Ponad 33% powierzchni analizowanego obszaru zajmują kompleksy leśne. Ponad 72,64% tego obszaru jest objęte różnymi formami ochrony przyrody, a 227,20ha powierzchni znajduje się pod wodami.

1.2. Diagnoza sfery społecznej

1.2.1. Uwarunkowania demograficzne

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2022 roku, liczba mieszkańców analizowanego obszaru wynosiła 25 622 osoby, co stanowiło o 4,35% mniej w stosunku do liczby ludności z 2016 r. (roku, który jest punktem odniesienia). Na przestrzeni lat 2016-2022 można było zaobserwować ogólną tendencję spadkową w liczbie ludności obu gmin, choć w Gminie Rymanów do 2019 roku miał miejsce nieznaczny wzrost tej liczby, po czym odnotowano spadek. Największy spadek ludności odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój (liczba mieszkańców zmniejszyła się o 5,75%). Mniejszy spadek odnotowano w Gminie Rymanów, gdzie liczba ludności spadła z 15 830 do 15 294, co stanowiło 3,39%. Liczba mieszkańców obu analizowanych gmin została zaprezentowana w tabeli nr 3.

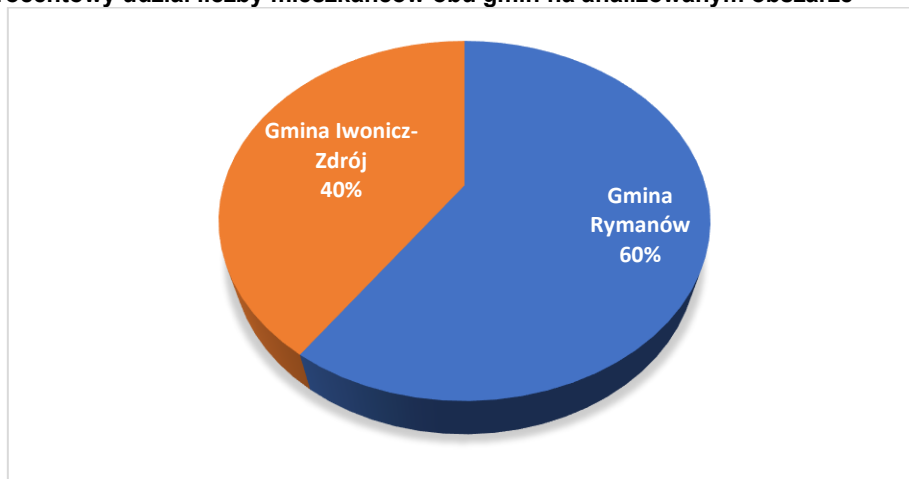
Tabela 3. Liczba ludności w podziale na poszczególne gminy i jednostki porównywane w latach 2016-2022

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dynamika (2016=100)
Polska	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576	38 088 564	37 907 704	37 766 327	98,27%
Województwo podkarpackie	2 127 656	2 129 138	2 129 015	2 127 164	2 096 166	2 085 932	2 079 098	97,72%
Powiat krośnieński	112 193	112 481	112 414	112 283	110 184	109 633	109 122	97,26%
Gmina Rymanów	15 830	15 891	15 905	15 922	15 537	15 394	15 294	96,61%
Gmina Iwonicz-Zdrój	10 958	10 945	10 885	10 886	10 509	10 432	10 328	94,25%
Razem	26 788	26 836	26 790	26 808	26 046	25 826	25 622	95,65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na analizowanym obszarze mieszkańcy gminy miejsko-wiejskiej Rymanów stanowią 60%, zaś mieszkańcy gminy miejsko-wiejskiej Iwonicz-Zdrój stanowią 40%.

Wykres 2. Procentowy udział liczby mieszkańców obu gmin na analizowanym obszarze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Gęstość zaludnienia na analizowanym obszarze w 2022 roku wynosiła 120,29 osób na km² i była wyższa w stosunku do przedmiotowego wskaźnika w całym województwie podkarpackim (116,5 osób na km²) i porównywalna do notowanej w kraju (120,8 osób na km²), a także wyższa niż gęstość zaludnienia notowana w powiecie krośnieńskim (110 osób/km²). Zaobserwować można również ogólny trend spadku tej wartości na przestrzeni lat 2016-2022, zarówno w obu analizowanych gminach, jak i w pozostałych jednostkach porównywalnych (w kraju, województwie oraz powiecie krośnieńskim). Szczegółowe dane zostały zaprezentowane w Tabeli 4.

Tabela 4. Ludność na 1km² w latach 2016-2022 w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój

Jednostka terytorialna	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	122,9	122,9	122,8	122,7	121,8	121,2	120,8
Województwo podkarpackie	119,2	119,3	119,3	119,2	117,5	116,9	116,5
Powiat krośnieński	121,2	113,3	113,2	113,1	110,9	110,5	110,0
Gmina Rymanów	95,0	95,4	95,5	95,6	93,2	92,4	91,8
Gmina Iwonicz-Zdrój	240,8	240,5	239,2	239,3	231,0	229,3	227,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując dane statystyczne dotyczące zmian liczby ludności można zaobserwować tendencję spadkową w przyroście naturalnym, a w ostatnich trzech latach coraz większy ujemny przyrost naturalny na terenie analizowanych gmin. Ogólna tendencja spadkowa (z niewielkimi odchyleniami) charakteryzowała też wszystkie jednostki porównywalne w badanym okresie.

Tabela 5. Przyrost naturalny w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Przyrost naturalny	Obszar analizowanych gmin uzdrowiskowych						
	18	22	12	23	-50	-110	-92
	Polska						
	-5 752	-870	-26 022	-34 755	-122 046	-188 006	-143 316
	Województwo podkarpackie						
	1 159	2 600	1 897	584	-4 565	-8 571	-5 123
	Powiat krośnieński						
	54	149	69	-5	-311	-461	-443
	Gmina Rymanów						
	21	18	3	15	-7	-91	-51
	Gmina Iwonicz-Zdrój						
	-3	4	9	8	-43	-19	-41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Poddając analizie uwarunkowania demograficzne należy zwrócić uwagę na strukturę płci badanych jednostek terytorialnych. Największe dysproporcje w udziale kobiet w ogólnej populacji Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój można zaobserwować w przedziale wiekowym 55+. Liczba kobiet w tej kategorii wiekowej w 2022 roku na analizowanym obszarze wynosiła 4569 i stanowiła ponad 35% wszystkich kobiet. Z kolei w przedziałach wiekowych tj. 0-19, 20-34, 35-54 przeważają mężczyźni.

Tabela 6. Struktura wieku i płci (M-mężczyźni; K-kobiety; O-ogółem) w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój w 2022r.

Jednostka terytorialna	0-19			20-34			35-54			55-64			65+		
	O	M	K	O	M	K	O	M	K	O	M	K	O	M	K
Gmina Rymanów	3339	1715	1624	2702	1429	1273	4278	2148	2130	2067	974	1093	2908	1231	1677
Gmina Iwonicz-Zdrój	2210	1122	1088	1926	1042	884	2921	1525	1396	1400	682	718	1871	790	1081

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W analizowanych jednostkach można też zaobserwować trend większego udziału kobiet w liczbie ludności na obszarach bardziej zurbanizowanych, natomiast na obszarach wiejskich przeważają mężczyźni. Ogólny udział kobiet i mężczyzn w liczbie mieszkańców ogółem wyniósł odpowiednio 50% i 49%. Podobne występują również w pozostałych jednostkach porównywalnych (kraju, województwie oraz powiecie krośnieńskim).

W obu analizowanych jednostkach terytorialnych największy udział w ogólnej liczbie ludności miała grupa wiekowa w przedziale 35-54 lata i oscylowała w granicach 28% ogólnej populacji jednostki. Drugą co do wielkości grupą z licznym udziałem w ogólnej liczbie ludności zamieszkującej analizowany teren, są osoby w wieku do 19 lat (w obu analizowanych jednostkach terytorialnych stanowią one przeszło 21%). Stosunkowo niski udział w 2022 roku w ogólnej populacji miały osoby w wieku 65+ (18-19%) oraz 20-34 lata (17,7-18,6%). Najmniejszą liczebnie grupę w ogóle mieszkańców analizowanych gmin uzdrowskich stanowią osoby w wieku 55-64 lata (ponad 13%).

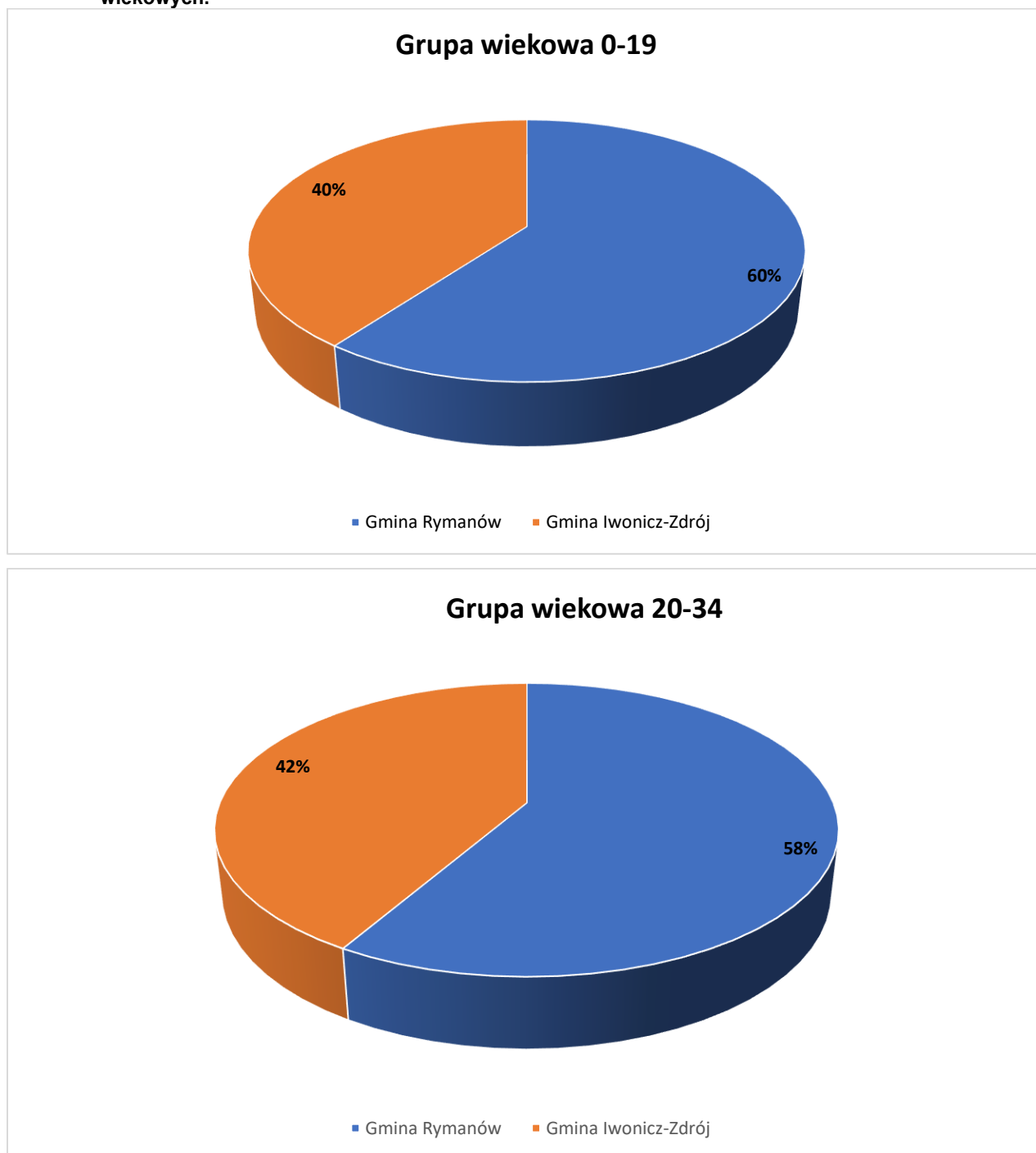
Tabela 7. Struktura wiekowa w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój

Przedział wiekowy	Gmina Rymanów	% udział	Gmina Iwonicz-Zdrój	% udział
0-19	3339	21,8%	2210	21,4%
20-34	2702	17,7%	1926	18,6%
35-54	4278	28,0%	2921	28,3%
55-64	2067	13,5%	1400	13,6%
65+	2908	19,0%	1871	18,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

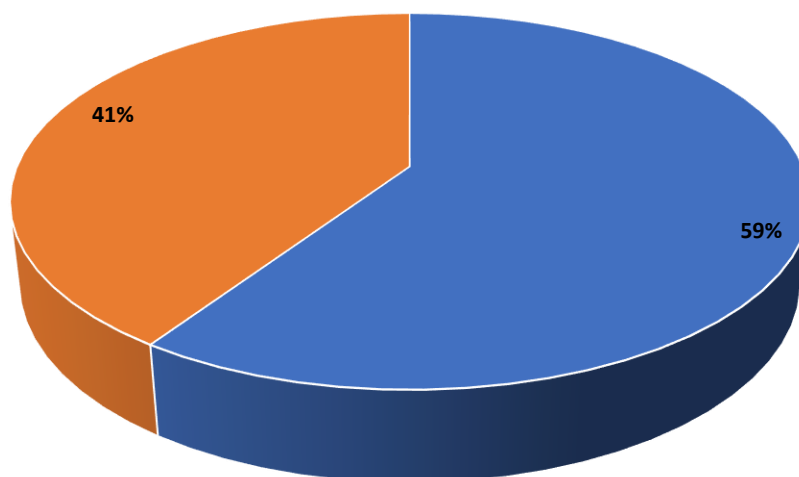
Szczegółowy podział ludności według struktury wieku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych prezentuje Wykres 3.

Wykres 3. Podział procentowy ludności Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój według przedziałów wiekowych.

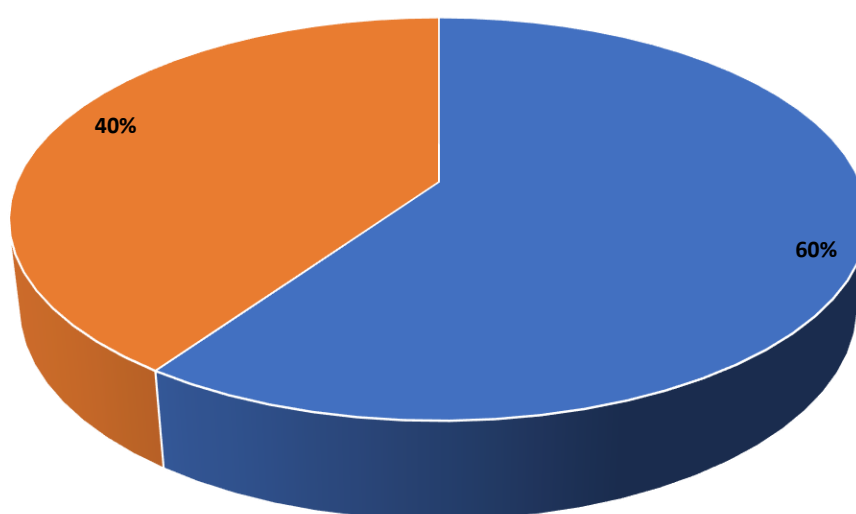

Grupa wiekowa 35-54

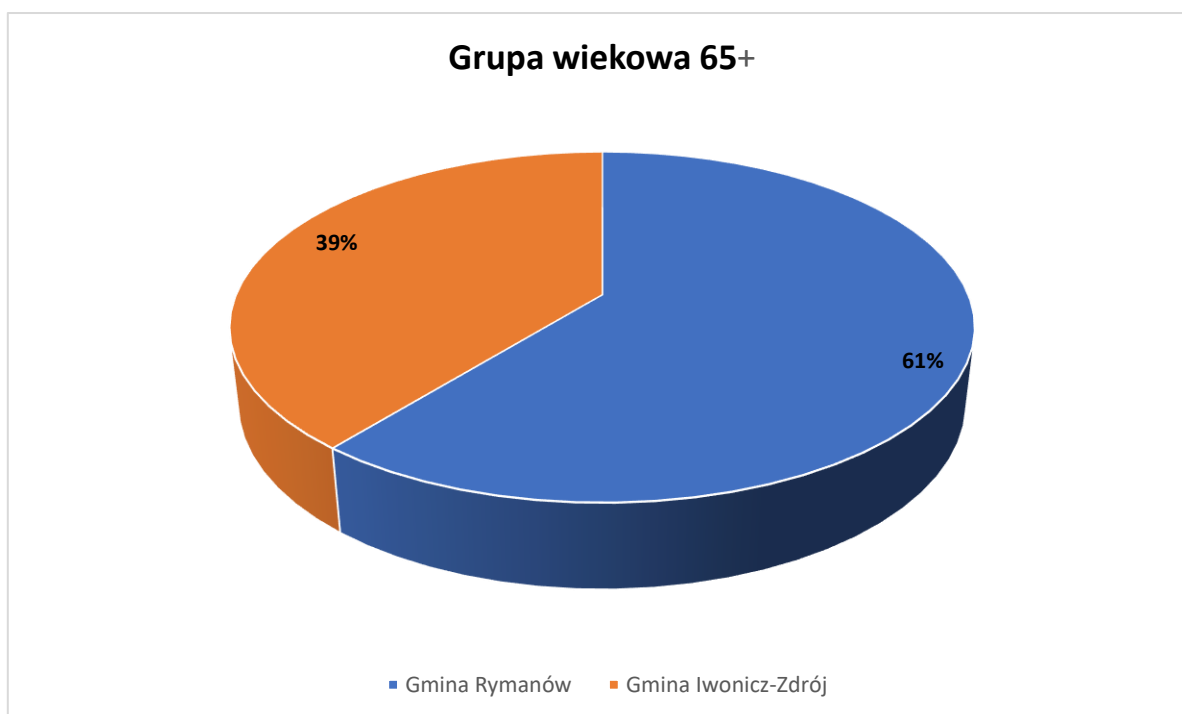

■ Gmina Rymanów ■ Gmina Iwonicz-Zdrój

Grupa wiekowa 55-64

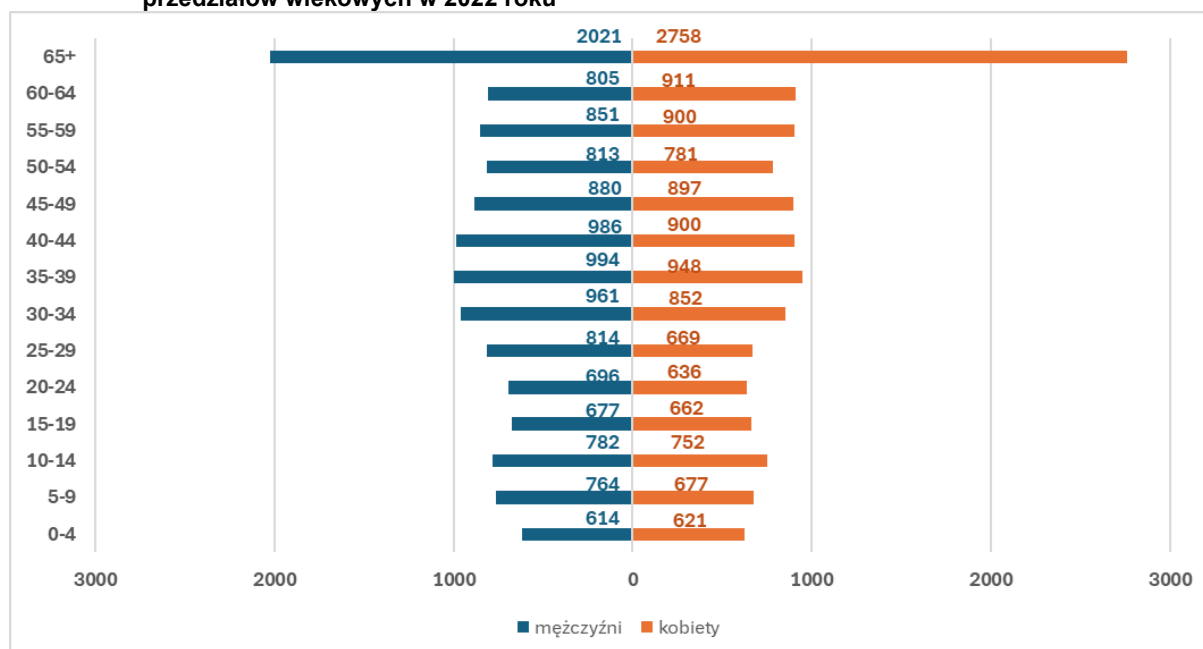
■ Gmina Rymanów ■ Gmina Iwonicz-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując piramidę wieku zauważalna jest dysproporcja między płciami w poszczególnych kategoriach wiekowych, ale wiekowo, piramida dla ogółu mieszkańców, jest dość stabilna i można wywnioskować, że niezachwiana jest w tym momencie wymienialność pokoleń. Natomiast z uwagi na wydłużanie się przeciętnego trwania życia w Polsce, należy spodziewać się w najbliższych latach, również na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych, stałego wzrostu liczby osób starszych. W najbliższych latach znacząca liczba ludności będzie wchodziła w wiek emerytalny (Wykres 4).

Wykres 4. Struktura ludności według płci i wieku w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój według przedziałów wiekowych w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Wskaźnikiem, który obrazuje uwarunkowania demograficzne jest także współczynnik obciążenia demograficznego, czyli stosunek liczby ludności w wieku przed i poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wysokie wartości tego wskaźnika mogą niekorzystnie wpływać na finanse publiczne jednostki. W takiej sytuacji zaburzona zostanie proporcja między wpływami do budżetu z podatków, a

wydatkami na świadczenia pomocy społecznej i ochrony zdrowia. Na obszarze Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój wskaźnik obciążenia demograficznego w 2022 roku wyniósł 73,00 i jest to wartość wyższa w porównaniu do notowanej wówczas w kraju i województwie podkarpackim, a także powiecie krośnieńskim. Należy mieć na uwadze, że analizowane gminy, to gminy miejsko-wiejskie, na terenie których generalnie odnotowuje się wyższe obciążenie demograficzne niż w przypadku gmin wiejskich.

W analizowanych gminach uzdrowiskowych najkorzystniejszą wartością analizowanego współczynnika charakteryzuje się Gmina Iwonicz-Zdrój, gdzie wynosi on 27,6 (w 2016 wynosił 21,1). Szczegółowe dane na rok 2022 zawarto w Tabeli 8.

Tabela 8. Odsetek ludności w wieku przed, produkcyjnym i poprodukcyjnym w analizowanych gminach uzdrowiskowych i jednostkach porównywalnych w 2022r.

Wyszczególnienie	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	Odsetek osób w wieku 65+ w populacji ogółem
Polska	70,4	124,4	39,0	29,9	19,5
Województwo podkarpackie	68,0	115,9	36,5	27,8	18,4
Powiat krośnieński	69,3	111,5	36,5	27,7	18,2
Gmina Rymanów	71,6	107,0	37,0	27,6	18,1
Gmina Iwonicz-Zdrój	74,4	113,1	39,5	29,5	19,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na obszarze obu analizowanych gmin na przestrzeni lat 2016-2022 znacząco wzrósł współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi z 23,4 w 2016 r. do 29,5 w roku 2022 w Gminie Rymanów i z 21,1 w 2016 r. do 27,6 w roku 2022 w Gminie Iwonicz-Zdrój (Tabela 9).

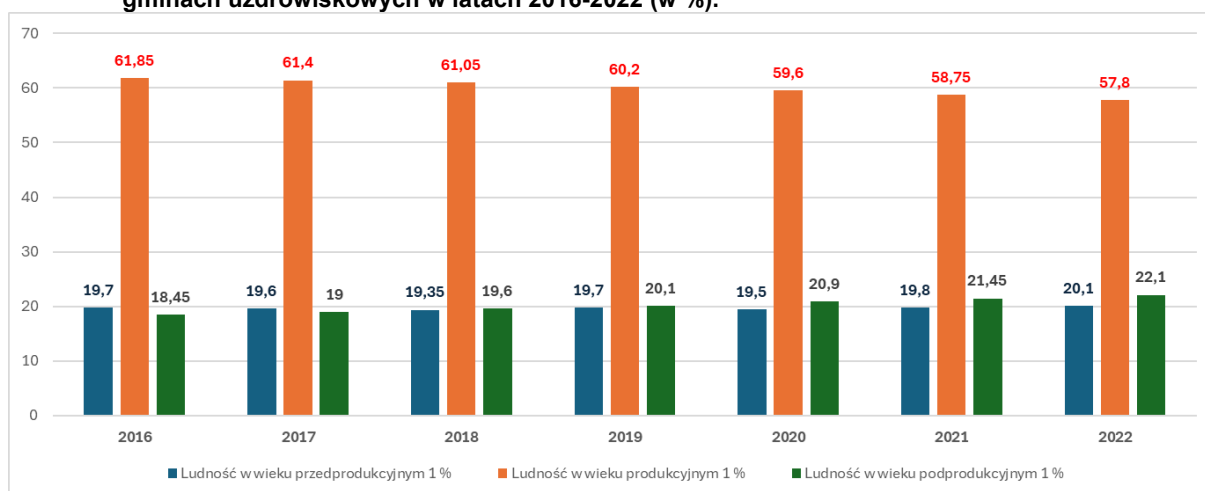
Tabela 9. Wskaźniki obciążenia demograficznego osobami starszymi w Gminie Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gmina Rymanów							
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	23,4	24,1	25,1	25,8	27,4	28,3	29,5
Odsetek osób w wieku 65+ w populacji ogółem	16,0	16,3	16,8	17,1	17,9	18,4	19,0
Gmina Iwonicz-Zdrój							
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	21,1	21,8	23,0	23,7	24,8	26,1	27,6
Odsetek osób w wieku 65+ w populacji ogółem	14,8	15,2	15,8	16,2	16,6	17,3	18,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując udział grup ekonomicznych w ludności ogółem można zauważyć zdecydowany spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym z 61,85% w 2016 r. do 57,8% w roku 2022 oraz znaczący wzrost grupy poprodukcyjnej z 18,45% w roku 2016 do 22,1% w roku 2022. Dynamika zmiany została przedstawiona na Wykresie 5.

Wykres 5. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w analizowanych gminach uzdrowiskowych w latach 2016-2022 (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Liczba ludności w analizowanych gminach uzdrowiskowych zmieniała się zarówno w wyniku migracji naturalnych jak i wędrowników.

W obu gminach zgony na 1000 ludności przewyższały w okresie 2020-2022 liczbę żywych urodzeń, co szczegółowo przedstawia Tabela 10. Z kolei w latach 2016-2019 przyrost naturalny na analizowanym obszarze miał wartości dodatnie (z wyjątkiem roku 2016, gdzie w Gminie Iwonicz-Zdrój odnotowano przewagę zgonów nad urodzeniami). Najwięcej urodzeń i zgonów na 1000 ludności odnotowano w 2022 roku w Gminie Iwonicz-Zdrój (odpowiednio 7,80 i 11,75 na 1000).

Tabela 10. Urodzenia żywe i zgony w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój oraz jednostkach porównywanych, w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	urodzenia żywe na 1000 ludności							zgony na 1000 ludności						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	9,95	10,46	10,11	9,77	9,31	8,73	8,07	10,10	10,48	10,78	10,67	12,50	13,68	11,86
Województwo podkarpackie	9,53	10,31	10,12	9,69	9,32	8,58	8,08	8,98	9,08	9,22	9,41	11,49	12,67	10,54
Powiat krośnieński	9,37	10,83	10,02	9,88	8,70	8,37	7,88	8,89	9,50	9,41	9,93	11,51	12,57	11,93
Gmina Rymanów	9,75	10,92	9,38	11,25	9,57	8,02	7,70	8,42	9,79	9,19	10,30	10,02	13,91	11,03
Gmina Iwonicz-Zdrój	7,86	10,30	9,06	11,12	8,23	8,40	7,80	8,13	9,94	8,23	10,39	12,30	10,21	11,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W 2022 roku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych zarejestrowano 197 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 330 wymeldowań, w wyniku czego, saldo migracji wewnętrznych wyniosło -133. W tym samym czasie nie odnotowano wymeldowań za granicę, ani zameldowań z zagranicy. Ogólne saldo migracji na 1000 mieszkańców w 2022 roku wyniosło -5,05 i było znacznie wyższe niż w pozostałych jednostkach porównywalnych (Polska 0,1, Podkarpacie -1,0). Analizując trend migracji na przestrzeni lat 2016-2022 można zauważyć, że w całym analizowanym okresie miał on wartości ujemne, które dalej rosły. W całym analizowanym okresie to głównie kobiety wymeldowywały się zdecydowanie częściej do miast. Wśród kobiet przeważały też zameldowania z obszarów wiejskich.

Ruchy migracyjne spowodowane są głównie starzeniem się społeczeństwa i wyjazdami, szczególnie młodych osób, za granicę lub w inne rejony kraju - przede wszystkim za pracę. Szczegółowe przepływy ludności przedstawiono w Tabeli 11.

Tabela 11. Migracje ludności obszaru analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2021	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Zameldowania ogółem	243		227		246		280		160		198		197	
	117	126	125	102	118	128	132	148	68	92	90	108	98	99
Zameldowania z miast ogółem	77		85		75		81		61		85		77	
	38	39	44	41	38	37	41	40	24	37	34	51	44	33
Zameldowania ze wsi ogółem	134		104		133		156		86		105		114	
	64	70	55	49	65	68	68	88	35	51	50	55	51	63
Wymeldowania ogółem	267		257		292		328		294		295		330	
	130	137	123	134	143	149	145	183	132	162	127	168	160	170
Wymeldowania do miast ogółem	131		126		137		157		104		145		145	
	64	67	55	71	69	68	65	92	48	56	65	80	68	77
Wymeldowania na wieś ogółem	128		120		126		153		159		125		147	
	62	66	60	60	60	66	74	79	70	89	53	72	71	76
Wymeldowania za granicę ogółem	8		11		0		0		0		0		0	
	4	4	8	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo migracji ogółem	-24		-30		-46		-48		-134		-97		-133	
Na 1000	-1,15		-1,3		-1,9		-2,15		-5,3		-4,05		-5,05	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

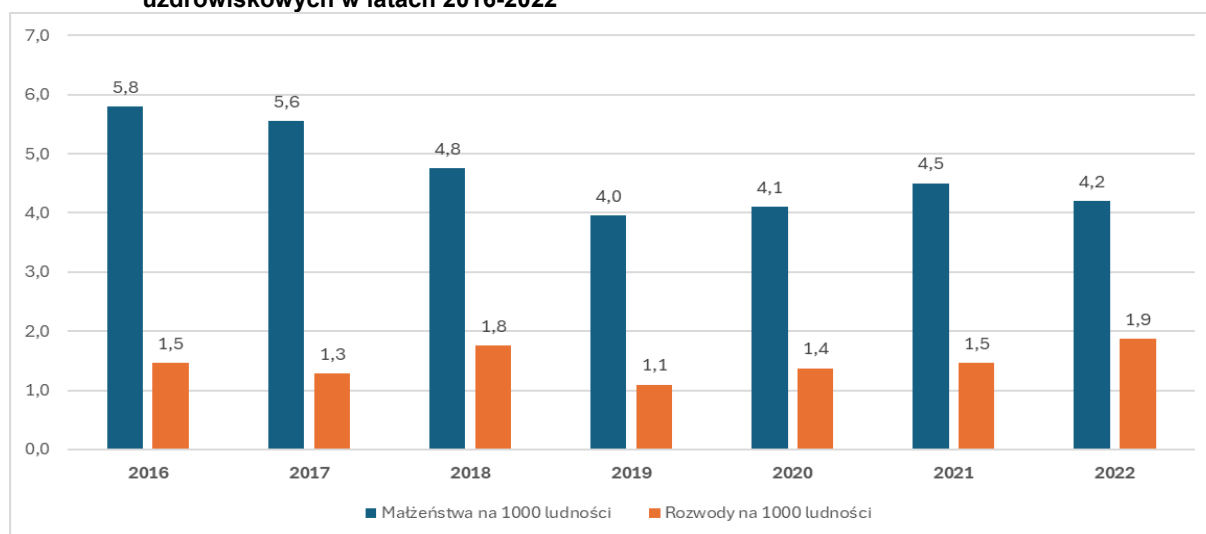
W 2022 roku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych na 1000 ludności zawarto 4,2 małżeństwa i była to wartość nieco wyższa od wartości w województwie podkarpackim (4,0) i w Polsce (4,1). Liczba rozwodów na 1000 ludności (1,9) była również wyższa niż w województwie (1,2) i w Polsce (1,6). Analizując liczbę małżeństw i rozwodów na tym obszarze na przestrzeni lat 2016-2022 można zauważyć spadek zawieranych małżeństw i wzrost rozwodów. Najwięcej małżeństw zawarto w 2016 roku, zaś najwięcej rozwodów miało miejsce w 2022 roku. Najmniej małżeństw zawarto w 2022 roku w Gminie Rymanów – 4,1 na 1000 ludności, a najwięcej rozwodów odnotowano w 2022 roku w Gminie Iwonicz-Zdrój – 2,23 na 1000 ludności.

Tabela 12. Liczba zawieranych małżeństw i liczba rozwodów na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	Małżeństwa na 1000 ludności							Rozwody na 1000 ludności						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	5,0	5,0	5,0	4,8	3,8	4,4	4,1	1,65	1,70	1,64	1,70	1,34	1,60	1,59
Województwo podkarpackie	5,2	5,2	5,1	4,8	3,8	4,4	4,0	1,18	1,16	1,16	1,21	0,97	1,22	1,16
Powiat krośnieński	5,2	5,1	4,8	4,8	3,8	4,3	3,9	1,27	1,00	1,21	0,89	0,93	1,12	1,15
Gmina Rymanów	6,0	5,4	5,1	3,6	4,0	3,8	4,1	b.d.	b.d.	1,76	1,00	1,42	1,49	1,50
Gmina Iwonicz-Zdrój	5,6	5,7	4,4	4,3	4,2	5,2	4,3	1,46	1,28	1,75	1,19	1,33	1,44	2,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst i portalu Polska w liczbach

Wykres 6. Liczba zawieranych małżeństw i liczba rozwodów na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst i portalu Polska w liczbach

1.2.2. Edukacja i opieka nad dziećmi

Wychowanie przedszkolne jest pierwszym etapem kształcenia w polskim systemie oświaty. W roku szkolnym 2021/2022 obejmowało ono dzieci w wieku 3–6 lat i realizowane było w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. W 2022 roku na obszarze Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój obowiązkiem przedszkolnym objętych było łącznie 990 dzieci w wieku 3-6 lat, a odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 86,6%, co stanowiło mniejszą wartość niż w kraju, województwie podkarpackim i w powiecie krośnieńskim. Najwyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowano w Gminie Rymanów – 91,6%. W Gminie Iwonicz-Zdrój analizowany wskaźnik był niższy i wyniósł 78,8%. W obu analizowanych gminach i jednostkach porównywalnych na przestrzeni lat 2016-2022 badany wskaźnik charakteryzował się ogólną tendencją rosnącą, co prezentuje szczegółowo 13.

Tabela 13. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2016-2022 na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych

Jednostka administracyjna	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	80,7	86,4	89,5	90,4	87,8	90,4	94,9
Województwo podkarpackie	79,4	84,5	87,7	88,8	84,4	87,8	91,4
Powiat krośnieński	72,3	75,4	76,1	79,2	76,5	80,0	83,7
Gmina Rymanów	83,4	82,9	83,3	82,4	83,0	86,5	91,6
Gmina Iwonicz-Zdrój	69,4	72,3	69,4	80,3	75,3	79,0	78,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na analizowanym terenie funkcjonują 2 żłobki zlokalizowane wyłącznie na terenie Gminy Rymanów. Z kolei dzieci w wieku przedszkolnym zamieszkujące obszar obu gmin uzdrowiskowych mają zapewnioną opiekę poprzez placówki publiczne lub prywatne. Na terenie każdej gminy zlokalizowane są przedszkola publiczne lub niepubliczne. Edukacja przedszkolna jest też realizowana w formie – Punktów Przedszkolnych oraz oddziałów przedszkolnych tzw. klasy „0” przy szkołach podstawowych.

W latach 2016-2022 wprawdzie odnotowano znaczący wzrost odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (jednak liczba miejsc w przedszkolach jest niewystarczająca – nie wszystkie dzieci są objęte opieką przedszkolną), natomiast problemem pozostaje niedostateczna liczba żłobków na analizowanym terenie oraz ich brak w Gminie Iwonicz-Zdrój.

Miarą powszechności nauczania jest współczynnik skolaryzacji, służący do oceny aktywności edukacyjnej ludności. W statystyce stosowane są dwa współczynniki skolaryzacji:

- brutto – to relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania,

- netto – to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Oba analizowane współczynniki wzrosły w 2022 roku w stosunku do roku 2016 na terenie Gminy Rymanów, a zmniejszyły się w Gminie Iwonicz-Zdrój (tendencję spadkową odnotowano także w kraju, w województwie podkarpackim i w powiecie krośnieńskim).

Tabela 14. Współczynnik skolaryzacji brutto i netto w analizowanych gminach uzdrowiskowych

Współczynnik skolaryzacji na poziomie szkoły podstawowej	brutto		netto	
	2016	2022	2016	2022
Polska	98,32	95,96	92,15	94,72
Województwo podkarpackie	94,50	90,63	91,02	89,99
Powiat krośnieński	88,23	83,27	84,95	83,00
Gmina Rymanów	93,96	94,78	90,64	94,71
Gmina Iwonicz-Zdrój	98,07	86,26	88,38	86,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W 2022 roku na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonowało łącznie czternaście szkół podstawowych i trzy szkoły ponadpodstawowe (1 w Gminie Rymanów i 2 w Iwoniczu-Zdroju) oraz Szkoła Muzyczna I stopnia (Gmina Rymanów). Funkcjonujące na terenie obu analizowanych gmin szkoły ponadpodstawowe nie prowadzą kursów dotyczących kwalifikacji zawodowych, szczególnie dla dorosłych, co bardzo ogranicza takim osobom możliwość podwyższania/zmiany przygotowania zawodowego w miejscu zamieszkania. Szczegółowy spis wszystkich placówek pełniących opiekę nad dziećmi w okresie przedszkolnym oraz w ramach nauki na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym został przedstawiony w Tabeli 155.

Tabela 15. Podmioty pełniące funkcje edukacyjne na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w 2023 r.

Wyszczególnienie	Żłobki	Przedszkola	Szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi	Szkoły ponadpodstawowe funkcjonujące na terenie gminy	Szkoły artystyczne
Gmina Rymanów	1. Gminny Żłobek w Rymanowie, 2. Gmina Żłobek „Wesołe Maluchy” w Rymanowie-Zdroju - Desznie	1. Punkt przedszkolny w Szkole Podstawowej w Klimkówce, 2. Przedszkole „Wesołe Maluchy” w Zespole Szkół Publicznych w Milczy, 3. Punkt przedszkolny w Szkole Podstawowej we Wróbliku Szlacheckim, 4. Przedszkole Św. Józefa w Rymanowie, 5. Przedszkole Sióstr Miłosierdzia im. Matki Bożej od Cudownego Medalika w Rymanowie Zdroju, 6. Niepubliczne Przedszkole Językowe „Tuptusiowo” w Rymanowie	1. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Klimkówce wraz z oddziałem przedszkolnym, 2. Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Króliku Polskim wraz z oddziałami przedszkolnymi, 3. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Publicznych w Milczy, 4. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Publicznych w Posadzie Górnej wraz z oddziałem przedszkolnym, 5. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie wraz z oddziałem przedszkolnym, 6. Szkoła Podstawowa w Sieniawie wraz z oddziałami przedszkolnymi, 7. Szkoła Podstawowa im. Kardynała S. Wyszyńskiego we Wróbliku Szlacheckim wraz z oddziałem przedszkolnym. 8. Szkoła Podstawowa w Bziance wraz z oddziałem przedszkolnym, 9. Szkoła Podstawowa w Głębokiem wraz z oddziałami przedszkolnymi, 10. Niepubliczna Szkoła Podstawowa Montessori w Rymanowie	1. Liceum ogólnokształcące w Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie.	1. Szkoła Muzyczna I stopnia w Zespole Szkół Publicznych w Rymanowie
Gmina Iwonicz-Zdrój	Odnosząc się do zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3, na terenie gminy nie ma dostępnych żłobków.	1. Przedszkole Gminne im. Jana Pawła II w Iwoniczu- Zdroju, 2. Przedszkole Gminne w Iwoniczu,	1. Szkoła Podstawowa w Iwoniczu- Zdroju, 2. Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Lubatówce,	1. Zespół Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich w Iwoniczu Zdroju, 2. Zespół Szkół w Iwoniczu.	

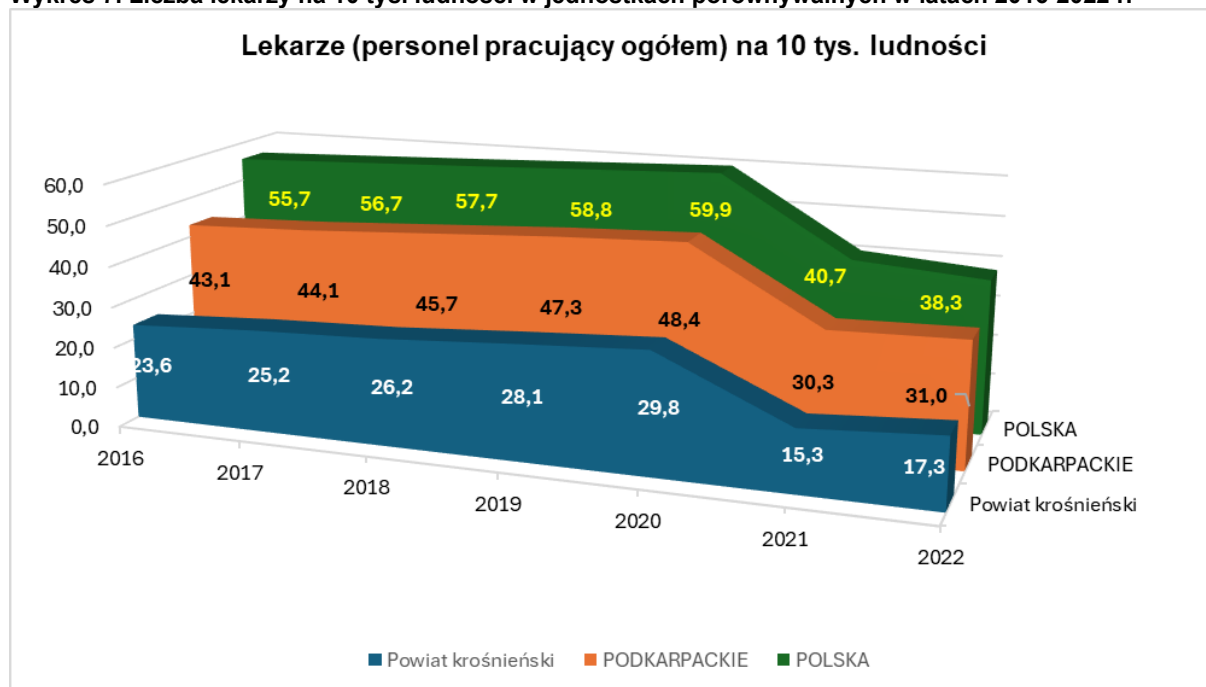
		3. Oddział Przedszkolny w szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Lubatowej, 4. Niepubliczne Muzyczne Przedszkole w Iwoniczu.	3. Szkoła Podstawowa im. Ks. Antoniego Podgórskiego w Iwoniczu, 4. Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Lubatowej.		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportów o stanie gmin z 2023 r. oraz danych z gmin

1.2.3. Ochrona zdrowia

Dostępność usług medycznych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w porównaniu do pozostałych jednostek porównywalnych jest dość niska. W 2022 roku na 10 tys. ludności w powiecie krośnieńskim, w granicach administracyjnych którego zlokalizowane są Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój - przypadało 17,3 lekarzy. Wartość ta jest mniejsza od notowanej wówczas w województwie podkarpackim (31,0) i kraju (38,3).

Wykres 7. Liczba lekarzy na 10 tys. ludności w jednostkach porównywalnych w latach 2016-2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Podstawową opiekę zdrowotną zapewniają mieszkańcom przychodnie zlokalizowane w analizowanych gminach. Na terenie obu gmin w 2016 roku funkcjonowało łącznie 11 przychodni, co przekładało się na blisko 5 przychodni na 10 tys. ludności. W 2022 roku liczba przychodni zwiększyła się o dwie, zatem na 10 tys. ludności przypadało 6 przychodni.

Tabela 16. Liczba przychodni i praktyk lekarskich w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Jednostka administracyjna		Liczba przychodni i praktyk lekarskich w gminach uzdrowiskowych Rymanów i Iwonicz-Zdrój						
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	przychodnie	21 299	21 665	21 881	21 839	21 496	21 968	22 601
	praktyki lekarskie	5 346	5 106	4 820	4 437	4 048	3 753	3 478
Województwo podkarpackie	przychodnie	1 182	1 242	1 229	1 251	1 254	1 286	1 254
	praktyki lekarskie	522	497	492	474	426	398	378
Powiat krośnieński	przychodnie	61	61	55	62	62	58	57
	praktyki lekarskie	18	18	18	15	14	12	12
Gmina Rymanów	przychodnie	4	4	4	4	7	6	6
	praktyki lekarskie	3	3	3	3	3	3	2
Gmina Iwonicz-Zdrój	przychodnie	7	7	7	7	8	8	7
	praktyki lekarskie	3	3	3	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 8 aptek, a na jedną ogólnodostępną aptekę przypada średnio 3 205 mieszkańców. Zarówno w Gminie Rymanów, jak i w Gminie Iwonicz-Zdrój jest po 4 apteki, dodatkowo na terenie Gminy Rymanów funkcjonują 2 punkty apteczne. Dostępność aptek w obu analizowanych gminach jest więc zróżnicowana.

Tabela 17. Liczba aptek, ludności przypadającej na ogólnodostępne apteki w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój

Jednostka	Liczba aptek	Ludność na aptekę ogólnodostępną
Polska	11 657	3 240
Województwo podkarpackie	617	3 370
Powiat krośnieński	28	3 897
Gmina Rymanów	4	2 582
Gmina Iwonicz-Zdrój	4	3 824

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Liczba pielęgniarek i położnych przypadających na 10 tys. mieszkańców w 2022 roku na terenie powiatu krośnieńskiego, w którym zlokalizowane są analizowane gminy wyniosła 40,6 i zwiększyła się w porównaniu do 2016 roku o blisko 2 osoby.

W 2015 roku ogólna liczba łóżek szpitalnych, w Woj. Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie obsługującym mieszkańców Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój wynosiła łącznie 690 (w tym 683 łóżka stacjonarne i 7 na Szpitalnym Oddziale Ratunkowym). W 2022 liczba łóżek zmniejszyła się i wyniosła łącznie 549 (w tym 542 łóżka stacjonarne i 7 na Szpitalnym Oddziale Ratunkowym). Województwo podkarpackie jest organem założycielskim dla funkcjonującego w Krośnie Wojewódzkiego Szpitala Podkarpackiego im. Jana Pawła II, świadczącego usługi dla mieszkańców obu gmin uzdrowiskowych. W ramach szpitala funkcjonują oddziały:

- Anestezjologii i Intensywnej Terapii,
- Chirurgii Ogólnej, Onkologicznej i Naczyniowej,
- Chorób Wewnętrznych i Metabolicznych,
- Dermatologiczny,
- Dziecięcy,
- Dzienny Oddział Psychiatryczny,
- Gastroenterologiczny,
- Ginekologiczno-Położniczy,
- Kardiologiczny,
- Noworodkowy z Pododdziałem Intensywnej Opieki Noworodkowej,
- Neurologiczny z Pododdziałem Udarów Mózgowych,
- Okulistyki i Okulistyki Dziecięcej,
- Medycyny Paliatywnej,
- Otorinolaryngologii i Otorinolaryngologii Dziecięcej,
- Pulmonologiczny,
- Rehabilitacyjny z Pododdziałem Rehabilitacji Neurologicznej,
- Reumatologiczny,
- Szpitalny Oddział Ratunkowy,
- Terapii Uzależnienia od Alkoholu,
- Urazowo-Ortopedyczny,
- Urologii i Urologii Onkologicznej.

Pomimo poprawy dostępności i rozwoju usług medycznych na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych (położonych na terenie powiatu krośnieńskiego) niepokojąco wygląda wskaźnik zgonów noworodków na 1000 żywych urodzeń. W 2016 średnia wartość wskaźnika obliczona dla powiatu była na poziomie 2,9, ale w 2021 roku wzrosła do wartości 12,0, przez co była znacznie wyższa o notowanej w kraju (3,9) i w całym województwie podkarpackim (4,1).

Na terenie będącym przedmiotem analizy z uwagi na uzdrowiskowy charakter Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonują szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe dysponujące w 2022 roku łącznie 2 608 łózkami.

Gmina Rymanów

- „Uzdrowisko Rymanów” S.A. w Rymanowie-Zdroju, które tworzą:

Szpitale i sanatoria uzdrowiskowe - 887 łózek

- Szpital i Sanatorium Uzdrowiskowe „Eskulap”

- Szpital i Sanatorium Uzdrowskie „Zimowit”
- Sanatorium Uzdrowskie „Maria”,
- Sanatorium Uzdrowskie „Anna - Staś”,
- Sanatorium Uzdrowskie „Teresa”,
- Sanatorium Uzdrowskie „Gołąbek - Opatrzność”.

Zakłady przyrodolecznicze

- Uzdrowski Zakład Przyrodoleczniczy nr I w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowskim „Eskulap”
- Uzdrowski Zakład Przyrodoleczniczy nr II w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowskim „Zimowit”.

Szpital i ośrodki rehabilitacyjne – 183 łóżka

- Podkarpackie Centrum Rehabilitacji Kardiologicznej „Polonia” (w strefie uzdrowskiej)
- Obiekt Świtezianka” (poza strefą uzdrowską).

Obiekty hotelowe

- Apartamenty „Jolanta” – 17 łóżek (w strefie uzdrowskiej).

Obiekty wyłączone z działalności

- Sanatorium Uzdrowskie „Krystyna”
- Szpital uzdrowski „Gozdawa”
- Sanatorium uzdrowskie „Leliwa”.

- „Świerkowy Zdrój Medical Spa” Rymanów-Zdrój.

Leczenie uzdrowskie jest prowadzone przy wykorzystaniu naturalnych właściwości leczniczych wód i klimatu jak również urządzeń lecznictwa uzdrowskiego takich jak:

- Pijalnia wód mineralnych,
- Park Zdrojowy imienia Świętego Jana Pawła II,
- Basen leczniczy w Uzdrowskim Zakładzie Przyrodolecznym Nr II Szpitala i Sanatorium Uzdrowskiego „Zimowit”,
- Ścieżka ruchowa -Trasa Fitness, inne trasy piesze, spacerowe, biegowe, rowerowe.

W Szpitalu i Sanatorium Uzdrowskim „Eskulap” oraz w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowskim „Zimowit” znajdują się punkty czerpalne wód mineralnych.

Gmina Iwonicz-Zdrój

„Uzdrowsko Iwonicz” S.A. w Iwoniczu-Zdroju, które tworzy:

- Szpital Uzdrowsko-Rehabilitacyjny „Excelsior”
- Centrum Lecznictwa Uzdrowskiego „Uzdrowsko Iwonicz” S.A.
- Centrum Lecznictwa Uzdrowskiego
- Sanatorium Uzdrowskie „Biały Orzeł” „Uzdrowsko Iwonicz” S.A.
- Sanatorium Uzdrowskie „Pod Jodłą” „Uzdrowsko Iwonicz” S.A.
- Sanatorium Uzdrowskie „Stare Łazienki” „Uzdrowsko Iwonicz” S.A.
- Sanatorium Uzdrowskie „Ustronie” „Uzdrowsko Iwonicz” S.A.
- Sanatorium Uzdrowskie „Nr IV” „Uzdrowsko Iwonicz” S.A.

Ponadto funkcjonuje w ramach uzdrowska 7 obiektów sanatoryjnych do których należą:

- „Świerkowy Zdrój Medical Spa” Iwonicz-Zdrój,
- Sanatorium Uzdrowskie „Wisła”,
- Centrum Promocji Zdrowia „Sanvit” Sp. z o.o.,
- Centrum Rehabilitacji Rolników „KRUS” w Iwoniczu-Zdroju,
- Górnicze Sanatorium Związkowe „Górnik” w Iwoniczu-Zdroju,
- Sanatorium Uzdrowskie „Piast”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Sanatorium Klimat".

Leczenie uzdrowiskowe jest prowadzone przy wykorzystaniu naturalnych właściwości leczniczych wód i klimatu jak również urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego takich jak:

1. Pijalnia Wód Mineralnych,
2. Baseny rehabilitacyjne w:
  - ✓ Centrum Lecznictwa Uzdrowiskowego „Uzdrowiska Iwonicz” S.A,
  - ✓ „Świerkowy Zdrój Medical Spa”,
  - ✓ Centrum Rehabilitacji Rolników „KRUS”,
  - ✓ Centrum Promocji Zdrowia „Sanvit.
3. Stary zabytkowy Park Zdrojowy (Strefa Ochrony Krajobrazu Kulturowego),
4. Trasy piesze (spacerowe) i szlaki rowerowe wokół Iwonicza-Zdroju.

Wymieniona wyżej lista obiektów sanatoryjnych jest imponująca, jednak należy pamiętać, że są to obiekty stare, albo bardzo stare. Wiąże się to nierzadko z pełnym wręcz wyeksploatowaniem, marnym i zawodnym wyposażeniem. Obiekty te też są „za ciasne” ponieważ nie mogą przyjąć wszystkich zainteresowanych kuracjuszy. Potrzebna jest szybka interwencja polegająca na rozbudowie, kompleksowym wyposażeniu w nowoczesny sprzęt do świadczenia usług na wysokim poziomie.

1.2.4. Pomoc społeczna

Środowiskowa pomoc społeczna wraz ze stacjonarnymi formami pomocy społecznej tworzą System Pomocy Społecznej, który funkcjonuje na podstawie Ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2023 r. poz. 901 z późniejszymi zmianami). Zgodnie z ustawą, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Za beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej możemy uznać osoby, które przynajmniej raz otrzymały jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej oraz osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy. Głównymi instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój są:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iwoniczu-Zdroju.

Na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w 2022 roku na 10 tys. ludności przypadało 290 beneficjentów pomocy środowiskowej. W badanym okresie nastąpił spadek przedmiotowego wskaźnika o 419. Największa liczba mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności była w Gminie Rymanów - 339 (spadek o 233 w stosunku do roku 2016). Mniej beneficjentów odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój - 241 (spadek aż o 604 w stosunku do roku 2016).

Tabela 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2016/2022
Gmina Rymanów	572	506	413	379	325	334	339	233
Gmina Iwonicz-Zdrój	845	569	350	293	226	234	241	604

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Ze środowiskowej pomocy społecznej w 2022 roku korzystało 296 gospodarstw domowych w Gminie Rymanów i 127 gospodarstw domowych w Gminie Iwonicz-Zdrój. Mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym korzystało 42%, w wieku produkcyjnym 46% a w wieku poprodukcyjnym 12%. Na obszarze analizowanych gmin znajduje się łącznie 5 placówek pomocy społecznej, w tym: 2 domy pomocy społecznej (w Iwoniczu) i 1 środowiskowy dom samopomocy (w Rymanowie). Pomimo, iż na terenie analizowanych gmin funkcjonują hospicja domowe, a w Wojewódzkim Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie mieści się Zakład opiekuńczo-leczniczy, to opieka długoterminowa dla osób potrzebujących z analizowanych jest nadal jest niewystarczająca i mało zróżnicowana. Na analizowanym obszarze zasiłek na dzieci (świadczenia rodzinne) pobiera 612 osób (375 w Gminie Rymanów i 237 w Gminie Iwonicz-Zdrój). Zasiłek na dzieci do lat 17 pobiera blisko 93% beneficjentów pobierających zasiłki na dzieci. Ogólnie wypłacono 10 892 779 zł zasiłków, z czego 2 628 769 zł stanowiły zasiłki rodzinne, a 1 996 152 zł zasiłki pielęgnacyjne. Tutaj inaczej jak w województwie podkarpackim i w całym kraju, wśród gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej dominowały gospodarstwa wieloosobowe.

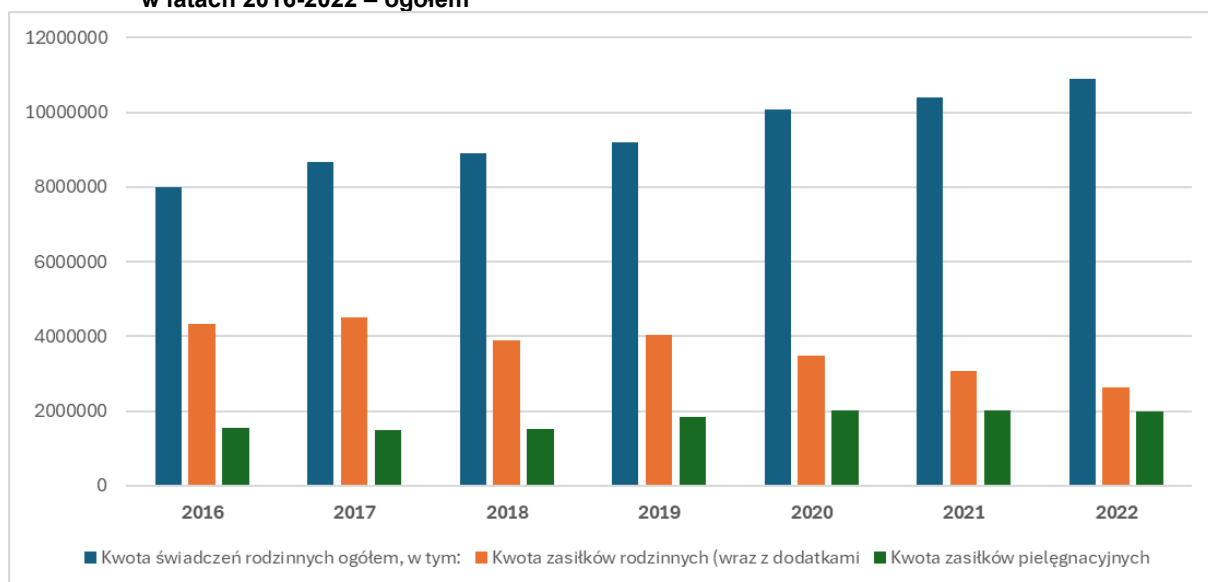
Tabela 19. Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022 – ogółem

Lata	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2016/2022
Gmina Rymanów								
Kwota świadczeń rodzinnych ogółem w tym:	4 367 983	4 784 841	4 869 893	5 168 210	5 323 268	5 621 435	5 889 540	+1 521 557
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	2 457 955	2 543 579	2 298 646	2 101 604	1 802 320	1 616 746	1 392 185	-1 065 770
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych	763 929	732 717	741 218	913 265	1 013 347	1 010 995	1 021 279	+257 350
Gmina Iwonicz-Zdrój								
Kwota świadczeń rodzinnych ogółem, w tym:	3 618 833	3 876 493	4 047 659	4 028 029	4 761 675	4 765 857	5 003 239	+1 384 406
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	1 870 966	1 958 712	1 578 065	1 932 341	1 677 413	1 454 191	1 236 584	-634 382
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych	775 557	766 071	780 952	926 079	1 012 627	998 020	974 873	+199 316

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Wykres 8. Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022 – ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Analizując osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej według grup ekonomicznych w latach 2016-2022 można zauważyć, że liczba beneficjentów zmalała w kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym z 564 osób w 2016r. do 301 w 2022r. w wieku produkcyjnym z 613 w 2016r. do 333 w roku 2022, zaś w wieku poprodukcyjnym liczba osób była na tym samym poziomie 86.

Tabela 20. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku w latach 2016-2022 na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych

Wiek	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2016/2022
Gmina Rymanów								
ogółem	762	685	609	563	497	480	480	-282
przedprodukcyjny	316	273	223	221	184	200	194	-122
produkcyjny	373	335	315	275	250	216	218	-155
poprodukcyjny	73	77	71	67	63	64	68	-5
Gmina Iwonicz-Zdrój								
ogółem	501	349	363	300	234	242	240	-261
przedprodukcyjny	248	171	148	118	90	100	107	-141

produkcyjny	240	170	199	166	130	126	115	-125
poprodukcyjny	13	8	16	16	14	16	18	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Analizując przyczyny, według których przyznawano na przestrzeni lat 2016-2022 pomoc socjalną rodzinom można zauważyć, że zmalała liczba rodzin borykających się z ubóstwem - z 383 rodzin do 179 rodzin. Zmalała również liczba rodzin w drugiej najliczniejszej kategorii tj. wśród bezrobotnych z 231 rodzin w 2016 roku na 72 rodziny w 2022 roku oraz wśród niepełnosprawnych z 225 rodzin w 2016 r. do 72 w 2022 r. Generalnie odnotowano spadek praktycznie we wszystkich ww. kategoriach przyczyn z wyjątkiem trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego. W 2022 roku pojawiła się jedna rodzina z problemem narkomanii.

Tabela 21. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gmina Rymanów							
ubóstwo	193	164	131	127	123	110	112
sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0
bezdomność	3	5	5	2	6	6	4
potrzeba ochrony macierzyństwa	67	55	48	53	46	45	41
bezrobocie	97	72	49	37	46	46	44
niepełnosprawność	135	132	113	101	82	96	92
długotrwała lub ciężka choroba	123	121	118	112	108	105	103
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	59	57	46	45	36	37	33
przemoc w rodzinie	11	26	5	5	6	3	2
alkoholizm	37	29	27	25	29	21	24
narkomania	1	0	0	1	1	0	1
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	5	7	2	2	4	3
zdarzenie losowe	1	5	2	4	5	5	4
sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	1	0
Gmina Iwonicz-Zdrój							
ubóstwo	190	134	82	78	73	73	67
sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0
bezdomność	4	4	2	2	1	2	2
potrzeba ochrony macierzyństwa	88	59	36	26	21	15	14
bezrobocie	134	79	36	31	36	34	28
niepełnosprawność	90	80	70	60	47	37	32
długotrwała lub ciężka choroba	0	0	0	0	0	0	0
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	60	69	31	12	9	11	10
przemoc w rodzinie	4	3	2	1	2	1	1
alkoholizm	13	11	10	10	13	8	7
narkomania	0	0	0	0	0	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2	1	3	1	4	3
zdarzenie losowe	3	0	6	0	0	0	0
sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

W Polsce, w województwach, powiatach i gminach funkcjonują placówki wsparcia dziennego, które są jednostkami organizacyjnymi jednostek samorządu terytorialnego wykonującymi zadania wspierania rodziny, w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności, w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W pracy z dzieckiem współpracują z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Ponadto prowadzą zajęcia

socjoterapeutyczne, zajęcia terapeutyczne, kompensacyjne i logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, udzielają pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych.

Mieszkańcy obu analizowanych gmin uzdrowiskowych, korzystają w tym zakresie z pomocy następujących ośrodków:

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rymanowie,
- Klub Senior + w Klimkówce,
- Dzienny Dom Pobytu w Łazach,
- Dom Pomocy Społecznej Zakonu Bonifratrów w Iwoniczu,
- Dom Pomocy Społecznej Sióstr Felicjanek dla Dzieci w Iwoniczu.

Rozwiązywanie problemów społecznych jest jednym z głównych zadań administracji publicznej na szczeblu centralnym i lokalnym. Wsparcie osobom w różnego rodzaju kryzysach powinno być udzielane w ramach współpracy podmiotów publicznych i organizacji pozarządowych. Obie analizowane jednostki realizują dedykowane polityki mające przeciwdziałać wykluczeniom, problemom alkoholowym i przemocy, aczkolwiek na ich terenie pomimo znacznej liczby osób uzależnionych (ponad 30 osób) nadal nie ma poradni leczenia uzależnień. Gminy powołują interdyscyplinarne zespoły w celu lepszego skoordynowania skutecznych działań poprawiających sytuację społeczną w gminach. Polityką socjalną zajmują się lokalne ośrodki pomocy społecznej. Gminy realizują swój ustawowy obowiązek uchwalając co roku programy rozwiązywania problemów alkoholowych, programy pomocy rodzinie i przeciwdziałaniu narkomanii.

Tabela 22. Programy socjalne realizowane w gminach uzdrowiskowych wraz z ośrodkami odpowiedzialnymi za realizację

Jednostka	Programy w gminach	Jednostki odpowiedzialne za jego realizację
Gmina Rymanów	1. Program przeciwdziałania przemocy domowej 2. Program wspierania rodziny 3. Program „Posiłek w szkole i w domu” 4. Program „Opieka wytchnieniowa”.	– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie.
Gmina Iwonicz-Zdrój	1. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Iwonicz-Zdrój na lata 2023-2027 2. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2027 3. Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością - edycja 2024.	– GOPS Iwonicz-Zdrój, Zespół interdyscyplinarny, – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Iwonicz-Zdrój, – placówki oświatowe na terenie Gminy, – Punkt Konsultacyjny dla Osób z problemem alkoholowym i ich rodzin.

Źródło: Opracowanie na podstawie ogólnodostępnych danych

1.2.5. Aktywność społeczna

Aktywność obywatelska dotyczy zaangażowania obywateli w życie publiczne i wiąże się z pobudzaniem ich aktywności społecznej. Świadczy o niej między innymi frekwencja w wyborach prezydenckich, parlamentarnych (do sejmu i senatu) oraz samorządowych. Analizując frekwencję wyborczą w obu analizowanych gminach można zauważyć większe zaangażowanie mieszkańców w wyborach parlamentarnych niż samorządowych i prezydenckich. Wyższą nieznacznie frekwencję wyborczą odnotowywano praktycznie we wszystkich wyborach w Gminie Iwonicz-Zdrój. W wyborach prezydenckich w 2020 roku odnotowano frekwencję na poziomie 69,99%, z kolei w wyborach parlamentarnych w 2023 roku frekwencja wyniosła 71,72%, a w wyborach samorządowych w 2024 roku – 54,86%. Szczegółowe dane zostały przedstawione w Tabeli 23.

Tabela 23. Frekwencja w wyborach samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich w analizowanych jednostkach

Jednostka	2015 parlamentarne	2015 prezydenckie	2018 samorządowe	2019 parlamentarne	2019 Parlament Europejski	2020 prezydenckie	2023 parlamentarne	2024 samorządowe	2024 Parlament Europejski
Polska	16,47 %	48,96 %	48,83%	61,74%	45,68%	68,18%	74,38%	51,94%	40,65%
Województwo podkarpackie	18,95 %	49,54 %	49,56%	58,57%	44,24%	66,49%	69,98%	52,38%	38,50%
Powiat krośnieński	18,97 %	48,44 %	49,95%	57,49%	43,14%	66,99%	69,05%	52,98%	36,14%
Gmina Rymanów	21,49 %	52,09 %	48,18%	59,32%	45,92%	68,05%	71,79%	54,31%	40,32%
Gmina Iwonicz- Zdrój	22,77 %	51,72 %	50,95%	64,44%	49,38%	69,99%	71,72%	54,86%	40,75%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL, <https://parlament2015.pkw.gov.pl>

Realizacja zadań publicznych poprzez organizacje pozarządowe jest jednym z efektów decentralizacji państwa oraz ważnym narzędziem wspierania i inicjowania aktywności społecznej mieszkańców. W 2022 roku na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonowało łącznie 101 organizacji pozarządowych, w tym 6 fundacji, 95 stowarzyszeń (w tym 24 kluby sportowe). Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych (Gmina Rymanów – 4,41, Gmina Iwonicz-Zdrój – 4,21) była niższa niż w kraju (4,56) i porównywalna z notowaną liczbą w województwie podkarpackim (4,42).

Na terenie obu gmin uzdrowiskowych funkcjonują organizacje pozarządowe, skupione wokół kultury, sportu i działań prospołecznych. Organizacje te zostały wymienione w tabeli poniżej.

Tabela 24. Zestawienie organizacji pozarządowych w analizowanych gminach uzdrowiskowych w 2023 roku.

Jednostka	Wykaz organizacji
Gmina Rymanów	– Klub Podróżnika, – Kino „SOKÓŁ”, – Kluby piłkarskie: Klub Sportowy „Start” Rymanów, Gminny Ludowy Klub Sportowy „Karpaty” Klimkówka; Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Wisłok Sieniawa”; Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Beskid” w Posadzie Górnej; Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” w Milczy; Klub Sportowy „Florian” w Rymanowie-Zdroju; Ludowy Klub Sportowy „Iskra” Wróblík; Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy „Głębokie”, – Uczniowskie kluby sportowe: „Uczniowski Klub Sportowy Rymanów; Uczniowski Klub Sportowy „GEM” w Posadzie Górnej, Uczniowski Klub Sportowy „Karpaty” Klimkówka; Uczniowski Klub Sportowy „Sztafeta” Królik Polski; Uczniowski Klub Sportowy „Meteor” w Sieniawie; Uczniowski Klub Sportowy „Tornado” w Milczy; Uczniowski Klub Sportowy „Orły” we Wróblíku Szlacheckim”, – Kluby i Stowarzyszenia: Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Rymanowie; Stowarzyszenie „Nasz Rymanów w Rymanowie; Towarzystwo Sportowe „TYTUS” w Rymanowie-Zdroju; Uczniowski Klub Sportowy „Spartan Rymanów”; Stowarzyszenie Klub Motocyklowy „ETER” w Rymanowie; Stowarzyszenie Aktiv-Pro w Rymanowie, – Ochotnicze Straże Pożarne: OSP Bałucianka; OSP Bzianka; OSP Deszno; OSP Głębokie; OSP Klimkówka; OSP Królik Polski; OSP Ładzin; OSP Milcza; OSP Nowa Wieś; OSP Posada Dolna KSRG, OSP Posada Górna; OSP Puławy; OSP Rymanów KSRG; OSP Rymanów-Zdrój; OSP Sieniawa; OSP Wisłoczek; OSP Wróblík Królewski; OSP Wróblík Szlachecki, – Koła Gospodyń Wiejskich: KGW Bzianka, KGW Wróblík Szlachecki, KGW Rymanów, KGW Królik Polski, KGW Sieniawa, KGW Milcza, KGW Klimkówka, KGW Ładzin, KGW Głębokie, KGW Posada Górna, KGW Bałucianka, KGW Wróblík Królewski.

Gmina Iwonicz-Zdrój	– stowarzyszenia kultury fizycznej – kluby sportowe: LKS „Iwonka” Iwonicz, LKS Lubatowa, LKS Lubatówka, Iwonicki Klub Narciarski „Górnik” w Iwoniczu-Zdroju, Klub Sportów Siłowych „Gryf” w Iwoniczu-Zdroju; – Ochotnicze Straże Pożarne: OSP Iwonicz, OSP Iwonicz-Zdrój, OSP Lubatowa, OSP Lubatówka; – stowarzyszenia: Iwonickie Stowarzyszenie „Ocalić od zapomnienia” w Iwoniczu-Zdroju, Stowarzyszenie Przyjaciół Iwonicza-Zdroju, Polskie Stowarzyszenie Sportu po Transplantacji w Iwoniczu-Zdroju, Stowarzyszenie „Iwonickie Wsparcie Oświaty”, Stowarzyszenie Sanato, Regionalne Stowarzyszenie Twórców i Animatorów Kultury Ludowej w Lubatowej, Towarzystwo Miłośników Lubatowej, Stowarzyszenie Ludzi Aktywnych ARES w Lubatowej, Stowarzyszenie „Razem to skutecznie” w Iwoniczu, – Koła Gospodyń Wiejskich: KGW Iwonicz, KGW Lubatowa, KGW Lubatówka, – Uczniowskie kluby sportowe: UKS „Partyzant” w Lubatowej, UKS „Kangur” w Lubatówce, UKS „Beskid” w Iwoniczu-Zdroju.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych na stronach internetowych gmin oraz raportów o stanie gmin

Aktywność społeczna wiąże się również z dostępem obywateli do różnych kanałów informacji. Aktualnie coraz większego znaczenia nabierają nowe technologie informacyjno-komunikacyjne. W tym aspekcie ważny jest bezpośredni dostęp do urzędów i informacji między innymi przez komunikatory internetowe i media społecznościowe dzięki, którym obywatele mogą się ze sobą szybciej komunikować, komentować wydarzenia w gminach, reagować i uczestniczyć. Z dostępem do informacji wiąże się również dostęp mieszkańców do Internetu szerokopasmowego. Teren analizowanych gmin był objęty projektem „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo podkarpackie”, który polegał na wybudowaniu sieci światłowodowej, zapewniającej szerokopasmowy dostęp do Internetu mieszkańcom oraz objęty projektem budowy sieci FTTH (realizowanym przez firmę Voice Net S.A.) w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 Oś priorytetowa nr 1 „Powszechny dostęp do Internetu”, Działanie 1.1. „Wylimitowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach”. Pomimo zapewnienia dostępu do Internetu na obszarze obu analizowanych gmin część mieszkańców nadal pozostaje wykluczona cyfrowo i wciąż brakuje punktów bezpłatnego dostępu do Internetu.

1.2.6. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Zaplecze kulturalne analizowanych gmin uzdrowiskowych jest relatywnie słabo rozwinięte, biorąc pod uwagę stan techniczny, wyposażenie i dostęp do instytucji kulturalnych, co wpływa na niską jakość części oferty kulturalnej i jej atrakcyjność. Zaplecze techniczne jest często niewystarczające, przestarzałe, zbyt mało jest lokalnych galerii sztuki, muzeów i kin. Należy jednak wskazać prężnie funkcjonujące biblioteki, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, które starają się wypełnić swoimi działaniami kulturalną przestrzeń w gminach.

Na terenie Gminy Rymanów zlokalizowana jest Regionalna Izba Historyczna w budynku Towarzystwa Gimnastycznego Sokół, która gromadzi pamiątki po dawnych mieszkańcach Rymanowa i okolic. Jej zbiory można podzielić na 3 kategorie:

- zbiór narzędzi rzemieślniczych i rolniczych – głównie garbarskich, szewskich i stolarsko-bednarskich,
- sala etnograficzna z wystrojem dawnej izby mieszkalnej – zgromadzono tutaj meble, sprzęty oraz narzędzia, które znajdowały się w dawnym mieszkaniu,
- sala historyczna – jej ekspozycja to dokumenty o najważniejszych osobach i instytucjach Rymanowa i Rymanowa-Zdroju, a także zbiór dawnych banknotów, używanych na ziemiach polskich od zaborów po czasy współczesne.

W tym samym budynku jest też zlokalizowane kino „Sokół”. W Sali widowiskowej Gminnego Ośrodka Kultury w Rymanowie organizowane są koncerty, recitale, występy zespołów teatralnych, estradowych i folklorystycznych oraz wystawy twórczości ludowej.

Z kolei na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój zlokalizowane jest Muzeum Biblii w Iwoniczu. W Iwoniczu-Zdroju mieści się Sala widowiskowa Domu Zdrojowego, gdzie odbywają się liczne koncerty, recitale, występy zespołów teatralnych, estradowych i folklorystycznych oraz wystawy twórczości ludowej. Organizowane

są tu imprezy o zasięgu krajowym i międzynarodowym, m.in. Dni Iwonicza, Imieniny Miasta, Festiwal Karpacki, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej „Ars Musica”, Festiwal im. Księcia Michała Kleofasa Ogińskiego, Polonijny Festiwal Dziecięcych Zespołów Folklorystycznych, Festiwal Pieroga, Wieczór poezji i muzyki przy źródle „BEŁKOTKA”, IV Plener Rzeźbiarski

Na analizowanym obszarze prężnie działają stowarzyszenia zwykłe, które propagują kulturę. Należą do nich m.in.: Stowarzyszenie Nasz Rymanów, Stowarzyszenie Spotkanie Rymanów, Rymanowski Klub Seniora oraz Klub Seniora Plus w Klimkówce, stowarzyszenia: Iwonickie Stowarzyszenie „Ocalić od zapomnienia” w Iwoniczu-Zdroju, Stowarzyszenie Przyjaciół Iwonicza-Zdroju, Polskie Stowarzyszenie Sportu po Transplantacji w Iwoniczu-Zdroju, Stowarzyszenie „Iwonickie Wsparcie Oświaty”, Stowarzyszenie Sanato, Regionalne Stowarzyszenie Twórców i Animatorów Kultury Ludowej w Lubatowej, Towarzystwo Miłośników Lubatowej, Stowarzyszenie Ludzi Aktywnych ARES w Lubatowej, Stowarzyszenie „Razem to skutecznie” w Iwoniczu, Koła Gospodyń Wiejskich: KGW Iwonicz, KGW Lubatowa, KGW Lubatówka.

Na terenie analizowanych gmin działają Gminny Ośrodek Kultury w Rymanowie i Centrum Kultury i Czytelnictwa w Iwoniczu-Zdroju a także Gminna Biblioteka Publiczna w Rymanowie oraz świetlice. W ramach działalności ośrodków kultury na terenie gmin działają koła teatralne, fotograficzne, zespoły taneczne i wokalne, jednakże oferta stałych zajęć kulturalnych dla małych dzieci, nadal jest niewystarczająca. Intensywnie rozwijają się kluby dla seniorów. W tabeli poniżej zestawiono jednostki odpowiedzialne za kulturę w gminach i aktywności jakie proponują w ramach swoich struktur mieszkańcom. W ramach swoich działań domy kultury organizowały również spektakle teatralne gościnnych grup teatralnych i wyjazdy na spotkania z tzw. „Kulturą wyższą”, np. do stołecznych teatrów czy muzeów.

Tabela 25. Ośrodki kultury w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój i proponowane formy aktywności dla mieszkańców wraz z wydarzeniami.

Jednostka administracyjna	Ośrodki kultury	Proponowane formy aktywności
Gmina Rymanów	- Gminny Ośrodek Kultury w Rymanowie, - Kino „Sokół”, - Gminna Biblioteka Publiczna w Rymanowie i 4 filie biblioteczne	- Zdrojowy bieg karnawałowy i marsz Nordic Walking, - Zwiedzanie z BIT, - Wernisaże wystaw rzeźb oraz malarstwa, - Warsztaty dla mieszkańców i kuracjuszy organizowane w GOK i biurze informacji, - Festiwal DIALOG KULTUR, - Festiwal im. Hanki Ordonówny, „BESKID NISKI. Zaginiony świat” – wydarzenie kulturalno-turystyczne - Popołudnie z latawcem na Przemiarkach - Festiwal Świąteczny ZIMOWE ANIOŁY, - Zajęcia organizowane przez GOK w trybie stałym. Zajęcia: - Balet, - Mażoretki, - Taniec nowoczesny, - Taniec użytkowy, - Solo latino dla Pań, - Zumba, - Malarstwo, - Zajęcia wokalne indywidualne oraz Studio Piosenki Metro/ Rymanów Akademia Małego Giganta, - Klub Kreatywnego Malucha, - Pracownia Twórcze Umysły, - Kuźnia Języków – zajęcia z j. ang dla dzieci i dorosłych, - Trening Medyczny, - Gimnastyka Pilates, - Yoga.
Gmina Iwonicz-Zdrój	Centrum Kultury i Czytelnictwa w Iwoniczu-Zdroju.	- Imprezy kulturalne i rozrywkowe, - Spotkania autorskie, prelekcje, - Imprezy sportowe, - Wernisaże i wystawy fotograficzne i malarskie, - Spotkania autorskie, - Zajęcia wokalne, - Zajęcia plastyczne,

		- Konkursy, - Warsztaty dla dzieci, dorosłych i kuracjuszy, - Latino Dance dla dorosłych i dzieci, - BIBLIOTEKI, - zajęcia dla dzieci i dorosłych, - Klub czytelniczek, - „Mała książka Wielki człowiek”- program dla dzieci, - Dni Bajki, - Lekcje Biblioteczne, - Najwierniejszy Czytelnik- nagradzamy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ogólnodostępnych

Jak wskazano w tabeli powyżej, w każdej analizowanej jednostce samorządowej funkcjonują biblioteki. W latach 2016-2022 liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną na terenie analizowanych gmin ogółem spadła. W analizowanym okresie nastąpił ogólny wzrost wartości wskaźnika prezentującego księgozbiór bibliotek na 1000 ludności (z 3720,1 w 2016 roku do 3931,0 w 2022 roku), jednakże analizując wskaźnik dla poszczególnych gmin, można zauważyć jego tendencję wzrostową w Gminie Rymanów, ale spadkową w Gminie Iwonicz-Zdrój w analizowanym okresie.

Tabela 26. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami) (1) i księgozbiór bibliotek na 1000 ludności (2) w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój i jednostkach porównywalnych w latach 2016-2022

Jednostka	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Polska	4 158	3 356,4	4 194	3 339,7	4 264	3 319,2	4 324	3 309,8	4 404	3 282,8	4 441	3 289,0	4 473	3 293,2
Województwo podkarpackie	2 911	4 024,7	2 974	4 000,5	2 978	3 984,0	2 992	3 969,7	3 016	4 005,9	3 001	4 020,5	3 013	4 044,9
Powiat krośnieński	2 877	3 893,1	2 960	3 937,4	2 958	4 002,6	2 955	4 043,5	2 900	4 171,3	2 885	4 228,1	2 872	4 308,0
Gmina Rymanów	2 740	3 575,5	2 736	3 522,7	2 721	3 478,7	2 722	3 352,3	2 627	3 366,3	2 608	3 342,9	2 582	3 303,4
Gmina Iwonicz-Zdrój	3 166	3 864,7	3 178	3 964,8	3 181	4 020,9	3 184	4 063,3	3 107	4 213,4	3 079	4 313,4	3 059	4 353,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego funkcjonuje 9 bibliotek i filii, których liczba nie zmieniła się w porównaniu do roku 2016. Nieznacznie zwiększył się odsetek bibliotek publicznych na 10 tys. ludności z 3,45 na 3,6 i zmniejszyła się też liczba ludności na jedną placówkę biblioteczną, która w roku 2022 wynosiła 2 821 osób. W analizowanych latach wzrósł zarówno księgozbiór na 1000 ludności jak i dostępny księgozbiór ze 100 358 sztuk do 100 694 sztuk w 2022 roku (Tabela 27). Tendencja spadkowa liczby czytelników bibliotek na 1000 ludności notowana na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych nie odbiega od tendencji ogólnopolskiej analizowanego wskaźnika. W 2016 roku wskaźnik ten wynosił 118, a w 2022 roku 105. Zmniejszył się również wskaźnik czytelników w ciągu roku z 3 010 do 2 552.

Tabela 27. Charakterystyka infrastruktury bibliotecznej i ludności korzystającej z bibliotek w latach 2016 i 2022.

Wyszczególnienie	2016	2022
biblioteki i filie	9	9
biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	3,45	3,6
ludność na 1 placówkę biblioteczną	2953	2821
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	3720	3828
księgozbiór	100 358	100 694
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	118	105
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	14,5	16,75
czytelnicy w ciągu roku	3 010	2 552

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując wskaźnik liczby czytelników na 1000 ludności obserwujemy ogólną tendencję spadkową na terenie analizowanych gmin (o czym wspomniano już powyżej), co zostało szczegółowo przedstawione w tabeli 28.

Tabela 28. Czytelnicy na 1000 ludności w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	159	157	155	156	129	127	135
Województwo podkarpackie	156	151	150	149	130	128	133
Powiat krośnieński	120	120	126	124	107	107	107
Gmina Rymanów	87	89	91	97	81	99	75
Gmina Iwonicz-Zdrój	149	136	212	141	104	115	135

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Według danych GUS w 2022 roku na terenie kraju działało 3 958 obiektów, w skład których wchodziły centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W porównaniu z rokiem 2017 było ich mniej o 272 obiekty, czyli o 6,4%. Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego w 2022 roku funkcjonowało tylko 2 tego typu obiekty. Pomimo niewielkiej liczby organizowanych na analizowanym terenie imprez masowych to zmniejszyła się ich liczba z 2 w 2016 roku na 1 w 2022 roku. Liczba uczestników tych imprez zmalała z 2 500 w 2016 roku, do 1 500 w roku 2022. Należy nadmienić, że wszystkie przedstawione powyżej imprezy dotyczyły wyłącznie Gminy Rymanów.

Na terenie obu analizowanych gmin w 2022 roku funkcjonowały 22 grupy artystyczne, w tym: 4 grupy muzyczno-instrumentalne, 3 grupy wokalne i chóry, 5 zespołów folklorystycznych i 10 grup tanecznych.

Tabela 29. Charakterystyka grup artystycznych na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	25	18	14	25	25	25	22
teatralne	0	0	0	1	1	1	0
muzyczne - instrumentalne	6	3	4	4	4	4	4
wokalne i chóry	1	1	2	2	2	2	3
folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	5	5	4	5	5	5	5
taneczne	13	9	4	13	13	13	10
inne	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Działają tu również koła, kluby, sekcje. W 2022 roku działało 10 takich klubów, ale ich liczba zmniejszyła się w stosunku do roku 2016 o 11. W 2022 roku funkcjonował 1 klub plastyczny, 1 taneczny, 1 fotograficzny i filmowy, 3 turystyczne i sportowo-rekreacyjne, 1 Uniwersytet Trzeciego Wieku, 1 filmowy klub dyskusyjny i 2 inne kluby. Funkcjonowanie takich instytucji jest istotne z punktu widzenia starzejącego się społeczeństwa zamieszkującego analizowany obszar.

Tabela 30. Koła, kluby i sekcje działające na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Koła / kluby / sekcje	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	21	21	28	26	28	14	10
plastyczne/techniczne	3	3	3	4	5	5	1
taneczne	5	2	8	4	4	4	1
muzyczne	1	3	4	4	4	4	0
informatyczne	0	0	0	0	0	0	0
fotograficzne i filmowe	0	0	0	0	0	0	1
teatralne	0	0	0	0	1	0	0
turystyczne i sportowo rekreacyjne	0	0	0	0	0	0	3
literackie	0	0	0	0	0	0	0
seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku	0	1	1	1	1	1	1
dyskusyjne kluby filmowe	0	0	0	0	0	0	1
koło gospodyń wiejskich	17	17	17	17	17	17	17
inne	0	0	0	0	0	0	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Dziedzictwo kulturowe obejmuje wszystkie obiekty, dobra duchowe, pozostawiane na danym obszarze następnym pokoleniom. Dziedzictwem mogą być zabytki (architektura sakralna, rezydencjonalna, zabytkowe założenia parkowe) oraz miejsca i krajobrazy kulturowe. Na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych znajdują się unikatowe budowle sakralne oraz zabudowy osadnicze i uzdrowiskowe, wpisane do rejestru zabytków. Niestety część z nich jest w złym stanie technicznym, w niektórych przypadkach wymagającym natychmiastowej interwencji konserwatorskiej, uzupełnienia i wyposażenia, w tym przejścia na bardziej nowoczesne technologie. Wiele zabytków jest aktualnie nieużytkowanych, co skutkuje bardzo szybko postępującym niszczeniem.

Tabela 31. Obiekty ujęte w rejestrze zabytków mieszczące się na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój

Miejscowość	Obiekty nieruchome ujęte w rejestrze zabytków PWKZ z siedzibą w Przemyślu oraz ujęte w gminnych rejestrach zabytków
Gmina Rymanów	
Bałucianka	– drewniana, trójdzielna, orientowana cerkiew, p.w. Zaśnięcia Matki Bożej, obecnie kościół rzymskokatolicki p.w. Wniebowzięcia Najświętsze Marii Panny. W świątyni zachował się ikonostas z XVII /XVIII wieku oraz ołtarz główny z 1783 roku – mur ogrodzeniowy cerkwi – dzwonnica cerkiewna
Bzianka	– stajnia dworska – dwór – park dworski
Klimkówka	– kościół parafialny Kościół drewniany p.w. św. Michała Archaniola, z 1854 roku, – ogrodzenie kościoła parafialnego z 4 kapliczkami, bramą i bramką – drewniany kościółek pw. Świętego Krzyża, w ołtarzu XIV w krucyfiks – ogrodzenie kościoła filialnego – park dworski
Królik Polski	– Drewniany zabytkowy kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Wacława, Wyposażenie kościoła późnobarokowe. Na dzwonnicy dzwon z 1599 roku.
Królik Polski d. Wołoski	– cerkiew – dzwonnica cerkiewna
Ladzin	– dwór – park – wolnostojąca piwnica – dworek szlachecki rodziny Bojanowskich
Rymanów	– dom – dwór – wozownia dworska – stajnia dworska – mur ogrodzeniowy dworski – park dworski – cmentarz żydowski – gorzelnia dworska – synagoga – kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca w Rymanowie (niewykorzystane atrakcyjne turystycznie podziemia)

	– dzwonnica kościelna – ogrodzenie placu kościelnego z 3 kapliczkami i schodami – wieża – wikarówka – plebania – dom
Rymanów-Zdrój	– wille drewniane pamiętające początki uzdrowiska - "Opatrzność", "Gołębek", "Zofia", "Leliwa", "Pogoń", "Pod Matką Boską" – willa "Zaosie" – dom-transformator – willa leśniczówka Potockich – kościół murowany p.w. św. Stanisława Biskupa, dawna kaplica zdrojowa w stylu neogotyckim
Sieniawa	– cerkiew – dzwonnica cerkiewna – cmentarz gr. kat/rzym. kat. – szkoła
Wróblak Królewski	– cerkiew – dzwonnica cerkiewna
Wróblak Szlachecki	– cerkiew – dzwonnica cerkiewna
Gmina Iwonicz-Zdrój	
Iwonicz	– Spichlerz-zbór ariański – Oranżeria – Kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych – Pałac Załuskich – Zespół pałacowy Załuskich – Most nr 121 – Dom (ul. Kmiecie 68) – Kościół parafialny pw. Św. Iwona
Iwonicz-Zdrój	– Amfiteatr (wymagający szybkiej interwencji – remontu) – Stary Pałac – Dom Zdrojowy – Kaplica z archiwum – Łazienki borowinowe – Łazienki mineralne – Pawilon źródło „Józefa” – Źródło Bełkotka – Pawilon „Nad źródłami” – Pensjonat „Bazar” (wieża będąca symbolem Iwonicza-Zdroju wymaga natychmiastowej interwencji konserwatorskiej) – Willa „Zacisze” – Pensjonat Belweder – Pensjonat „Biały Orzeł” – Pensjonat Krakowiak – piwnica – Pensjonat „Pod Jodłą” – Dom „Trzy Lilie” – Pensjonat Ustronie – Pensjonat Zofiówka – Dom (ul. Zdrojowa 2) – Dom „Krakowianka” (ul. Zdrojowa 4) – Dom (ul. Zdrojowa 23) – Dom (ul. Zdrojowa 25) – Dom (ul. Zdrojowa 31) – Dom „Dyrektorówka” (al. Słoneczna 9) – Figura św. Michała (Plac Opoczki) – Figura św. Michała (Plac Opoczki)
Lubutowa	– Kościół parafialny

Źródło: dane jst

Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój, w tym w uzdrowiskowych ich częściach, znajduje się wiele cennych zasobów kultury i lokalnego dziedzictwa kulturowego, które stanowią istotny element tożsamości społeczności oraz potencjał rozwoju edukacji i turystyki kulturowej. Niestety, zasoby te w znacznej części nie zostały dotychczas w odpowiedni sposób zabezpieczone, zdigitalizowane i udostępnione mieszkańcom oraz odwiedzającym w nowoczesnej, ogólnodostępnej formie.

Brak cyfrowego udostępnienia lokalnego dziedzictwa ogranicza możliwości edukacyjne, promocyjne i integracyjne lokalnych instytucji kultury (gminne ośrodki kultury), które pełnią kluczową rolę w animowaniu życia kulturalnego społeczności. Dodatkowo, obecny stan techniczny i funkcjonalny części ich obiektów nie odpowiada współczesnym standardom w zakresie dostępności, energooszczędności ani możliwości wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) do celów edukacyjnych i kulturalnych oraz turystycznych.

Istniejący brak odpowiedniego wyposażenia technicznego, w tym sprzętu do digitalizacji zbiorów oraz urządzeń umożliwiających ich prezentację i udostępnianie w przestrzeni online i offline, uniemożliwia skuteczną realizację zadań gminnych ośrodków kultury w zakresie nowoczesnej promocji kultury i budowania dostępności do dziedzictwa dla wszystkich grup odbiorców, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Podsumowując problemy, z którymi borykają się obie Gminy to:

- brak zdigitalizowanych i szeroko dostępnych zasobów kultury i lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- brak dostosowanych infrastrukturalnie i technologicznie obiektów do prowadzenia działalności kulturalnej z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- brak odpowiedniego wyposażenia umożliwiającego digitalizację i udostępnianie zasobów.

1.2.7. Sport i rekreacja

Na analizowanym obszarze prężnie działają stowarzyszenia zwykłe, które propagują kulturę fizyczną i rekreację. Należą do nich kluby i stowarzyszenia sportowe. Według danych z GUS dostępnych za lata 2016 i 2018 funkcjonowało tu odpowiednio 27 i 28 klubów sportowych i w 2018 roku na 10 tys. ludności przypadało 20 klubów. W 2016 roku członkami klubów było 1383 osoby i liczba ta zmniejszyła się w roku 2018 do 1088 osób. W klubach ogółem w 2018 roku ćwiczyło 1202 osoby z czego przeważającą większość stanowili mężczyźni – 880, kobiet odnotowano 322. Oznacza to, że aktywność mieszkańców w zakresie uprawiania sportu i rekreacji nadal jest niska.

Tabela 32. Kluby sportowe na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego wraz z ćwiczącymi członkami

Wyszczególnienie	2016	2018
kluby	27	28
członkowie	1383	1088
ćwiczący ogółem	1322	1202
ćwiczący mężczyźni	1018	880
ćwiczący kobiety	304	322
kluby sportowe na 10 tys. ludności	19	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 54 obiekty sportowe, w tym: 13 stadionów sportowych, 8 boisk wielofunkcyjnych, 17 obiektów przyszkolnych, 2 baseny.

Niestety nie wszystkie są dostosowane do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych i do przyjęcia niepełnosprawnych widzów. Widać więc problem z dostępnością obiektów dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi przebywających na obiektach jako uczestnicy wydarzeń sportowych i jako widzowie. W przypadku hal sportowych odnotowano tylko jedną pełnowymiarową halę na tym terenie.

Mieszkańcy mogą również korzystać z 20 siłowni zewnętrznych (14 w Gminie /Rymanów i 6 w Gminie Iwonicz-Zdrój), 5 kortów tenisowych, boiska do piłki plażowej, 2 terenów rekreacyjnych, opisanych poniżej. Infrastruktura obu analizowanych gmin do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych jest niewystarczająco rozwinięta. Nie są one też przygotowane do pełnej obsługi osób z niepełnosprawnościami np. ruchowymi, a należy przy tym pamiętać, że zdecydowana większość kuracjuszy to osoby starsze, mające zwykle problemy ze sprawnością fizyczną.

Część rekreacyjna w Rymanowie-Zdroju znajduje się poniżej kompleksu basenów otwartych i jest wyposażona w siłownię zewnętrzną, leżaki betonowe miejskie z listwami drewnianymi oraz alejki rowerowo-spacerowe.

Na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój znajduje się rekreacyjny basen miejski. Kąpielisko znajduje się przy Alei Leśnej w Iwoniczu-Zdroju. Oddane do użytku 1 lipca 2019 roku. Basen posiada kształt dwóch

połączonych ze sobą prostokątów przedzielonych niską ścianą znajdującą się pod wodą która dzieli basen na dwie zasadnicze części: głębszą o wymiarach 18,00m x 13,00m i głębokości od 0,8m do 1,4m przeznaczonej dla osób dorosłych, młodzieży i starszych dzieci oraz płytkiej o wymiarach 12,00m x 10,00m i głębokości od 0,3m do 0,5 m przeznaczonej dla dzieci najmłodszych.

Poziom lustra wody znajduje się na wysokości 406,5m n.p.m. Basen jest oświetlony oraz ogrodzony od pozostałej części działki ogrodzeniem. Posiada dwa wejścia – główne od strony południowo-wschodniej wyposażone w brodzik do dezynfekcji stóp oraz prysznic natomiast drugie wejście od strony północno-wschodniej służy jako wejście pomocnicze.

Dodatkowym uzupełnieniem funkcji rekreacyjnej jest grzybek wodny zlokalizowany w części płytszej basenu oraz zjeżdżalnia wodna Anakonda w części głębszej. Na terenie basenu zlokalizowany jest budynek basenowy, gdzie w części dolnej znajdują się WC, prysznice, przebieralnia i szatnie,

Do dyspozycji gości wokół basenu jest teren, na którym można rozłożyć leżaki lub koce. Na opisywanym terenie jest również zlokalizowana altana z drewna struganego oraz plac zabaw – statek piracki dla najmłodszych dzieci. Na terenie basenu rozpoczyna swój bieg ścieżka edukacyjna, która biegnie w kierunku źródła Bełkotka opisująca historię, kulturę i przyrodę Iwonicza-Zdroju. W pobliżu basenu znajduje się mała gastronomia.

Obiekty są dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami.

Większość obiektów rekreacyjnych jest zlokalizowanych w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu-Zdroju, stąd brak jest przestrzeni publicznych w części miejscowości wiejskich zagospodarowanych dla realizacji ofert czasu wolnego.

W 2022 roku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego funkcjonowały następujące obiekty sportowe:

Tabela 33. Liczba obiektów sportowych funkcjonujących na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego

Wyszczególnienie	Obiekty przyszkolne	Boiska wielofunkcyjne	Stadiony sportowe	Hale sportowe pełnowymiarowe	Rodzaje dostępnych boisk na obiektach sportowych wymienionych w kolumnie 2, 3, 4 i 5	Baseny	Korty tenisowe	Inne	Liczba wszystkich obiektów sportowych	Liczba obiektów sportowych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych zarówno ćwiczących, jak i widzów
Gmina Rymanów	8	5	10	0	Sale gimnastyczne „Orliki” Boiska szkolne	1	5	2 Skatepark, Hala w Sieniawie	28	6
Gmina Iwonicz-Zdrój	9	3	3	1	Sale gimnastyczne „Orliki” Boiska szkolne	1	0	12	26	26

Źródło: dane jst

1.2.8. Porządek publiczny i bezpieczeństwo

Przestępczość jest jednym z głównych problemów społecznych we współczesnym świecie. Nielegalne działania mogą powodować utratę mienia i życia, zdrowia, a także duże straty pieniężne.

Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego nie ma zlokalizowanej Komendy Powiatowej Policji, natomiast funkcjonują tu 2 Komisariaty Policji w Rymanowie i Iwoniczu-Zdroju.

W latach 2016-2022 odnotowano wzrost ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych. W 2016 roku takich przestępstw było 1008, a w 2022 r. – 1584. Najwięcej przestępstw popełnianych na obszarze powiatu krośnieńskiego, w których granicach administracyjnych są analizowane gminy uzdrowiskowe w 2022 roku było przeciwko mieniu – 1089 oraz miało charakter gospodarczy – 900. Najmniej przestępstw zakwalifikowano jako te przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności, chociaż w stosunku do roku 2016 wzrosły one z 46 do 50.

Tabela 34. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na terenie powiatu krośnieńskiego, w granicach administracyjnych którego są zlokalizowane gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	1 008	1 187	1 135	874	1 135	1 093	1 584
o charakterze kryminalnym	456	432	582	498	492	445	506
o charakterze gospodarczym	367	565	373	191	452	430	900
drogowe	163	154	144	153	163	174	140
przeciwko życiu i zdrowiu	36	33	35	42	21	21	22
przeciwko mieniu	563	295	316	354	627	509	1 089
przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności	46	49	53	50	52	37	50
przeciwko rodzinie i opiece	75	68	173	141	119	103	86
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	173	164	151	158	170	182	144

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na przestrzeni lat 2016-2022 odnotowano nieznaczny spadek wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw ogółem. Wykrywalność przestępstw ogółem zmniejszyła się z 78,6% w 2016 roku do 77,0% w roku 2022. Analizując wykrywalność poszczególnych typów przestępstw, można zaobserwować że w największym stopniu bo o 6,9% wzrosła wykrywalność przestępstw o charakterze kryminalnym. W 2016 roku wykrywalność ta była na poziomie 64%, a w 2022 już na poziomie 70,9%. Przestępstwa drogowe były wykrywane w 2022 roku blisko w 100%, to samo dotyczyło przestępstw przeciwko rodzinie i opiece oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji. Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 35. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	78,6	85,0	82,2	77,1	76,4	74,6	77,0
o charakterze kryminalnym	64,0	67,8	73,4	75,0	69,6	71,8	70,9
o charakterze gospodarczym	88,0	94,5	89,3	63,4	74,9	66,7	76,4
drogowe	97,5	100,0	99,3	98,0	99,4	98,9	100,0
przeciwko życiu i zdrowiu	94,4	93,9	91,4	88,1	95,2	95,2	81,8
przeciwko mieniu	69,1	52,6	48,7	58,8	66,3	57,0	70,2
przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności	93,5	85,7	81,1	82,0	75,0	86,5	90,0
przeciwko rodzinie i opiece	98,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	96,5	100,0	99,3	98,1	98,8	98,9	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Ponieważ wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem jest na dość wysokim poziomie – 77% możemy wywnioskować, że obszar analizowanych gmin jest miejscem do życia względnie bezpiecznym i mieszkańcy mogą mieć poczucie dużej sprawczości służb.

Jak wynika z przedstawionych informacji przestępczość przeciwko mieniu stanowi zdecydowaną większość ogółu popełnianych na analizowanym terenie przestępstw i jej udział w przestępstwach ogółem wykazywał tendencję wzrostową. Do grupy przestępstw przeciwko mieniu należą przede wszystkim różnego rodzaju kradzieże (np. z włamaniem, rozbójnicze). Są to najbardziej pospolite delikty i stąd ich znaczna uciążliwość nie tylko dla obywateli, ale także dla całej gospodarki. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności oraz przeciwko rodzinie i opiece nie stanowiły znacznego udziału wśród ogółu przestępstw.

W 2022 r. w porównaniu do okresu bazowego czyli 2016 r. zwiększyła się liczba przestępstw gospodarczych na 1000 mieszkańców. Do tej grupy czynów należą m.in. przestępstwa przeciwko: przedsiębiorstwom (np. przestępstwa związane z przetargami, ubezpieczeniowe), konsumentom (oszukańcza reklama, wadliwy towar), podstawowym instytucjom gospodarczym (np. na szkodę banków, giełdy, fałszerstwo pieniędzy, pranie pieniędzy), interesom finansowym państwa (oszustwa podatkowe, przemyt), a także przestępczość związana z naruszaniem prawa własności intelektualnej (nielegalne użytkowanie programów komputerowych bądź ich paserstwo, naruszanie praw autorskich). W roku 2016 przypadało 3,27 takich przestępstw na 1000 mieszkańców, a w 2022 roku 8,24.

W 2022 roku odnotowano na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy uzdrowskie 41 wypadków drogowych, w których zginęła 1 osoba, a 52 zostały ranne.

Tabela 36. Zdarzenia w ruchu drogowym na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy uzdrowskie

Jednostka	wypadki	zabici	ranni
Powiat krośnieński	41	1	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikają w głównej mierze z nagminnego przekraczania dozwolonej prędkości, ale też i braków w infrastrukturze: braku obwodnicy Rymanowa, niewystarczającej liczby miejsc parkingowych i postojowych, braku ścieżek rowerowych, ograniczonej lokalnej sieci drogowej, braku urządzeń bezpieczeństwa przy drogach publicznych zabezpieczających ruch pieszych w części miejscowości.

Na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy turystyczne, w 2022 roku odnotowano 1589 zdarzeń wymagających interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej.

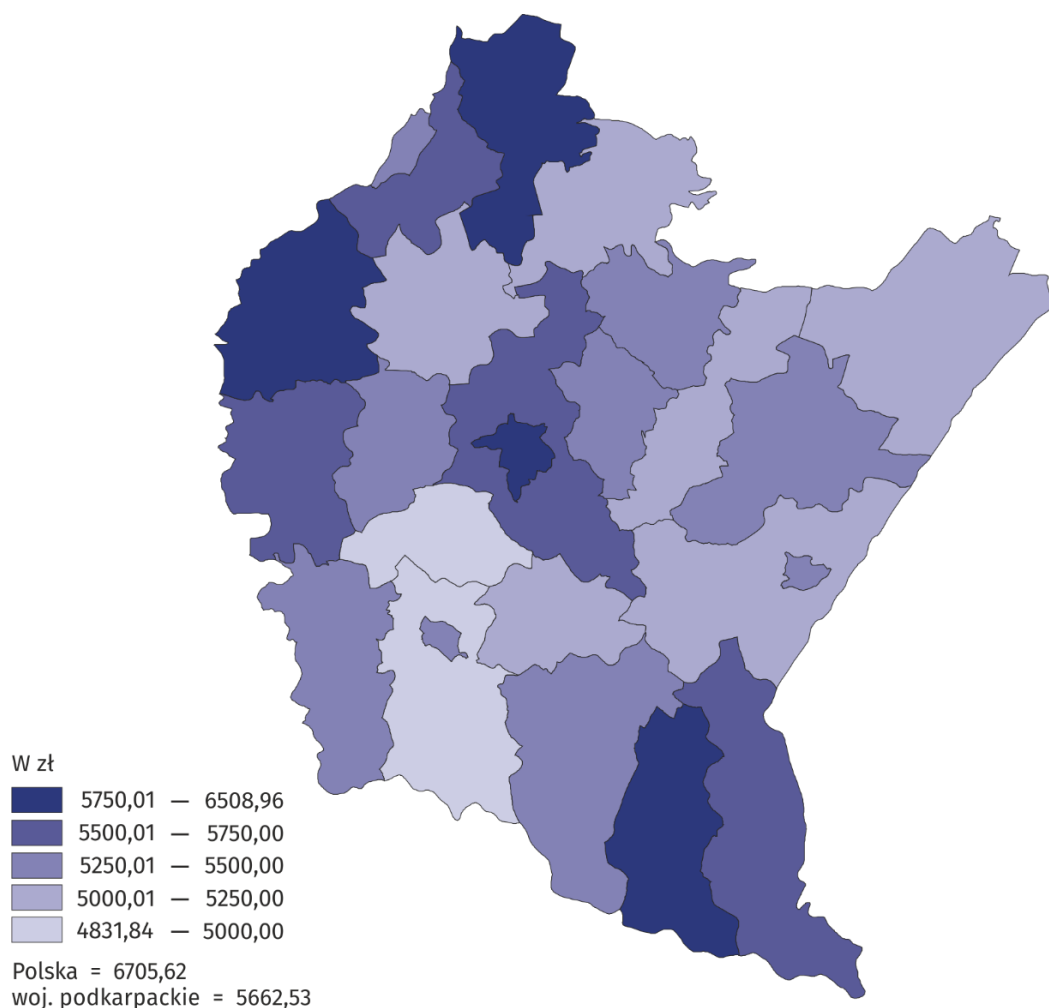
W 2022 roku na terenie powiatu krośnieńskiego, w granicach administracyjnych którego znajdują się analizowane gminy uzdrowskie odnotowano 61 zamachów samobójczych, z czego 33 dokonali mężczyźni, a 28 kobiety. Zgonem zakończyło się 17 prób u 14 mężczyzn i 3 kobiet. Na 100 tys. ludności samobójstw zakończonych zgonem było 16, a ogólnie prób samobójczych 56. Najwięcej prób samobójczych odnotowano w kategorii wiekowej 30-49 i 50-69 – po 18 prób, z czego łącznie 14 zakończyło się zgonem. Żadnej próby nie odnotowano w przedziale wiekowym 12 lat i mniej. Według dostępnych danych statystycznych, najwięcej, bo 27 prób zamachów miało podłoże psychiczne i 6 z nich zakończyło się zgonem.

1.3. Diagnoza sfery gospodarki i promocji

1.3.1. Rynek Pracy

Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce krajowej, w powiecie krośnieńskim w 2022 roku, według danych GUS, wyniosło od 4831,84 zł do 5000 zł. Tym samym było większe niż rok wcześniej. Wtedy średnie wynagrodzenie wynosiło 4432,75 zł. Jednocześnie mieszkańcy powiatu zarabiali mniej niż przeciętnie mieszkańcy województwa podkarpackiego. Średnia płaca w 2022 w województwie wynosiła bowiem 5662,53 zł brutto. W porównaniu do średniej krajowej pensja w powiecie krośnieńskim również była niższa. Płaca powiatowa stanowiła w 2022 roku przeszło 72 procent średniej krajowej.

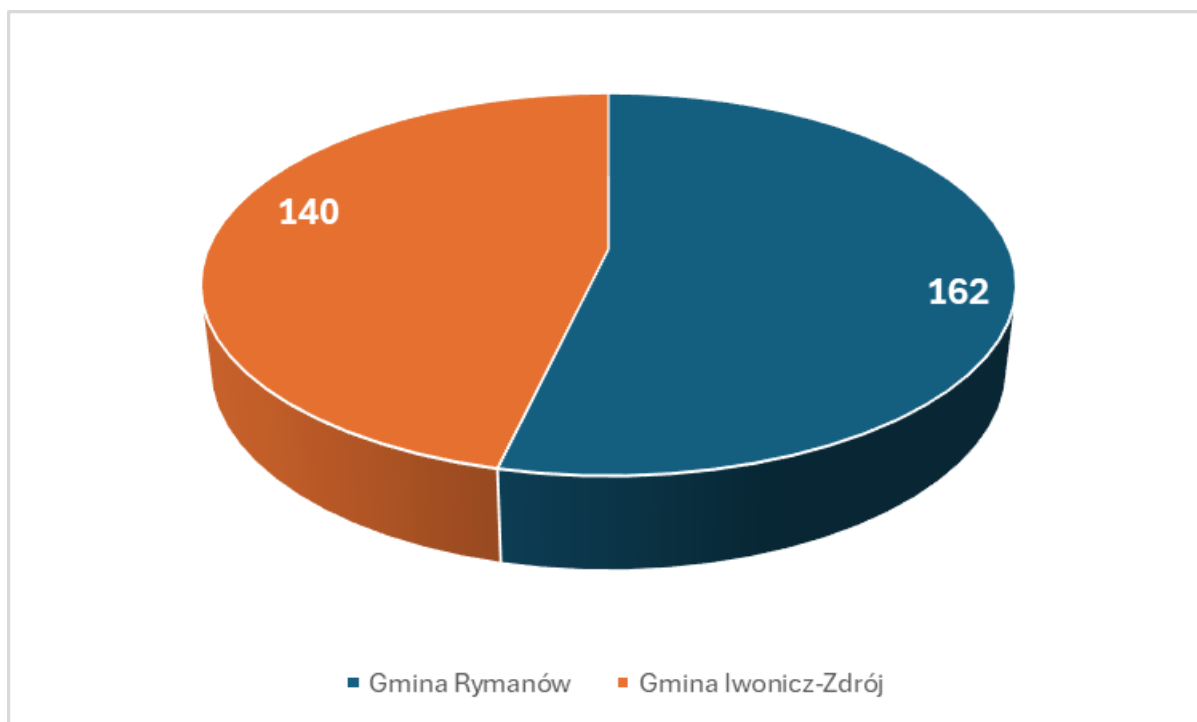
Mapa 2. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów w 2022 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: Rynek pracy w województwie podkarpackim w 2022 roku

Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców jest użytecznym miernikiem pozwalającym diagnozować zarówno sytuację ekonomiczną ludności jak i potencjał gospodarczy obszaru. Pozwala również porównywać między sobą jednostki administracyjne. W końcu 2021 roku w powiecie krośnieńskim liczba pracujących kształtowała się na poziomie 119 osób na 1000 mieszkańców. Zarówno w Gminie Rymanów, jak i w Gminie Iwonicz-Zdrój analizowany wskaźnik był wyższy od notowanego w powiecie krośnieńskim i wyniósł odpowiednio 162 i 140 pracujących na 1000 mieszkańców, co oznacza że sytuacja ekonomiczna ludności w analizowanych gminach jest lepsza niż mieszkańców powiatu krośnieńskiego, ale nadal jest znacznie gorsza niż mieszkańców województwie i kraju (Wykres 9).

Wykres 9. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Widoczne jest zróżnicowanie wartości analizowanego wskaźnika między gminami na przestrzeni lat 2016-2021. W Gminie Rymanów nastąpił wzrost wartości analizowanego wskaźnika ze 150 (w 2016 roku) do 162 (w 2021 roku), natomiast w Gminie Iwonicz-Zdrój nastąpił spadek pracujących na 1000 ludności ze 172 (w 2016 roku) do 140 (w 2021 roku, Tabela 37).

Tabela 37. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2016-2022.

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	240	247	251	255	254	259
Województwo podkarpackie	207	213	217	221	219	224
Powiat krośnieński	111	113	117	117	119	119
Gmina Rymanów	150	152	158	160	161	162
Gmina Iwonicz-Zdrój	172	169	164	159	153	140

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analiza struktury zatrudnienia w podziale na grupy sekcji PKD może być istotnym narzędziem opisu lokalnego rynku pracy oraz regionalnego potencjału gospodarczego. W powiecie krośnieńskim, w którym są zlokalizowane gminy uzdrowiskowe: Rymanów i Iwonicz-Zdrój, do 2019 roku najczęściej osób zatrudnionych było w grupie: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 53-54% wszystkich pracujących w powiecie. Sytuacja ta zmieniła się w latach 2020-21 i wówczas najczęściej osób zatrudnionych było w przemyśle i budownictwie 30-32% oraz pozostałych usługach 29-30%, a w dalszej kolejności w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 25%. Najmniejszy odsetek zatrudnionych był w sektorze działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości (0,5%).

Szczegółowe dane zostały zaprezentowane w tabeli 38.

Tabela 38. Pracujący wg grup sekcji w powiecie krośnieńskim

Wyszczególnienie	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%
Powiat krośnieński												
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	14 730	54%	14 646	54%	14 645	53%	14 640	53%	4 315	25%	4 303	25%
przemysł i budownictwo	4 403	16%	4 944	18%	5 087	18%	5 131	19%	5 146	30%	5 522	32%
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i	2 788	10%	2 622	10%	2 788	10%	2 572	9%	2 585	15%	2 414	14%

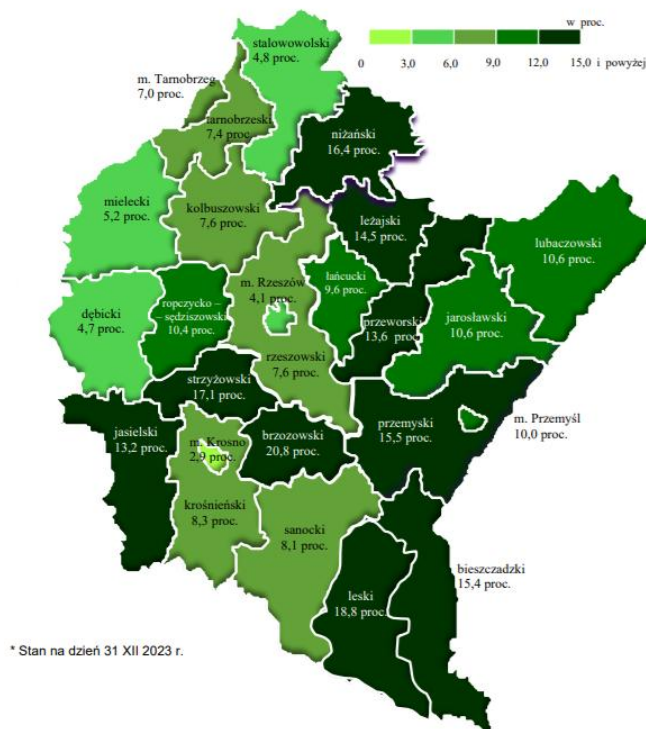
gastrologia; informacja i komunikacja												
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	147	1%	131	0%	135	0,5%	143	1%	119	1%	80	0,5%
pozostałe usługi	4 992	18%	4 979	18%	5 042	18%	5 242	19%	5 263	30%	5 060	29%
Suma wszystkich pracujących w powiecie krośnieńskim	27 060	100%	27 322	100%	27 697	100%	27 728	100%	17 428	100%	17 379	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Bez pracy, na obszarze analizowanych gmin pozostawało łącznie 233 osoby co stanowiło 2,6% ludności w wieku aktywności zawodowej.

W grudniu 2023 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju ukształtowała się na poziomie 5,1%. Stopa bezrobocia w województwie podkarpackim wynosiła wówczas 8,6%. Stopa bezrobocia notowana na terenie powiatu krośnieńskiego była nieco niższa od stopy bezrobocia w województwie, ale wyższa od notowanej w kraju i wyniosła 8,3%.

Rysunek 1. Stopa bezrobocia w powiatach województwa podkarpackiego w grudniu 2023 roku

* Stan na dzień 31 XII 2023 r.

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy - grudzień 2023 roku

Najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w Gminie Rymanów – 251 osób, w Gminie Iwonicz-Zdrój było ich 184. Prawo do zasiłku na terenie obu analizowanych gmin posiadało łącznie 61 osób (w tym 34 kobiety). Szczegółowe dane dotyczące zarejestrowanych bezrobotnych i tych posiadających prawo do zasiłku przedstawiono w Tabeli 39.

Tabela 39. Bezrobotni zarejestrowani na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój na koniec 2022 roku

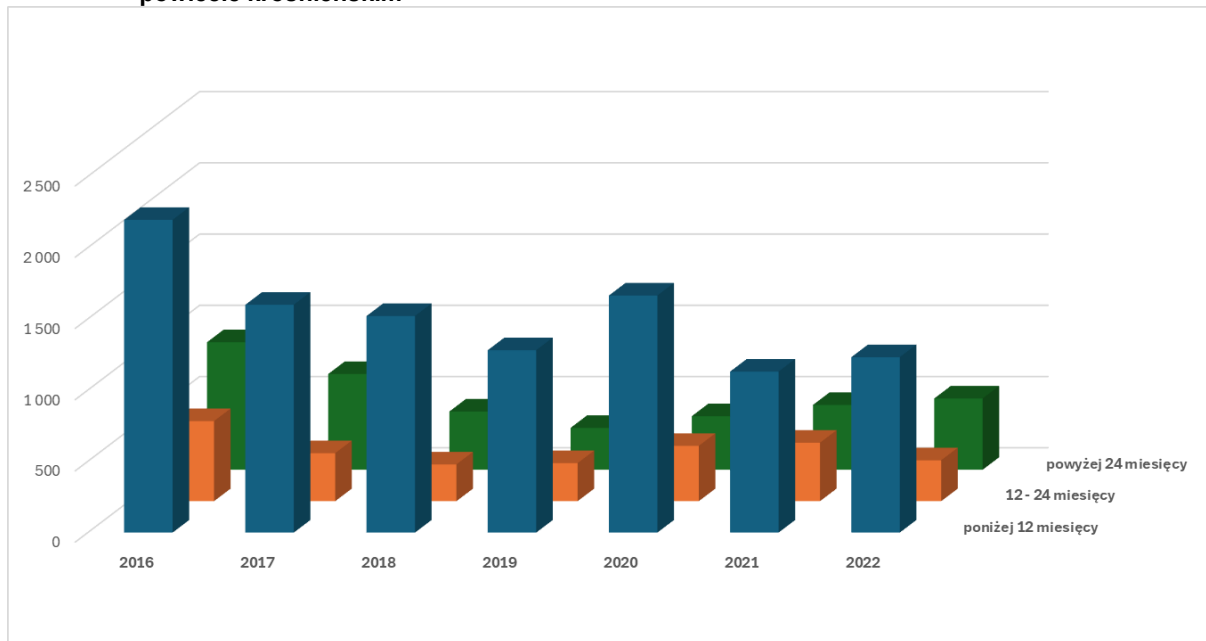
Jednostka	Bezrobotni zarejestrowani		Z prawem do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Polska	812 301	436 409	115 430	65 209
Województwo podkarpackie	69 046	36 088	9 704	5 321
Powiat krośnieński	2 733	1 482	419	238

Gmina Rymanów	251	126	35	19
Gmina Iwonicz-Zdrój	184	107	26	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Od roku 2016 na terenie powiatu krośnieńskiego spadła liczba osób pozostających bez pracy długotrwale, czyli takich powyżej 12 miesięcy (o 670 osób). Najmniejszy spadek odnotowano wśród bezrobotnych pozostających bez pracy w przedziale czasowym 12-24 miesiące, a największy u osób pozostających bez pracy poniżej 12 miesięcy (Wykres 10).

Wykres 10. Bezrobotni pozostający bez pracy według czasu trwania bezrobocia w latach 2016-2022 w powiecie krośnieńskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Osobami, które bezrobocie dotyka w sposób szczególny, są bezrobotni bez prawa do zasiłku, a tych było w 2022 roku zdecydowanie więcej wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, niż tych z prawem do świadczeń.

Najwięcej bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie analizowanych gmin, zarówno w 2016 roku, jak i w 2022 stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Na przestrzeni lat 2016-2022 nastąpił w tej kategorii nieznaczny spadek z 48% do 45%. Oznacza to brak u znacznej części mieszkańców gotowości i potrzeby uczenia się przez całe życie. Z kolei najmniej bezrobotnych zarejestrowano z wykształceniem wyższym i tutaj również zaistniała tendencja spadkowa. W 2016 roku było to 149 osób, a w 2022 – 89 osób.

Tabela 40. Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg wykształcenia (w wybranych grupach) w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w % na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gmina Rymanów							
ogółem	416	271	229	183	280	226	247
wyższe	80	62	47	43	54	52	52
średnie ogólnokształcące, zawodowe/branżowe, policealne	129	89	68	51	92	84	89
zasadnicze zawodowe	207	120	114	89	134	90	106
Gmina Iwonicz-Zdrój							
ogółem	335	238	187	166	217	204	186
wyższe	69	51	42	33	50	45	37
średnie ogólnokształcące, zawodowe/branżowe, policealne	112	80	69	63	74	66	58
zasadnicze zawodowe	154	107	76	70	93	93	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JST

Analiza bezrobocia ujętego według kategorii wiekowych pokazuje, że na przestrzeni badanego okresu największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 45 plus, ale ich odsetek zmniejszał się sukcesywnie z poziomu 270 w 2016 roku do 146 w roku 2022. Poziom bezrobocia zmniejszył się również w kategorii wiekowej 25-34. W 2016 roku liczba bezrobotnych wyniosła 253, a w 2022 roku 139. Grupą wiekową, w której bezrobocie było najmniejsze jest przedział 24 lata i mniej. Odnotowano w tej grupie spadek o 30 osób.

Wykres 11. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg grup wieku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gmina Rymanów							
24 lata i mniej	49	35	33	20	42	33	50
25-34	138	88	65	61	87	72	76
35-44	73	39	40	32	65	50	45
45 plus	156	109	91	70	86	71	76
Gmina Iwonicz-Zdrój							
24 lata i mniej	47	27	28	15	32	25	16
25-34	115	78	65	49	64	57	63
35-44	57	44	33	38	42	51	37
45 plus	114	89	61	64	79	71	70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JST

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych jest narzędziem wykorzystywanym przy planowaniu działań prowadzących do osiągnięcia stabilnej sytuacji na lokalnym rynku pracy. Monitoring dotyczy zarówno zawodów i specjalności określonych według Klasyfikacji Zawodów i Specjalności dla potrzeb rynku pracy, jak też umiejętności i uprawnień posiadanych przez bezrobotnych oraz tych najbardziej pożądanych przez pracodawców. Zawodami deficytowymi możemy określić takie, na które istnieje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba bezrobotnych w danym zawodzie, zawody zrównoważone to takie, na które na rynku pracy występuje zapotrzebowanie zbliżone do liczby bezrobotnych w danym zawodzie, natomiast zawody nadwyżkowe, to takie, na które istnieje na rynku pracy niższe zapotrzebowanie niż liczba bezrobotnych w danym zawodzie.

Tabela 41. Grupy zawodów, w których liczba bezrobotnych w powiecie krośnieńskim była największa w 2021 roku

Grupy zawodów	filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy
	gospodarze obiektów, portierzy, woźni i dozorczy
	pracownicy administracyjni i biurowi
	pracownicy biur podróży i obsługi turystycznej
	pracownicy fizyczni w produkcji i pracach prostych
	sprzątaczkę i pokojowe

Źródło: opracowanie na podstawie informacji Rankingu zawodów deficytowych i nadwyżkowych.

Pracodawcy zamieszczający ogłoszenia w Powiatowym Urzędzie Pracy w Krośnie oraz Internecie najczęściej oferowali pracę w zawodach takich jak: blacharze i lakiernicy samochodowi, cieśle i stolarze budowlani, dekarze i blacharze budowlani, fryzjerzy, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, murarze i tynkarze, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele przedmiotów zawodowych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, piekarze i spawacze, a także w zawodach medycznych, gastronomicznych i świadczenia usług społecznych (brak wyspecjalizowanych wolnych zasobów kadrowych).

Zawody maksymalnie nadwyżkowe to takie, dla których nie ma żadnych ofert pracy tj. wskaźnik dostępności ofert pracy nie przyjmuje żadnych wartości. W powiecie krośnieńskim w 2022 r. wśród zawodów maksymalnie nadwyżkowych była taka grupa jak: filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy. W 2022 na terenie powiatu blisko 90 zawodów można było uznać za zawody zrównoważone. Dla zawodów zrównoważonych liczba ofert pracy była zbliżona do liczby zarejestrowanych bezrobotnych z niezbędnymi kwalifikacjami.

Należy też zauważyć, że 2022 roku w powiecie krośnieńskim przypadło 7 ofert pracy dla osób niepełnosprawnych na 1000 bezrobotnych niepełnosprawnych.

W 2022 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Krośnie zarejestrowało się łącznie 2 733 absolwentów z czego największy udział stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (766), a najmniejszy z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (246). Wysoka była również liczba osób z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym (698).

Tabela 42. Liczba zarejestrowanych absolwentów w 2022 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Krośnie

Wyszczególnienie	2022
osoby posiadające wykształcenie wyższe	551
osoby ukończyły szkołę policealną oraz średnią zawodową	698
osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym	246
osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym	766
osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym	472

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych JST

Podsumowując strukturę osób bezrobotnych w powiecie, na terenie którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowskie można zauważyć, że zdecydowanym problemem jest bezrobocie długotrwale wśród mieszkańców, którzy stanowią aż 46,36% bezrobotnych i należy poszukiwać sposobów na ich aktywizację i kształcenie umiejętności. W strukturze bezrobotnych jest również wysoki udział bezrobotnych mieszkańców wsi. Stanowią oni nieco ponad 36% ogółu bezrobotnych. Ponieważ kobiety bezrobotne stanowią przeszło 54% ogółu bezrobotnych niezwykle istotnym jest zaktywizowanie kobiet, a przede wszystkim powracających do pracy po urodzeniu dziecka. W roku 2022 aż 16,47% kobiet nie podjęło ponownie aktywności. Kluczowym problemem ze względu na budżet jednostek samorządowych wydaje się również wysoki udział w grupie bezrobotnych dwóch grup w wieku produkcyjnym tj. osób do 30 roku życia, których zarejestrowano w 2022 roku 630 oraz osób powyżej 50 roku życia, których było 716.

Tabela 43. Struktura bezrobotnych w powiecie krośnieńskim w 2022 roku według wybranych cech

Struktura bezrobotnych	Liczba osób	Udział % grupy do ogółu
powiat krośnieński		
Bezrobotni z prawem do zasiłku	419	15,33%
Osoby do 30 roku życia	630	23,05%
Osoby bezrobotne w okresie do 12 miesięcy po ukończeniu nauki	140	5,12%
Osoby długotrwale bezrobotne	1267	46,36%
Kobiety, które nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka	450	16,47%
Osoby bez doświadczenia zawodowego	496	18,15%
Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	716	26,20%
Cudzoziemcy	29	1,06%
Osoby niepełnosprawne	374	13,68%
Bezrobotni mieszkańcy wsi	987	36,11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

1.3.2. Przedsiębiorczość i potencjał gospodarczy

W 2022 roku na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego do rejestru REGON wpisanych było 2 391 podmiotów. Na 10 tys. ludności przypadało 935 podmiotów - a w 2016 roku było to 758 podmiotów. Dla porównania w województwie podkarpackim analizowany wskaźnik w 2016 roku wyniósł 788, w 2022 roku 977, natomiast w powiecie krośnieńskim w roku 2016 - 684 i w roku 2022 - 846. Na przestrzeni lat zmniejszyła się tu roczna liczba wykreślanych podmiotów - w 2022 wykreślono 36 podmiotów, a w 2016 - 55 podmiotów na 10 tys. ludności. Może to świadczyć o większej trwałości przedsiębiorstw. Na uwagę zasługuje również znaczący wzrost podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym ze 123 w 2016 r. do 162 w roku 2022, co może świadczyć o wzroście przedsiębiorczości (Tabela 44).

Tabela 44. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego

Wyszczególnienie	2016	2022
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	758	935
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	49	61
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	55	37
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 osób w wieku produkcyjnym	10	13
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	123	162

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W podziale na sekcje PKD 2007 najwięcej podmiotów w 2022 roku prowadziło działalność z zakresu handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz budownictwa. Na tle innych sektorów wyróżnia się również działalność związana z przetwórstwem przemysłowym, transportem i gospodarką magazynową oraz działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, a także opieką zdrowotną i pomocą społeczną. Najmniej podmiotów

zarejestrowano w dziale leśnictwo i pozyskiwanie drewna oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych – tylko po 3.

W latach 2016-2022 zmalała jedynie liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz edukacja. W 2016 roku zarejestrowane były w tych sekcjach odpowiednio: 66 i 92 podmioty, a do 2022 roku nastąpił spadek o 8 podmiotów w obu sekcjach. W pozostałych sekcjach nastąpił wzrost liczby podmiotów w analizowanym przedziale czasowym. Szczegółowe dane zostały przedstawione w Tabeli 45.

Tabela 45. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD 2007 w latach 2016-2022 w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój

SEKCJA	Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	66	65	62	59	58	55	58
Sekcja A dział 01	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	19	18	14	14	14	14	14
Sekcja A dział 02	Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową	46	46	47	44	43	40	43
Sekcja A dział 03	Rybactwo	1	1	1	1	1	1	1
Sekcja B	Leśnictwo i pozyskiwanie drewna	2	4	3	3	3	3	3
Sekcja B dział 08	Pozostałe górnictwo i wydobywanie	2	2	1	1	1	1	1
Sekcja B dział 09	Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie	0	2	2	2	2	2	2
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	201	199	193	198	200	212	216
Sekcja C dział 10	Produkcja artykułów spożywczych	21	20	18	18	18	19	19
Sekcja C dział 11	Produkcja napojów	1	1	1	1	1	1	1
Sekcja C dział 13	Produkcja wyrobów tekstylnych	5	5	6	6	5	6	0
Sekcja C dział 14	Produkcja odzieży	12	14	13	12	14	15	14
Sekcja C dział 15	Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych	4	5	5	5	5	4	4
Sekcja C dział 16	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania	55	54	51	53	51	50	52
Sekcja C dział 17	Produkcja papieru i wyrobów z papieru	3	3	3	3	3	3	3
Sekcja C dział 18	Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	10	9	8	8	7	7	6
Sekcja C dział 20	Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	3	4	4	3	2	2	2
Sekcja C dział 22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	5	4	4	4	4	4	4
Sekcja C dział 23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	12	12	10	10	10	11	10
Sekcja C dział 24	Produkcja metali	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja C dział 25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	36	33	36	35	36	42	46
Sekcja C dział 26	Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych	2	2	1	1	1	1	0
Sekcja C dział 27	Produkcja urządzeń elektrycznych	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja C dział 28	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	1	2	3	3	3	2	2
Sekcja C dział 29	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli	1	1	1	1	1	1	1
Sekcja C dział 30	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja C dział 31	Produkcja mebli	10	10	10	13	14	16	20
Sekcja C dział 32	Pozostała produkcja wyrobów	7	7	8	9	9	10	10
Sekcja C dział 33	Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	13	13	11	13	16	18	17
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	3	3	3	3	3	3
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	3	4	4	4	3
Sekcja E dział 36	Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	0	0	0	1	1	1	1
Sekcja E dział 37	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	1	1	1	1	1	1	1

Sekcja E dział 38	Działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców	1	1	1	1	1	1	0
Sekcja E dział 39	Działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami	1	1	1	1	1	1	1
Sekcja F	Budownictwo	343	356	389	417	456	491	516
Sekcja F dział 41	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	141	140	153	159	166	172	165
Sekcja F dział 42	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej	7	6	6	8	8	8	13
Sekcja F dział 43	Roboty budowlane specjalistyczne	195	210	230	250	282	311	338
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	492	499	505	506	517	522	527
Sekcja G dział 45	Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych	80	83	90	91	99	99	99
Sekcja G dział 46	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	101	104	104	106	104	102	102
Sekcja G dział 47	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	311	312	311	309	314	321	326
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	112	125	124	131	135	133	133
Sekcja H dział 49	Transport lądowy oraz transport rurociągowy	106	119	120	124	126	123	124
Sekcja H dział 50	Transport wodny	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja H dział 51	Transport lotniczy	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja H dział 52	Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport	5	4	4	7	7	7	7
Sekcja H dział 53	Działalność pocztowa i kurierska	1	2	0	0	2	3	2
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	86	89	90	86	93	104	108
Sekcja I dział 55	Zakwaterowanie	38	39	40	40	41	46	50
Sekcja I dział 56	Działalność usługowa związana z wyżywieniem	48	50	50	46	52	58	58
Sekcja J	Informacja i komunikacja	44	40	46	51	49	53	56
Sekcja J dział 58	Działalność wydawnicza	3	4	5	5	5	5	6
Sekcja J dział 59	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych	2	3	4	8	8	9	8
Sekcja J dział 61	Telekomunikacja	7	6	7	6	6	5	4
Sekcja J dział 62	Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana	26	21	24	25	26	28	33
Sekcja J dział 63	Działalność usługowa w zakresie informacji	6	6	6	7	4	6	5
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	33	32	31	39	39	35	35
Sekcja K dział 64	Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	6	7	7	8	8	7	7
Sekcja K dział 65	Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego	0	0	0	0	0	0	1
Sekcja K dział 66	Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne	27	25	24	31	31	28	27

Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	27	27	26	26	25	29	30
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	115	116	122	127	137	141	144
Sekcja M dział 69	Działalność prawnicza, rachunkowo - księgowa i doradztwo podatkowe	21	23	25	24	25	28	28
Sekcja M dział 70	Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	13	11	12	11	10	10	10
Sekcja M dział 71	Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne	31	32	35	38	41	44	44
Sekcja M dział 72	Badania naukowe i prace rozwojowe	0	0	0	1	1	1	1
Sekcja M dział 73	Reklama, badanie rynku i opinii publicznej	13	12	12	14	16	12	15
Sekcja M dział 74	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	31	32	32	33	38	40	40
Sekcja M dział 75	Działalność weterynaryjna	6	6	6	6	6	6	6
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	44	42	43	45	46	51	53
Sekcja N dział 77	Wynajem i dzierżawa	3	4	4	4	4	7	8
Sekcja N dział 78	Działalność związana z zatrudnieniem	1	1	1	1	1	1	2
Sekcja N dział 79	Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z	6	7	6	6	8	8	8
Sekcja N dział 80	Działalność detektywistyczna i ochroniarska	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja N dział 81	Działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni	17	16	14	14	16	16	17
Sekcja N dział 82	Działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej	17	14	18	20	17	19	18
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	26	26	26	26	26	27	27
Sekcja P	Edukacja	92	75	78	78	82	83	84
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	159	160	159	157	161	168	159
Sekcja Q dział 86	Opieka zdrowotna	151	153	151	151	155	160	151
Sekcja Q dział 87	Pomoc społeczna z zakwaterowaniem	1	1	1	0	0	0	0
Sekcja Q dział 88	Pomoc społeczna bez zakwaterowania	7	6	7	6	6	8	8
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	58	61	58	59	63	68	68
Sekcja R dział 90	Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	10	10	11	11	12	15	15
Sekcja R dział 91	Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą	3	4	3	3	3	3	3
Sekcja R dział 92	Działalność związana z grami losowymi i zakładami wzajemnymi	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja R dział 93	Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna	45	47	44	45	48	50	50
Sekcje S i T	Pozostała działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	131	135	144	148	144	149	161
Sekcja S dział 94	Działalność organizacji członkowskich	74	76	82	78	78	80	82
Sekcja S dział 95	Naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego	10	13	13	13	11	13	14

Sekcja S dział 96 i Sekcja T dział 97 i 98	Pozostała indywidualna działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	47	46	49	57	55	56	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Najwięcej nowych podmiotów gospodarczych na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych zarejestrowano w 2022 roku w budownictwie - 48 oraz handlu hurtowym i detalicznym - 20. Najmniej - tylko 1 podmiot, zarejestrowano w działalności związanej z obsługą nieruchomości. Najwięcej podmiotów rejestrowało swoją działalność jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (139), a żaden w formie spółdzielni. W 2022 roku na terenie obu analizowanych gmin zarejestrowano 6 spółek handlowych (z o.o.) i 4 spółki cywilne. Szczegółowe statystyki przedstawiono w Tabeli 46.

Tabela 46. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze w podziale na sekcje PKD oraz formy prawne w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój w 2022 roku

SEKCJA	NAZWA	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w podziale na sekcje PKD 2007 wśród nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Spółki handlowe	Spółki z o.o.	Spółki cywilne	Spółdzielnie
SEKCJA A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	4	0	0	0	0
SEKCJA C	Przetwórstwo przemysłowe	14	0	0	0	0
SEKCJA F	Budownictwo	48	0	0	1	0
SEKCJA G	Handel hurtowy i detaliczny	20	2	2	1	0
SEKCJA H	Transport i gospodarka magazynowa	8	1	1	1	0
SEKCJA I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	6	1	1	1	0
SEKCJA J	Informacja i komunikacja	5	0	0	0	0
SEKCJA K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2	0	0	0	0
SEKCJA L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	1	0	0	0	0
SEKCJA M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	5	0	0	0	0
SEKCJA N	Działalność w zakresie usług administrowania i usług wspierających	4	1	1	0	0
SEKCJA P	Edukacja	2	1	1	0	0
SEKCJA Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5	0	0	0	0
SEKCJA R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	0	0	0	0
SEKCJA S, T	Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	13	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując liczbę podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, warto również zwrócić uwagę na strukturę podmiotów według kryterium ich wielkości. W strukturze wielkościowej podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie analizowanych gmin, podobnie jak w przypadku całej Polski, dominują mikro i małe przedsiębiorstwa stanowiące 98,35% wszystkich przedsiębiorstw. W grupie tej odnotowano również największy przyrost podmiotów w 2022 r. w porównaniu do roku 2016 o 354 podmioty. Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych zidentyfikowano również 4,4 podmioty przypadające na 10 tys. ludności, w których zatrudnionych było co najmniej 250.

Tabela 47. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

Podmioty według liczby zatrudnionych	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem	2 451,0	2 494,9	2 574,8	2 685,7	2 895,7	3 085,5	3 235,0
0-9	2 341,2	2 382,9	2 465,5	2 579,1	2 789,8	2 976,2	3 125,6
10-49	83,7	82,7	80,9	77,9	76,9	81,0	78,5
50-249	22,2	25,2	24,4	24,7	25,8	24,1	26,4
250 i więcej	3,9	3,9	4,0	4,1	3,1	4,3	4,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych jest zróżnicowana. Obie badane gminy, z uwagi na charakter miejsko-wiejski, są ośrodkami o dużej koncentracji działalności gospodarczej i w 2022 r. funkcjonowało tutaj odpowiednio: 1 416 podmiotów gospodarczych w Gminie Rymanów stanowiły one 59% wszystkich podmiotów funkcjonujących na analizowanym terenie. W Gminie Iwonicz-Zdrój funkcjonowało 975 podmiotów gospodarczych, stanowiących pozostałe 41% podmiotów ogółem. Na terytorium obu gmin ulokowane są też podmioty zatrudniające od 250 do 999 pracowników – łącznie 3 podmioty gospodarcze (2 na terenie Gminy Rymanów i 1 na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój). Szczegółowe dane zostały przedstawione w Tabeli 48.

Tabela 48. Podmioty gospodarcze według klas wielkości w 2022 na obszarze gmin uzdrowiskowych.

Wyszczególnienie	0-9	10-49	50-249	250 i więcej	1000 i więcej
Polska	4 995 042	4 831 113	132 544	27 146	3 493
Województwo podkarpackie	203 190	196 248	5 533	1 230	149
Powiat krośnieński	9 230	8 958	226	43	3
Gmina Rymanów	1 416	1 374	31	10	1
Gmina Iwonicz-Zdrój	975	938	26	9	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W 2022 roku na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało 76 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, które w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem stanowiły 81,2% udziału (wzrost o 2,25% w stosunku do roku 2016). W latach 2016-2022 nastąpił również skok w nakładach inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca z 926 zł w 2016 roku do 3 730 zł w roku 2022. W dalszym ciągu były to jednak nakłady znacznie niższe niż w kraju i nieco niższe niż w województwie podkarpackim, gdzie wyniosły odpowiednio: 6 592 zł i 3 850 zł.

Tabela 49. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w zł

Wyszczególnienie	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w zł						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	3 880	4 141	4 725	5 207	4 827	5 434	6 592
Podkarpacie	2 601	2 922	3 706	3 960	3 142	4 002	3 850
Powiat krośnieński	926	1 232	1 114	1 510	1 042	1 523	3 730

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W latach 2016-2022 zauważalny jest również odpływ kapitału zagranicznego. W roku 2016 na terenie powiatu krośnieńskiego, w granicach administracyjnych którego leżą gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój funkcjonowało 9 podmiotów z kapitałem zagranicznym, a w roku 2022 już tylko 2.

Tabela 50. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
powiat krośnieński	9	7	7	6	5	5	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Na terytorium analizowanych gmin uzdrowiskowych nie funkcjonuje żadna z działających w kraju stref ekonomicznych. Wykaz najważniejszych przedsiębiorstw działających na terenie gmin: Rymanów i Iwonicz-Zdrój został przedstawiony w kolejnej tabeli.

Tabela 51. Wykaz najważniejszych podmiotów gospodarczych na terenie analizowanych JST

Nazwa podmiotu	Rodzaj działalności	Lokalizacja - gmina
"Pol-Panel" Spółka z o. o.	Stolarka budowlana	Gmina Rymanów
„Bog-Mar” Spółka z o. o.	Stolarka budowlana, restauracja, zajazd, hotel	

BOGMAR BIS Bogdan Nowotarski	Sprzedaż hurtowa / detaliczna. Materiały budowlane / remontowe / BHP / EKO-PELLET	
DefenDoor Mateusz Nowotarski Sp. z o.o.	Stolarka budowlana	
Zakład Przemysłu Skórzanego ASKO Sp. z o.o.	Galanteria skórzana	
Bank Spółdzielczy w Rymanowie	Usługi Finansowe	
Beskidzkie Towarzystwo Turystyczne "Przełom Wisłoka"	Usługi turystyczne, gastronomiczne, hotelarskie	
„Jaś Wędrowniczek” Hotel Restauracja Sp. z o. o. Sp.k.	Usługi turystyczne, gastronomiczne, hotelarskie	
Huta Szkła Artystycznego Sabina Spółka z o. o.	huta szkła	
Mat-Bud Spółka z o. o.	Transport drogowy, handel materiałami budowlanymi	
Rymatex Spółka z o. o.	Producent tkanin technicznych i matotkanin z włókna szklanego/węglowego	
Rymtar Spółka z o. o.	Sprzedaż hurtowa drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego	
„Świerkowy Zdrój Medical Spa” Rymanów-Zdrój Spółka z o. o.	Usługi sanatoryjne	
Uzdrowisko Rymanów S.A.	Usługi sanatoryjne	
Dom Wczasów Dziecięcych	Edukacja, wychowanie lecznictwo	
Zakład Budowlano-Remontowy "Later" Spółka z o. o.	Usługi budowlane,	
Wulkanex Spółka z o. o.	Usługi motoryzacyjne	
„Dwór Ostoia”	Hotel, restauracja, rekreacja	
"Pryma" Firma Handlowo-Usługowa	Stolarka budowlana	
Nadleśnictwo Rymanów	Gospodarka leśna, edukacja, turystyka	
PSONI Rymanów, Zakład Aktywności Zawodowej	Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną	
„Uzdrowisko Iwonicz” S.A.	Lecznictwo uzdrowiskowe	Gmina Iwonicz-Zdrój
Centrum Promocji Zdrowia „Sanvit” Sp. z o. o.	Lecznictwo uzdrowiskowe	
Górnice Sanatorium Związkowe „Górnik” w Iwoniczu-Zdroju	Lecznictwo uzdrowiskowe	
Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS	Lecznictwo uzdrowiskowe	
Sanatorium Uzdrowiskowe „Piast	Lecznictwo uzdrowiskowe	
Sanatorium Uzdrowiskowe „Wisła”,	Lecznictwo uzdrowiskowe	
„Świerkowy Zdrój Medical Spa” Iwonicz-Zdrój Spółka z o. o.	Lecznictwo uzdrowiskowe	
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Sanatorium Klimat".	Lecznictwo uzdrowiskowe	
Huta szkła „Delta” Sp. z o.o. w Iwoniczu	Działalność produkcyjna	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Istotnym obszarem funkcjonowania obu analizowanych gmin w zakresie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, centrami B+R i ośrodkami naukowymi zlokalizowanymi na ich terenie są również instytucje otoczenia biznesu. W 2022 r. wskaźnik opisujący liczbę instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej kształtował się na poziomie 272,65 i był znacznie niższy niż notowany w województwie podkarpackim – 501,1 i kraju: 834,4.

Tabela 52. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. mieszkańców na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej	294,3	290,8	276,15	304,5	286,9	278,65	272,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

1.3.3. Promocja gospodarcza uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

We współczesnym świecie, w czasie dużej mobilności zarobkowej ludności, większej świadomości przy wyborze miejsca do stałego zamieszkania, zwiększających się nakładów inwestycyjnych, promocja podmiotów samorządowych, jako instrument przyciągający na dane terytorium mieszkańców i inwestorów, zaczyna odgrywać coraz większą rolę. Konkurencja przestała już odnosić się jedynie do podmiotów związanych z otoczeniem biznesowym. Coraz częściej konkurują ze sobą również jednostki samorządu terytorialnego. Pozytywny wizerunek danej jednostki, jej odpowiednie komunikowanie się z najbliższym i dalszym otoczeniem ma kluczowy wpływ na przyciąganie potencjalnych inwestorów i tempo rozwoju. Do sukcesu w zakresie skutecznej promocji i tworzenia spójnego wizerunku istotne jest podjęcie zaplanowanych, ukierunkowanych i kompleksowych działań.

Pozytywny wizerunek danej jednostki samorządowej można kreować poprzez spójną identyfikację wizualną i przejrzystość, estetykę i rzetelność przekazywanych do otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego informacji i komunikatów.

Obie analizowane gminy uzdrowiskowe posiadają swoje strony internetowe, które służą do szybkiej komunikacji z mieszkańcami i inwestorami. W portalach można odnaleźć informacje dotyczące działalności organizacji pozarządowych, aktywności społecznej gmin, wydarzeń kulturalnych i sportowych, projektów finansowanych z zewnętrznych źródeł oraz szerokie działy obejmujące walory turystyczne gmin, jednak wciąż brakuje upowszechnia informacji oraz promocji zasobów przyrodoleczniczych, którymi dysponują obie gminy. Oba podmioty posiadają swoje logotypy i grafiki identyfikujące je wizualnie.

Powiat krośnieński	https://www.powiat.krosno.pl	Powiat Krośnieński
Gmina Rymanów	https://www.rymanow.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=186&strona=1&ref=1	
Gmina Iwonicz-Zdrój	https://iwonicz-zdroj.pl	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnodostępnych danych

W ramach promocji obszaru powinno się prowadzić takie działania jak:

- organizowanie i koordynowanie działalności promocyjnej i informacyjnej przy użyciu dostępnych technik i form, skupiających się na pozytywnym wizerunku obu jednostek,
- opracowywanie programów działań promocyjnych i planowanie nakładów finansowych z tym związanych,
- współpraca z mediami w zakresie promocji,
- współpraca ze środowiskami i stowarzyszeniami twórczymi,
- współpraca z przedsiębiorcami,
- współudział w organizowaniu świąt ogólnonarodowych oraz świąt jednostek,
- inicjowanie działań służących rozwojowi jednostek poprzez nawiązywanie kontaktów z zagranicą,
- promowanie walorów turystycznych i uzdrowiskowych.

Promocja może przybierać formy materiałów promocyjnych np.: banerów, roll-upów; stoisk promocyjnych w trakcie imprez okolicznościowych, materiałów informacyjnych i promocyjnych gmin,

umieszczania logotypu na materiałach związanych z imprezami i wydarzeniami, odczytywania komunikatów spikerskich informujących o Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój, publikowania komunikatów promocyjnych w mediach. Obie analizowane gminy promowały się poprzez zamieszczanie materiałów prasowych w mediach regionalnych i czasami w mediach o zasięgu ogólnopolskim. Wydawały własne materiały prasowe i biuletyny informacyjne, filmy promocyjne, promowały się poprzez rozdawanie partnerom materiałów z logotypami gmin. Niestety nie rozwinęły współpracy w zakresie wspólnej promocji i kreowania marki turystycznej i uzdrowskiej.

Obie gminy korzystają też aktywnie z narzędzi internetowych i różnych kanałów w social mediach do komunikacji z mieszkańcami, ale także w celu poszerzenia zasięgu potencjalnych odbiorców treści – kuracjuszy, turystów i inwestorów.

Obie analizowane gminy podejmują działania wizerunkowe i informacyjne, są one jednak bardziej ukierunkowane na promocję wśród swoich mieszkańców i raczej o tematyce kulturalnej. Nie ma wydarzeń biznesowych, które przyciągałyby kapitał i inwestycje (niewystarczająca promocja gospodarcza obu gmin - zbyt mała liczba inwestorów zewnętrznych). Wydaje się to być dużym problemem zwłaszcza, że na przestrzeni lat 2016-2022 nastąpił odpływ kapitału zagranicznego. Ponadto w działaniach wizerunkowych i informacyjnych brakuje flagowej/wizerunkowej imprezy kulturalnej o zasięgu szerszym niż regionalny. Brakuje też wspólnej oferty kulturalnej gmin partnerskich (Rymanów, Iwonicz-Zdrój) – brak sieciowania. Poniżej w Tabeli 53 przedstawiono przykładowe wydarzenia i działania uznawane za promocyjne.

Tabela 53. Wydarzenia o charakterze promocyjnym na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku

Jednostka	Wydarzenie
Gmina Rymanów	- Rajd pieszy „Po Wzgórzach Rymanowskich”, - Marsz na orientację „Po uzdrowskiej gminie”, - Popołudnie z latawcem na Przemiarkach w Rymanowie-Zdroju, - Festiwal im. Hanki Ordonówny – lipiec, impreza 4-dniowa, - Rymanowskie Spotkania Orkiestr Dętych połączone z Bitwą Regionów, - Dni Rymanowa i Rymanowa-Zdroju, - Przegląd Kapel Ludowych, - „Wieczór Opery i Operetki”, - Dożynki Gminne, - Pożegnanie Lata z Koniem Huculskim, - Jarmark Bożonarodzeniowy, - Ekspozycja prac lokalnych artystów w Galerii Sztuki - wystawa stała, - Ekspozycja prac lokalnych twórców i rękodzielników w Biurze Informacji Turystycznej w Rymanowie-Zdroju
Gmina Iwonicz-Zdrój	- Koncert Zespołu Diamond Duo, - Spektakl teatralny: Rachel czy Pepka, czyli geszefty, szmoncesy i kłopoty Singera, - Noworoczny Koncert Pastorałkowo-Kolędowy „Przekażmy sobie znak pokoju”, - XXIV Gminny Konkurs Kolęd, Pastorałek i Tradycji Bożonarodzeniowych, - Koncert zespołu Art Mineral, - Koncert Kolęd i Pastorałek LAUREATÓW XXIV GMINNEGO KONKURSU, - Spektakl teatralny: Spóźniona miłość, czyli wyznania starego belfra, - Jan Kondrak /Koncert/ Cohen Okudźawa Stachura, - Spektakl teatralny „Zapiski amoralnego moralisty”, - FERIE z Bibliotekami i GOK-iem, - III Edycja Łemkowyna Winter Trail, - Koncert Operetkowy „Usta milczą, dusza śpiewa”, - Spektakl teatralny „SEPARACJA”, - Spektakl teatralny „Szał Ciał”, - II Gminny Konkurs „Najpiękniejsza Pisanka Wielkanocna”, - Warsztaty Tworzenia Tradycyjnych Pisaneł, - Gminny Turniej Tenisa Stołowego, - „Spacer z leśnikiem”, - XXII Gminny Konkurs Tańca TWIST, - XV Jubileuszowy Kiermasz Wielkanocny, - Koncert „Pod Dachami Paryża” Piosenki Edith Piaf, - Koncert „Snuć miłość” piosenki filmowo-musicalowe, - Muzyczna Majówka, - Gminne Uroczystości 3 Maja, - XXVI Gminny Konkurs Piosenki,

	– Koncert Operetkowo-Musicalowy „Wyśpiewam Ci miłość”, – Wieczór-poetycko-muzyczny „Św. Jan Paweł II nauczyciel pokoju”, – Imieniny Miasta 2022, – Warsztaty ręcznego malowania EKO TORBY z wzorem nietoperza, – IWONICKIE LATO 2022 – cykl wydarzeń, – XXVII Powiatowy Festiwal Twórczości Dziecięcej „Skrzaczik”, – Przyrodnicze spektakle cz. II „Beskidzkie Łąki”, – Marsz Nordic Walking „Po zdrowie i urodę”, – Piknik rodzinny z okazji Święta Ludowego ZIELONA NIEDZIELA, – Koncert „Osiecka Cohen Dylan Stachura i piosenki autorskie Piotr Selim”, – X Festiwal Pieroga, – „Świętojański Wianek”, – Koncert Gminnej Orkiestry z Iwonicza, – II Plener Rzeźbiarski „Odpocznij u Zdroju”, – Zakończenie II Pleneru Rzeźbiarskiego „Odpocznij u Zdroju”, – XXV Dni Iwonicza, – Wieczór muzyki i poezji Iwonickiej przy Źródle „Bełkotka”, – Koncert zespołu Ponad Chmurami, – Anieli Madera KONCERT FORTEPIANOWY, – Pożegnanie lata „Muzyczny MISZ MASZ”, – Koncert „To wszystko z nudów” piosenki Agnieszki Osieckiej, – Narodowe Czytanie Ballady i Romanse A. Mickiewicza, – Spotkanie autorskie i Promocja Książki „Którędy na?”, – 9. SPEED Wypasionych Garbusów, – XVIII Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej ARS MUSICA, – Widowisko Muzyczno-Poetyckie „Źródło Iwonickie malowany muzyką i poezją dawnych i współczesnych twórców i artystów”, – XV Powiatowy Festiwal Polskiej Pieśni Patriotycznej, – Łemkowyna Ultra Trail, – Gminno-Powiatowe Uroczystości Święta Niepodległości, – XXVII Gminny Konkurs Inscenizacji Wiersza, – Andrzejki z Zespołem SETA, – XV Kiermasz Świąteczny „W oczekiwaniu na Boże Narodzenie”, – XIV Festiwal im. Księcia Michała Kleofasa Ogińskiego, – Koncert Międzyświąteczny „Mocne Brzmienie”.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Wyżej przedstawione wydarzenia mają charakter sezonowy (głównie sezon letni – wakacyjny) i nadal nie są dobrze promowane.

1.3.4. Turystyka

O dużym potencjale turystycznym Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój stanowi kilka czynników:

- tereny z malowniczym naturalnym krajobrazem,
- kompleksy leśne – interesująca, bogata flora i fauna,
- liczne gatunki zwierzyny łownej i obfitość ryb,
- istnienie parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody,
- bogate zasoby wód mineralnych,
- uzdrowski mikroklimat,
- liczne, a często unikalne zabytki kultury materialnej,
- bogaty folklor, oparty na kulturowym dziedzictwie regionu.

Głównym atutem obu analizowanych gmin uzdrowskich są walory uzdrowskie oraz ich położenie geograficzne.

Gmina Rymanów leży na terenie Dołów Jasielsko-Sanockich oraz Beskidu Niskiego w jej części zwanej Wzgórzami Rymanowskimi i pasmem Bukowicy (w obrębie gminy leży niewielka, zachodnia część pasma w miejscowości Puławy). Tereny Dołów Jasielsko-Sanockich stanowią szerokie obniżenie między Beskidem Niskim a Pogórzem Strzyżowsko-Dynowskim i znajdują się na wysokości ok. 280 – 350 m n.p.m. Przeważają tu tereny płaskie lub lekko pofalowane, dlatego też cały obszar zajęty jest pod osadnictwo. Na południu część beskidzką tworzą ww. Wzgórze Rymanowskie, obejmujące wzniesienia tj., Suche Góry (611 m), Kopca (635 m), Kopy (640 m) i Działu nad Desznem (673 m) oraz fragmenty pasm Jawornika (761 m) i Bukowicy (776 m). Obszar gminy jest odwadniany przez rzekę Wisłok i jej lewobrzeżne dopływy: Wisłoczek i Tabor. Wisłok, który bierze początek na zboczach Kanasiówki, na teren gminy wpływa w nieistniejącej wsi Wernejówka. Do Sieniawy Wisłok jest rzeką górską, z wartkim biegiem, skalistym podłożem i licznymi przełomami. Piękny przełom Wisłoka jest w Rudawce

Rymanowskiej, gdzie ściana Olzy jest największą w polskich Karpatach odkrywką łupków menilitowych. Malowniczość, czystość i dostępność rzeki tworzy idealne warunki do kąpieli na całej długości do Sieniawy. W Sieniawie wybudowana jest zaporę wodna, o wys. 38m, która spiętrza wody tworząc sztuczny zbiornik o pow. ok. 2km². Zbiornik ten utworzono w celach retencyjnych.

Z kolei Gmina Iwonicz-Zdrój położona jest na skraju Beskidu Niskiego (w większości leży na niewysokim i mało zalesionym fragmencie terenu Pogórza Bukowskiego) i odznacza się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi, przyrodniczymi i klimatycznymi. Rozległe masywy leśne, będące pozostałością dawnej puszczy karpackiej, nie tylko wzbogacają pejzaż tego miejsca, ale przede wszystkim decydują o istnieniu specyficznego mikroklimatu posiadającego leczniczy, uzdrowiskowy charakter. Obszar ma również silnie zróżnicowaną i bogatą roślinność. Bardzo zjawiskowe są wzgórza okalające Iwonicz: Borowinowa Góra (482m), Glorietta (550m), Ispak (483m), Piekłiska (481m), Przedziwna Góra (553m), Przemiarki (640m), Winiarska Góra (528m), Wólecka Góra (611m) i Żabia Góra (555m). Przez teren gminy przepływa duży, lewobrzeżny dopływ Wisłoka - Lubatówka i Tabor. Miasto Iwonicz-Zdrój odwadnia rzeka Potok Iwonicki o długości 12,2km (o układzie odcinkowym), która wraz z innymi potokami tworzy sieć cieków powierzchniowych.

Ze względu na liczne walory przyrodnicze i uzdrowiskowe, Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój pełnią funkcję jednostek typowo uzdrowiskowo-turystycznych o charakterze wypoczynkowym i zdrowotnym. Walory krajobrazowe stwarzają idealne warunki do różnych aktywności fizycznych: pieszych wędrówek, wycieczek rowerowych, spływów kajakowych, narciarstwa czy innych. Oferują szeroki wachlarz usług sanatoryjnych oraz atrakcyjną ofertę usług turystycznych i kulturalnych.

Teren obu analizowanych gmin uzdrowiskowych należy do tych terenów Polski, dla których turystyka jest skutecznym instrumentem rozwoju gospodarki, ich aktywizacji i zmniejszenia bezrobocia. Turystyka z uwagi na nadgraniczne położenie regionu, może stać się również atrakcyjnym społecznie i ekonomicznie polem współpracy międzynarodowej.

Każda analizowana gmina ma znaczący udział w funkcjonowaniu i rozwoju turystyki i każda wnosi unikatowe zasoby.

Do największych atrakcji zalicza się:

Gmina Rymanów	- atrakcyjne ukształtowanie terenu (tereny płaskie i pagórkowate), - rzeka Wisłok (rzeka górską, o wartkim biegu, skalistym podłożu z pięknym przełomem w Rudawce Rymanowskiej, w której stwierdzono występowanie 26 gatunków ryb, z czego 18 z rodziny karpiowatych), - zbiornik zaporowy Besko w Sieniawie, - oczka wodne i hodowlane stawy rybne: stawy w Bartoszowie, hodowla pstrągów i karpi - gospodarstwo rybackie „Wisłok” w Sieniawie, - mikroklimat uzdrowiskowy, - bogate złoża wód mineralnych, - lasy będące ostoją licznej i różnorodnej fauny (oprócz dużych i okazałych zwierząt, tj. jelenie, sarny, dziki, spotkać tu można wiele gatunków drobnych ssaków, ptaków, gadów, płazów a także owadów i innych bezkręgowców), - obszary i obiekty objęte ochroną przyrody (Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, Obszary Natura 2000 (Obszar specjalnej ochrony ptaków i 5 Specjalnych obszarów ochrony siedlisk, 9 pomników przyrody, rezerwat „Źródlika Jasiołki” i “Bukowica”), - obszary ochrony uzdrowiskowej (Uzdrowisko Rymanów-Zdrój uzyskało statut uzdrowiska na podstawie Uchwały Nr XXVI/243/09 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 20 marca 2009 roku. Dla uzdrowiska Rymanów-Zdrój zostały ustalone trzy strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B, C, mające na celu ochronę warunków naturalnych do prowadzenia i rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego oraz kształtowanie innych czynników środowiskowych. Statut uzdrowiska obowiązuje w obszarze granic następujących miejscowości: Rymanów-Zdrój, Bałucianka, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Posada Górna, Rudawka Rymanowska, Tarnawka, Wisłoczek), - dostępna baza noclegowa, - dostępna baza gastronomiczna, - kompleksy leśne, - liczne tereny zieleni urządzonej, - unikatowe zabytki kultury materialnej,

	– szeroki wachlarz usług sanatoryjnych, – atrakcyjna oferta usług turystycznych i kulturalnych, – kompleks basenów letnich, lodowisko sezonowe, zimowe, – ośrodek Sportów Zimowych „Kiczera Ski” w Puławach, – doskonałe warunki do rozwijania oferty turystyki astronomicznej – podróży w celu obserwacji zjawisk na niebie (praktyczny brak „zanieczyszczenia” światłem w niektórych miejscowościach obu gmin.
Gmina Iwonicz-Zdrój	– ukształtowanie terenu (gmina w większości leży na niewysokim i mało zalesionym fragmencie terenu Pogórza Bukowskiego), – lokalizacja w malowniczej dolinie Potoku Iwoniczkiego i rzeki Lubatówka, – tereny leśne, położone przede wszystkim w centralnej oraz w południowej części gminy, – zabytkowe centrum starego uzdrowiska, na które składają się XIX-wieczne obiekty drewniane w tzw. stylu szwajcarskim i późnoklasycystycznym, – mikroklimat uzdrowski, – bogate złoża wód mineralnych, – dostępna baza noclegowa, – dostępna baza gastronomiczna, – szeroki wachlarz usług sanatoryjnych, – atrakcyjna oferta usług turystycznych i kulturalnych, – liczne tereny zieleni urządzonej, w tym stary park zdrojowy, zabytkowy park w miejscowości Iwonicz zajmujący powierzchnię ok. 8 ha - zabytkowy park w miejscowości Lubatówka o powierzchni ok. 1,83 ha, – atrakcyjne przestrzenie publiczne (Plac Oczki, Plac Dietla i Plac Karola Józefa oraz łączące je aleje spacerowe), – obszary i obiekty objęte ochroną przyrody (Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, Obszary Natura 2000, w tym: obszar „Rymanów” (PLH180016), obszar „Ostoja Jaślicka” (PLH180014), „Beskid Niski” (PLB180002), pomniki przyrody – 8szt.), – obszary ochrony uzdrowskiej (obszar uzdrowiska Iwonicz-Zdrój obejmuje obszar o powierzchni 1534 ha, mieszczący się w granicach miasta. Obecnie Iwonicz-Zdrój jest narodowym uzdrowskiem, należącym do „perły uzdrowsk polskich”. W obrębie granic administracyjnych gminy wyodrębniono strefy ochrony uzdrowskiej, które wymuszają szczególny rodzaj zagospodarowania uwzględniający priorytet uzdrowska. Na mocy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. (art. 38 ust. 1 pkt.1 ustawy) – o lecznictwie uzdrowskim, uzdrowskach i obszarach ochrony uzdrowskiej oraz gminach uzdrowskich (Dz.U. z 2005r. Nr 167, poz. 1399 z późn. zm.) – na obszarze gminy Iwonicz-Zdrój wydzielono strefy „A” i „B” i „C” ochrony uzdrowskiej. Wydzielone strefy ochrony uzdrowskiej, którym przypisane są odpowiednie funkcje i zasady gospodarowania w ich obrębie, powodują konieczność podporządkowania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych ograniczeniom wynikającym ze statusu uzdrowska), – tężnie solankowe, – Źródło „Bełkotka”, – Iwonicka Hydra - niezwykła lipa z iwoniczkiego lasu, – charakterystyczna drewniana zabudowa z przełomu XIX i XX wieku reprezentująca częściowo styl szwajcarski, – naturalne kosmetyki na bazie iwoniczkiej wody termalnej - „Iwolone” – liczne zabytkowe i historyczne miejsca pamięci.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Obserwuje się kształtowanie coraz silniejszych powiązań turystycznych analizowanych gmin uzdrowskich z innymi podmiotami. Władze powiatowe i gminne współpracują przy budowaniu wspólnego wizerunku turystycznego obszaru i produktu turystycznego. Przykładem może być wytyczony szlak turystyczny rowerowy, taki jak: Czerwony Szlak Rowerowy „Między Zdrojami” o długości 24km, którego trasa przebiega przez miejscowości Iwonicz-Zdrój, Klimkówka, Pustki, Rymanów, Rymanów-Zdrój, Królik Polski, Bałuciankę, Przemiarki, Turkówkę i z powrotem do Iwonicza-Zdroju (trasa tego szlaku jest bardzo atrakcyjna widokowo pod względem poznawczym. Wiedzie ona przez góryste tereny Beskidu Niskiego), który łączy się w swym wschodnim przebiegu z niebieską ścieżką rowerową, tzw. „Rowerowym Szlakiem Etnograficznym” (trasa przebiegu: Rymanów –

Rymanów-Zdrój – Deszno – Królik Polski – Wisłoczek – Rudawka Rymanowska – Pastwiska – Sieniawa – Bartoszków – Rymanów). Niestety sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych na analizowanym terenie jest nadal niewystarczająco rozwinięta. Szlaki często prowadzą drogami publicznymi przez nie są wystarczająco bezpieczne dla rowerzystów. Należy również stwierdzić, że zdecydowana większość wymienionych atrakcji, miejsc, szlaków turystycznych jest praktycznie niedostosowana dla osób niepełnosprawnych.

Źródło: SUiKZP Gminy Iwonicz-Zdrój

Przez teren obu gmin uzdrowiskowych przebiega też szlak pieszy czerwony, tzw. Główny Szlak Beskidzki (Trasa: Krynica - Hańczowa - Zdynia - Bartne - Magura (842 m) - Kamień (714 m) - Kąty - Polana (651 m) - Chyrowa - Pustelnia Świętego Jana - Nowa Wieś - Cergowa (716 m) - Iwonicz-Zdrój - Rymanów-Zdrój - Puławy - pasmo Bukowicy (Tokarnia 778 m) - Komańcza). Jego przejście między Iwoniczem a Rymanowem zajmuje ok. 2,5 godziny. Jest to typowy szlak pieszy górski.

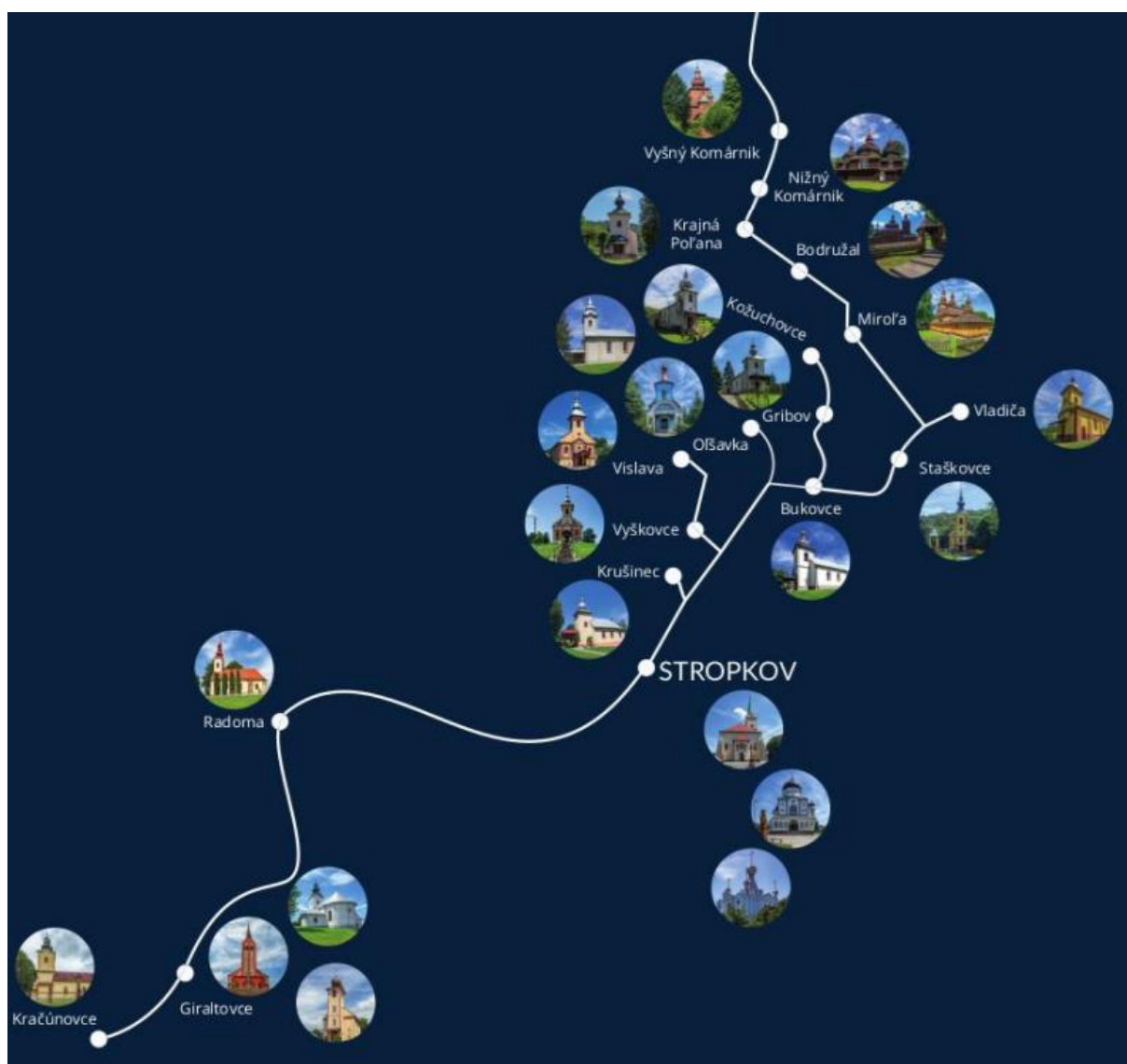
Omawiany obszar jest niezwykle atrakcyjny pod względem turystycznym. Przez najciekawsze zakątki obu analizowanych gmin uzdrowiskowych prowadzą oznakowane liczne szlaki. Każdy, nawet najbardziej wymagający turysta, znajdzie wśród różnorodnych szlaków, ciekawy szlak dla siebie:

- **piesze:** Na górę „Cergowa” – 8,84 km (Główny Szlak Beskidzki), Do Rymanowa-Zdroju – Czy zobaczymy Tatry? (6km), Do Lasu Grabińskiego i Kościoła w Iwoniczu (8km), Do Kościółka w Klimkówce (4,5km), Na „Żabią Górę” (2,6km), „Do Cerkwi w Bałuciance” (5km), Przez „Źródło Bełkotka” na „Przedziwną” (2,2km), łącząca Przymiarki z Żabią Górą (2,5km), łącząca Źródło Bełkotka z obiektami uzdrowiskowymi (1km), „Przez Lubatową do Lasu Grabińskiego” (8km), „Borowinowa Góra,” „Przez Przedziwną do Lipy”, z Rymanowa-Zdroju do Rymanowa „Kalwaryjską ścieżką” (4 km.),
- **rowerowe:** Czerwony szlak rowerowy „Między Zdrojami” – 24km,

- **tematyczne:** Transgraniczny Szlak Świątyń Karpackich (przebiega przez tereny na których często współistniały różne kultury, religie, nacje i języki. Obejmuje swym zasięgiem teren powiatu krośnieńskiego w Polsce i Kraj Preszowski na Słowacji. Obszar ten obfituje w unikatowe zabytki kultury i jest miejscem chętnie odwiedzanym przez turystów),

Źródło: https://www.rymanow.pl/asp/pliki/2020/2020_szlak_swiatyn.pdf

- Szlak Architektury Drewnianej: Architektura karpackich sanatoriów, zabytkowe drewniane kościoły i cerkwie greckokatolickie,
- Ekomuzeum Beskidu Niskiego: Beskidzkie wędrowanie,
- Trasy Nordic Walking: na terenie gminy Rymanów (10 tras),
- Trasy narciarskie: na terenie Gminy Rymanów (3 trasy).

Zauważalny jest jednak problem nadal słabo rozwiniętej infrastruktury turystycznej, bez zidentyfikowanej kluczowej infrastruktury, która decydowała by o wizerunku i atrakcyjności tego obszaru.

Baza noclegowa na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych jest zróżnicowana pod względem typów dostępnych obiektów noclegowych. Na terenie obu jest, funkcjonują: hotele, pensjonaty, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zespoły domków turystycznych, pola biwakowe, zakłady uzdrowiskowe, kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne. Łącznie wszystkich turystycznych obiektów noclegowych jest 38 (w tym 24 obiekty w Gminie Rymanów i 14 obiektów w Gminie Iwonicz-Zdrój).

Ogólna liczba miejsc noclegowych (2 364) stanowi 9% wszystkich dostępnych miejsc noclegowych całorocznych na terenie województwa podkarpackiego. Na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022 nastąpił wzrost liczby dostępnych miejsc noclegowych całorocznych z 2 144 do 2 364, a na terenie województwa podkarpackiego w tym czasie liczba całorocznych miejsc noclegowych zwiększyła się o 1 046.

Tabela 54. Liczba obiektów noclegowych w gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podkarpackie	582	582	642	652	609	601	605
Gmina Rymanów	27	26	26	21	21	24	24
Gmina Iwonicz-Zdrój	18	16	17	17	16	14	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analiza bazy noclegowej dostępnej na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych i najbliższej okolicy (w granicy powiatu krośnieńskiego) wykazała, że na analizowanym terenie istnieją 3 hotele trzy gwiazdkowe, a do roku 2017 istniały jeszcze 2 hotele dwugwiazdkowe, do 2019 roku jeden hotel tej kategorii, a aktualnie nie ma już żadnego.

W hotelach trzygwiazdkowych liczba miejsc noclegowych w latach 2016-2022 zmniejszyła się o 60 miejsc.

Tabela 55. Liczba miejsc noclegowych w gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podkarpackie	25 057	25 375	27 722	27 431	25 547	26 257	26 103
Gmina Rymanów	906	892	1 011	912	874	1 118	1 192
Gmina Iwonicz-Zdrój	1 238	1 210	1 273	1 381	1 248	1 142	1 172

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W latach 2016-2022 znacząco wzrosła liczba miejsc, w ośrodkach wczasowych (z 55 na 189) natomiast w hotelach zmniejszyła się (ze 189 na 129). Najmniejsze zmiany zaszły w kategorii pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne, w ramach których w 2016 roku oferowano odpowiednio 25 i 79 miejsc noclegowych, a w 2022 roku – 20 i 83 miejsca. Szczegółowe dane prezentuje Tabela 56.

Tabela 56. Miejsca noclegowe w gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
hotele	189	189	217	208	204	142	129
pensjonaty	90	90	105	105	105	100	100
ośrodki wczasowe	55	55	110	108	82	79	189
ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	0	0	0	0	0	60	60
zespoły domków turystycznych	0	0	0	0	0	0	18
zakłady uzdrowiskowe	587	569	604	497	479	647	627
pokoje gościnne/kwatery prywatne	25	25	25	32	25	20	20
kwatery agroturystyczne	79	83	84	77	79	84	83
pozostałe obiekty	0	0	0	100	100	50	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Istotnym wskaźnikiem opisującym dostępność i wykorzystanie obiektów turystycznych w regionie jest liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten w analizowanym przedziale czasowym utrzymywał się na omawianym obszarze na podobnym poziomie. W 2016 roku wartość tego wskaźnika wynosiła 28,95, a w 2022 roku 28,80. Niewielki wzrost odnotowano przy noclegach w hotelach, motelach, pensjonatach, innych obiektach hotelowych – w 2016 wskaźnik ten wynosił 4,28, a w 2022 – 4,69.

Tabela 57. Miejsca noclegowe ogółem na 1000 ludności w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
miejsca noclegowe na 1000 ludności	28,95	27,34	29,30	28,13	25,65	27,95	28,80
miejsca noclegowe na 1000 ludności; hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe	4,28	4,27	5,29	5,75	5,09	4,78	4,69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Od 2016 roku przez kolejne 3 lata miał miejsce wzrost liczby udzielanych noclegów na analizowanym obszarze, po czym w okresie pandemii COVID19 odnotowano spadek analizowanego wskaźnika i kolejny wzrost w 2022 roku. W przypadku tego wskaźnika zarówno na terenie województwa podkarpackiego jak i kraju odnotowano ogólny trend wzrostowy.

Tabela 58. Noclegi udzielone na 1000 ludności w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
udzielone noclegi na 1000 ludności	4 605,28	4 933,69	5 156,17	5 106,65	2 412,47	3 098,92	4 395,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W latach 2016-2022 zauważalny był spadek zainteresowania turystów krajowych regionem o czym świadczy mniejsza liczba udzielonych noclegów na 10 tys. ludności. W 2016 turystom krajowym udzielono 46 872 noclegi we wszystkich obiektach noclegowych, a w 2022 roku było ich już 43 831 noclegów. Spadło również zainteresowanie ze strony turystów zagranicznych. W roku 2016 udzielono im 181 noclegów na 10 tysięcy mieszkańców, a w 2022 roku – 125.

Tabela 59. Noclegi udzielone turystom krajowym i zagranicznym na 10 tys. ludności na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Noclegi udzielone turystom krajowym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców	45 872	49 158	51 221	50 801	24 047	30 911	43 831
Noclegi udzielone turystom zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. mieszkańców	181	179	341	266	78	78	125

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W powiecie krośnieńskim nastąpił znaczący odpływ turystów zagranicznych.

Tabela 60. Noclegi udzielone turystom zagranicznym ogółem na terenie powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	15 579 225	16 705 215	17 742 651	18 683 576	6 622 952	7 165 013	14 759 246
Województwo podkarpackie	259 276	303 657	291 635	279 053	97 433	118 573	411 951
powiat krośnieński	2 031	2 007	3 832	2 982	858	862	1 368

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując poszczególne narodowości, które odwiedzały na przestrzeni lat 2016 i 2022 badany obszar można zauważyć, że najliczniejszą grupę stanowili goście z Ukrainy, ich liczba znacznie wzrosła w 2022 roku w związku z wybuchem wojny. Zarówno Gminę Rymanów, jak i Gminę Iwonicz-Zdrój licznie też odwiedzili w 2022 roku obywatele: Stanów Zjednoczonych Ameryki, Słowacji, Francji i Niemiec. Najmniej licznie analizowany obszar odwiedzili w 2022 roku mieszkańcy Estonii i Finlandii. Z pobytu na analizowanym terenie w 2022 roku zrezygnowali też obywatele: Belgii, Białorusi, Czech, Danii, Japonii, Łotwy, Rosji Szwajcarii i Węgier. Szczegółowe dane zostały zawarte w Tabeli 61.

Tabela 61. Noclegi udzielone turystom zagranicznym w 2016 i 2022 roku w podziale na poszczególne narodowości

Wyszczególnienie	Polska		Województwo podkarpackie		Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój	
	2016	2022	2016	2022	2016	2022
Austria	138 376	103 547	2 733	1 811	30	23
Belgia	176 195	118 233	2 094	2 502	129	0
Białoruś	250 127	251 196	2 524	2 200	2	0
Czechy	216 982	483 200	5 123	4 795	43	0
Dania	226 207	197 468	1 324	1 489	1	0
Estonia	63 354	63 179	536	831	0	1
Finlandia	152 601	100 869	711	1 162	2	1
Francja	509 523	326 263	7 686	11 651	190	79
Hiszpania	437 679	199 873	2 710	3 679	0	15
Japonia	123 470	36 886	555	3 001	1	0
Kanada	87 323	70 813	3 700	6 511	152	8
Litwa	203 648	348 206	1 963	2 886	9	4
Łotwa	89 236	97 322	2 223	893	2	0

Holandia	315 537	271 977	1 930	3 262	0	27
Niemcy	5 552 587	4 383 136	71 527	27 716	225	58
Rosja	370 896	97 597	4 727	603	10	0
Słowacja	149 914	238 510	4 452	3 897	15	78
Stany Zjednoczone Ameryki	686 050	957 556	14 345	88 509	183	88
Szwajcaria	115 328	86 338	1 404	2 160	51	0
Szwecja	444 526	234 016	1 851	2 704	0	28
Ukraina	924 205	2 802 208	75 196	147 648	91	273
Węgry	153 955	131 665	5 201	2 445	10	0
Wielka Brytania	1 132 359	949 157	11 643	29 727	95	16
Włochy	617 295	355 989	7 030	11 507	32	23
Pozostałe kraje	1 580 603	1 331 843	20 399	40 333	115	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się dynamiczny rozwój turystyki carawaningowej (kamperowej), co wiąże się ze wzrostem liczby podróżujących kamperami zarówno wśród turystów krajowych, jak i zagranicznych. To trend, który szczególnie zyskał na znaczeniu po pandemii COVID-19, kiedy wzrosło zainteresowanie indywidualnym, mobilnym wypoczynkiem z dala od tłumów. Nowoczesny turysta coraz częściej poszukuje miejsc umożliwiających swobodne podróżowanie, postój i nocleg w kamperze – w otoczeniu atrakcji przyrodniczych, uzdrowiskowych czy kulturowych. Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój, mimo potencjału turystycznego regionu, brakuje dedykowanych, odpowiednio przygotowanych i wyposażonych parkingów dla kamperów. Obecna infrastruktura nie odpowiada na potrzeby tej grupy turystów – nie istnieją miejsca oferujące dostęp do podstawowych udogodnień jak punkty zrzutu nieczystości, przyłącza wodne i elektryczne czy strefy wypoczynku. Brak takiej infrastruktury stanowi istotne ograniczenie w rozwoju tego segmentu rynku turystycznego. Może on skutkować utratą potencjalnych przychodów dla lokalnych przedsiębiorców (gastronomia, handel, atrakcje turystyczne) oraz ograniczeniem możliwości budowania nowoczesnych produktów turystycznych opartych o mobilność, aktywny wypoczynek i niezależność podróży. W związku z powyższym, wskazane jest uwzględnienie problemu braku infrastruktury dla kamperów w dalszych działaniach strategicznych oraz rozwijanie oferty gmin w tym zakresie, m.in. poprzez tworzenie specjalnych stref postojowych w atrakcyjnych lokalizacjach turystycznych.

Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje 21 obiektów gastronomicznych – 7 restauracji, 4 bary i 10 kawiarni.

Oferta ta nadal wydaje się być ubogą, jeżeli obszar ma stawiać na rozwój turystyki jako swojej specjalizacji. Zdecydowanie wymagane jest rozszerzenie atrakcyjności gastronomicznej analizowanego obszaru. Zwłaszcza, że różnorodność terenów, wodnych i leśnych i atrakcyjnych jakościowo gleb sprzyja rozwijaniu kuchni bogatej w ryby, leśne przysmaki i smaczne warzywa.

1.3.5. Rolnictwo i leśnictwo

Obszar analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego jest zasobny w gleby o średniej i słabej klasie bonitacji w związku z tym panują na ich terenie też średnie i słabe warunki do produkcji roślinnej. Struktura klas bonitacyjnych gleb na analizowanym terenie kształtuje się następująco:

- Gleby klasy III (a i b) – gleby orne średnio dobre - gleby brunatne, bielcowe. W porównaniu do gleb klas I i II, mają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne. Odznaczają się dużym wahaniami poziomu wody w zależności od opadów atmosferycznych. Na glebach tej klasy można już zaobserwować procesy ich degradacji.
- Gleby klasy IV (a i b) – gleby orne średnie. Plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej. Gleby te są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych.
- Gleby klasy V (a i b) – gleby orne słabe – gleby mało żyzne, słabo urodzajne i zawodne. Należą tu gleby zbyt lekkie, a także płytkie i kamieniste, najczęściej ubogie w substancję organiczną oraz gleby zbyt mokre, nie zmeliorowane lub nie nadające się do melioracji.
- Gleby klasy VI (a i b) - gleby orne najsłabsze – gleby te są słabe, wadliwe i zawodne, plony uprawianych na nich roślin są bardzo niskie i niepewne. Podmokłe gleby tej klasy wykazują stale za wysoki poziom wód gruntowych, często występuje storfiały lub zmruszały utwór organiczny.

Najlepsze gleby, występujące na terenie Gminy Rymanów zaliczane są do III klasy bonitacyjnej. Występują one w dolinnej części gminy, głównie we wsiach: Bzianka, Wróblak Królewski i Milcza. W kierunku południowym wyraźnie pogarsza się jakość gruntów, czego skutkiem jest coraz mniejsza efektywność upraw rolniczych. Na krańcach gminy, w miejscowościach Tarnawka, Zawoje, Rudawka Rymanowska, Wołuszowa prawie nie występują grunty orne. Przeważają tu typowe pastwiska górskie. Na obszarach leśnych występują głównie gleby brunatne, które zajmują 95,19% powierzchni leśnej. Pozostałe typy gleb zajmują jedynie 4,81%. Gleby brunatne i płowe występują na stokach o ułatwionym odpływie wód powierzchniowych, mady – w dolinach rzek i potoków.

Obszar Gminy Iwonicz-Zdrój charakteryzuje zmienność glebowa. Ma to związek ze zróżnicowaną rzeźbą tego terenu i zróżnicowaniem skał macierzystych z których powstały. Występują tu gleby wietrzeniowe o składzie granulometrycznym glin, pyłów i ilów. Na przeważającym obszarze gminy wytworzyły się gleby brunatne i bielcowe. Lokalnie, w dolinie rzek Lubatówki i Iwoniczanki, można spotkać gleby zaliczane do typu mady. Gleby użytków rolnych, w zależności od wzniesienia nad poziom morza, nachylenia terenu i ekspozycji na promienie słoneczne, zalicza się do IV i V klasy bonitacyjnej. Pod względem użytkowym są to gleby średniej i słabej jakości. Większe kompleksy najbardziej wartościowych gleb (IV, lokalnie III klasy bonitacyjnej) występują w północnej części Gminy Iwonicz-Zdrój. Na wyższych partiach stoków występują gleby o małych walorach produkcyjnych.

Rolnictwo, pomimo niekorzystnych warunków prowadzenia działalności rolniczej, stanowi znaczący obszar działalności gospodarczej funkcjonowania obu analizowanych gmin, na których opiera się m.in. siła gospodarcza obszaru. W 2022 r. na analizowanym terenie funkcjonowało 58 podmiotów gospodarczych, zaklasyfikowanych do Sekcji A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

W latach 2016-2022 nastąpił znaczny spadek zatrudnionych w dziale rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo z 14 730 do 3 730 na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowiskowe. Aktualnie sektorem dającym największe zatrudnienie mieszkańcom gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego jest przemysł i budownictwo (odnotowano tu wzrost zatrudnienia z 4 403 w 2016 roku do 5 791 w 2022 roku). Porównanie zatrudnienia w sektorach połączonych na przestrzeni lat 2016-2022 podano w tabeli poniżej.

Tabela 62. Pracujący w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie oraz przemyśle i budownictwie i innych usługach ogółem w latach 2016-2022

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	14 730	14 646	14 645	14 640	4 315	4 303	3 730
Przemysł i budownictwo; ogółem	4 403	4 944	5 087	5 131	5 146	5 522	5 791
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	2 788	2 622	2 788	2 572	2 585	2 414	2 922
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	147	131	135	143	119	80	159
Pozostałe usługi	4 992	4 979	5 042	5 242	5 263	5 060	3 971

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Ze względu na niesprzyjające warunki gruntowe i relatywnie niskie temperatury przed długi okres roku uprawia się na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych w większości rośliny ozime. Gminy między sobą są zróżnicowane pod względem udziału użytków rolnych w strukturze powierzchni ich powierzchni, co prezentuje poniżej zamieszczona tabela.

Tabela 63. Udział użytków rolnych w strukturze powierzchni na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój

Wykaz gmin	Użytki rolne w ha	Użytki rolne w %
Gmina Rymanów	8 127,788	49%
Gmina Iwonicz-Zdrój	3 255,966	72%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jst

Gospodarstwa rolne na terenie obu analizowanych gmin charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Największy udział w strukturze gospodarstw rolnych mają gospodarstwa od 1 do 5ha, które stanowią w Gminie Rymanów przeszło 78%, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 88%. Na 1497 wszystkich gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie analizowanych gmin, tylko 91 ma powierzchnię 15 ha i więcej. 23% wszystkich gospodarstw rolnych końcową produkcję rolniczą przeznacza na sprzedaż (niska dostępność produktów lokalnych), a 44% na samozaopatrzenie. 33% gospodarstw rolnych nie prowadzi

produkcji rolnej. Na terenie obu analizowanych gmin nie ma funkcjonalnych miejsc handlu produktami lokalnymi, a produkty lokalne nie są rozpoznawalne.

Na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego nie rozwinęły się także gospodarstwa ekologiczne.

Leśnictwo

Zasobność obszaru analizowanych gmin w lasy jest mniejsza niż w województwie podkarpackim i powiecie krośnieńskim. W 2022 roku lesistość na analizowanym obszarze wynosiła ponad 33%, a w województwie 38,3%.

Tabela 64. Lesistość w % na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Województwo podkarpackie	38,2	38,3	38,3	38,2	38,2	38,3	38,3
Powiat krośnieński	35,9	38,8	38,8	38,9	38,9	38,9	38,9
Gmina Rymanów	36,4	36,5	36,7	36,5	36,6	36,6	36,6
Gmina Iwonicz-Zdrój	20,6	20,8	20,8	20,8	20,8	20,7	20,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W latach 2016-2022 można zaobserwować wzrost powierzchni gruntów leśnych. W 2016 roku było to 7 086,48 ha, a w 2022 roku 7 089,20 ha, z czego grunty leśne prywatne obejmowały w 2022 roku 736 hektarów, a grunty leśne publiczne 6 353 hektary.

Tabela 65. Powierzchnia gruntów leśnych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
grunty leśne ogółem w ha	7 086,48	7 091,24	7 103,86	7 083,11	7 089,70	7 088,49	7 089,20
grunty leśne publiczne w ha	6 277,48	6 282,24	6 291,86	6 272,11	6 273,70	6 274,49	6 353,20
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	6 091,79	6 096,43	6 111,61	6 092,01	6 093,60	6 094,39	6 173,10
grunty leśne prywatne ogółem w ha	809,00	809,00	812,00	811,00	816,00	814,00	736,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Lasy ogółem zajmowały na terenie analizowanych gmin w 2022 roku łącznie 7 037,21 hektarów, z czego lasy publiczne obejmowały 6 302,53 hektary, lasy publiczne gminne – 178,59 ha, a lasy prywatne - 734,68 ha.

Tabela 66. Powierzchnia lasów w ha na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
las ogółem	7 010,34	7 023,35	7 053,89	7 033,18	7 038,18	7 036,97	7 037,21
las publiczne ogółem	6 202,66	6 215,67	6 243,21	6 223,50	6 223,50	6 224,29	6 302,53
las publiczne Skarbu Państwa	6 018,47	6 031,36	6 064,46	6 044,90	6 044,90	6 045,69	6 123,93
las publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	5 921,66	5 934,59	5 965,92	5 941,01	5 941,01	5 942,25	6 020,34
las publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	49,14	49,09	50,86	52,71	52,71	52,26	52,41
las publiczne gminne	184,03	183,79	178,59	178,59	178,59	178,59	178,59
las prywatne ogółem	807,68	807,68	810,68	809,68	814,68	812,68	734,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W podziale na poszczególne gminy, lasy publiczne zajmowały największą powierzchnię w Gminie Rymanów – 5 486,43ha, a najmniejszą w Gminie Iwonicz-Zdrój – 816,10ha. Lasy publiczne Skarbu Państwa największą powierzchnię zajmowały również w Gminie Rymanów – 5 337,23ha, w Gminie Iwonicz-Zdrój zajmowały 786,70ha. Lasy publiczne gminne w największym stopniu można spotkać również w Gminie Rymanów – 149,19 hektarów, a w Gminie Iwonicz-Zdrój obejmowały one jedynie 29,40 hektarów. Najwięcej lasów prywatnych znajdowało się również w Gminie Rymanów - 607,00ha, a w Gminie Iwonicz-Zdrój stanowiły 127,68 hektarów. Zróżnicowany jest również poziom lesistości w poszczególnych gminach. Wyższa lesistość występowała w Gminie Rymanów i wynosiła w 2022 roku 36,6%, a mniejsza w Gminie Iwonicz-Zdrój i wynosiła 20,7%. Szczegółowe dane zostały przedstawione w Tabeli 67.

Tabela 67. Wielkość obszarów leśnych i ich typów w podziale na gminy w 2022 roku

Wyszczególnienie	lasa publiczne ogółem	lasa publiczne Skarbu Państwa	lasa publiczne gminne	lesistość w %	Lasy prywatne
Polska	7 491 376,32	7 385 612,78	84 500,55	29,7	1 783 436,08
Województwo podkarpackie	561 606,50	533 869,84	27 698,55	38,3	122 252,08
Powiat krośnieński	33 862,18	32 607,52	1 252,93	38,9	4 727,72
Gmina Rymanów	5 486,43	5 337,23	149,19	36,6	607,00
Gmina Iwonicz-Zdrój	816,10	786,70	29,40	20,7	127,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Potencjał leśny i związaną z nim działalność włączania ludności wiejskiej, bezrobotnej np. w prace pielęgnacyjne, nasadzeniowe, obróbkę drewna na potrzeby przemysłu meblarskiego i drzewnego.

1.4. Diagnoza sfery przestrzenno-środowiskowej

1.4.1. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Tereny zajmowane obecnie przez Gminę Rymanów i Gminę Iwonicz-Zdrój zostały ukształtowane w wyniku wielowiekowej działalności człowieka. Analizowany obszar to znane, już nie tylko w kraju gminy uzdrowiskowe o bogatej przeszłości. Na obecny ich charakter decydujący wpływ miało położenie geograficzne, walory klimatyczne i budowa geologiczna, występowanie wód mineralnych, a następnie coraz lepsze możliwości wykorzystania zdrowotnych walorów środowiska, co ukierunkowało rozwój i miało duży wpływ na życie i zajęcia mieszkańców obu gmin.

Gmina Rymanów

Odkrycie źródeł mineralnych 16 sierpnia 1876r. dało początek dziejom Rymanowa-Zdroju. Występowanie od wieków wód leczniczych w sąsiednim Iwoniczu-Zdroju skłoniło zamieszkałych od 1870 roku w Rymanowie właścicieli dóbr Annę i Stanisława Potockich do szukania podobnych źródeł w okolicznych górach i dolinie rzeki Taba (dziś Tabor). Wyjątkową okazję dał pobyt na dworze rymanowskim chemika Tytusa Sławika. Wykonana przez niego pobieżna analiza źródła nad brzegiem rzeki Taba, wykazała silne stężenie jodu i żelaza. Przeprowadzenia dokładnych badań chemicznych odkrytej wody dokonał rok później w 1877 prof. dr Wesselsky, chemik wiedeński. Analiza w zupełności potwierdziła cenne zalety źródła. Rozpoczęto budowę pierwszych pensjonatów. Wykonano nową obudowę ujęć wodnych, wg wskazań prof. dr Bolesława Lutostańskiego, rozdzielono spływające do jednej studni źródła mineralne na odrębne źródła: „Tytus”, „Klaudia” i „Celestyna”. Już w roku 1877 pierwsi kuracjusze zaczęli zażywać leczniczych kąpiei, a Galicyjskie Towarzystwo Lekarskie w Sanoku wydało „Świadectwo” uznające lecznicze walory wód rymanowskich. W dniu 14 maja 1881r. ówczesne władze udzieliły właścicielowi Uzdrowiska hr. Potockiemu „Koncesyj” na publiczne użytkowanie zakładu kąpielowego.

Pawilon nad źródłami

Źródło: rocznik Rymanowa-Zdroju, Tom V

W 1881 roku dr Bronisław Radziszewski dokonał trzeciego w historii uzdrowiska badania chemicznego składu źródeł mineralnych. Nowo powstałe uzdrowisko odznaczone zostało na wystawie przyrodniczej w Krakowie w 1882r. srebrnym medalem. W 1885r. wybudowano pierwszą kolonię „Lwowską” inaugurującą lecnictwo dziecięce. W 1888r. w parku zdrojowym w widłach rzeki Tabor i Czarne Potoku wzniesiono gmach „Dworca Gościnny”. Pełnił on funkcję domu zdrojowego.

Dworzec gościnny

Źródło: Rocznik Rymanowa-Zdroju, Tom V

Powstało też wiele stylowych willi i pensjonatów. Wśród nich wyrażające się piękną architekturą secesyjną pensjonaty-wille „Pod Matką Boską”, „Pogoń” i „Leliwa”. Niektóre z nich przetrwały i do dnia dzisiejszego pełnią swoją funkcję.

Willi „Leliwa”

Willi „Pogoń”

Willi „Pod Matką Boską”

Źródło: Rocznik Rymanowa-Zdroju, Tom V

Końcem XIX wieku Uzdrawisko przeżywało okres swojej świetności. Było ulubionym miejscem leczenia i wypoczynku świata urzędniczego Galicji, inteligencji, naukowców i korpusu oficerskiego. Na przyległym do zakładu terenie i w okolicznych lasach wytyczono chodniki i ścieżki spacerowe. Syn Stanisława Antoniego Potockiego i Anny z Działyńskich Potockiej - Jan Nepomucen Potocki h. Piława (1867-1942 w Rymanowie-Zdroju) - został właścicielem Zakładu Zdrojowego w Rymanowie.

Plan Rymanowa-Zdroju z 1906r.

Źródło: <http://www.rymanow-zdroj.pl/plan.htm>

Na przełomie wieków Rymanów-Zdrój dotknęły klęski żywiołowe. W roku 1893 powódź zalała całą dolinę Taboru, zniszczyła pijalnię i zasypała źródła, które trzeba było od początku odbudować. W latach 1911 i 1913 od pożarów spłonęły Łazienki i kilka pensjonatów.

W okresie działań I wojny światowej trzykrotnie przesuwiała się przez Rymanów-Zdrój linia frontu. Przed końcem września 1914r. dotarły tu wojska rosyjskie, które dokonały zniszczeń obiektów zdrojowych. Stacjonując tutaj w 1915 roku doprowadziły do całkowitej dewastacji uzdrowiska. Ponowne uruchomienie uzdrowiska nastąpiło w 1926 roku. Oddano do użytku nowy zakład przyrodoleczniczy, a rok później nowy obiekt dziecięcy.

Pierwszą, drewnianą kaplicę dla kuracjuszy wybudowano na prawym brzegu Taboru poniżej Łazienek Zdrojowych. Budowę kaplicy murowanej rozpoczętą jeszcze przed I wojną światową ukończono w 1926 roku. Na wschodnim stoku góry Mogiła otworzono w 1929r. nowe sanatorium Związku Kasy Chorych „Gozdawa”. Powstał nowy obiekt „Polskiego Towarzystwa Higienicznego” oraz wiele willi prywatnych. W latach poprzedzających II Wojnę Światową leczyło się tutaj w sezonie około 5 tysięcy osób.

II Wojna Światowa doprowadziła uzdrowisko do ponownej ruiny. W dniu 7 września 1939 r. wkroczyły do uzdrowiska oddziały słowackie wspomagające Niemców. Pod koniec wojny spłonął reprezentacyjny dom gościnny, wybudowany jeszcze przez Potockich - kwatery w nim węgierscy żołnierze wywołali ogień. W latach 1936-1938 willa „Opatrzność” była siedzibą kurii Apostolskiej Administracji Łemkowszczyzny. W sąsiedniej willi „Gołąbek” zamieszkali po wojnie dawni właściciele uzdrowiska, Potoccy, których wypędzono z pałacu w Rymanowie. Po ustaniu działań wojennych przystąpiono do remontów ocalałych obiektów, zachowując ich dotychczasowy styl. Z sezonowego niegdyś kurortu, Rymanów-Zdrój już w pierwszym dziesięcioleciu powojennym stał się dziecięcym uzdrowiskiem czynnym przez cały rok. Przeprowadzono modernizację zakładu przyrodoleczniczego wyposażając go w nowoczesne urządzenia zabiegowe. W 1965 roku w rozbudowanym gmachu dawnych „Łazienek Mineralnych” uruchomiono sanatorium „Eskulap” dla dorosłych na 120 łóżek.

Budynek Łazienek w okresie międzywojennym

Źródło: *Operat Uzdrawiskowy dla Rymanowa-Zdroju*

W sezonie letnim leczyło się tu około 6000 kuracjuszy, z czego większość stanowiły dzieci. Od swoich początków Rymanów był uzdrowiskiem dziecięcym. Dla dzieci zbudowano „Kolonie Lwowską”, w budynku której obecnie funkcjonuje Dom Wczasów Dziecięcych. W południowej części uzdrowiska wzniesiono nowe sanatorium dla dzieci „Polonia”, a bardziej na wschód, na południowym zboczu Zamczyska, 300-łóżkowe sanatorium dziecięce „Zimowit”.

Widok na Kolonię Rymanowską

Źródło: Operat Uzdrowskiowy dla Rymanowa-Zdroju

Powstały sanatoria branżowe, ośrodki Funduszu Wczasów Pracowniczych, spółdzielcze i turystyczne. W 1980 roku oddano do użytku nowo wybudowaną rozlewnię wód mineralnych, zlokalizowaną w Desznie, na południe od uzdrowska. Zakład prowadził butelkowanie rymanowskich wód leczniczych "Tytus", "Klaudynka" i "Celestynka" oraz napojów owocowych na bazie czystej wody.

Rymanów-Zdrój istnieje faktycznie od 1876 roku, ale dopiero 16 sierpnia 1996 roku, w stu dwudziestą rocznicę odkrycia źródeł mineralnych, uchwałą Rady Miejskiej w Rymanowie utworzono wieś Rymanów-Zdrój składającą się z obszarów dotychczasowych wsi Deszno, Wołuszowa i południowej części wsi Posada Górna (nazwanej Rymanów-Zdrój) o powierzchni 1625 ha¹.

Obecnie obszar Uzdrowska obejmuje miejscowości: Rymanów-Zdrój, Bałucianka, Głębokie, Klimkówka, Królik Polski, Posada Górna, Rudawka Rymanowska, Tarnawka, Wisłoczek tworząc obszar o powierzchni 7 899,0ha. Centralnym punktem uzdrowska jest dziś park zdrojowy, w którym znajduje się drewniana pijalnia wód mineralnych, przypominająca swym kształtem dawny Pawilon nad Źródłami oraz kilka zabytkowych drewnianych willi. Szczególnie interesujące są wille: Pod Matką Boską (obecnie Maria), Opatrzność, Gołębek, Biały Orzeł, Pogoń i Leliwa.

Gmina Rymanów jest gminą uzdrowską w oparciu o regulacje ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowskim, uzdrowskach i obszarach ochrony uzdrowskiej oraz o gminach uzdrowskich (tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1056).

Na obszarze Gminy Rymanów wydzielone zostały strefy A, B i C ochrony uzdrowskiej uzdrowska Rymanów-Zdrój. Procentowy udział powierzchni poszczególnych stref w obszarze uzdrowska wynosi: strefa A ochrony uzdrowskiej – około 1,5%, strefa B ochrony uzdrowskiej – około 6,8% i strefa C ochrony uzdrowskiej – około 91,7%.

Strefa A ochrony uzdrowskiej posiada powierzchnię 115 ha. Strefa B ochrony uzdrowskiej zajmuje powierzchnię 541 ha i obejmuje obszar miejscowości Rymanów-Zdrój (który jest nieobjęty strefą A ochrony uzdrowskiej) i część wsi Posada Górna. Strefa C ochrony uzdrowskiej zajmuje powierzchnię 7 243 ha.

- Strefa ochrony uzdrowskiej „A” obejmuje obszar urządzeń i obiektów uzdrowskich, kształtowanych w taki sposób, aby naturalne warunki uzdrowska nie uległy zniszczeniu, ograniczeniu lub przekształceniu. W obszarze tym intensyfikacja zabudowy jest niewielka, a ponad 80% powierzchni stanowią tereny biologicznie czynne. Istniejące rezerwy terenowe uwzględniają możliwość rozbudowy bazy uzdrowskiej, nie przewiduje się natomiast nowych obiektów mieszkalnych.
- Strefa ochrony uzdrowskiej „B” stanowi otulinę dla obszaru „A”, stanowiącą teren rozbudowy zabudowy usługowej, pensjonatowej i mieszkaniowej oraz będącą bazą noclegową pracowników uzdrowska. Wskaźnik terenów zielonych wynosi 55% powierzchni obszaru.
- Strefa ochrony uzdrowskiej „C” pełni rolę otuliny Uzdrowska Rymanów-Zdrój. Głównym zadaniem strefy jest ochrona uzdrowska przed zanieczyszczeniami powietrza, gleby i wody, ochrona właściwości leczniczych, unikatowego mikroklimatu, ochrona przed hałasem. Wskaźnik terenów zielonych wynosi od 45%. Istniejąca strefa „C” obejmuje swoim zasięgiem

---

¹ Rocznik Rymanowa Zdroju, Tom V oraz Operat Uzdrowskiowy dla Rymanowa Zdroju

następujące sołectwa Gminy Rymanów: Klimkówka, Posada Górna, Głębokie, Rudawka Rymanowska, Tarnawka, Wisłoczek, Królik Polski i Bałucianka.

Podstawę kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Rymanów stanowią: poziom zainwestowania gminy oraz istniejące i potencjalne uwarunkowania przyrodnicze, ekologiczne, demograficzne, techniczne i komunikacyjne. W szczególności na strukturę przestrzenną wpływa ukształtowanie terenu, które warunkuje procesy urbanizacyjne. W związku z powyższym obszar gminy można podzielić na:

- część północną stanowiącą obszar intensywnego rozwoju rolnictwa (tereny rolnicze o dużej i średniej przydatności rolniczej);
- część środkową - intensywnego rozwoju gospodarczego, obszar zagospodarowania uzdrowiskowego i turystycznego;
- część południową – obszar leśny, obszar zagospodarowania turystycznego. Północna część gminy to obszar równin śródgórskich i tarasów akumulacyjnych, w którym zabudowa kształtuje się wzdłuż linii kolejowej, drogi wojewódzkiej 887 oraz wzdłuż rzeki Tabor. Teren ten (w szczególności północna dolinna część) predysponowany jest do rozwoju rolnictwa. Ze względu na korzystne warunki wiatrowe teren może być wykorzystany do rozwoju energetyki niekonwencjonalnej (siłownie wiatrowe). Środkowa część gminy to obszar pogórza bukowskiego z urozmaiconą rzeźbą zerodowanych wzgórz i dolin. Teren ten wyróżnia się największym stopniem zainwestowania oraz rozwoju w skali gminy i obejmuje między innymi miasto Rymanów, miejscowości Klimkówka, Sieniawa i Głębokie. Tereny zainwestowane o funkcjach mieszkaniowych, usługowych, rekreacyjnych, a także tereny urządzeń infrastruktury technicznej i komunalnej występują i rozwijają się głównie wzdłuż drogi krajowej nr 28 oraz dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Całkowicie odmienny charakter zabudowy oraz działalności charakteryzuje Rymanów-Zdrój, w którym występuje uzdrowisko. Teren ten wyposażony jest w bogatą bazę noclegową. Obszar uzdrowiska charakteryzuje się układem południkowym, co wymuszone jest dolinnym i śródgórskim położeniem. Południowa część Gminy Rymanów to obszar o krajobrazie typowo górskim, z wysoką lesistością, w którym układy zabudowy wsi (Królik Polski, Wisłoczek, Puławy) mają charakter ulicówki.

Powierzchnia Gminy Rymanów to w sumie 16 663ha, z których tereny zabudowane i zainwestowane wynoszą 559,0757 ha i komunikacyjne (drogi) 442,955ha. Obecnie gmina dysponuje terenami inwestycyjnymi o łącznej powierzchni 145,2889 ha.

Gmina Iwonicz-Zdrój

Lokalizacja wsi Iwonicz, jak również o wiele później powstałego od niej Zdroju jest ściśle związana z charakterystyką środowiska geograficznego. Wieś rozlokowała się jeszcze na terenie równinnym, lecz wciskającym się już w kierunku południowym, szeroką kotliną między wzgórz Garbów Iwonickich, nad potokiem Iwaniec, który wyznaczył główną oś osadniczą, a równocześnie i komunikacyjną osady. Równoległe do potoku do dziś biegnie główna droga lokalna, wzdłuż której rozciągała się zabudowa w kierunku północnym i południowym. Centrum wsi stanowił zespół dworski i kościół. Wieś przyjęła układ ulicówki z kalenicowo usytuowanymi domami, dość równomiernie rozmieszczonymi po jednej i drugiej stronie. O założeniu Zdroju w oddaleniu o 5-7km od centrum wsi zdecydowało występowanie wód mineralnych. Ponadto sprzyjało temu ukształtowanie terenu, stosunkowo szeroka dolina, mikroklimat wytwarzany otuliną wzgórz, dość szczelnie otaczających dolinę potoku. Na rozwój Iwonicza wpłynęło jego położenie w pobliżu ważniejszych szlaków komunikacyjnych.

Dolina, gdzie rozlokowano Zdrój, miała kiedyś znacznie bogatszą szatę roślinną. W miarę wznoszenia nowych budynków wycinano drzewa oraz częściowo splantowano zbocza wzniesień, poszerzając tym samym przestrzeń doliny zdrojowej do dzisiejszych rozmiarów. Zabudowa centrum Zdroju skupiła się wzdłuż potoku i drogi, w części centralnej wypełniając całą – nieco szerszą kotlinę – co pozwoliło na trzypasmowe rozmieszczenie zabudowy, a w zwężeniu w kierunku wsi na usytuowanie zabudowy po obu stronach drogi. Takie rozmieszczenie zabudowy pozwoliło na uzyskanie efektu plastycznej ekspozycji architektury zdrojowej oraz kameralność wnętrza placów i deptaku. Najstarszymi elementami założenia Zdroju były ścieżki prowadzące do źródeł iwonicznych. Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że dwie z nich – droga do Bełkotki oraz wzdłuż potoku - dające w rzucie kształt litery L stanowiły pierwotną oś założenia. W przecięciu osi tych dwóch dróg zlokalizowano centrum Zdroju. Tu powstały łazienki, hotel, pałac. Od centrum Zdroju, w kierunku zachodnim urządzono zasadniczą część parku zdrojowego. Za najstarszą część Zdroju zalicza się źródło „Glorieta” i Stary Pałac stanowiące granice Zdroju na osi północ-południe. Granice szerokości Zdroju stanowiły zbocza Góry Przedziwnej i Góry Gloriety, pod którymi ulokowano łazienki od strony zachodniej i kaplicę oraz inne budynki zdrojowe od

strony wschodniej. Z przekazów ikonograficznych wiadomo, że około połowy XIX w. od strony południowej na zamknięciu granic deptaku występowała zabudowa o charakterze wiejskich dworów.

Kaplica zakładowa

Zabudowa centrum Iwonicza-Zdroju

W II połowie XIX wieku zabudowa Domu Zdrojowego i Bazaru przesunęła granicę centrum Zdroju w kierunku północnym, do stanu obecnego. Zasadniczą dominantę przestrzenną stanowił Stary Pałac. Otaczający go zespół zabudowy był mu podporządkowany przestrzennie. Przed wjazdem do Zdroju, po lewej stronie mostu wznosił się w okolicach obecnej wieży zegarowej, niewielki budynek o charakterze kordegardy. Willa „Krakowiak” jest usytuowana poza obrębem układu urbanistycznego Zdroju. Główny plac Zdroju – Plac Dietla - od początku był placem centralnym. Plac posiadał od strony wschodniej podjazd pod Pałac, a od strony zachodniej podjazd pod łaźienki. Od strony zachodniej plac został ograniczony również muszlą koncertową, która oddzielała go od reszty parku. W niewielkiej odległości od muszli koncertowej, na zamknięciu kompozycji znajdował się, dziś nieistniejący, Dom Muzyków. Drugi główny plan Zdroju – zawarty między willą „Krakowiak”, a elewacjami południowych łaźienek, przed źródłem „Glorieta” powstał znacznie później. Układ urbanistyczny Zdroju ulegał ciągłym zmianom. Między innymi w miejscu istniejącego w latach 1840-60 stawu, przed elewacją północną Starego Pałacu, zlokalizowano skwer z ciekawymi gatunkami roślin. Przed elewacją południową Starego Pałacu zaprojektowano skwer w postaci polany krajobrazowej. Głównym ciągiem komunikacyjnym Zdroju jest ulica Zdrojowa, która na odcinku od budynku Bazaru i Domu Zdrojowego przechodzi w deptak. Zarówno ulica ta jak i potok w latach dwudziestych ubiegłego wieku zostały nieco skorygowane. Ponadto do główniejszych ulic Zdroju należała również droga biegnąca stokami Góry Winiarskiej z Iwonicza-Zdroju do Iwonicza wsi. Na pozostałym terenie, zabudowa, choć o pewnych cechach stylowych, nie wpłynęła na ukształtowanie przestrzenne i sylwetę centrum. Rozlokowana wzdłuż głównej ulicy Zdrojowej, składająca się z przeciętnych w wyrazie architektonicznym niewysokich domów murowanych, nie rzuca na wygląd uzdrowiska. Ważniejsze dla uzdrowiska są rozrzucone wśród zieleni drewniane wille. Na szczycie Góry Przedziwnej zlokalizowano budynki sanatorium, „Exelsior”, które choć potężne, to ukryte w zieleni nie kolidują z otoczeniem.

Również w przypadku Lubatowej i Lubatówki układ ruralistyczny wsi jest ściśle związany z warunkami przyrodniczymi, a w szczególności z rzeźbą terenu. Wsie posiadają orientację północ – południe, tak jak dolina, w której się rozlokowały. Ponieważ wsie Lubatowa i Lubatówka położone są w sąsiedniej dolinie równoległej do doliny, w której rozlokował się Iwonicz, a później Iwonicz-Zdrój, do dzisiaj nie są dobrze ze sobą skomunikowane. Wsie królewskie Lubatowa i Lubatówka powstały w XIV w. na prawie magdeburskim. Początkowo jako jedna osada, dopiero z czasem zostały rozdzielone w celu rozróżnienia wsi królewskiej od wsi biskupiej. Obie wsie rozwinęły się w układzie łańcuchowym, charakterystycznym dla wsi pogórza. Oś wyznacza rzeka Lubatówka, wzdłuż której do dziś biegnie główna droga obu miejscowości. Droga ta łączy miejscowości z wsią Rogi w sąsiedniej gminie. Wsie założono w oparciu o łanowy układ gruntów, gdzie z zagospodarowanego terenu każdy osadnik otrzymywał prostokątny, skupiony kawał gruntu przylegający dłuższym bokiem do działki sąsiada. W wyniku rozprzestrzeniania się zabudowy, wzdłuż bocznych dolin i dojazdów do pól, układ łańcuchowy wsi zmienił się w kierunku wielodrożnego.

Obecnie Iwonicz-Zdrój jest miastem skupiającym większość obiektów związanych z realizacją zadań własnych gminy w zakresie administracji, szkolnictwa, kultury, zdrowia i opieki społecznej. Lecz przede wszystkim Iwonicz-Zdrój jest jednym z najstarszych uzdrowisk polskich. Zabudowa mieszkaniowa

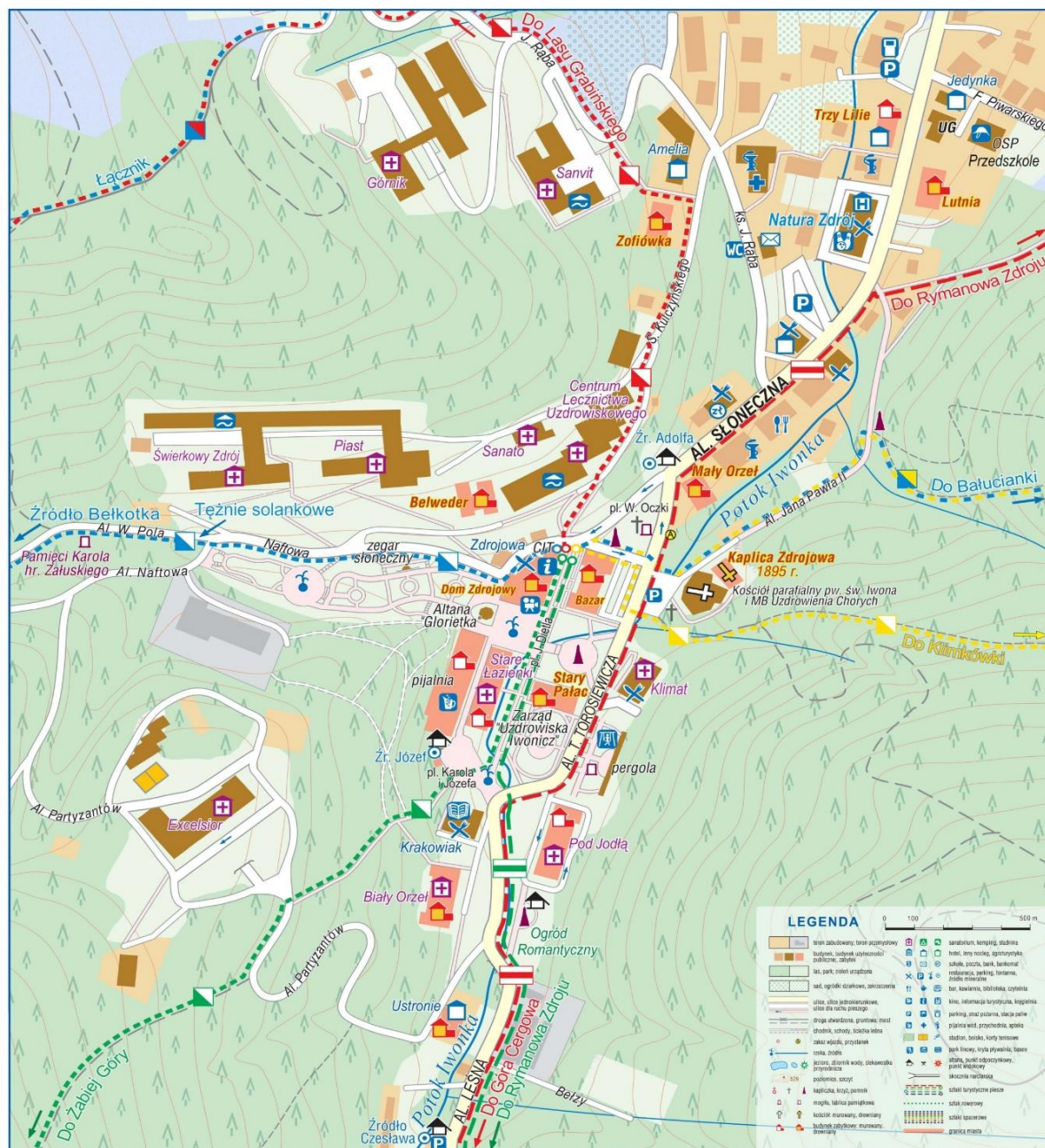
w mieście rozwinęła się głównie w północnej i północno-wschodniej jego części. Na północnym krańcu miasta dominuje zabudowa jednorodzinna, zlokalizowana przy drodze powiatowej P2002R, która prowadzi do samego centrum miasta. Są to w większości budynki jedno i dwukondygnacyjne z poddaszami użytkowymi. Zabudowa jest wymieszana, ale przeważają tu budynki drewniane. W części budynków mieszkalnych, szczególnie murowanych i usytuowanych blisko drogi powiatowej, ich właściciele wydzielili określoną ilość pomieszczeń pod usługi związane z pobytem czasowym turystów. W innych domach partery budynków przeznaczone zostały pod usługi związane głównie z lokalnym handlem.

Nowa zabudowa jednorodzinna (murowana) wznoszona jest przede wszystkim na Osiedlu Wschodnim przy ul. Piwarskiego, Braci Kazurów, Penara i Ogrodowej. Po obu stronach drogi w centrum iwonickiego uzdrowiska jest dobrze zachowany układ przestrzenny oraz zespół drewnianej zabudowy o wyjątkowej wartości zabytkowej. Zabudowę mieszkaniową jednorodziną w centralnej, najstarszej części miasta, stanowią w większości drewniane dwukondygnacyjne budynki (z nielicznymi akcentami murowanymi). W ich parterach zlokalizowane są liczne usługi. Są to budynki utrzymane w jednolitym stylu. W obu częściach miasta powstały małe osiedla bloków mieszkalnych. Zabudowa wielorodzinna, (jak wspomniano wcześniej - niezbyt liczna), w tym z usługami zlokalizowanymi w parterach budynków występuje przede wszystkim przy ul. Ks. Rąba, natomiast przy ul. Piwarskiego na Osiedlu Wschodnim są typowe budynki dwu kondygnacyjne przeznaczone do zbiorowego zamieszkania. Obecnie miasto znacznie się rozbudowuje. W swej szerokości i rozciągłości zacieśnia się także nowymi zabudowaniami. Podobnie dzieje się w części zdrojowej Iwonicza-Zdroju, gdzie nowa dzielnica powiększana jest na stoku góry w kierunku Klimkówki i lasu Piekłiska. Niestety nowa zabudowa powstająca na zboczach oraz w otwartym terenie rozprzestrzenia się coraz bardziej chaotycznie. A jej nowoczesna architektura pochodząca już z drugiej połowy XX wieku, nie nawiązuje, ani założeniem układu przestrzennego, ani swoim stylem do zabudowy związanej z zabytkowym charakterem uzdrowiska.

Obecny wygląd przestrzeni uzdrowskiej Iwonicza-Zdroju jest wynikiem realizacji projektu „Rewitalizacja zabytkowego centrum Iwonicza-Zdroju”, który wykonano w latach 2014-2015. W ramach tego przedsięwzięcia przebudowano zabytkowe centrum miasteczka oraz wymieniono obiekty małej architektury. Tym samym powrócono do koncepcji z przełomu XIX i XX wieku. Ponadto wprowadzono nowe elementy roślinne – kwietniki sezonowe. Centralna część uzdrowiska zyskała nowe miejsca do wypoczynku, gdyż powstało kilkaset metrów nowych ścieżek spacerowych. Na placu Dietla wymieniono nawierzchnię i przebudowano fontannę, na miejscu muszli koncertowej postawiono drewnianą altanę „Gloriettę” odtworzoną na podstawie archiwalnych fotografii. Po północnej i południowej stronie Starego Pałacu zlokalizowano zieleńce, a pomiędzy obiektami sanatoryjnymi „Pod Jodłą” i „Klimatem” wybudowano szeroki chodnik, pergolę oraz plac zabaw dla dzieci.

Rysunek 2. Plan centrum Iwonicza-Zdroju

Źródło: <https://iwonicz-zdroj.pl/iwonicz-zdroj/>

Z kolei północna, w tym północno-wschodnia i północno-zachodnia część zabudowy mieszkaniowej w Iwoniczu położona jest w sąsiedztwie drogi krajowej nr 28. Reszta terenów osadniczych Iwonicza zlokalizowana jest wzdłuż dróg powiatowych: P2002R i P1976R. Zabudowa mieszkaniowa na wschód od drogi nr 28 na charakter zwarty i jest to przede wszystkim zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Miejscami w budynkach mieszkalnych zlokalizowane są usługi zaspokajające potrzeby lokalnej społeczności. Zabudowa po zachodniej stronie drogi krajowej nie zachowuje już tak zawartego charakteru. W części północno-zachodniej pojawia się miejscami zabudowa zagrodowa, lecz nie jest ona liczna. W części centralnej miejscowości w pobliżu drogi powiatowej P1976 R (Zadwórze), w obrębie resztówki dworskiej, w powiązaniu z dawnym Wojewódzkim Ośrodkiem Postępu Rolniczego zlokalizowana jest nieliczna zabudowa wielorodzinna, w tym wielorodzinna z usługowymi parterami. Budynki mieszkalne w tej miejscowości są w większości dwu kondygnacyjne, w tym najczęściej z poddaszem użytkowym. Zabudowa w dużej części jest murowana, tylko nieliczne budynki, zlokalizowane bliżej miasta są drewniane.

W miejscowości Lubatówka, położonej na zachód od miejscowości Iwonicz, zabudowa jest zwarta i występuje po obu stronach drogi powiatowej P2001R oraz w zakolach, wzdłuż rzeki Lubatówka.

Dominuje tu zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z pojedynczymi zagrodami, co jest pozostałością układu łańcuchowego wsi. Domy mieszkalne w Lubatówce to przede wszystkim budynki dwu kondygnacyjne z poddaszem użytkowym, które ustawione są frontami do drogi. Lubatowa jest powierzchniowo największą miejscowością na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój. Zabudowa we wsi ma charakter bardzo zróżnicowany. Budynki położone są po obu stronach biegnącej wzdłuż sołectwa drogi powiatowej P2001R (od miejscowości Lubatówka do granicy Lasów Państwowych na południu). Przy drodze zabudowa jest zwarta z pozostałościami układu łańcuchowego. Na terenach po wschodniej stronie drogi powiatowej oraz w części południowo-zachodniej od drogi, w centrum Lubatowej przeważa zabudowa zagrodowa i mieszkaniowa jednorodzinna. Duża liczba budynków jest dwu kondygnacyjna i posiada poddasza użytkowe. Typowa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna występuje w północnej części miejscowości, po wschodniej stronie od pasa drogowego oraz po zachodniej jego stronie obejmując jednocześnie część centralną obszaru. Zabudowa w Lubatowej nie odznacza się nadmierną zwartością. Pojedyncze zabudowania zlokalizowane są np. przy granicy administracyjnej gminy z miejscowością Jasionka w tzw. Dołach (Przylasek) oraz przy drogach gminnych stanowiących połączenie miejscowości Lubatowa z miastem, szczególnie wzdłuż drogi Turkówka oraz Al. Leśnej.

Powierzchnia Gminy Iwonicz-Zdrój to w sumie 4550 ha, z których tereny zabudowane i zainwestowane wynoszą 338 ha i komunikacyjne (drogi) 157 ha. Obecnie gmina nie dysponuje terenami inwestycyjnymi.

Sieć osadnicza Gminy Iwonicz-Zdrój połączona jest systemem komunikacji drogowej. Gmina Iwonicz-Zdrój znajduje się poza zasięgiem węzłów komunikacji kolejowej. Iwonicz-Zdrój, gminny ośrodek administracyjno-usługowy, pełni funkcję lokalnego ośrodka w hierarchii osadnictwa.

Gmina Iwonicz-Zdrój jest gminą uzdrowiskową w oparciu o regulacje ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1056).

Na obszarze uzdrowiskowym wydzielono trzy strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B oraz C.

- Strefa „A” ochrony uzdrowiskowej - powierzchnię strefy zaprojektowano na 155ha, powierzchnia terenów zielonych obejmuje 89%. W tej strefie zlokalizowane są lub planowane do lokalizacji zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjentów i turystów.
- Strefa „B” ochrony uzdrowiskowej - zajmuje obszar o powierzchni 434ha dla którego procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi 90%, obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla nie mających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych w procesie leczenia obiektów usługowych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze.
- Strefa „C” ochrony uzdrowiskowej - Strefa „C” ochrony uzdrowiskowej jest otuliną dla obszaru „B” i „A” i stanowi granicę Uzdrowiska Iwonicz-Zdrój. Posiada powierzchnię 3961 ha i wyliczony teren zielony (biologicznie czynny 85%). Strefa „C” przylega do strefy „B” i stanowi jej otoczenie, obejmuje ona obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych. Granica strefy „C” ochrony uzdrowiska Iwonicz-Zdrój przebiega po granicach gminy.

Niestety część zabudowy (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne) straciła swój architektoniczny, niepowtarzalny styl. Aktualnie znajduje się w złym stanie technicznym, charakteryzuje się niską estetyką obiektów i przestrzeni zabytkowych, przez co nie może być wykorzystana turystycznie. Trudności w dobrym zachowaniu obiektów zabytkowych oraz obiektów i przestrzeni zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego wynikają m.in. z wymogów konserwatorskich, a także wysokich kosztów konserwacji i renowacji.

1.4.2. Sieć komunikacyjna na terenie działania uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój

Wykluczenie komunikacyjne jest zjawiskiem, któremu należy zdecydowanie przeciwdziałać. Poprawa stanu technicznego istniejącej infrastruktury i wprowadzanie nowych rozwiązań ma służyć poprawie komfortu życia mieszkańców, ale może być również czynnikiem stymulującym rozwój danego obszaru, przyciągającym inwestorów i turystów. Infrastruktura drogowa w dużym stopniu determinuje pozycję regionu w sieci osadniczej kraju i regionu. Oprócz istotnych funkcji transportowych, drogi pełnią także

funkcje turystyczne, prowadząc na terenie analizowanych gmin do najczęściej odwiedzanych atrakcji turystycznych.

W latach 2016-2022 na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego nieznacznie pogorszeniu uległa jakość nawierzchni drogowych dróg gminnych i powiatowych. Nieco ubyło dróg o nawierzchni twardej ulepszonej. W 2016 takich dróg było 60,192km, a w 2022 roku - 60,052km. Przybyło natomiast dróg o twardej nawierzchni. W 2016 roku odnotowano 96,842km takich dróg, a w 2022 roku 123,356km. Drogi o nawierzchni gruntowej wzrosły z 29,104km do 30,564km.

W kategorii dróg wojewódzkich i krajowych ich długość o nawierzchni twardej utrzymała się na tym samym poziomie, odpowiednio 24,567km i 7,996km.

Tabela 68. Rodzaje dróg publicznych na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gmina Rymanów							
Drogi gminne							
o nawierzchni twardej	49,331	66,505	72,807	74,678	74,678	75,550	75,550
o nawierzchni twardej ulepszonej	0	0	0	0	0	0	0
o nawierzchni gruntowej	27,174	30,899	30,331	30,515	30,515	28,789	28,789
Drogi powiatowe							
o nawierzchni twardej	0	0	0	0	0	0	0
o nawierzchni twardej ulepszonej	41,95	41,95	41,95	41,95	41,95	41,95	41,95
o nawierzchni gruntowej	0	0	0	0	0	0	0
Drogi wojewódzkie							
o nawierzchni twardej	24,567	24,567	24,567	24,567	24,567	24,567	24,567
o nawierzchni twardej ulepszonej	0	0	0	0	0	0	0
Drogi krajowe							
o nawierzchni twardej	7,996	7,996	7,996	7,996	7,996	7,996	7,996
o nawierzchni twardej ulepszonej	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Iwonicz-Zdrój							
Drogi gminne							
o nawierzchni twardej	14,948	15,243	15,243	15,243	15,243	15,243	15,243
o nawierzchni twardej ulepszonej	0,642	0,502	0,502	0,502	0,502	0,502	0,502
o nawierzchni gruntowej	1,930	1,775	1,775	1,775	1,775	1,775	1,775
Drogi powiatowe							
o nawierzchni twardej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
o nawierzchni twardej ulepszonej	17,60	17,60	17,60	17,60	17,60	17,60	17,60
o nawierzchni gruntowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Drogi krajowe							
o nawierzchni twardej	3,991	3,991	3,991	3,991	3,991	3,991	3,991
o nawierzchni twardej ulepszonej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: dane jst

W 2022 roku na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego przeprowadzono pięć remontów odcinków dróg o nawierzchni bitumicznej o łącznej powierzchni 14 356m² na kwotę 2 112 159,34zł. Jednocześnie wzmocniono jeden odcinek drogi gruntowej o powierzchni 1 086,00m², na kwotę 163 996,00zł. Remont chodników wykonano łącznie na długości 4 373,151km i kosztował on 11 456 747,65zł.

Tabela 69. Remonty wybranej infrastruktury drogowej na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w 2022 roku

Remonty infrastruktury drogowej	Ilość odcinków	Długość w km	Powierzchnia m ²	koszt
Gmina Rymanów				
Nawierzchnia dróg bitumicznych	1	0,461	1 614	183199,00
Wzmocnienie dróg gruntowych	1	0,382	1 086	163 996,00
Remonty chodników	3	4 373	8 746	11 420 395,00
Gmina Iwonicz-Zdrój				
Nawierzchnia dróg bitumicznych	4	1,915	12 742	1 928 960,34
Wzmocnienie dróg gruntowych	0	0	0	0,00
Remonty chodników	1	0,151	257	36 352,65

Źródło: dane jst

Na 100 km² drogi gminne i powiatowe, o twardej nawierzchni, zmniejszyły się w 2022 roku w stosunku do 2016 roku, o przeszło 5km i wynosiły 80,3km. Wzrosła natomiast wartość wskaźnika tego typu dróg

na 10 tys. ludności z 70,6 w 2016 roku na 73,0 w 2022 roku. Dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej było w 2022 roku na 100 km² 8km, a na 10 tys. ludności przypadało ich 7,3km. W przypadku tych analizowanych wskaźników, w badanym okresie odnotowano ich wzrost, bowiem w 2016 roku wskaźniki te wynosiły odpowiednio 6,5km oraz 5,4km.

Tabela 70. Typy dróg ujęte we wskaźnikach w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Powiat krośnieński							
drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni; na 100 km ²	85,5	79,3	79,7	80,0	80,1	80,5	80,3
drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni; na 10 tys. ludności	70,6	70,0	70,4	70,8	72,2	72,8	73,0
drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni; na 100 km ²	6,5	6,7	6,6	6,6	8,2	8,0	8,0
drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni; na 10 tys. ludności	5,4	5,9	5,9	5,9	7,4	7,2	7,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W 2022 roku udało się przeprowadzić niezbędne remonty niektórych dróg przy wykorzystaniu środków z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych, ze środków z Funduszu Dróg Samorządowych, oraz ze środków budżetu państwa w ramach subwencji ogólnych. Szczegółowe modernizacje i realizacje zostały zestawione w Tabela 71.

Tabela 71. Zestawienie inwestycji drogowych przeprowadzonych w 2022 roku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego

Gmina Rymanów	
Ze środków z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych związanych z remontem i odbudową obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęski żywiołowej	
Brak	
Ze środków Funduszu Dróg Samorządowych	
Brak	
Ze środków budżetu państwa - subwencja ogólna	
Brak	
Gmina Iwonicz-Zdrój	
Ze środków z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych związanych z remontem i odbudową obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęski żywiołowej	
Brak	
Ze środków Funduszu Dróg Samorządowych	
Brak	
Ze środków budżetu państwa - subwencja ogólna	
Brak	

Źródło: dane jst

Główne drogowe szlaki komunikacyjne przebiegają drogami zaprezentowanymi w poniższej tabeli.

Tabela 72. Główne szlaki komunikacyjne drogowe na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w 2022 roku

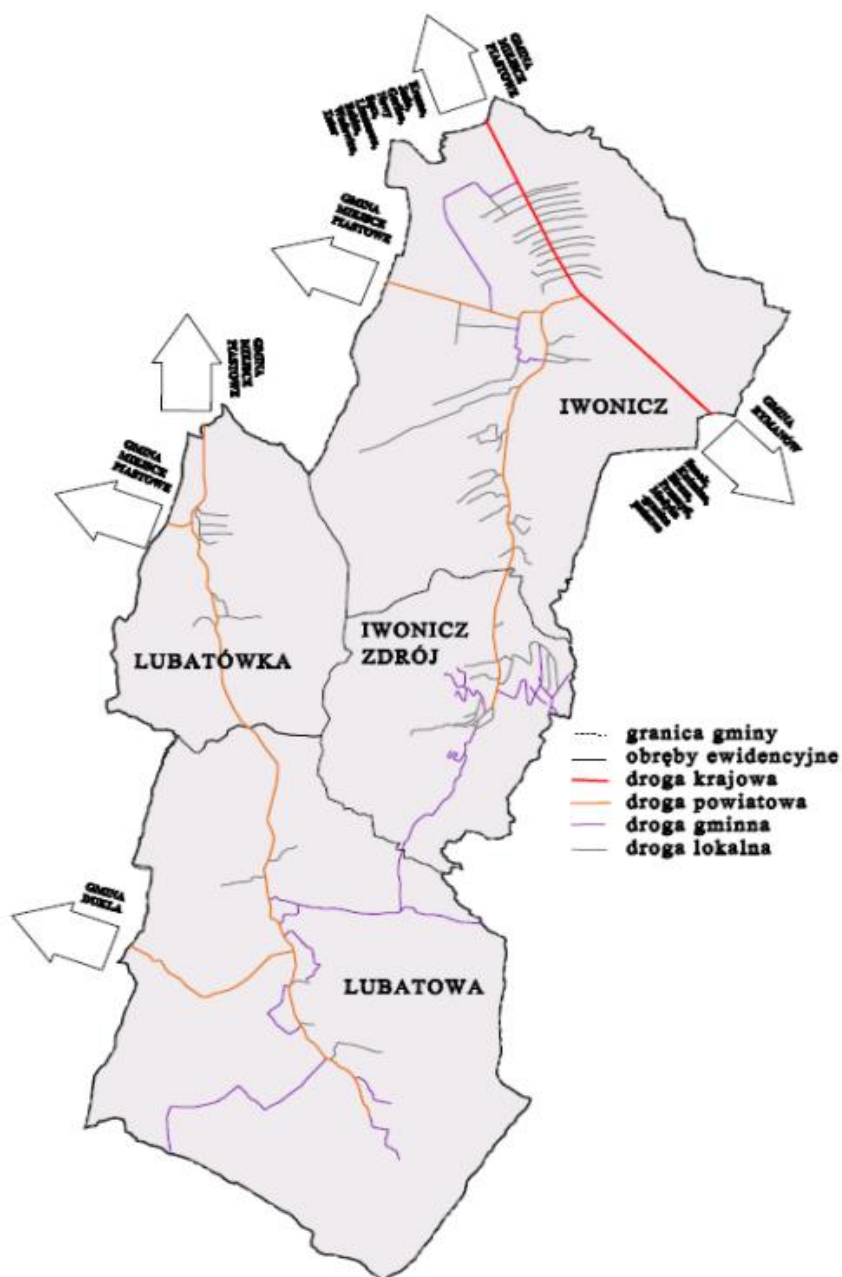
Nr drogi	Przebieg
droga krajowa nr 28 Wadowice - Jasło - Krosno - Sanok – Przemyśl (do granicy państwa w Medyce)	Droga krajowa nr 28 łączy Zator z przejściem granicznym z Ukrainą w Medyce. Długość DK28 wynosi 350km. Znajduje się ona na terenie województw małopolskiego i podkarpackiego, nazywana jest trasą karpacką, specyfiką DK28 jest to, że przebiega przez tereny góryste. Prowadzi z zachodu na wschód. Po drodze mija lub przechodzi przez miejscowości takie jak np.: Wadowice, Zembrzyce, Sucha Beskidzka, Maków Podhalański, Jordanów, Rabka-Zdrój, Mszana Dolna, Limanowa, Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Biecz, Jasło, Krosno, Rymanów , Sanok, Przemyśl. Droga krajowa nr 28 odznacza się dużymi walorami turystycznymi wpływając na rozwój turystyki w obu analizowanych gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego.

droga wojewódzka Nr 887	Droga wojewódzka Brzozów - Rymanów - Daliowa znajduje się na terenie województwa podkarpackiego i liczy 38km. Biegnie z Brzozowa na południowy-wschód województwa do Daliowej. Na analizowanym terenie przebiega przez Gminę Rymanów (Bzianka, Wróblak Szlachecki, Ładzin, Rymanów, Posada Górna, Rymanów-Zdrój, Deszno, Bałucianka, Królik Polski).
droga wojewódzka Nr 889	Droga wojewódzka w województwie podkarpackim, prowadząca z Sieniawy przez Bukowsko do Szczawnego licząca 31,6km. Droga ta łączy się z drogą wojewódzką nr 892 prowadzącą przez Radoszyce na Słowację. Na analizowanym terenie przebiega przez Gminę Rymanów (Sieniawa).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ogólnodostępnych

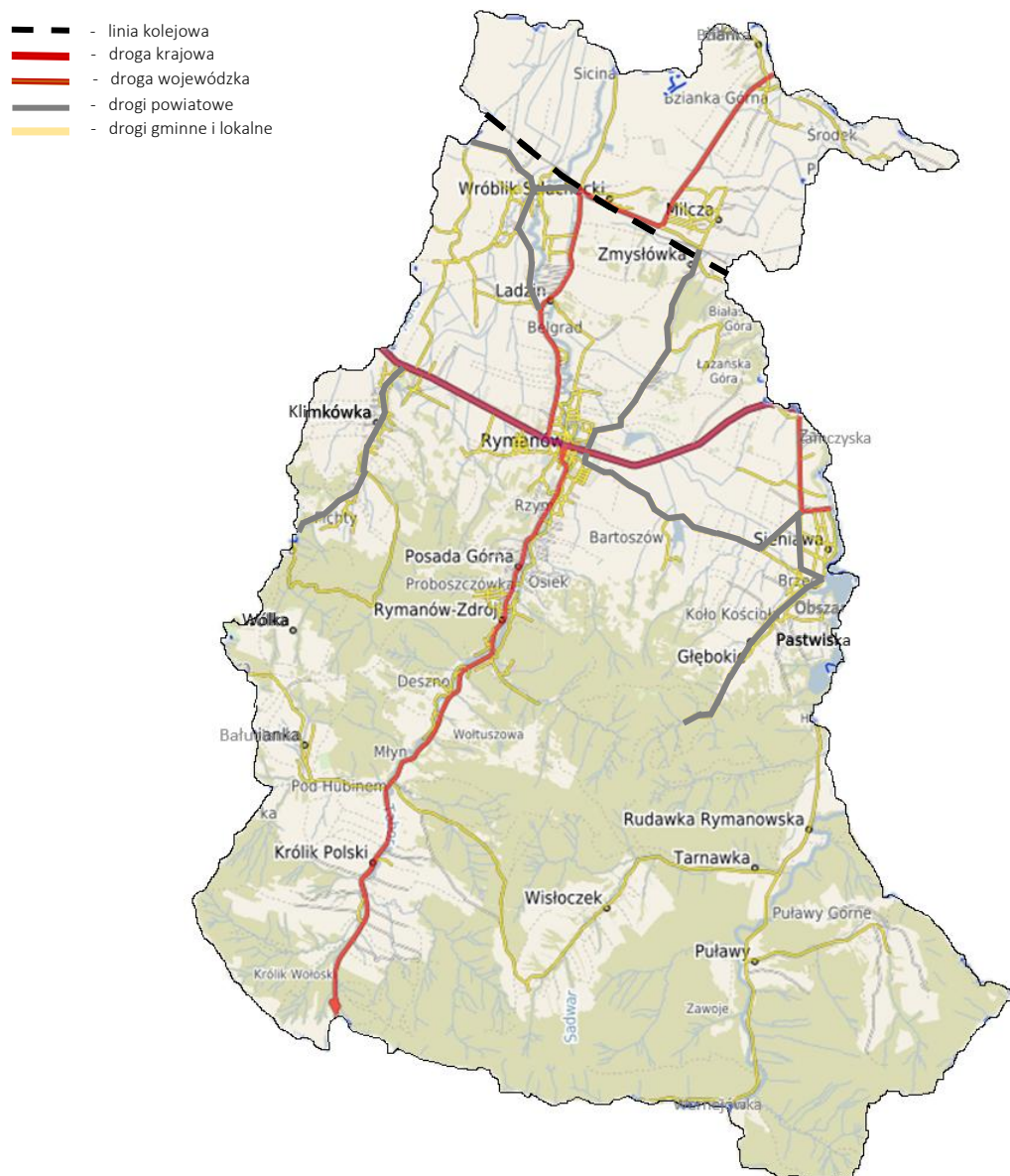
Schemat układu komunikacyjnego Gminy Iwonicz-Zdrój prezentuje poniżej zamieszczony rysunek

Rysunek 3. Schemat układu komunikacyjnego Gminy Iwonicz-Zdrój

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Iwonicz-Zdrój

Rysunek 4. Schemat układu komunikacyjnego Gminy Rymanów

Źródło: <https://rymanow.e-mapa.net>

Dostęp do dróg dobrej jakości jest również istotny ze względu na intensywność korzystania z nich. W 2022 r. w powiecie krośnieńskim, w granicach którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowskie, wskaźniki opisujące liczbę samochodów osobowych i ciężarowych w przeliczeniu na 1000 ludności, kształtowały się na poziomie odpowiednio: 601,5 oraz 67,9. Dla porównania w województwie podkarpackim ten wskaźnik wynosił w 2022 roku odpowiednio 633,6 i 96,3. Ponieważ z roku na rok przybywa na drogach analizowanego obszaru i jego gmin użytkowników samochodów osobowych, ciężarowych, motocykli i ciągników poprawa jakości stanu dróg powinna być zadaniem priorytetowym. Złazszcza, że większość dróg w rejestrze Zarządów Dróg Powiatowych w Krośnie zakwalifikowana jest jako słaba albo zadowalająca.

Tabela 73. Wskaźniki dotyczące pojazdów samochodowych i ciągników na 1000 ludności w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
samochody osobowe na 1000 ludności	483,4	497,9	515,4	538,2	568,2	588,9	601,5
samochody ciężarowe na 1000 ludności	54,6	56,0	57,4	59,6	63,3	66,3	67,9

motocykle na 1000 ludności	50,2	51,5	53,9	56,8	60,2	63,1	66,6
pojazdy samochodowe i ciągniki na 1000 ludności	638	657	679	709	749	778	799

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Przez teren Gminy Rymanów przebiega linia kolejowa nr 108. Jest to linia jednotorowa relacji Stróże – Krościenko. W miejscowości Wróblak Szlachecki występuje stacja kolejowa z bocznica. Stacja osobowo-towarowa oddalona jest 5km od miejscowości Rymanów. Natomiast w miejscowości Milcza znajduje się przystanek kolejowy. Linia kolejowa przebiega przez teren wsi Milcza, Wróblak Szlachecki i Wróblak Królewski, a jej długość na tym odcinku wynosi 5,6km. Gmina Iwonicz-Zdrój na swoim terenie nie posiada infrastruktury kolejowej.

Transport publiczny

Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych (FRPA) został utworzony w celu przywracania lokalnych połączeń autobusowych, które nie funkcjonowały od co najmniej trzech miesięcy przed wejściem w życie ustawy o FRPA. Dzięki projektom realizowanym w ramach funduszu, mieszkańcy, przede wszystkim z mniejszych miejscowości, mogą zwiększyć swoją mobilność i docierać środkami transportu publicznego do pracy, szkół, placówek zdrowia i instytucji kultury. Odnowione i zwiększone siatki połączeń autobusowych dadzą możliwość większej mobilności np. w poszukiwaniu pracy, do której dojazd byłby wcześniej utrudniony ze względu na odległości.

Na terenie obu analizowanych gmin znajduje się 148 przystanków autobusowych. Pod zarządem obu gmin znajduje się 137 pod zarządem gmin: 109 przystanków w Gminie Rymanów, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 28 przystanków.

Transport publiczny na terenie Gminy Rymanów w 2022 roku realizowany był na kilku liniach, tj.:

- Rymanów - Krosno,
- Rymanów - Rymanów-Zdrój,
- Rymanów - Sanok,
- Rymanów - Kraków,
- Rymanów - Ustrzyki Dolne,
- Rymanów - Polańczyk,
- Rymanów-Zdrój - Warszawa,
- Rymanów-Zdrój - Wrocław,
- Rymanów-Zdrój - Łódź,
- Rymanów-Zdrój - Lublin,
- Rymanów – Bytom.

Transport publiczny na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku realizowany był na kilku liniach, tj.:

- Iwonicz-Zdrój - Krosno,
- Lubatowa - Krosno,
- Iwonicz-Zdrój - Lubatowa,
- Iwonicz-Zdrój - Mielec - Busko-Zdrój - Kielce - Piotrków Trybunalski - Łódź,
- Iwonicz-Zdrój - Rzeszów - Ostrowiec Świętokrzyski - Radom - Warszawa,
- Iwonicz-Zdrój - Kraków - Katowice - Gliwice - Wrocław,
- Iwonicz-Zdrój - Tarnów - Kraków - Olkusz - Dąbrowa Górnicza - Katowice - Bytom,
- Iwonicz-Zdrój - Pilzno - Tarnów - Kraków - Katowice - Chorzów - Bytom - Pyrzowice,
- Iwonicz-Zdrój - Rzeszów - Łańcut - Leżajsk.

W obszarze uzdrowisk brak jest komunikacji pasażerskiej, a sieć powiązań komunikacyjnych między sąsiadującymi gminami, zwłaszcza poza sezonem wakacyjnym jest niewystarczająca.

Sieć rowerowa

Na terenie powiatu krośnieńskiego na 100 km² przypadało 0,04km dróg rowerowych i jest to bardzo niska wartość w porównaniu do województwa i kraju, która świadczy o bardzo słabo rozwiniętej sieci dróg rowerowych. Na terenie analizowanych gmin nie występują drogi rowerowe.

Tabela 74. Charakterystyka dróg rowerowych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w 2022r.

Wyszczególnienie	Drogi rowerowe w km	Drogi rowerowe na 100 km ²	Drogi rowerowe na

			10 tys. ludności
Polska	19 813,5	6,34	5,25
Województwo podkarpackie	745,9	4,18	3,59
Powiat krośnieński	0,4	0,04	0,04
Gmina Rymanów	0,00	0,00	0,00
Gmina Iwonicz-Zdrój	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

1.4.3. Warunki życia mieszkańców

Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych członków wspólnoty samorządowej jest zadaniem własnym gminy, nałożonym przez ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego.

Zasoby w budynki mieszkalne na terenie gmin uzdrowiskowych wynosiły w roku 2022 - 6 622 szt. i wzrosły o 107,6% w stosunku do roku 2016, w którym analizowane gminy w swoich zasobach miały 6 156 budynków mieszkalnych.

Tabela 75. Budynki mieszkalne będące w zasobach analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	6 308 344	6 375 734	6 443 611	6 629 920	6 636 883	6 781 570	6 869 717
Województwo podkarpackie	441 100	445 365	449 498	462 328	462 146	471 182	474 891
Powiat krośnieński	29 142	29 421	29 607	30 175	30 245	30 545	30 827
Gmina Rymanów	3 733	3 765	3 796	3 915	3 945	4 001	4 044
Gmina Iwonicz-Zdrój	2 423	2 457	2 466	2 516	2 520	2 539	2 578

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W 2022 roku analizowane gminy uzdrowiskowe w swoich zasobach posiadały 6 lokali socjalnych (1 posiadała Gmina Rymanów, a 5 Gmina Iwonicz-Zdrój).

W badanym okresie przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania zwiększyła się z 94,5m² do 96,9m², co za tym idzie również powierzchnia mieszkania przypadająca na jedną osobę zwiększyła się z 24,9m² do 28,6m². Praktycznie bez zmian wyglądał na przestrzeni lat wskaźnik dotyczący liczby izb przypadających na 1 mieszkanie i w latach 2016-2019 wynosił on 4,7, a w kolejnych trzech latach 4,9. Nieznacznie spadł wskaźnik określający przeciętną liczbę osób na jedno mieszkanie i w 2016 roku wynosił on 0,8 osoby, a w 2022 roku 0,7.

Tabela 76. Wskaźniki zasobów mieszkaniowych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	94,5	94,8	95,2	95,5	96,1	96,4	96,9
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	24,9	25,2	25,5	25,8	27,4	27,9	28,6
mieszkania na 1000 mieszkańców	263,3	264,9	267,2	269,7	285,2	289,3	294,6
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,7	4,7	4,7	4,7	4,9	4,9	4,9
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,8	3,8	3,7	3,7	3,5	3,5	3,4
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Porównując zasoby obu analizowanych jednostek można zauważyć, że pomiędzy nimi istnieją tylko nieznaczne różnice w przeciętnej powierzchni użytkowej jednego mieszkania, która wynosi 98,1m² w Gminie Rymanów i 95,7m² w Gminie Iwonicz-Zdrój. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, na jedną osobę, będącego w zasobach Gminy Rymanów wynosi 29,2m², zaś w Gminie Iwonicz-Zdrój 27,9m². Przeciętna liczba izb w mieszkaniach w Gminie Rymanów wynosi 4,83, zaś w Gminie Iwonicz-Zdrój 4,91, zaś przeciętna liczba osób na izbę w obu gminach wyniosła po 0,7.

W roku 2020 wypłacono najmniej dodatków mieszkaniowych w całym badanym okresie 2016-2022. W analizowanym okresie obserwuje się ogólną tendencję spadkową w liczbie wypłaconych dodatków mieszkaniowych o 23%. Również we wszystkich typach własności lokali liczba i kwoty wypłacanych dodatków ulegały zmianie, co szczegółowo zostało zestawione w Tabeli 77.

Tabela 77. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali w gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem; liczba	359	336	278	245	230	269	276

ogółem; kwota	66 636	63 400	53 404	48 310	51 692	68 758	71 853
gminnych; liczba	125	120	109	126	93	112	84
gminnych; kwota	27 261	25 156	21 125	22 961	24 187	28 418	21 444
spółdzielczych; liczba	49	43	36	40	45	31	12
spółdzielczych; kwota	7 309	5 478	7 088	7 446	10 302	6 484	2 462
prywatnych w budynkach objętych wspólnotą mieszkaniową; liczba	149	112	96	68	65	67	91
prywatnych w budynkach objętych wspólnotą mieszkaniową; kwota	27 442	20 859	16 894	13 429	10 157	14 908	17 611
prywatnych (bez wspólnot mieszkaniowych); liczba	36	27	2	0	20	59	89
prywatnych (bez wspólnot mieszkaniowych); kwota	4 624	3 385	304	0	4 460	18 948	30 336
towarzystw budownictwa społecznego; liczba	0	0	0	0	0	0	0
towarzystw budownictwa społecznego; kwota	0	0	0	0	0	0	0
innych podmiotów; liczba	0	34	35	11	7	0	0
innych podmiotów; kwota	0	8 522	7 993	4 474	2 586	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych do sieci wodociągowej było podłączonych 52,6% lokali będących w zasobach analizowanych gmin uzdrowiskowych (niewystarczająco rozwinięta), a do sieci kanalizacyjnej 90,75% budynków mieszkalnych (sieć kanalizacji sanitarnej w większości wymaga modernizacji z uwagi na zły stan techniczny).

Tabela 78. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej – w % ogółu budynków mieszkalnych

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem: wodociąg	49,8	50,1	50,5	50,9	51,1	51,9	52,6
ogółem: kanalizacja	89,9	90	90	90,1	90,25	90,6	90,75
w miastach: wodociąg	74,8	74,25	74,45	74,6	75	76,1	76,25
w miastach: kanalizacja	92,35	92,4	92,5	92,55	92,65	92,95	93,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W okresie 2016-2022 w powiecie krośnieńskim, na terenie którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowiskowe, zwiększyła się liczba odbiorców energii elektrycznej. Do sieci w 2022 roku podłączonych było 35 237 odbiorców, a w 2016 było to 32 955 odbiorców. Zmniejszyło się natomiast ogólne zużycie energii w analizowanym okresie, w tym na 1 mieszkańca, co może świadczyć, że mieszkańcy w swoich domach stosują energooszczędne rozwiązania i/lub więcej oszczędzają energię. Sieć energetyczna zlokalizowana na terenie obu analizowanych gmin jest niewydolna, a zapewnienie ciągłości dostaw energii jest zagrożone (wymaga doinwestowania).

Tabela 79. Liczba odbiorców energii elektrycznej w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022 (w zaokrągleniu)

Opis	J.m.	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
odbiorcy energii elektrycznej	szt.	32 955	34 041	34 316	34 592	34 641	34 791	35 237
zużycie energii elektrycznej	MWh	63 264	65 598	65 487	65 805	65 071	62 903	55 727

zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca	kWh	564,5	583,7	582,2	586,0	589,0	572,5	510,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie obu gmin uzdrowskowych wynosiła łącznie 320,2km i w badanym okresie jej długość sukcesywnie się zwiększała. Wzrost obserwuje się również w liczbie przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W 2022 roku wynosiła ona 6 417szt., podczas gdy w 2016 wartość ta wynosiła 5 847 szt. Z roku na rok zwiększają się dam^3 odprowadzanych ścieków bytowych. W miastach z sieci kanalizacyjnej korzysta łącznie 4 634 osoby. Szczegółowe dane w zestawieniu czasowym zostały przedstawione w Tabeli 80.

Tabela 80. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w latach 2016-2022 na terenie gmin uzdrowskowych powiatu krośnieńskiego.

Opis	J.m.	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	307,7	309,3	311,3	312,6	312,9	314,1	320,2
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	5 847,0	5 968,0	5 949,0	6 001,0	6 088,0	6 325,0	6 417,0
awarie sieci kanalizacyjnej	szt.	132,0	109,0	194,0	124,0	113,0	101,0	62,0
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam^3	808,1	699,6	827,6	786,3	766,7	797,2	827,6
ścieki oczyszczane odprowadzone	dam^3	1 137,0	1 131,0	1 159,0	1 192,0	1 122,0	1 130,0	1 117,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	osoba	5 033,0	5 014,0	5 039,0	5 036,0	4 737,0	4 665,0	4 634,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na poprawę warunków mieszkaniowych ludności analizowanych gmin uzdrowskowych wskazuje również wysoki odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje sanitarno-techniczne (Tabela 81). W obu analizowanych jednostkach odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, czyli w dostęp do bieżącej wody, przekroczył 97%. Dostęp do łazienki posiada 95% mieszkań w obu gminach, ustęp splukiwany posiada 96% mieszkań, a centralne ogrzewania 81% w każdej analizowanej gminie. W gaz sieciowy wyposażonych jest 92% mieszkań w Gminie Rymanów i 93% mieszkań w Gminie Iwonicz-Zdrój. Nadal obecne są różnice w wyposażeniu mieszkań między miastem a wsią, chociaż są one już coraz mniejsze (maksymalnie do 5%). Szczegółowe dane w podziale na wszystkie gminy i jednostki referencyjne zostały przedstawione w Tabeli 81.

Tabela 81. Mieszkania wyposażone w wybrane instalacje techniczno-sanitarne, według gmin w 2022 roku

Jednostka	Wodociąg		Centralne ogrzewanie		Łazienka	
	miasto	wieś	miasto	wieś	miasto	wieś
Polska	10 410 587	4 814 020	9 434 253	3 933 477	10 182 354	4 420 033
Województwo podkarpackie	348 204	347 078	322 441	280 404	343 558	318 705
Powiat krośnieński	4 425	27 291	3 677	21 997	4 378	25 418
Gmina Rymanów	1 178	3 234	976	2 704	1 177	3 122
Gmina Iwonicz-Zdrój	763	2 178	626	1 822	749	2 117

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W ramach polityki klimatycznej Unia Europejska założyła 3 cele klimatyczne, które powinny być osiągnięte w ramach czasowych 2020-2030:

- 1) ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% do 2020 r. i o co najmniej 40% do 2030 r. (w stosunku do poziomu z 1990 roku),
- 2) zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii w UE do 20% do 2020 r. oraz zapewnienie co najmniej 27% udziału do 2030 roku,
- 3) zwiększenie efektywności energetycznej UE o 20% do 2020 r. i o co najmniej 27% do 2030 roku.

Ze względu na założenia polityki klimatycznej UE niezwykle istotną kwestią staje się sposób ogrzewania budynków mieszkalnych, przemysłowych i użyteczności publicznej oraz ich charakterystyka energetyczna. Gminy powinny cyklicznie sporządzać bilans potrzeb energetycznych oraz prognozy

zapotrzebowania na nośniki energii. Dostawy energii są podstawą egzystencji ludzi, dlatego należy dywersyfikować ich źródła i dostosowywać do zachodzących zmian klimatycznych.

Zasilanie odbiorców w ciepło, poza zasięgiem sieci ciepłowniczej i kotłów centralnych, opiera się na ogrzewaniu indywidualnym, wykorzystującym paliwa węglowe: węgiel kamienny, ekogroszek, gaz ziemny oraz biomasę: drewno, pellet. W mniejszym stopniu wykorzystuje się olej opałowy oraz gaz płynny. W znacznej części gospodarstw domowych spala się tylko paliwo odnawialne w postaci drewna.

Jednym z głównych źródeł dostawy ciepła na obszarze analizowanych gmin prócz kotłowni centralnych jest sieć gazowa. Łączna długość czynnej sieci gazowej na analizowanym obszarze wynosi 246400m. Zużycie gazu z sieci w kWh na 1 mieszkańca wyższe jest w Gminie Iwonicz-Zdrój (2194,2kWh), niż w Gminie Rymanów (1941,3kWh), pomimo że w Gminie Rymanów jest dwukrotnie więcej odbiorców gazu i więcej odbiorców ogrzewa mieszkania gazem niż w Gminie Iwonicz-Zdrój.

Tabela 82. Charakterystyka sieci gazowej na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w 2022 roku.

Jednostka administracyjna	Długość czynnej sieci ogółem (m)	Zużycie gazu w MWh	Odbiorcy gazu (gospodarstwa)	Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem (gospodarstwa)	Ogółem; gaz z sieci w kWh na 1 mieszkańca
Polska	171 179 247	56 414 375,9	8 735 059	3 222 068	1 491,4
Województwo podkarpackie	21 364 893	3 515 771,8	545 449	249 501	1 689,0
Powiat krośnieński	1 315 454	237 448,4	29 148	16 744	2 173,1
Gmina Rymanów	153 876	29 744,9	4 340	2 150	1 941,3
Gmina Iwonicz-Zdrój	92 524	22 786,3	2 968	1 599	2 194,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

W ramach zadań własnych gminy mają obowiązek planować i organizować:

- zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy,
- planować oświetlenie miejsc publicznych i dróg znajdujących się na terenie gminy,
- finansować oświetlenia ulic, placów i dróg znajdujących się na terenie gminy,
- działania mające na celu racjonalizację zużycia energii i promocję rozwiązań zmniejszających zużycie energii na obszarze gminy.

Ponieważ dostawy źródeł ciepła podlegają wahaniom cenowym uwarunkowanym czynnikami zewnętrznymi i geopolitycznymi niezwykle istotnym jest inwestowanie w odnawialne źródła energii. Do energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych zalicza się, niezależnie od parametrów technicznych źródła, energię elektryczną lub ciepło pochodzące w szczególności:

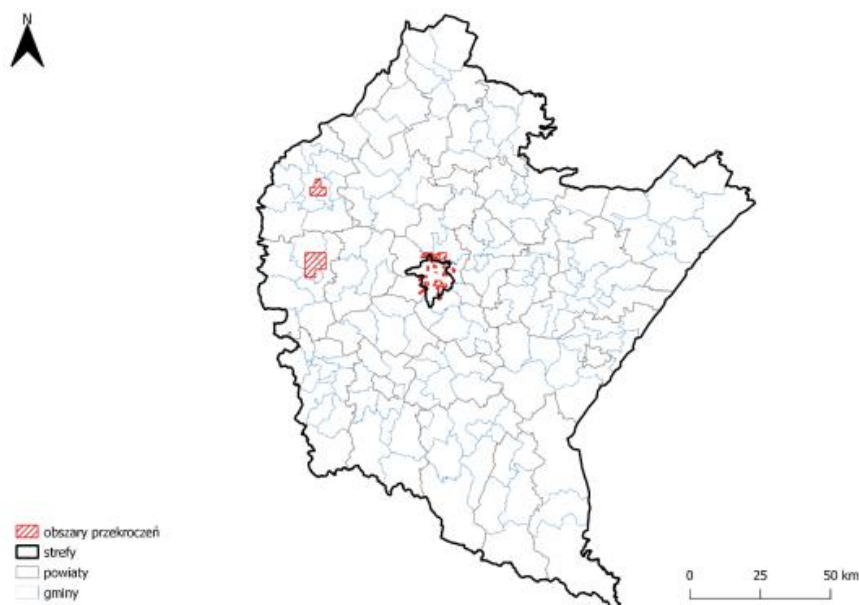
- z elektrowni wodnych,
- z elektrowni wiatrowych,
- ze źródeł wytwarzających energię z biomasy,
- ze źródeł wytwarzających energię z biogazu;
- ze słonecznych ogniw fotowoltaicznych,
- ze słonecznych kolektorów do produkcji ciepła;
- ze źródeł geotermicznych.

Obecnie na terenie analizowanych gmin działają mikroinstalacje lub małe instalacje OZE, a także turbiny wiatrowe. Część budynków jest wyposażonych w kolektory słoneczne lub instalacje fotowoltaiczne. Działania obu analizowanych gmin powinny być ukierunkowane na pozyskiwanie dotacji i funduszy na rozwój źródeł odnawialnych i dekarbonizację gospodarki, termomodernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz rozbudowę infrastruktury technicznej.

Gminy zostały zobowiązane do tworzenia planów gospodarki niskoemisyjnej (PGN), które zawierają strategię działań oraz plan przedsięwzięć związanych ze zrównoważoną i nisko emisyjną gospodarką energetyczną, uwzględniając uwarunkowania krajowej i europejskiej polityki klimatycznej, jak również czynniki lokalne. Wprowadzie wyniki pomiarów stężenia pyłu PM10 zawarte w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim za rok 2021”, opracowanej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, wskazywały na brak wystąpienia w 2021 r. na obszarze obu gmin przekroczenia dozwolonej liczby dni ze średnim 24-godzinny stężeniem pyłu PM10, przewyższającym poziom dopuszczalny oraz brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego określonego

dla stężenia średniego rocznego, to należy pamiętać, że warunki pogodowe na danym obszarze bardzo silnie wpływają na kumulację bądź rozpraszanie zanieczyszczeń.

Rysunek 5. Zasięg obszarów przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 roku

Źródło:

file:///C:/Users/justyna/Downloads/Roczna%20ocena%20%20jako_ci%20powietrza%20w%20wojew%C3%B3dztwie%20podkarpackim.%20Raport%20wojew%C3%B3dski%20za%20rok%202021.pdf

Niskie temperatury, a zwłaszcza ich spadek znacznie poniżej 0°C, co jest zjawiskiem często występującym na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych, wzmagają zapotrzebowanie na ciepło i sprzyjają kumulowaniu się zanieczyszczeń. Dlatego należy podejmować szereg działań zapobiegających wzrostowi zanieczyszczeń emitowanych do środowiska. Kluczową kwestią będzie również dostosowywanie systemu grzewczego przez władze samorządowe i mieszkańców do wymogów tzw. „uchwał antysmogowych”, które mogą określać:

- rodzaj lub jakość paliw, które będzie można stosować,
- parametry i rozwiązania techniczne urządzeń i instalacji, w których następuje spalanie paliw dopuszczonych do stosowania na danym obszarze,
- okres obowiązywania ograniczeń lub zakazów w ciągu roku,
- obowiązki podmiotów objętych uchwałą w zakresie niezbędnym do kontroli jej realizacji.

Dostosowywanie rozwiązań do zapisów uchwał na pewno będzie się wiązało z podniesionymi nakładami na modernizację infrastruktury.

Na warunki życia mieszkańców wpływ ma również liczba mieszkań oddanych do użytku. W 2022 roku wskaźnik ilości mieszkań oddanych do użytku na 1 000 ludności wynosił 3,0 i był nieco wyższy niż w 2016 roku kiedy wynosił 2,0. Przeszło dwukrotnie zwiększyła się natomiast liczba oddanych mieszkań na 1000 zawartych małżeństw - w 2022 roku wskaźnik ten wynosił 701,5, a w 2016 wyniósł 341,5. Spadły natomiast wskaźniki, które mogą świadczyć o pogarszającym się komforcie życia mieszkańców analizowanych gmin. Wprawdzie wzrosła liczba mieszkań oddawanych do użytku (z 54 w 2016 roku do 76 w 2022 roku), ale spadła powierzchnia tych mieszkań. W 2016 roku na jedno mieszkanie przypadało średnio 153,2m², a w 2022 roku już 148,4 m². Nieznacznie, ale spadła również liczba izb w oddawanych mieszkaniach. W 2016 roku na jedno mieszkanie przypadało 5,9 izb, a w 2022 roku 5,3. Może to wynikać z szybko rosnących cen nieruchomości, które zmuszają ludzi do wyboru mniejszego metrażu. Szczegółowe dane zostały przedstawione w Tabeli 83.

Tabela 83. Wskaźniki dotyczące budownictwa na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	2,0	2,1	1,9	2,8	1,6	1,9	3,0
mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	19,8	20,4	18,2	27,8	15,9	18,8	29,7
mieszkania oddane do użytkowania na 1000 zawartych małżeństw	341,5	366,5	378,5	689,0	389,0	441,5	701,5
powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności	307,0	301,4	263,6	365,4	220,1	266,3	439,2
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania	153,2	147,7	142,5	137,5	136,9	141,9	148,4
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu oddanym do użytkowania	5,9	6,2	5,6	5,2	5,7	5,4	5,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Mimo rosnącej z roku na rok liczby zasobów mieszkaniowych obu gmin, wskaźnik nasycenia mieszkaniami, nadal był w 2022 roku daleki od zakładanego przez Narodowy Program Mieszkaniowy wyniku 435 mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, który ma zostać osiągnięty do roku 2030. Na terenie badanych gmin na 1000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 294,6 mieszkania. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań między rokiem 2016, a rokiem 2022 zwiększyła się tylko o 2,4m². Nieznacznie zwiększała się także w badanym okresie liczba izb przypadających na 1 mieszkanie z poziomu 4,7 do 4,9. Nieznacznie zmalała liczba osób przypadająca na jedno mieszkanie i w 2016 wskaźnik ten osiągnął wartość 3,8, a w 2022 roku – 3,4. Szczegółowe dane zostały zaprezentowane w Tabeli 84.

Tabela 84. Zasoby mieszkaniowe w analizowanych JST w latach 2016-2022 ujęte we wskaźnikach

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	94,5	94,8	95,2	95,5	96,1	96,4	96,9
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	24,9	25,2	25,5	25,8	27,4	27,9	28,6
mieszkania na 1000 mieszkańców	263,3	264,9	267,2	269,7	285,2	289,3	294,6
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,7	4,7	4,7	4,7	4,9	4,9	4,9
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,8	3,8	3,7	3,7	3,5	3,5	3,4
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Analizując dane dotyczące badanych jst można zaobserwować, że wskaźnik mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w obu analizowanych gminach w 2022 roku był na podobnym poziomie i wyniósł w Gminie Rymanów 2,9, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 3,0. Wartość analizowanego wskaźnika była porównywalna z wartością notowaną wówczas w powiecie krośnieńskim, ale była znacznie niższa niż wartość jaką osiągnęło województwo podkarpackie i kraj.

Tabela 85. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w Gminie Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	4,3	4,6	4,8	5,4	5,8	6,2	6,3
Województwo podkarpackie	3,7	3,8	3,7	4,3	4,8	4,7	5,4
Powiat krośnieński	2,4	2,4	2,1	2,6	2,6	2,6	3,0
Gmina Rymanów	2,2	1,7	2,3	2,1	1,9	2,3	2,9
Gmina Iwonicz-Zdrój	1,7	2,4	1,4	3,5	1,3	1,4	3,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Największą przeciętną powierzchnią mieszkań oddanych do użytku w 2022 roku charakteryzowała się Gmina Rymanów – 153,3 m² (choć odnotowano spadek w stosunku do 2016 roku), w Gminie Iwonicz-Zdrój powierzchnia ta było o blisko 10m² mniejsza (choć odnotowano jej wzrost w stosunku do 2016 roku). W obu przypadkach przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania była wyższa niż notowana wówczas w powiecie krośnieńskim (142,4m²), województwie podkarpackim (105,7m²) oraz kraju (92,3m²).

Tabela 86. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	94,5	92,7	90,3	88,6	88,7	92,9	92,3
Województwo podkarpackie	107,1	106,5	108,1	101,9	102,8	110,5	105,7

Powiat krośnieński	144,6	136,1	142,8	136,6	135,3	145,4	142,4
Gmina Rymanów	171,6	146,2	152,6	161,8	143,8	140,9	153,3
Gmina Iwonicz-Zdrój	134,7	149,1	132,3	113,1	130,0	142,9	143,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych najwięcej izb na jedno mieszkanie, na analizowanym terenie również przypadało w Gminie Rymanów, w której wskaźnik wynosił 5,6. Nieco mniejszą wartością analizowany wskaźnik charakteryzował się w Gminie Iwonicz-Zdrój – 4,9. W obu gminach w analizowanym okresie czasu wartość przedmiotowego wskaźnika spadła, ale nadal była wyższa niż notowana w kraju i województwie, a w przypadku Gminy Rymanów, także wyższa niż w powiecie krośnieńskim.

Tabela 87. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu oddanym do użytkowania

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	4,0	3,9	3,9	3,8	3,8	3,9	3,9
Województwo podkarpackie	4,7	4,6	4,7	4,4	4,4	4,6	4,4
Powiat krośnieński	6,0	5,7	5,8	5,5	5,7	5,5	5,6
Gmina Rymanów	5,9	6,3	6,0	6,1	5,8	5,4	5,6
Gmina Iwonicz-Zdrój	5,9	6,0	5,2	4,3	5,5	5,3	4,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

1.4.4. Gospodarka wodna

Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu jest priorytetem ujętym w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030. Zrównoważony rozwój powinien godzić gospodarcze i rekreacyjne wykorzystanie zasobów naturalnych.

Podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Oznacza to, że mimo niskich stanów wód wszyscy użytkownicy wód zlewni nie mają problemu z pojawiającym się brakiem wody. Również ekosystemy wodne i zależne od wód funkcjonują prawidłowo. Nie oznacza to jednak, że sytuacja nie może ulec pogorszeniu, np. w wyniku zwiększenia liczby użytkowników wód w zlewni, dlatego należy podejmować działania zmierzające do odpowiedniego eksploataowania zasobów wodnych i ich retencji.

Wody powierzchniowe są istotnym elementem krajobrazu analizowanych gmin uzdrowiskowych, wpływającym na ich różnorodność i atrakcyjność. Udział wód powierzchniowych w ogólnej ich powierzchni przedstawia się następująco:

Tabela 88. Powierzchnia Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój pod wodami

Wykaz gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego	Powierzchnia gminy pod wodami ha/%
Gmina Rymanów	206,6554ha/ 1,24%
Gmina Iwonicz-Zdrój	20,5445ha/ 0,45%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych jst

Największy udział w ogóle powierzchni, wody powierzchniowe mają w Gminie Rymanów – stanowią one 1,24% jej powierzchni, zaś w Gminie Iwonicz-Zdrój – stanowią 0,45%.

Zasoby wód stanowią gwarancję ciągłości procesów przyrodniczych. Decydują zarówno o zachowaniu bioróżnorodności, jak i możliwościach rozwoju społecznego i gospodarczego. W tabeli poniżej zostały zestawione zbiorniki wodne (zbiorniki retencyjne i stawy) występujące na analizowanym obszarze w podziale na gminy.

Tabela 89. Wykaz zbiorników wodnych na obszarze Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój

JEDNOSTKA	Zbiorniki wodne/ stawy w szt.
Gmina Rymanów	1
	2
Gmina Iwonicz-Zdrój	1

Źródło: Opracowanie na podstawie danych jst

Analizowane gminy uzdrowiskowe powiatu krośnieńskiego w ramach podziału Jednolitych Wód Powierzchniowych wchodzi w skład 7 Jednolitych Części Wód Powierzchniowych scharakteryzowanych w Tabeli nr 90.

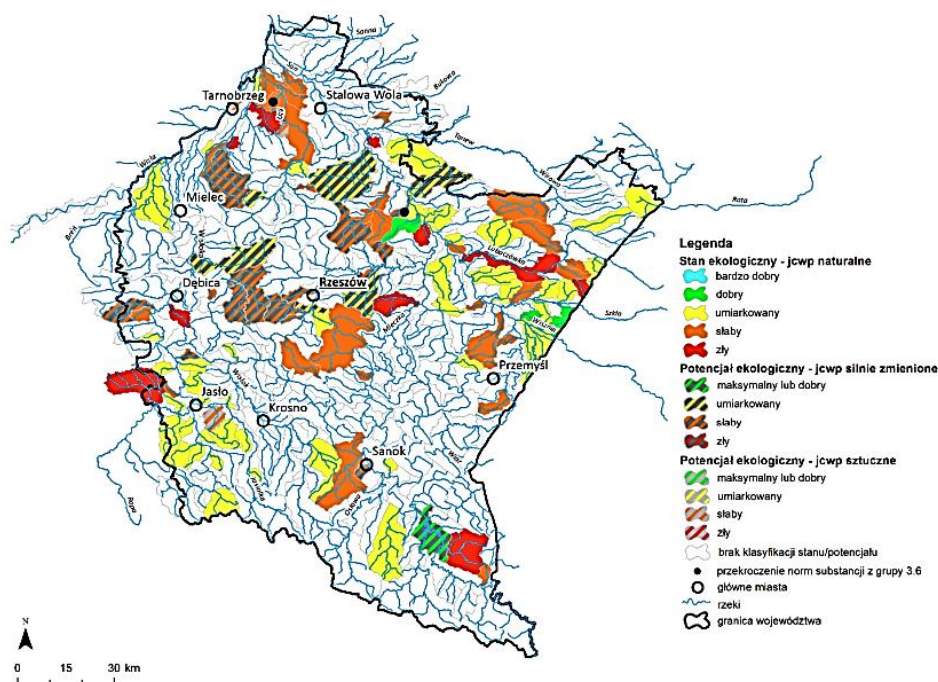
Tabela 90. Charakterystyka JCWP na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój

Nazwa JCWP	Jasiołka do Panny	Morawa	Potok Ambrowski	Jasionka	Przecznica	Lubatówka	Wisłok od zbiornika Besko do Czarnego Potoku
Europejski kod JCWP	PL RW200012218449	PLRW20001222629	PL RW200012218452	PL RW2000122184549	PL RW200012226312	PL RW200012226329	PLRW2000072263337
Długość JCWP	88,60km	50,24km	6,55km	7,47km	8,48km	52,33km	41,66km
Powierzchnia JCWP	202,92km ²	107,94km ²	10,26km ²	11,96km ²	11,34km ²	91,91km ²	104,95 km ²
Obszar dorzecza	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły
Region wodny	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły
Scalona Część Wód	GW0608	GW0817	GW0608	GW0609	GW0817	GW0817	GW0815
Zlewnia bilansowa	Wisłoka	San z Wisłokiem	Wisłoka	Wisłoka	San z Wisłokiem	San z Wisłokiem	San z Wisłokiem
Właściwe RZGW	RZGW w Krakowie	RZGW w Krakowie	RZGW w Krakowie	RZGW w Krakowie	RZGW w Krakowie	RZGW w Krakowie	RDOŚ w Rzeszowie
Typ JCWP	Potok fliszowy (12)	Potok fliszowy (12)	Potok fliszowy (12)	Potok fliszowy (12)	Potok fliszowy (12)	Potok fliszowy (12)	Potok fliszowy (12)
Status JCWP	naturalna część wód (NAT)	silnie zmieniona część wód (SZCW)	naturalna część wód (NAT)	naturalna część wód (NAT)	naturalna część wód (NAT)	silnie zmieniona część wód (SZCW)	naturalna część wód (NAT)
Ocena stanu	dobry	zły	zły	zły	dobry	zły	zły
Ocena zagrożenia	niezagrożona	zagrożona	zagrożona	zagrożona	niezagrożona	zagrożona	zagrożona
Cel środowiskowy - stan/potencjał ekologiczny	dobry stan ekologiczny	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan ekologiczny	dobry stan ekologiczny	dobry stan ekologiczny	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan ekologiczny
Cel środowiskowy - stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny
Ekoregion wg Kondrackiego	Karpaty (10)	Karpaty (10)	Karpaty (10)	Karpaty (10)	Karpaty (10)	Karpaty (10)	Karpaty (10)

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?qpmmap=gpPGW

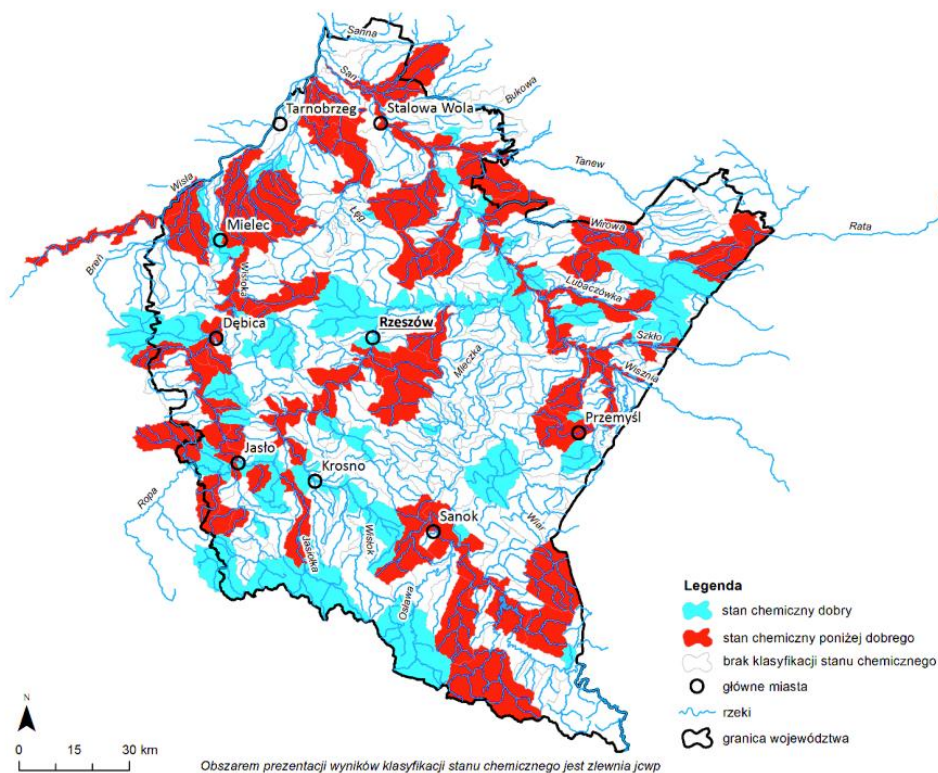
Teren obu analizowanych gmin leży w Jednolitych Częściach Wód Podziemnych o numerach 151 i 152. Charakterystykę tych wód podziemnych przedstawia Tabela 91.

Rysunek 6. Wyniki klasyfikacji stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych w województwie podkarpackim

Źródło: Opracowanie na podstawie Raportu o stanie środowiska w województwie podkarpackim. Raport 2020.

Rysunek 7. Wyniki klasyfikacji stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych w województwie podkarpackim

Źródło: Opracowanie na podstawie Raportu o stanie środowiska w województwie podkarpackim. Raport 2020

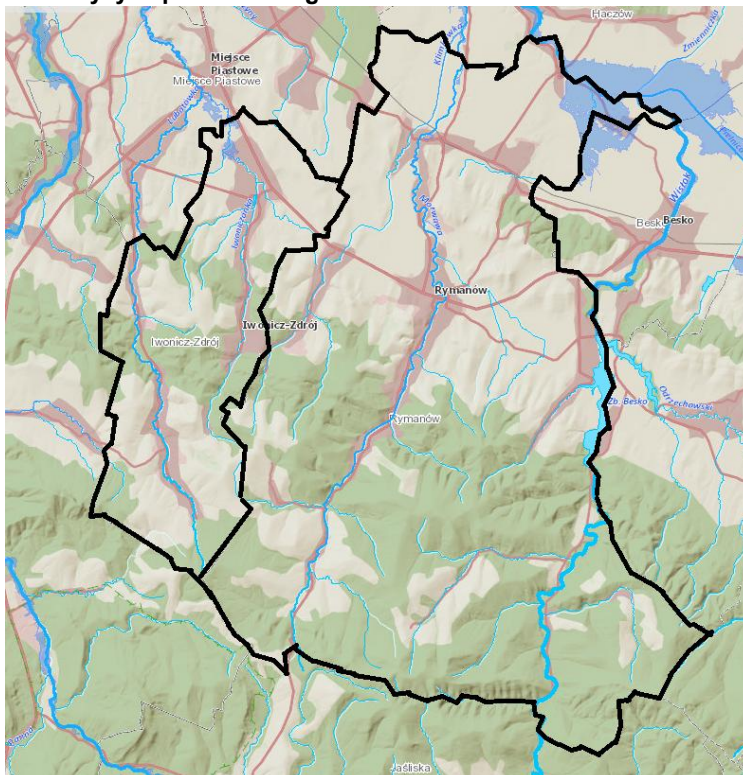

Europejski kod JCWPd	PLGW2000151	PLGW2000152
Powierzchnia JCWPd	2648,0km ²	2043,9km ²
Obszar dorzecza	obszar dorzecza Wisły	obszar dorzecza Wisły
Region wodny	region wodny Górnej Wisły	region wodny Górnej Wisły
Właściwe RZGW	RZGW w Krakowie	RZGW w Krakowie
Ocena stanu ilościowego	dobry	dobry
Ocena stanu chemicznego	dobry	dobry
Cel środowiskowy - stan ilościowy	dobry stan ilościowy	dobry stan ilościowy
Cel środowiskowy - stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny
Ocena ryzyka nieosiągnięcia Celów środowiskowych	niezagrożona	niezagrożona

Na terenie Gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój występują poziomy wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe, i co za tym idzie nie istnieje bezpośrednie zagrożenie zanieczyszczenia tych wód odpadami i ściekami. Zagrożone skażeniem mogą być natomiast indywidualne ujęcia wody (studnie wiercone i kopane).

Teren analizowanych gmin leży w dorzeczu Wisły w zlewni Sanu z Wisłokiem. Jest to obszar w niewielkim stopniu zurbanizowany, zabudowa stanowi 4,77% jego powierzchni. Na obszarze dorzecza Wisły w granicach analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego wyznaczonych jest obecnie 27 jednolitych części wód rzek (w całym dorzeczu jest ich 2 660). Nie występują tu jednolite części wód przejściowych, jednolite części wód przybrzeżnych, ani jednolite części wód jezior.

Mapa 3. Mapa zagrożenia i ryzyka powodziowego

90

Ze względu na zagrożenie powodziowe jakie stwarza rzeka Wisłok i rzeka Wisłoka, w zlewniach których zlokalizowana jest Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój w projekcie aktualizacji Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym obowiązującym w II okresie planistycznym, tj. w latach 2022-2027, na terenie obu analizowanych gmin przewidziano do realizacji następujące inwestycje:

- Budowa lewego wału o długości 402m na cieku Lubatówka (km modelu 2+085 - 2+310),
- Budowa prawego wału o długości 379m na cieku Lubatówka (km modelu 6+134 - 6+635),
- Budowa lewego wału o długości 219m na cieku Lubatówka (km modelu 6+129 - 6+356).

Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy został opracowany na okres 6 lat (2021-2027). W ramach planu wyodrębniono cele szczegółowe:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dostępnych zasobów wodnych,
- zwiększanie retencjonowania (magazynowania) wód,
- edukacja w zakresie suszy i koordynacja działań powiązanych z suszą,
- stworzenie mechanizmów realizacji i finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

W ramach PZRP określono 3 cele główne, którym odpowiada 13 celów szczegółowych:

1) zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego:

- utrzymanie oraz zwiększenie istniejącej zdolności retencyjnej zlewni w regionie wodnym,
- wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią,
- określenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych obwałowaniami,
- unikanie wzrostu oraz określenie warunków zagospodarowania na obszarach o niskim ($Q_{0,2\%}$) prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi;

2) obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego:

- ograniczenie istniejącego zagrożenia powodziowego,
- ograniczenie istniejącego zagospodarowania,
- ograniczenie wrażliwości obiektów i społeczności na zagrożenie powodziowe;

3) poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym:

- doskonalenie prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych,
- doskonalenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych na powódź,
- doskonalenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi,
- wdrożenie i doskonalenie skuteczności analiz popowodziowych,
- budowa instrumentów prawnych i finansowych zniechęcających lub skłaniających do określonych zachowań zwiększających bezpieczeństwo powodziowe,
- budowa programów edukacyjnych poprawiających świadomość i wiedzę na temat źródeł zagrożenia i ryzyka powodziowego.

W tabeli poniżej przedstawiono wykorzystanie dyspozycyjności zasobów wód powierzchniowych i stanu nienaruszalności zasobów wód powierzchniowych na obszarze dorzecza Wisły. Można zauważyć, że istnieje niewielkie ryzyko braku dostępności wody. Bardzo intensywny stopień wykorzystania zasobów występuje jedynie na poziomie 11,15%, a we wskaźniku stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych istnieje nadwyżka przepływu do dyspozycji na poziomie 42,37%.

Tabela 92. Wyniki wskaźników stopnia wykorzystania dyspozycyjnych zasobów wód powierzchniowych i stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych w obszarze Dorzecza Wisły

Nazwa obszaru dorzecza	Stopień wykorzystania dyspozycyjnych zasobów wód powierzchniowych [%]			Wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych w czasie suszy hydrologicznej [%]		
	normlany	intensywny	Bardzo intensywny	Istnieje nadwyżka przepływu do dyspozycji	Brak nadwyżki przepływu do dyspozycji	Brak możliwości realizowania potrzeb użytkowników i ekosystemów
Dorzecze Wisły	22,22	25,36	11,15	42,37	3,47	13,21

Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy z dn. 03.09.2021 r.

Na obszarze obu analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego występują obszary średnio i mało podatne na suszę - Kategoria III (30,07%) i Kategoria IV (17,32%).

Tabela 93. Kategorie podatności gleb na suszę rolniczą, hydrologiczną, hydrogeologiczną

Nazwa obszaru dorzecza	Kategoria I gleba bardzo podatna na suszę	Kategoria II gleba podatna na suszę	Kategoria III gleba średnio podatna na suszę	Kategoria IV gleba mało podatna na suszę
Dorzecze Wisły	26,02	26,58	30,07	17,32

Źródło: Plan przeciwdziałania skutkom suszy z dn. 03.09.2021 r.

Jakość wód często jest uzależniona od właściwie prowadzonej gospodarki wodno-kanalizacyjnej i racjonalnego zarządzania opadami. W analizowanym przedziale czasowym na terenie analizowanych gmin woda była zużywana zarówno przez mieszkańców analizowanego obszaru, jak i na potrzeby gospodarki narodowej.

Tabela 94. Zużycie wody w m³ na 1 mieszkańca i na 1 korzystającego

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zużycie wody w m³ na 1 mieszkańca							
Polska	32,2	31,8	33,3	33,7	34,0	33,7	34,0
Województwo podkarpackie	23,4	22,9	23,3	23,9	24,8	24,7	24,9
Powiat krośnieński	9,4	9,6	9,5	9,7	10,9	10,2	10,2
Gmina Rymanów	7,7	6,5	6,7	7,0	7,5	7,5	8,3
Gmina Iwonicz-Zdrój	7,7	8,3	8,2	8,7	18,1	9,1	9,2
Zużycie wody w m³ na 1 korzystającego							
Polska	35,1	34,6	36,2	36,5	37,0	36,6	36,8
Województwo podkarpackie	29,0	28,3	28,8	29,5	30,6	30,5	30,5
Powiat krośnieński	18,5	18,9	18,5	18,8	21,1	19,6	19,4
Gmina Rymanów	18,5	15,6	15,8	16,4	17,5	17,0	18,3
Gmina Iwonicz-Zdrój	13,3	14,2	14,0	14,7	30,8	15,3	15,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Największe zużycie na 1 mieszkańca odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój 9,2m³, natomiast największe zużycie na 1 korzystającego odnotowano na terenie Gminy Rymanów 18,3m³. Generalnie w obu analizowanych jednostkach w badanym przedziale czasowym nastąpił wzrost prezentowanych wskaźników.

Z analizy rodzajów ścieków oczyszczanych w ciągu roku na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego wynika, że 100% ścieków jest oczyszczanych biologicznie, a szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 95. Rodzaje ścieków oczyszczanych na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w 2022 r.

Wyszczególnienie	Oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi dam ³	Oczyszczane razem dam ³	Oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem
Polska	1 919 016	1 360 368	99,7
Województwo podkarpackie	95 315	66 079	100,0
Powiat krośnieński	1 667	2 815	100,0
Gmina Rymanów	860	472	100,0
Gmina Iwonicz-Zdrój	0	645	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Wody źródłane i mineralne

Na terenie uzdrowiska Rymanów-Zdrój występują wody kwasowęglowe: chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowe, jodkowe, bromkowe i bromkowe z niewielką zawartością strontu, a także wolnego dwutlenku węgla. Kolektorem wód mineralnych w Rymanowie-Zdroju jest drugi i trzeci piaskowiec ciężkowicki. Naturalne źródła wód mineralnych: Tytus, Klaudia i Celestyna zawdzięczają swe istnienie wychodniom drugiego piaskowca ciężkowickiego. Są one związane genetycznie podobnie jak wody mineralne Iwonicza ze złożami ropy naftowej.

Występowanie wody mineralnej stwierdzono także w pierwszym piaskowcu ciężkowickim - jest to woda o niższej mineralizacji ok. 3 g, nawiercona w otworze RZ-6 i stosowana do produkcji. Obecnie wykorzystuje się wodę ze źródeł: „Tytus”, „Klaudia” i „Celestyna” oraz z otworów: „Rymanów-Zdrój 1” i „Rymanów-Zdrój 2”, „Rymanów-Zdrój 4”, „Rymanów-Zdrój 5”, „Rymanów-Zdrój 6”. Uzdrowski Zakład Górniczy Rymanów posiada 3 płytkie ujęcia wód mineralnych oraz 5 odwiertów wody mineralnej z czego eksploatowane są 3 ujęcia płytkie i odwiert RZ-6 dla celów produkcyjnych, na potrzeby sanatorium „Anna” odwiert RZ-2, a odwierty RZ-4 i 5 na potrzeby Szpitala „Zimowit”. Wody te, wydobywane ze złoża oligoceńsko-miocenów, zalegających na głębokości 250m, wykorzystuje się w lecznictwie uzdrowskim w profilaktyce i terapii dzieci i dorosłych ze schorzeniami górnych dróg oddechowych, szczególnie astmy oskrzelowej, w chorobach nerek i dróg moczowych. Skuteczność leczniczych wód mineralnych akcentowana jest także w leczeniu chorób reumatycznych. Ponadto wody te wykorzystuje się w rozlewni wód mineralnych, które rozprowadzane są na teren województwa podkarpackiego i województw ościennych. Na wschód od uzdrowiska Rymanów-Zdrój w odległości 5km leży miejscowość Rudawka Rymanowska, gdzie udokumentowane zostały wody termalne, wody mineralne siarczanowe oraz solanki jodowo-bromowe.

Bogactwem naturalnym Iwonicza-Zdroju są obfite źródła wód mineralnych. Są to wody kwasowęglowe: chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowe, fluorkowe, bromkowe, jodkowe, borowe. Właśnie te wody oraz klimatyczne walory Iwonicza-Zdroju (duża zawartość w powietrzu jodu, bromu i ozonu, brak zanieczyszczeń atmosfery) przesądziły o powstaniu uzdrowiska, jednego z najstarszych w Polsce. Rejon występowania wód mineralnych położony jest na tzw. fałdzie Iwonicza-Zdroju, będącym pierwszym od południa licząc fałdem centralnej depresji karpackiej. Fałd ten o kierunku NW -SE ciągnie się na przestrzeni ponad 40km od Żmigrodu na zachodzie, aż poza doliny Wisłoka i Osławy na wschodzie, zaznaczając się jeszcze w okolicach na zachód od Baligrodu.

Na obszarze uzdrowiska Iwonicz-Zdrój występuje 7 ujęć wody leczniczej. Obecnie dla potrzeb lecznictwa eksploatowanych jest 5 ujęć i dla nich wydane zostały świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze wód. Dla celów leczniczych, takich jak: kuracje pitne i kąpielowe, inhalacje, uzdrowsko wykorzystuje wody z odwiertów „Elin-7” lub „Emma” (zamiennie), „Zofia-6”, „Klimkówka-27”, „Iwonicz II”. Wody są udostępniane przy pomocy ujęć odwiertowych.

L.p.	Nazwa ujęcia	Rodzaj wody	Zasoby eksploatacyjne
1.	„Klimkówka 27”	Mineralna woda lecznicza, swoista 1,31 % woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa jodkowa, kwasowęglowa,	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wielkości – 0,54 m ³ / h
2.	„ Iwonicz II”	Mineralna woda lecznicza, swoista 0, 53 % woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa, jodkowa, kwasowęglowa,	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wielkości – 2,0 m ³ / h
3.	„Elin 7” lub „Emma” (zamiennie)	Woda mineralna lecznicza, swoista, 0,62% woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa, jodkowa, kwasowęglowa,	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wielkości – 5,5 m ³ / h
4	„Lubatówka 12”	Mineralna woda lecznicza, swoista 1,95% woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa, bromkowa, termalna	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wielkości – 5,5 m ³ / h
5.	„Lubatówka 14”	Mineralna woda lecznicza, swoista 1,88 % woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa, jodkowa, termalna	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wielkości – 5,5 m ³ / h
6.	„Zofia 6”	Mineralna woda lecznicza, swoista 1,21 % woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa, jodkowa, kwasowęglowa,	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wielkości – 2,5 m ³ / h
7.	„Karol 2”	0,19 % woda chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowa, jodkowa	Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne – 0,75 m ³ /h

1.4.5. Ochrona środowiska i przyrody

Teren analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego objęty jest programem Natura 2000, wydzielone są w jego obrębie również obszary specjalnych siedlisk oraz obszar chronionego krajobrazu, pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku występował: 1 rezerwat przyrody, 1 obszar chronionego krajobrazu, 6 obszarów Natura 2000 oraz 1 użytk ekologiczny. Wszystkie zostały szczegółowo wyodrębnione w tabeli poniżej.

Tabela 96. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku

FORMA OCHRONY	NAZWA
Gmina Rymanów	
Rezerwat przyrody	Rezerwat „Bukowica” położony jest we wschodniej części Beskidu Niskiego. Pasma Bukowicy ciągnie się od Rzepedzi w dolinie Osławy po Puławy nad Wisłokiem. Rezerwat chroni zbiorowisko buczyny karpackiej o charakterze puszczańskim.
Obszar chronionego krajobrazu	Obszary chronionego krajobrazu Beskidu Niskiego zajmują ponad 60% powierzchni gminy, a zgrupowane są głównie w jej południowej części z centralną miejscowością Rymanów-Zdrój, położoną 4 km na południe od Rymanowa, przy drodze krajowej nr 28. Obszar chronionego krajobrazu Beskid Niski utworzony został rozporządzeniem Wojewody Krośnieńskiego Nr 10 z dnia 2 lipca 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Krośnieńskiego Nr 17 poz. 223). Najnowszym dokumentem określającym jego powierzchnię, granicę oraz obowiązujące zakazy, nakazy jest Rozporządzenie Nr 56/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 30 maja 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 80 poz. 1357). Całkowita powierzchnia wynosi 82 360 ha, przy czym na gruntach Nadleśnictwa jest to powierzchnia 5379,23 ha, a w zasięgu terytorialnym 22244,13 ha. Obszar chronionego krajobrazu cechuje się znacznym zróżnicowaniem budowy geologicznej oraz bogactwem fauny i flory. Od południowego wschodu graniczy z Magurskim Parkiem Narodowym, a od południa z Jańskim Parkiem Krajobrazowym, od wschodu zaś z Wschodniobeskidzkim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Obszar pełni funkcję ochronną przedpola najwyższych wzniesionych partii Beskidu Niskiego chronionych w ramach parku krajobrazowego i narodowego. Wzniesienia są tu niższe, łagodniejsze, a doliny szersze i znacznie silniej zurbanizowane. Lasy w obrębie Beskidu Niskiego zajmują powierzchnię ponad 60% powierzchni tego terenu. Charakterystyczne są dolnoreglowe lasy jodłowe i bukowe. Szata roślinna jest przejściowa między Karpatami Zachodnimi, a Karpatami Wschodnimi. Dominującym zbiorowiskiem roślinnym jest buczyna karpacka. Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu występują 53 gatunki chronione. Z chronionych roślin należy wymienić: kruszczyk błotny, buławnik czerwony, buławnik wielkokwiatowy, storczyk bżowy, storczyk plamisty, lilia złotogłów, kłokoczka południowa. Osobliwością dendrologiczną są krzewiaste formy cisa w rezerwatach. Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego został powołany dla zachowania wysokich walorów krajobrazowych obszarów oraz celem zapewnienia względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Granicę Obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego przedstawia część graficzna uwarunkowań. Biegnie drogą relacji Krosno – Sanok do miejscowości Klimkówka, gdzie dochodzi do granicy administracyjnej Rymanowa. Omija granice administracyjne Rymanowa od strony południowej, aż do przecięcia się z drogą Rymanów – Głębokie, gdzie w miejscowości Sieniawa odbija w kierunku północnym na drogę łączącą Sieniawę z drogą relacji Krosno – Sanok. Dalej granica obszaru Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego biegnie drogą Krosno – Sanok do miejscowości Posada Zarszyńska.
Obszar Natura 2000	Obszary Natura 2000: a) Obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia) - Beskid Niski [PLB060002], [PLB060002] Beskid Niski jest to obszar specjalnej ochrony ptaków wyznaczony na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 września

2007r. w sprawie ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 179, poz. 1275). Obszar Beskid Niski obejmuje większe pasma Beskidu Niskiego leżącego we wschodniej części polskich Karpat. Jest to wododziałowy, graniczny łańcuch górski położony w miejscu największego zwężenia i obniżenia łuku Karpat, gdzie wysokości nie przekraczają 1000 m n.p.m. Występuje tu, co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 18 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Beskid Niski charakteryzuje się największą w Polsce i prawdopodobnie w całej Unii Europejskiej, liczebnością orlika krzykliwego i puszczyka uralskiego. W okresie lęgowym obszar zasiedla, co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bocian czarny, dzięcioł białoszyi, orlik krzykliwy (PCK), orzeł przedni (PCK), puszczyk uralski (PCK), sóweczka (PCK), włośchatka (PCK).

b) Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa):

Ladzin [PLH180038]

Jest to bardzo jednolity w swoim charakterze obszar łąk wypłaszczenia Kotliny Krośnieńskiej. Do obszaru włączone są najbogatsze w gatunki płaty łąk. Koszenie odbywa się dwa lub trzy razy w roku. Łąki nie są nawożone lub słabo nawożone. Obszar ten już historycznie miał charakter łąkowo-pastwiskowy, przypuszczalnie od kilkuset lat. W przeszłości jednak łąki miały charakter łąk podmokłych. Kilkadziesiąt lat temu częściowo je zmeliorowano, w wyniku, czego zmienił się stan gatunkowy. Obecnie są to wilgotniejsze postacie łąk rajgrasowych z dużym udziałem gatunków łąk zmiennowilgotnych. Występuje na tym obszarze populacja pełnika europejskiego (*Trollius europaeus*) i liczne występowanie rzadkich gatunków motyli (modraszek).

Rymanów [PLH180016]

Specjalny obszar ochrony siedlisk Zatwierdzony przez Komisję Europejską decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r. Obszar Natura 2000 „Rymanów” obejmuje dwie kolonie rozrodcze nietoperzy: nocka dużego (*Myotis myotis*) i podkowca małego (*Rhinolophus hipposideros*) i obszary żerowiskowe tych kolonii. Kolonie mieszczą się w kościele pw. św. Stanisława Biskupa męczennika w Rymanowie-Zdroju i kościele pw. MB Częstochowskiej w Sieniawie.

Ostoja Jaślicka [PLH180014]

Cały obszar obejmuje górne dorzecze Jasiołki i źródła Wisłoka we wschodniej części Beskidu Niskiego, aż po Cergową Górę oraz Zawadkę Rymanowską i Królik Polski na północy. Teren stanowi strefę przejściową pomiędzy dwiema jednostkami geomorfologicznymi łańcucha Karpat Wschodnich i Zachodnich, między Przełęczami Dukielską i Łupkowską. Rzeźba terenu ma łagodny charakter, wzniesienia nie przekraczają 1000 m n.p.m., deniwelacje wynoszą 450-550 m. Najwyższe szczyty tego obszaru to Kamień (863 m n.p.m.), Danawa (841 m n.p.m.), Kanasiówka (823 m n.p.m.). W dolinach i na zboczach występują tarasy i spłaszczenia erozyjne. Interesującą budowę geologiczną wykazują okolice wzgórza Piotruś (727 m n.p.m.) i Ostrej (687 m n.p.m.), gdzie Jasiołka tworzy malowniczy przełom. W strefie szczytowej Piotrusia oraz w masywie Kamienia nad Jaślickami znajduje się ciąg skałek zbudowanych z piaskowca oraz rumowiska skalne. Na Górze Cergowej występują liczne jaskinie. Większą część obszaru pokrywają lasy o wysokim stopniu naturalności zbiorowisk roślinnych. Dominują żyzne buczyny karpackie. Unikatowe jest występowanie cennych gatunków ksylobontycznych bezkręgowców (zgniotek cynobrowy, zagłębek bruzdkowany). W jaskiniach na Cergowej Górze są znajdują się najważniejsze w Karpatach kolonie zimowe i rozrodcze nocka Bechsteina, nocka orzęsionego i podkowca małego. Obszar charakteryzuje się też bogatą fauną ptaków, zwłaszcza drapieżnych, a przez Przełęcz Dukielską prowadzi ważny szlak migracyjny ptaków. W 1997 roku, u źródła Jasiołki znaleziono po raz pierwszy w Polsce stanowisko ponikła kraińskiego *Eleocharis carniolica*.

Wisłok środkowy z dopływami [PLH 180021]

Większość zlewni Wisłoka to region o charakterze rolniczo – przemysłowym, o średnim natężeniu czynników zagrażających środowisku. W wielu miejscach bezpośrednio do rzeki dochodzą pola uprawne. Brzegi Wisłoka są porośnięte

	wąskim pasem zadrzewień. Niezajęte pod pola uprawne powierzchnie pokryte są łąkami. Szerokość koryta waha się od 5 -10 m w górnej części, do około 20 metrów części dolnej. Głębokość jest również zmienna i waha się od 0,15 do 3 m. W górnej części ostoi rzeka jest płytka i zwykle głębokość nie przekracza 0,5 - 1 metra. Dno jest głównie kamieniste, a w części środkowej Wisłoka liczne są odcinki piaszczysto – żwirowe. Przebieg rzeki jest urozmaicony, na przemian występują długie odcinki z szybszym prądem wody i odcinki głębsze, wolno płynące. W korycie rzeki występują nieliczne pasy roślinności zanurzonej, głównie rdestnic. Stobnica jest największym dopływem środkowego Wisłoka. Płyne rozległą, podmokłą i częściowo zmeliorowaną doliną. Dolny odcinek zachował naturalny charakter koryta <i>Las Hrabeński [PLH180039].</i> Obszar Natura 2000 „Las Hrabeński” zlokalizowany jest na granicy gminy Rymanów z gminą Besko. Las Hrabeński stanowi niewielki, zwarty kompleks leśny, w którym dominują drzewostany bukowo-grabowe z domieszką dębu, lipy, jawor i innych gatunków liściastych. Cały omawiany obszar ma bardzo dobrze zachowane runo leśne, jest bogaty w gatunki, jak i dorodne drzewostany.
Użytek ekologiczny	Na terenie objętym opracowaniem występują użytki ekologiczne: w Desznie, Króliku Polskim, Posadzie Górnej, Puławach, Wisłoczku, Wołtusowej, Wólce, Tarnawce i Zawojach.
Parki krajobrazowe	Na terenie objętym opracowaniem nie występują parki krajobrazowe
Gmina Iwonicz-Zdrój	
Rezerwat przyrody	Na terenie objętym opracowaniem nie utworzono dotychczas rezerwatów przyrody oraz parków krajobrazowych.
Obszar chronionego krajobrazu	Prawie cały obszar gminy pokryty jest przez Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego. Zajmuje on powierzchnię – 38,663km². Obszar Chroniony Krajobrazu Beskidu Niskiego, stanowi naturalną osłonę dla rezerwatów przyrody i Jaśliskiego Parku Krajobrazowego. Zapewnia również ochronę uzdrowisk Iwonicz-Zdrój i Rymanów-Zdrój. Roślinność układu się w dwa piętra: piętro pogórza, które jest zajęte głównie przez pola uprawne i łąki a tylko na niewielkich powierzchniach przez lasy grądowe z dominującym grabem i domieszką buka i piętro regła dolnego porośnięte buczyną i jodłą. W górnych partiach zboczy i na grzbietach gór pojawiają się łąki i pastwiska. Bogactwem i ozdobą krajobrazu Gminy Iwonicz-Zdrój są lasy. Zajmują one powierzchnię 973,2 ha, czyli około 21,4% obszaru całej gminy. Niespełna 1/3 całkowitej powierzchni lasów znajduje się w granicach administracyjnych miasta Iwonicz-Zdrój. Wskaźnik lesistości dla obszaru miasta (strefy A i B ochrony uzdrowiskowej) wynosi około 52,3%. Lasy w Gminie Iwonicz-Zdrój są prawie w całości zaliczone do lasów ochronnych.
Obszar Natura 2000	Na terenie gminy Iwonicz-Zdrój wskazano trzy tereny objęte ochroną jako specjalne obszary ochrony siedlisk sieci NATURA 200 <i>Rymanów (PLH180016) Obszar „Rymanów” (PLH180016)</i>, zatwierdzony został przez Komisję Europejską decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r. Teren ten zajmuje ok. 10,32 ha powierzchni gminy. Obszar ten położony jest na pograniczu Beskidu Niskiego i Pogórza Bukowskiego. Obejmuje on dwie kolonie rozrodzce nietoperzy mieszczące się w kościele pw. św. Stanisława Biskupa męczennika w Rymanowie-Zdroju i kościele pw. MB Częstochowskiej w Sieniawie oraz obszary żerowiskowe tych kolonii. Kościół w Rymanowie-Zdroju położony jest w bliskim sąsiedztwie rzeki Tabor, Parku Miejskiego i ruchliwej drogi wojewódzkiej nr 889. <i>Ostoja Jaśliska (PLH180014) Obszar „Ostoja Jaśliska” (PLH180014)</i>, zatwierdzony został przez Komisję Europejską decyzją z dnia 12 grudnia 2008 r. Teren ten zajmuje ok. 152,36 ha powierzchni gminy. Obszar obejmuje górne dorzecze Jasiołki i źródła Wisłoka we wschodniej części Beskidu Niskiego, aż po Cergową Górę oraz Zawadkę Rymanowską i Królik Polski na północy. Teren stanowi strefę przejściową pomiędzy dwiema jednostkami

	geomorfologicznymi łańcucha Karpat Wschodnich i Zachodnich, między Przełęczami Dukielską i Łupkowską. Rzeźba terenu ma łagodny charakter, wzniesienia nie przekraczają 1000 m n.p.m., deniwelacje wynoszą 450-550 m. Najwyższe szczyty tego obszaru to Kamień (863 m n.p.m.), Danawa (841 m n.p.m.), Kanasiówka (823 m n.p.m.). W dolinach i na zboczach występują tarasy i spłaszczenia erozyjne. Interesującą budowę geologiczną wykazują okolice wzgórza Piotruś (727 m n.p.m.) i Ostrej (687 m n.p.m.), gdzie Jasiołka tworzy malowniczy przełom. W strefie szczytowej Piotrusia oraz w masywie Kamienia nad Jaśliskami znajduje się ciąg skałek zbudowanych z piaskowca oraz rumowiska skalne. Na Górze Cergowej występują liczne jaskinie. Większą część obszaru pokrywają lasy o wysokim stopniu naturalności zbiorowisk roślinnych. Dominują żyzne buczyny karpackie. Tereny otwarte to głównie dawne pastwiska i łąki, na których zaprzestano w ostatniej dekadzie użytkowania. Bogata jest sieć rzeczna, liczne źródłiska i wysięki wody, wokół których formują się młaki. <i>Beskid Niski (PLB180002)</i> Gmina znajduje się również w zasięgu obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Beskid Niski” (PLB180002), wyznaczonego na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313 ze zm.) W gminie obszar ten zajmuje 249,8 ha. Obszar znajduje się w górach położonych w miejscu zwężenia i największego obniżenia łuku karpackiego. Ich wysokość nie przekracza 1000 m n.p.m. Zachodnia część gór zbudowana jest z warstw jednostki magurskiej, gdzie w wielu miejscach na wierzchołkach wzniesień piaskowce tworzą skaliste formy. Wąskie pasma o stromych stokach i grzbietach twardzielcowych ciągną się względem siebie równolegle w kierunku NW-SE. Obficie występują wody mineralne. Roślinność układa się w dwa piętra: piętro pogórza - zajęte głównie przez pola uprawne, łąki, a tylko na niewielkich powierzchniach przez lasy grądowe - i piętro regła dolnego porośnięte buczyną i nasadzeniami świerkowymi. Występuje tu, co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 18 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Beskid Niski charakteryzuje się największą w Polsce, i prawdopodobnie w całej Unii Europejskiej, liczebnością orlika krzykliwego i puszczyka uralskiego. Jest to jedna z najważniejszych w Polsce ostoi orła przedniego, bociana czarnego, dzięciołów - zielonosiwego, białogrzbietego, białoszyjnego, trójpalczastego oraz muchołówki małej. Stwierdzono tu również znaczną, jak na siedliska górskie, liczebność derkacza. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bocian czarny, dzięcioł białoszyi, orlik krzykliwy (PCK), orzeł przedni (PCK), puszczyk uralski (PCK), sóweczka (PCK), włośchatka (PCK).
Użytek ekologiczny	Na terenie objętym opracowaniem nie występują użytki ekologiczne.
Parki krajobrazowe	Na terenie objętym opracowaniem nie utworzono dotychczas rezerwatów przyrody oraz parków krajobrazowych.

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych znajduje się łącznie 17 pomników przyrody. Od roku 2016 liczba pomników przyrody na przedmiotowym terenie nieznacznie wzrosła z 14 do 17 w 2022 roku. Na terenie Gminy Rymanów znajduje się 9 pomników przyrody, których ochronę określają przepisy Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, do których należą: grupa dwóch jesionów wyniosłych, grupa 3 lip "W drodze do Wołtuszwowej" i grupa 4 drzew (3 lipy i 1 dąb) „Na Cerkwisku”.

Na terenie Gminy Iwonicz-Zdrój znajduje się 8 obiektów zaliczanych do pomników przyrody. Są to stare rosnące na terenie miasta Iwonicz-Zdrój: miłorząb dwukłapowy o obwodzie pnia 1,50 m i wysokości 18 m (ul. Wincentego Pola), dąb szypułkowy o obwodzie pnia 3,30 m i wysokości 20 m (Plac Oczki), klon jawor o obwodzie pnia 2,65 m i wysokości 18 m (Aleja Naftowa), grupa 11 jodeł o obwodach pni od 2,12 do 2,77 m i wysokości od 28 do 38 m w parku zdrojowym, dąb szypułkowy o obwodzie pnia 6,30 m i wysokości 26 m we wsi Iwonicz, dąb o obwodzie pnia 3,70 m i wysokości 22 m we wsi Lubatowa oraz lipa trzypniowa o obwodach pni 3,85 m; 3,30 m; 2,25 m i wysokości 24 m we wsi Lubatówka. Źródło „Bełkotka” zaliczone zostało do pomników przyrody nieożywionej. Powstanie źródła ma związek ze złożami ropy naftowej, a swoją nazwę zawdzięcza wydobywającym się na powierzchnię wody pęcherzykom metanu. Szczegółowe dane zostały zaprezentowane szczegółowo w Tabeli 97.

Tabela 97. Pomniki przyrody na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022

Jednostka	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	36 560	36 232	35 020	34 890	34 898	35 043	34 977
Województwo podkarpackie	1 612	1 692	1 829	2 037	2 087	2 105	2 199
Powiat krośnieński	74	80	91	90	93	95	96
Gmina Rymanów	8	8	8	8	8	8	9
Gmina Iwonicz-Zdrój	6	9	9	8	8	8	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Obszary chronionego krajobrazu, które w największym stopniu pokrywają analizowany obszar zajmują tereny różnej wielkości, przeważnie rozległe takie jak doliny rzeczne, kompleksy leśne i ciągi wzgórz. Uznawane są za cenne ze względu na wyróżniający się krajobraz, zróżnicowanie ekosystemów lub pełnią często funkcję korytarzy ekologicznych między ważniejszymi obszarami chronionymi, np. parkami narodowymi, krajobrazowymi i rezerwatami. Tereny te są również istotne ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem ponieważ ich ochrona nie jest tak restrykcyjnie uregulowana co zapewnia większą swobodę korzystania z nich.

Obszar Chronionego Krajobrazu na analizowanym terenie zajmuje łącznie 15 408,90ha i stanowi 72,6% ogólnej powierzchni analizowanego obszaru. Spośród gmin najwięcej hektarów obszarów chronionych znajduje się w Gminie Rymanów – 11 542,60ha. W Gminie Iwonicz-Zdrój obszar ten zajmuje 3 866,30 ha.

Tabela 98. Powierzchnia obszarów przyrodniczych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego w 2022r.

Wyszczególnienie	parki krajobrazowe razem [ha]	obszary chronionego krajobrazu razem [ha]	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu [ha]	użytki ekologiczne [ha]
Polska	2 613 464,68	7 026 137,58	96 688,04	56 088,99
Województwo podkarpackie	283 747,00	469 070,00	3 869,95	2 235,08
Powiat krośnieński	29 807,38	34 957,83	400,64	74,29
Gmina Rymanów	0,00	11 542,60	0,00	0,00
Gmina Iwonicz-Zdrój	0,00	3 866,30	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

2. Wnioski z diagnozy

Sfera społeczna:

- Analizą zostały objęte dwie gminy uzdrowiskowe Rymanów i Iwonicz-Zdrój, dla których została opracowana niniejsza strategia.
- W województwie podkarpackim funkcjonują następujące uzdrowiska: Rymanów-Zdrój, Iwonicz-Zdrój, Horyniec-Zdrój, Uzdrowisko Polańczyk i „najmłodsze” Łatoszyn Zdrój.
- Uzdrowisko Rymanów-Zdrój położone jest na terenie gminy Rymanów, a Iwonicz-Zdrój na terenie gminy Iwonicz-Zdrój.
- Gmina miejsko-wiejska Rymanów zajmuje obszar 167km², co stanowi blisko 23% całkowitej powierzchni obszarów uzdrowiskowych w województwie (gmina ta pod względem wielkości zajmuje 4 miejsce wśród 5 gmin uzdrowiskowych Podkarpacia). Z kolei Gmina Iwonicz-Zdrój, jest najmniejszą tego typu gminą w województwie i zajmuje obszar 46km² (6% powierzchni obszarów uzdrowiskowych w województwie).
- Liczba mieszkańców na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego spadła na przestrzeni badanych lat. Największy spadek ludności odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój (liczba ludności zmniejszyła się o 5,75%). Mniejszy spadek odnotowano w Gminie Rymanów, gdzie liczba ludności spadła z 15 830 do 15 294, co stanowiło 3,39% ludności.
- Na terenie objętym strategią w latach 2016-2022 spadła gęstość zaludnienia.
- Na terenie objętym strategią w latach 2016-2022 spadł przyrost naturalny. W obu gminach zgony na 1000 ludności przewyższały w okresie 2020-2022 liczbę żywych urodzeń.
- Dysproporcje w udziale kobiet w ogólnej populacji Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój można zaobserwować w przedziale wiekowym 55+. Liczba kobiet w tej kategorii wiekowej w 2022 roku na analizowanym obszarze wynosiła 4569 i stanowiła ponad 35% wszystkich kobiet. Z kolei w przedziałach wiekowych tj. 0-19, 20-34, 35-54 przeważają mężczyźni.
- Z uwagi na wydłużanie się przeciętnego trwania życia należy spodziewać się w najbliższych latach, również na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych, stałego wzrostu liczby osób starszych.
- Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2022 roku wyniósł 73,00 i jest to wartość wyższa
- w porównaniu do notowanej wówczas w kraju i województwie podkarpackim, a także powiecie krośnieńskim.
- Z analizy udziału grup ekonomicznych w ludności ogółem można zauważyć zdecydowany spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym z 61,85% w 2016 r. do 57,8% w roku 2022 oraz znaczący wzrost grupy poprodukcyjnej z 18,45% w roku 2016 do 22,1% w roku 2022.
- Trend migracji na przestrzeni lat 2016-2022 miał wartości ujemne, których wartość rosła. Ruchy migracyjne spowodowane są głównie starzeniem się społeczeństwa i wyjazdami, szczególnie młodych osób, za granicę lub w inne rejony kraju - przede wszystkim za pracę.
- Kolejne dane, dotyczące liczby małżeństw i rozwodów na obszarze obu gmin w latach 2016-2022 wskazują na spadek zawieranych małżeństw i wzrost rozwodów. Najwięcej małżeństw zawarto w 2016 roku, zaś najwięcej rozwodów miało miejsce w 2022 roku. Zjawiska te mogą mieć istotne konsekwencje dla samorządów, ponieważ na ogół dzieci z rodzin rozbitych przeżywają silne osobiste problemy, których bez specjalistycznej pomocy psychologa nie można rozwiązać.
- Wychowaniem przedszkolnym w roku szkolnym 2021/2022 objęto łącznie 990 dzieci w wieku 3-6 lat. Realizowane było w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Najwyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowano w Gminie Rymanów – 91,6%. W Gminie Iwonicz-Zdrój analizowany wskaźnik był niższy i wyniósł 78,8%. W latach 2016-2022 badany wskaźnik charakteryzował się ogólną tendencją rosnącą, polepszały się również warunki prowadzenia wychowania.
- Liczba miejsc w przedszkolach jest jednak niewystarczająca (nie wszystkie dzieci są objęte opieką przedszkolną), natomiast problemem pozostaje niedostateczna liczba żłobków w gminie Rymanów oraz ich brak w Gminie Iwonicz-Zdrój. Ograniczenia te bezpośrednio lub pośrednio utrudniają rodzicom podjęcie stałej pracy.
- W 2022 roku na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonowało łącznie czternaście szkół podstawowych i trzy szkoły ponadpodstawowe (1 w Gminie Rymanów i 2 w Iwoniczu-Zdroju) oraz Szkoła Muzyczna I stopnia (Gmina Rymanów).
- Funkcjonujące na terenie obu analizowanych gmin szkoły ponadpodstawowe nie prowadzą kursów dotyczących kwalifikacji zawodowych, szczególnie dla dorosłych, co bardzo ogranicza takim osobom możliwość podwyższania/zmiany przygotowania zawodowego w miejscu zamieszkania.

- Dostępność usług medycznych na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w porównaniu do jednostek porównywalnych (województwo, kraj jest dość niska. W 2022 roku na 10 tys. ludności w powiecie krośnieńskim, w granicach administracyjnych, w których zlokalizowane są Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój - przypadało 17,3 lekarzy. Wartość ta jest mniejsza od notowanej wówczas w województwie podkarpackim (31,0) i kraju (38,3).
- Podstawową opiekę zdrowotną zapewniają mieszkańcom przychodnie zlokalizowane w analizowanych gminach. Na terenie obu gmin w 2016 roku funkcjonowało łącznie 11 przychodni, co przekładało się na blisko 5 przychodni na 10 tys. ludności. W 2022 roku liczba przychodni zwiększyła się o dwie, zatem na 10 tys. ludności przypadało 6 przychodni.
- Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 8 aptek (po 4 w każdej gminie, dodatkowo na terenie Gminy Rymanów funkcjonują 2 punkty apteczne), a na jedną ogólnodostępną aptekę przypada średnio 3 205 mieszkańców. Dla porównania w Polsce na jedną aptekę ogólnodostępną i punkt apteczny przypadało średnio 2 956 osób.
- Na terenie będącym przedmiotem analizy z uwagi na uzdrowiskowy charakter Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonują szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe dysponujące w 2022 roku łącznie 2 608 łózkami.
- Niepokojąco wygląda wskaźnik zgonów noworodków na 1000 żywych urodzeń.
- W 2016 średnia wartość wskaźnika obliczona dla powiatu krośnieńskiego była na poziomie 2,9, ale wzrosła do wartości 12,0 w 2021 roku, przez co była znacznie wyższa o notowanej w kraju (3,9) i w całym województwie podkarpackim (4,1).
- Na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w 2022 roku na 10 tys. ludności przypadało 290 beneficjentów pomocy środowiskowej. W badanym okresie nastąpił spadek przedmiotowego wskaźnika o 419.
- W roku 2022 roku na 10 tys. ludności przypadało 290 beneficjentów pomocy środowiskowej. Największa liczba mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności była w Gminie Rymanów - 339 (spadek o 233 w stosunku do roku 2016). Mniej beneficjentów odnotowano w Gminie Iwonicz-Zdrój - 241 (spadek aż o 604 w stosunku do roku 2016).
- Analizując liczbę osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, według grup ekonomicznych w latach 2016-2022 można zauważyć, że liczba beneficjentów zmalała w kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym z 564 osób w 2016r. do 301 w 2022r., w wieku produkcyjnym z 613 w 2016r. do 333 w roku 2022, zaś w wieku poprodukcyjnym liczba osób była na tym samym poziomie 86.
- Obie analizowane jednostki realizują dedykowane polityki mające przeciwdziałać wkluczeniom, problemom alkoholowym i przemocy.
- Gminy realizują swój ustawowy obowiązek uchwalając, co roku programy rozwiązywania problemów alkoholowych, programy pomocy rodzinie, przeciwdziałaniu narkomanii.
- Głównymi instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój są:
  - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie,
  - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iwoniczu-Zdroju.
- Ze środowiskowej pomocy społecznej w 2022 roku korzystało 296 gospodarstw domowych w Gminie Rymanów i 127 gospodarstw domowych w Gminie Iwonicz-Zdrój. W wieku przedprodukcyjnym korzystało 42% mieszkańców, w wieku produkcyjnym 46%, a w wieku poprodukcyjnym 12%. Na obszarze analizowanych gmin znajduje się łącznie 5 placówek pomocy społecznej, w tym: 2 domy pomocy społecznej (w Iwoniczu) i 1 środowiskowy dom samopomocy (w Rymanowie).
- Oferta opieki długoterminowej dla osób potrzebujących z analizowanych jst nadal jest niewystarczająca i mało zróżnicowana.
- W obu gminach funkcjonują placówki wsparcia dziennego wykonującymi zadania wspierania rodziny, w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W pracy z dzieckiem współpracują z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Ponadto prowadzą zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia terapeutyczne, kompensacyjne i logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, udzielają pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych.
- Mieszkańcy obu analizowanych gmin uzdrowiskowych mają dość dobry dostęp do różnych form pomocy, korzystają w tym zakresie ze wsparcia następujących ośrodków:
  - Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie,
  - Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rymanowie,

- Klub Senior + w Klimkowie,
- Dzienny Dom Pobytu w Łazach,
- Dom Pomocy Społecznej Zakonu Bonifratrów w Iwoniczu,
- Dom Pomocy Społecznej Sióstr Felicjanek dla Dzieci w Iwoniczu.
- Pomimo, iż na terenie analizowanych gmin funkcjonują hospicja domowe, a w Wojewódzkim Szpitalu Podkarpackim im. Jana Pawła II w Krośnie mieści się Zakład opiekuńczo-leczniczy, to opieka długoterminowa dla osób potrzebujących z analizowanych jest nadal jest niewystarczająca i mało zróżnicowana.
- Bardzo istotnym zachowaniem mieszkańców z punktu np. rozwiązywania niektórych problemów, realizowania swoich pasji i zainteresowań oraz innych zadań publicznych jest aktywność społeczna. Można ją mierzyć m.in. liczbą działających na danym obszarze organizacji pozarządowych. W 2022 roku na terenie analizowanych gmin funkcjonowało łącznie 101 organizacji pozarządowych, skupionych najczęściej wokół kultury, sportu i działań prospołecznych. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przedstawia się następująco: Gmina Rymanów – 4,41, Gmina Iwonicz-Zdrój – 4,21. Były to wartości niższe niż w kraju (4,56) i porównywalne z notowaną liczbą w województwie podkarpackim (4,42).
- W obu analizowanych gminach można zauważyć dość wysoką frekwencję wyborczą. W wyborach prezydenckich w 2020 roku odnotowano frekwencję na poziomie 69,99%, z kolei w wyborach parlamentarnych w 2023 roku frekwencja wyniosła 71,72%, a w wyborach samorządowych w 2024 roku – 54,86%.
- W zakresie kultury najważniejszymi instytucjami są Gminny Ośrodek Kultury w Rymanowie i Centrum Kultury i Czytelnictwa w Iwoniczu-Zdroju. Zaplecze kulturalne tych instytucji, dla których organami założycielskimi są analizowane gminy jest niewystarczająco rozwinięte, biorąc pod uwagę stan techniczny, wyposażenie i dostęp do instytucji kulturalnych. Jest przestarzałe, zbyt mało jest lokalnych galerii sztuki, muzeów i kin, a to wpływa na niską jakość części oferty kulturalnej, jej atrakcyjność i możliwości dalszego rozwijania. Jest to szczególnie istotny aspekt ze względu na funkcje jakie te gminy pełnią – leczenie sanatoryjne, pobyty uzdrowiskowe i inne. Oczywiście działalność tych ośrodków nie skupia się tylko na kuracjuszach, ale w głównej mierze na mieszkańcach wszystkich miejscowości w których właśnie zaplecze jest jak opisane powyżej.
- Należy jednak wskazać prężnie funkcjonujące biblioteki, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, które starają się wypełnić swoimi działaniami kulturalną przestrzeń w gminach. Niestety często wymagają one modernizacji bazy lokalowej oraz wyposażenia. Ponadto na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój, w tym w uzdrowiskowych ich częściach, znajduje się wiele cennych zasobów kultury i lokalnego dziedzictwa kulturowego, które stanowią istotny element tożsamości społeczności oraz potencjał rozwoju edukacji i turystyki kulturowej. Niestety, zasoby te w znacznej części nie zostały dotychczas w odpowiedni sposób zabezpieczone, zdigitalizowane i udostępnione mieszkańcom oraz odwiedzającym w nowoczesnej, ogólnodostępnej formie.
- Na terenie obu analizowanych gmin w 2022 roku funkcjonowały 22 grupy artystyczne, w tym: 4 grupy muzyczno-instrumentalne, 3 grupy wokalne i chóry, 5 zespołów folklorystycznych i 10 grup tanecznych – we wszystkich tych aktywnościach odnotowano spadki.
- Przy ww. ośrodkach kultury działają również koła, kluby, sekcje. W 2022 roku działało 10 takich klubów, ale ich liczba zmniejszyła się w stosunku do roku 2016 o 11. W 2022 roku funkcjonował 1 klub plastyczny, 1 taneczny, 1 fotograficzny i filmowy, 3 turystyczne i sportowo-rekreacyjne, 1 Uniwersytet Trzeciego Wieku, 1 filmowy klub dyskusyjny i 2 inne kluby. Funkcjonowanie takich instytucji jest istotne z punktu widzenia starzejącego się społeczeństwa zamieszkującego analizowany obszar. Jednak ogółem liczba tych podmiotów spadła z 21 w 2016r. do 10 w 2022r.
- Na analizowanym działają organizacje, które propagują kulturę fizyczną i rekreację. Należą do nich kluby i stowarzyszenia sportowe. Według danych z GUS dostępnych za lata 2016 i 2018 funkcjonowało tu odpowiednio 27 i 28 klubów sportowych i w 2018 roku na 10 tys. ludności przypadało 20 klubów.
- W 2016 roku członkami klubów było 1383 osoby i liczba ta zmniejszyła się w roku 2018 do 1088 osób.
- Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 54 obiekty sportowe, w tym: 13 stadionów sportowych, 8 boisk wielofunkcyjnych, 17 obiektów przyszkolnych, 2 baseny. Niestety nie wszystkie są dostosowane do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych i do przyjęcia niepełnosprawnych widzów. Widać więc problem z dostępnością obiektów dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi przebywających na obiektach jako uczestnicy wydarzeń

sportowych i jako widzowie. Generalnie infrastruktura obu analizowanych gmin do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych jest niewystarczająco rozwinięta.

- W 2016 roku członkami klubów było 1383 osoby i liczba ta zmniejszyła się w roku 2018 do 1088 osób. W klubach ogółem w 2018 roku ćwiczyło 1202 osoby. Oznacza to, że aktywność mieszkańców w zakresie uprawiania sportu i rekreacji nadal jest niska.
- Większość obiektów rekreacyjnych jest zlokalizowanych w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu-Zdroju, stąd niewystarczające jest zagospodarowanie przestrzeni publicznych w pozostałych miejscowościach wiejskich obu gmin.
- Na terenie obu analizowanych gmin uzdrowiskowych znajdują się unikatowe budowle sakralne oraz zabudowy osadnicze i uzdrowiskowe, wpisane do rejestru zabytków. Niestety część z nich jest w złym stanie technicznym, w niektórych przypadkach wymagającym natychmiastowej interwencji konserwatorskiej, uzupełnienia i wyposażenia, w tym przejścia na bardziej nowoczesne technologie. Wiele zabytków jest aktualnie nieużytkowanych, co skutkuje bardzo szybko postępującym niszczeniem.
- Część zabudowy (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne) straciła swój architektoniczny blask, aktualnie znajduje się w złym stanie technicznym i charakteryzuje się niską estetyką obiektów i przestrzeni zabytkowych.
- W latach 2016-2022 odnotowano wzrost ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych. W 2016 roku takich przestępstw było 1008, a w 2022 r. – 1584. Najwięcej przestępstw popełnianych na obszarze powiatu krośnieńskiego, w których granicach administracyjnych są analizowane gminy uzdrowiskowe w 2022 roku było przeciwko mieniu – 1089 oraz miało charakter gospodarczy – 900. Najmniej przestępstw zakwalifikowano jako te przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności, chociaż w stosunku do roku 2016 wzrosły one z 46 do 50.
- W 2022 roku odnotowano na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy uzdrowiskowe 41 wypadków drogowych, w których zginęła 1 osoba, a 52 zostały ranne. Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym w obu gminach uzdrowiskowych wynikają w głównej mierze z nagminnego przekraczania dozwolonej prędkości, ale też i braków w infrastrukturze: braku obwodnicy Rymanowa, niewystarczającej liczba miejsc parkingowych i postojowych, braku ścieżek rowerowych, ograniczonej lokalnej sieci drogowej, braku urządzeń bezpieczeństwa przy drogach publicznych zabezpieczających ruch pieszych w części miejscowości.
- Na przestrzeni lat 2016-2022 odnotowano nieznaczny spadek wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw ogółem. Wykrywalność przestępstw ogółem zmniejszyła się z 78,6% w 2016 roku do 77,0% w roku 2022.
- Na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy turystyczne, w 2022 roku odnotowano 1589 zdarzeń wymagających interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej, w tym jednostek OSP z obu gmin.

Sfera przestrzenno-środowiskowa

- W okresie 2016-2022 na terenie opisywanych gmin uzdrowiskowych nieznacznie pogorszeniu uległa jakość nawierzchni drogowych: dróg gminnych i powiatowych. Nieco ubyło dróg o nawierzchni twardej ulepszonej. W 2016 takich dróg było 60,192km, a w 2022 roku - 60,052km. Przybyło natomiast dróg o twardej nawierzchni. W 2016 roku odnotowano 96,842km takich dróg, a w 2022 roku 123,356km. Drogi o nawierzchni gruntowej wzrosły z 29,104km do 30,564km.
- Zagrożenia w ruchu komunikacyjnym wynikają m.in. z braków w infrastrukturze: braku obwodnicy Rymanowa, niewystarczającej liczby miejsc parkingowych i postojowych, braku ścieżek rowerowych, ograniczonej lokalnej sieci drogowej, braku urządzeń bezpieczeństwa przy drogach publicznych zabezpieczających ruch pieszych w części miejscowości.
- Na terenie obu analizowanych gmin znajduje się 148 przystanków autobusowych. Pod zarządem obu gmin znajduje się 137 pod zarządem gmin: 109 przystanków w Gminie Rymanów, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 28 przystanków.
- Główne szlaki komunikacyjne drogowe na terenie analizowanych gmin to: droga krajowa nr 28 - Wadowice - Jasło - Krosno - Sanok – Przemyśl (do granicy państwa w Medyce); droga wojewódzka Nr 887 - Brzozów - Rymanów – Daliowa; droga wojewódzka Nr 889 - prowadząca z Sieniawy przez Bukowsko do Szczawnego licząca 31,6km. Droga ta łączy się z drogą wojewódzką nr 892 prowadzącą przez Radoszyce na Słowację.
- W 2022 r. w powiecie krośnieńskim, w granicach którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowiskowe, wskaźniki opisujące liczbę samochodów osobowych i ciężarowych w

przeliczeniu na 1000 ludności, kształtowały się na poziomie odpowiednio: 601,5 oraz 67,9. Dla porównania w województwie podkarpackim ten wskaźnik wynosił w 2022 roku odpowiednio 633,6 i 96,3. Ponieważ z roku na rok przybywa użytkowników dróg poprawa jakości stanu dróg powinna być zadaniem priorytetowym ze względu na jakość życia i prowadzenia działalności gospodarczej mieszkańców oraz dostępności obszaru dla gości z zewnątrz.

- Przez teren Gminy Rymanów przebiega linia kolejowa nr 108. Jest to linia jednotorowa relacji Stróże – Krościenko. W miejscowości Wróblak Szlachecki występuje stacja kolejowa z bocznicą. Stacja osobowo- towarowa oddalona jest 5km od miejscowości Rymanów. Natomiast w miejscowości Milcza znajduje się przystanek kolejowy. Linia kolejowa przebiega przez teren wsi Milcza, Wróblak Szlachecki i Wróblak Królewski, a jej długość na tym odcinku wynosi 5,6km. Gmina Iwonicz-Zdrój na swoim terenie nie posiada infrastruktury kolejowej.
- Na terenie powiatu krośnieńskiego na 100 km² przypadało 0,04km dróg rowerowych i jest to bardzo niska wartość w porównaniu do województwa i kraju, która świadczy o bardzo słabo rozwiniętej sieci dróg rowerowych.
- Wokół miejscowości uzdrowskich i w ich otoczeniu zlokalizowane są ścieżki ruchowe, trasa fitness, inne trasy piesze, spacerowe, biegowe, rowerowe – jednak wymagają one ponownego, lepszego oznakowania, wydania map, w tym elektronicznych, wyposażenia ich w małą architekturę, przygotowania infrastruktury towarzyszącej tj. toalety, wiaty, miejsca ogniskowe, place zabaw, nasadzenia krzewów.
- Zasoby w budynki mieszkalne na terenie gmin uzdrowskich wynosiły w roku 2022 - 6 622 szt. i wzrosły o 107,6% w stosunku do roku 2016, w którym analizowane gminy w swoich zasobach miały 6 156 budynków mieszkalnych.
- W 2022 roku analizowane gminy uzdrowskie powiatu krośnieńskiego w swoich zasobach posiadały tylko 6 lokali socjalnych (1 posiadała Gmina Rymanów, a 5 Gmina Iwonicz-Zdrój). Sytuację tę należy uznać, jako deficyt mieszkań socjalnych.
- W latach 2016-2022 wprowadzono odnotowano znaczący wzrost odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (ale nadal liczba miejsc w przedszkolach jest niewystarczająca – nie wszystkie dzieci są objęte opieką przedszkolną), natomiast problemem pozostaje niedostateczna liczba żłobków na analizowanym terenie oraz ich brak w Gminie Iwonicz-Zdrój.
- Wskaźnik nasycenia mieszkaniami, nadal był w 2022 roku daleki od zakładanego przez Narodowy Program Mieszkaniowy wyniku 435 mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, który ma zostać osiągnięty do roku 2030. Na terenie badanych gmin na 1000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 294,6 mieszkania.
- W badanym okresie przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania zwiększyła się z 94,5m² do 96,9m², co za tym idzie również powierzchnia mieszkania przypadająca na jedną osobę zwiększyła się z 24,9m² do 28,6m².
- Według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych do sieci wodociągowej było podłączonych 52,6% lokale będące w zasobach analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego (niewystarczająco rozwinięta sieć wodociągowa), a do sieci kanalizacyjnej 90,75% budynków mieszkalnych (sieć kanalizacji sanitarnej w większości wymaga modernizacji z uwagi na zły stan techniczny).
- Sieć energetyczna zlokalizowana na terenie obu analizowanych gmin jest niewydolna, a zapewnienie ciągłości dostaw energii zagrożone (wymaga doinwestowania),
- Pomimo zapewnienia dostępu do Internetu na obszarze obu analizowanych gmin część mieszkańców nadal pozostaje wykluczona cyfrowo i brakuje punktów bezpłatnego dostępu do Internetu.
- Według danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie obu gmin uzdrowskich wynosiła łącznie 320,2km i w badanym okresie jej długość sukcesywnie się zwiększała. Wzrost obserwuje się również w liczbie przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W 2022 roku wynosiła ona 6 417szt., podczas gdy w 2016 wartość ta wynosiła 5 847 szt.
- W obu analizowanych jednostkach odsetek mieszkań wyposażonych w wodociąg, czyli w dostęp do bieżącej wody przekroczył 97%. Dostęp do łazienki posiada po 95% mieszkań w obu gminach, ustęp spłukiwany posiada po 96% mieszkań, a centralne ogrzewania po 81% w każdej analizowanej gminie. W gaz sieciowy wyposażonych jest 92% mieszkań w Gminie Rymanów i 93% mieszkań w Gminie Iwonicz-Zdrój. Nadal obecne są różnice w wyposażeniu mieszkań między miastem a wsią, chociaż są one już coraz mniejsze (maksymalnie do 5%).
- Pomimo zapewnienia dostępu do Internetu na obszarze obu analizowanych gmin część mieszkańców nadal pozostaje wykluczona cyfrowo i wciąż brakuje punktów bezpłatnego dostępu do Internetu.

- Mimo rosnącej z roku na rok liczby zasobów mieszkaniowych obu gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego, wskaźnik nasycenia analizowanej przestrzeni mieszkaniami nadal był w 2022 roku daleki od zakładanego przez Narodowy Program Mieszkaniowy wyniku 435 mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, który ma zostać osiągnięty do roku 2030. Na terenie badanych gmin na 1000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 294,6 mieszkania – deficyt mieszkań.
- Wskaźnik mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w obu analizowanych gminach w 2022 roku był na podobnym poziomie i wyniósł w Gminie Rymanów 2,9, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 3,0. Wartość analizowanego wskaźnika była porównywalna z wartością notowaną wówczas w powiecie krośnieńskim, ale była znacznie niższa niż wartość, jaką osiągnęło województwo podkarpackie i kraj.
- Ze względu na założenia polityki klimatycznej UE niezwykle istotną kwestią staje się sposób ogrzewania budynków mieszkalnych, przemysłowych i użyteczności publicznej oraz ich charakterystyka energetyczna. Zasilanie odbiorców w ciepło, poza zasięgiem sieci ciepłowniczej i kotłów centralnych, opiera się na ogrzewaniu indywidualnym, wykorzystującym paliwa węglowe: węgiel kamienny, ekogroszek, gaz ziemny oraz biomasę: drewno, pellet.
- Jednym z głównych źródeł dostawy ciepła na obszarze analizowanych gmin prócz kotłowni centralnych jest sieć gazowa. Łączna długość czynnej sieci gazowej na analizowanym obszarze wynosi 246400m. Zużycie gazu z sieci w kWh na 1 mieszkańca wyższe jest w Gminie Iwonicz-Zdrój (2194,2kWh), niż w Gminie Rymanów (1941,3kWh). Stosowanie gazu, jako źródła ciepła jest korzystne z punktu widzenia osiągnięcia celów polityki klimatycznej UE oraz ze względu na uzdrowiska.
- Wyniki pomiarów stężenia pyłu PM10 zawarte w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podkarpackim za rok 2021”, opracowanej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, wskazywały na brak wystąpienia w 2021 r. na obszarze obu gmin przekroczenia dozwolonej liczby dni ze średnim 24-godzinny stężeniem pyłu PM10, przewyższającym poziom dopuszczalny oraz brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego określonego dla stężenia średniego rocznego. Należy jednak pamiętać, że warunki pogodowe na danym obszarze bardzo silnie wpływają na kumulację bądź rozpraszanie zanieczyszczeń.
- Wody powierzchniowe są istotnym elementem krajobrazu analizowanych gmin uzdrowiskowych, wpływającym na ich różnorodność i atrakcyjność. Udział wód powierzchniowych w ogólnej ich powierzchni przedstawia się następująco: Gmina Rymanów - 206,65ha, Gmina Iwonicz-Zdrój - 20,54ha.
- W ogóle powierzchni, wody w Gminie Rymanów – stanowią 1,24% jej powierzchni (zapora - Zbiornik Sieniawski na Wisłoku), zaś w Gminie Iwonicz-Zdrój – stanowią 0,45%.
- Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku występował: 1 rezerwat przyrody, 1 obszar chronionego krajobrazu, 6 obszarów „Natura 2000” oraz 1 użytek ekologiczny.
- Przez gminę Rymanów przepływa rzeka Wisłok (rzeka górską, o wartkim biegu, skalistym podłożu z pięknym przełomem w Rudawce Rymanowskiej, w której stwierdzono występowanie 26 gatunków ryb, z czego 18 z rodziny karpiowatych), zbiornik zaporowy Besko w Sieniawie.
- Obszary uzdrowiskowe obu gmin charakteryzują się uzdrowiskowym mikroklimatem, bogatymi złożami wód mineralnych.
- Występujące w obu gminach prawie pierwotne lasy są ostoją licznej i różnorodnej fauny (oprócz dużych i okazałych zwierząt, tj. niedźwiedzie, wilki, jelenie, sarny, dziki, spotkać tu można wiele gatunków drobnych ssaków, ptaków, gadów, płazów a także owadów i innych bezkręgowców).
- Na terenie obu gmin są zlokalizowane obszary i obiekty objęte ochroną przyrody (Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego, Obszary Natura 2000 oraz strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B i C).
- Ze względu na liczne walory przyrodnicze i uzdrowiskowe, Gmina Rymanów i Gmina Iwonicz-Zdrój pełnią funkcję jednostek typowo uzdrowiskowo-turystycznych o charakterze wypoczynkowym i zdrowotnym. Walory krajobrazowe stwarzają idealne warunki do różnych aktywności fizycznych: pieszych wędrówek, wycieczek rowerowych, spływów kajakowych, narciarstwa czy innych. Oferują szeroki wachlarz usług sanatoryjnych oraz atrakcyjną ofertę usług turystycznych i kulturalnych.
- Wymienione od pkt. 25 zasoby i atrakcje przyrodnicze, geograficzne i turystyczne nie są dostatecznie wykorzystane do rozwijania oferty sportowo-rekreacyjnej, zarówno dla mieszkańców, jak i gości, w tym oferty związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej.

- Władze powiatowe i gminne współpracują przy budowaniu wspólnego wizerunku turystycznego obszaru i produktu turystycznego. Przykładem może być wytyczony szlak turystyczny rowerowy, taki jak: Czerwony Szlak Rowerowy „Między Zdrojami” o długości 24km. Niestety sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych na analizowanym terenie jest nadal niewystarczająco rozwinięta.
- Niewystarczająco rozwinięta sieć dróg rowerowych i pieszo-rowerowych, spacerowych, złe ich oznakowanie, brak elementarnego wyposażenia np. toalet, miejsc biwakowania, miejsc ogniskowych
- Zły stan techniczny i niska estetyka obiektów i przestrzeni zabytkowych (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej i inne),
- Niestety część zabudowy (sanatoria, obiekty użyteczności publicznej, stare założenia urbanistyczne i inne) straciła swój architektoniczny, niepowtarzalny styl. Aktualnie znajduje się w złym stanie technicznym, charakteryzuje się niską estetyką obiektów i przestrzeni zabytkowych, przez co nie może być wykorzystana turystycznie. Trudności w dobrym zachowaniu obiektów zabytkowych oraz obiektów i przestrzeni zlokalizowanych w strefie ochrony konserwatorskiej na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego wynikają m.in. z wymogów konserwatorskich, a także wysokich kosztów konserwacji i renowacji.
- Na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych funkcjonuje łącznie 54 obiekty sportowe, w tym: 13 stadionów sportowych, 8 boisk wielofunkcyjnych, 17 obiektów przyszkolnych, 2 baseny. Niestety nie wszystkie są dostosowane do potrzeb ćwiczących osób niepełnosprawnych i do przyjęcia niepełnosprawnych widzów. Widać więc problem z dostępnością obiektów dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi przebywających na obiektach jako uczestnicy wydarzeń sportowych i jako widzowie. W przypadku hal sportowych odnotowano tylko jedną pełnowymiarową halę na tym terenie.
- Mieszkańcy mogą również korzystać z 20 siłowni zewnętrznych (14 w Gminie /Rymanów i 6 w Gminie Iwonicz-Zdrój), 5 kortów tenisowych, boiska do piłki plażowej, 2 terenów rekreacyjnych, opisanych poniżej. Infrastruktura obu analizowanych gmin do uprawiania sportu i organizowania zawodów sportowych jest niewystarczająco rozwinięta. Nie są one też przygotowane do pełnej obsługi osób z niepełnosprawnościami np. ruchowymi, a należy przy tym pamiętać, że zdecydowana większość kuracjuszy to osoby starsze, mające zwykle problemy ze sprawnością fizyczną.
- Większość obiektów rekreacyjnych jest zlokalizowanych w Rymanowie-Zdroju i Iwoniczu-Zdroju, stąd brak jest przestrzeni publicznych w części miejscowości wiejskich zagospodarowanych dla realizacji ofert czasu wolnego.

Sfera gospodarki i promocji:

- Wskaźnik liczby pracujących na 1 000 mieszkańców dla całego obszaru objętego Strategią był znacznie niższy niż dla województwa podkarpackiego.
- W powiecie krośnieńskim, w którym są zlokalizowane gminy uzdrowiskowe: Rymanów i Iwonicz-Zdrój, do 2019 roku najwięcej osób zatrudnionych było w grupie: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 53-54% wszystkich pracujących w powiecie. Aktualnie sektorem dającym największe zatrudnienie mieszkańcom gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego jest przemysł i budownictwo.
- Gospodarstwa rolne na terenie obu analizowanych gmin charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Największy udział w strukturze gospodarstw rolnych mają gospodarstwa od 1 do 5ha, które stanowią w Gminie Rymanów przeszło 78%, a w Gminie Iwonicz-Zdrój 88%.
- Na 1497 wszystkich gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie analizowanych gmin, tylko 91 ma powierzchnię 15 ha i więcej.
- 23% wszystkich gospodarstw rolnych końcową produkcję rolniczą przeznacza na sprzedaż (niska dostępność produktów lokalnych), a 44% na samozaopatrzenie. 33% gospodarstw rolnych nie prowadzi produkcji rolnej (zanikająca produkcja rolna).
- Na terenie obu analizowanych gmin nie ma funkcjonalnych miejsc handlu produktami lokalnymi, a produkty lokalne nie są rozpoznawalne.
- Na terenie gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego nie rozwinęły się gospodarstwa ekologiczne.
- Bez pracy, na obszarze analizowanych gmin pozostawało łącznie 233 osoby co stanowiło 2,6% ludności w wieku aktywności zawodowej.
- Niski poziom aktywności pro zawodowych osób pozostających bez zatrudnienia - na terenie powiatu krośnieńskiego, na terenie którego zlokalizowane są analizowane gminy uzdrowiskowe od roku 2016 liczba osób pozostających bez pracy długotrwale czyli takich powyżej 12 miesięcy spadła jedynie o 670 osób.

- Zdecydowanym problemem jest bezrobocie długotrwałe wśród mieszkańców, którzy stanowią aż 46,36% bezrobotnych. W strukturze bezrobotnych jest również wysoki udział bezrobotnych mieszkańców wsi. Stanowią oni nieco ponad 36% ogółu bezrobotnych. Należy poszukiwać sposobów na ich aktywizację i kształcenie umiejętności.
- W ostatnich latach na obszarze objętym strategią zmniejszyła się roczna liczba wykreślanych podmiotów - w 2022 wykreślono 36 podmiotów, a w 2016 – 55 podmiotów na 10 tys. ludności.
- Najwięcej nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowano w 2022 roku w budownictwie - 48 oraz handlu hurtowym i detalicznym – 20, najmniej - tylko 1 podmiot zarejestrowano w działalności związanej z obsługą nieruchomości.
- W strukturze wielkościowej podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie obu gmin, podobnie jak w przypadku całej Polski, dominują mikro i małe przedsiębiorstwa stanowiące 98,35% wszystkich przedsiębiorstw. W grupie tej odnotowano również największy przyrost podmiotów w 2022 r. - w porównaniu do roku 2016 o 354 podmioty,
- Obie badane gminy, z uwagi na charakter miejsko-wiejski, są ośrodkami o dużej koncentracji działalności gospodarczej. W 2022 r. funkcjonowało tutaj odpowiednio: 1 416 podmiotów gospodarczych w Gminie Rymanów, które stanowiły 59% wszystkich podmiotów funkcjonujących na analizowanym terenie i 975 podmiotów gospodarczych w Gminie Iwonicz-Zdrój, które stanowiły pozostałe 41% podmiotów ogółem.
- W latach 2016-2022 nastąpił również skok w nakładach inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca z 926 zł w 2016 roku do 3 730 zł w roku 2022. W dalszym ciągu były to jednak nakłady znacznie niższe niż w kraju i nieco niższe niż w województwie podkarpackim, gdzie wyniosły odpowiednio: 6 592 zł i 3 850 zł.
- W okresie 2016-2022 zauważalny jest również odpływ kapitału zagranicznego. W roku 2016 na terenie powiatu krośnieńskiego, w granicach administracyjnych którego leżą gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój funkcjonowało 9 podmiotów z kapitałem zagranicznym, a w roku 2022 już tylko 2.
- Istotnym obszarem funkcjonowania obu analizowanych gmin w zakresie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, centrami B+R i ośrodkami naukowymi zlokalizowanymi na ich terenie są również instytucje otoczenia biznesu. W 2022 r. wskaźnik opisujący liczbę instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej kształtował się na poziomie 272,65 i był znacznie niższy niż notowany w województwie podkarpackim – 501,1 i kraju: 834,4 (taka sytuacja m.in. wpływa na niską konkurencyjność i innowacyjność lokalnych przedsiębiorstw).
- Gmina Rymanów dysponuje terenami inwestycyjnymi o łącznej powierzchni 145,2889 ha, a Gmina Iwonicz-Zdrój nie posiada terenów inwestycyjnych przygotowanych do potrzeb prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej.
- Obie analizowane gminy uzdrowiskowe posiadają swoje strony internetowe, które służą do szybkiej komunikacji z mieszkańcami i inwestorami. W portalach można odnaleźć informacje dotyczące działalności organizacji pozarządowych, aktywności społecznej gmin, wydarzeń kulturalnych i sportowych, projektów finansowanych z zewnętrznych źródeł oraz szerokie działy obejmujące walory turystyczne gmin, jednak wciąż brakuje upowszechnia informacji oraz promocji zasobów przyrodoleczniczych, którymi dysponują obie gminy. Obie gminy posiadają swoje logotypy i grafiki identyfikujące je wizualnie.
- Obie gminy korzystają też aktywnie z narzędzi internetowych i różnych kanałów w social mediach do komunikacji z mieszkańcami, ale także w celu poszerzenia zasięgu potencjalnych odbiorców treści – kuracjuszy, turystów i inwestorów.
- Obie analizowane gminy podejmują działania wizerunkowe i informacyjne, są one jednak bardziej ukierunkowane na promocję wśród swoich mieszkańców i raczej o tematyce kulturalnej. Nie ma wydarzeń biznesowych, które przyciągałyby kapitał i inwestycje (niewystarczająca promocja gospodarcza obu gmin - zbyt mała liczba inwestorów zewnętrznych).
- Teren obu analizowanych gmin uzdrowiskowych należy do tych terenów Polski, dla których turystyka jest skutecznym instrumentem rozwoju gospodarki, ich aktywizacji i zmniejszenia bezrobocia. Turystyka z uwagi na nadgraniczne położenie regionu, może stać się również atrakcyjnym społecznie i ekonomicznie polem współpracy międzynarodowej.
- Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, bez zidentyfikowanej kluczowej infrastruktury, która decydowałaby o wizerunku i atrakcyjności tego obszaru dla prowadzenia działalności gospodarczej.
- Władze analizowanych gmin uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego współpracują przy budowaniu wspólnego wizerunku turystycznego obszaru i produktu turystycznego. Przykładem może być wytyczony szlak turystyczny rowerowy: Czerwony Szlak Rowerowy „Między Zdrojami” o długości 24km, który łączy się w swym wschodnim przebiegu z niebieską ścieżką

- rowerową, tzw. „Rowerowym Szlakiem Etnograficznym” (trasa przebiegu: Rymanów – Rymanów-Zdrój – Deszno – Królik Polski – Wisłoczek – Rudawka Rymanowska – Pastwiska – Sieniawa – Bartoszków – Rymanów). Niestety sieć zintegrowanych (autonomicznych) dróg rowerowych na analizowanym terenie jest nadal niewystarczająco rozwinięta, często prowadzą one drogami publicznymi przez co nie są wystarczająco bezpieczne dla turystów na rowerach.
- Baza noclegowa na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych jest zróżnicowana pod względem typów dostępnych obiektów noclegowych. Na terenie obu jst, funkcjonują: hotele, pensjonaty, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zespoły domków turystycznych, pola biwakowe, zakłady uzdrowiskowe, kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne, ale nadal jest niewystarczająca ich oferta.
  - Od 2016 roku przez kolejne 3 lata miał miejsce wzrost liczby udzielanych noclegów na analizowanym obszarze, po czym w okresie pandemii COVID19 odnotowano spadek analizowanego wskaźnika i kolejny wzrost w 2022 roku.
  - Na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój, mimo potencjału turystycznego, brakuje dedykowanych, odpowiednio przygotowanych i wyposażonych parkingów dla kamperów tzw. camper parków z pełną infrastrukturą (przyłącza prądu, wody, punkty zrzutu ścieków). Brak takiej infrastruktury stanowi istotne ograniczenie w rozwoju tego segmentu rynku turystycznego. Może on skutkować utratą potencjalnych przychodów dla lokalnych przedsiębiorców (gastronomia, handel, atrakcje turystyczne) oraz ograniczeniem możliwości budowania nowoczesnych produktów turystycznych opartych o mobilność, aktywny wypoczynek i niezależność podróży. W związku z powyższym, wskazane jest uwzględnienie problemu braku infrastruktury dla kamperów w dalszych działaniach strategicznych oraz rozwijanie oferty gmin w tym zakresie, m.in. poprzez tworzenie specjalnych stref postojowych w atrakcyjnych lokalizacjach turystycznych.
  - Na terenie będącym przedmiotem analizy z uwagi na uzdrowiskowy charakter Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój funkcjonują szpitale uzdrowiskowe i sanatoria uzdrowiskowe dysponujące w 2022 roku łącznie 2 608 łóżkami.
  - „Uzdrowisko Rymanów” tworzą:
    - Szpitale i sanatoria uzdrowiskowe - 887 łóżek;
    - Zakłady przyrodolecznicze: Uzdrowiskowy Zakład Przyrodoleczniczy nr I w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowiskowym „Eskulap”, Uzdrowiskowy Zakład Przyrodoleczniczy nr II w Szpitalu i Sanatorium Uzdrowiskowym „Zimowit” – w tych obiektach są ogólnodostępne punkty czerpalne wód mineralnych;
    - Szpitale i ośrodki rehabilitacyjne – 183 łóżka;
    - Obiekty hotelowe;
    - Obiekty wyłączone z działalności: Sanatorium Uzdrowiskowe „Krystyna”, Szpital uzdrowiskowy „Gozdawa”, Sanatorium uzdrowiskowe „Leliwa”;
    - „Świerkowy Zdrój Medical Spa” Rymanów-Zdrój.
  - „Uzdrowisko Iwonicz” tworzą:
    - jeden szpital uzdrowiskowy,
    - dwa centra leczenia uzdrowiskowego,
    - pięć sanatoriów,
    - 7 obiektów sanatoryjnych
  - Leczenie uzdrowiskowe jest prowadzone przy wykorzystaniu naturalnych właściwości leczniczych wód i klimatu jak również urządzeń leczenia uzdrowiskowego takich jak:
    - Pijalnia Wód Mineralnych,
    - Baseny rehabilitacyjne w:
      - Centrum Lecznictwa Uzdrowiskowego „Uzdrowiska Iwonicz” S.A,
      - „Świerkowy Zdrój Medical Spa”,
      - Centrum Rehabilitacji Rolników „KRUS”,
      - Centrum Promocji Zdrowia „Sanvit.
  - Wymieniona wyżej lista obiektów sanatoryjnych jest imponująca, jednak należy pamiętać, że są to obiekty stare, albo bardzo stare. Wiąże się to nierzadko z pełnym wręcz wyeksploatowaniem, marnym i zawodnym wyposażeniem. Obiekty te też są „za ciasne” ponieważ nie mogą przyjąć wszystkich zainteresowanych kuracjuszy. Potrzebna jest szybka interwencja polegająca na rozbudowie, kompleksowym wyposażeniu w nowoczesny sprzęt do świadczenia usług na wysokim poziomie.
  - W latach 2016-2022 zauważalny był również spadek zainteresowania turystów krajowych regionem o czym świadczy spadek liczby udzielonych noclegów na 10 tys. ludności. W 2016 turystom krajowym udzielono 46 872 noclegi we wszystkich obiektach noclegowych, a w 2022

roku było ich już 43 831 noclegów. Spало również zainteresowanie ze strony turystów zagranicznych. W roku 2016 udzielono im 181 noclegów na 10 tysięcy mieszkańców, a w 2022 roku – 125.

- Wydarzenia kulturalne w gminach uzdrowiskowych powiatu krośnieńskiego mają charakter sezonowy (głównie sezon letni – wakacyjny) i nie są dobrze promowane.

Spis tabel

Tabela 1. Lokalizacja, powierzchnia i rodzaj gmin uzdrowiskowych w województwie podkarpackim	4
Tabela 2. Struktura zagospodarowania gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój	5
Tabela 3. Liczba ludności w podziale na poszczególne gminy i jednostki porównywane w latach 2016-2022	5
Tabela 4. Ludność na 1km ² w latach 2016-2022 w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój	6
Tabela 5. Przyrost naturalny w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2015-2021	6
Tabela 6. Struktura wieku i płci (M-mężczyźni; K-kobiety; O-ogółem) w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój w 2022r.	7
Tabela 7. Struktura wiekowa w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój	7
Tabela 8. Odsetek ludności w wieku przed, produkcyjnym i poprodukcyjnym w analizowanych gminach uzdrowiskowych i jednostkach porównywalnych w 2022r.	11
Tabela 9. Wskaźniki obciążenia demograficznego osobami starszymi w Gminie Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	11
Tabela 10. Urodzenia żywe i zgony w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój oraz jednostkach porównywalnych, w latach 2016-2022	13
Tabela 11. Migracje ludności obszaru analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022	14
Tabela 12. Liczba zawieranych małżeństw i liczba rozwodów na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022	14
Tabela 13. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2016-2022 na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych	15
Tabela 14. Współczynnik skolaryzacji brutto i netto w analizowanych gminach uzdrowiskowych	16
Tabela 15. Podmioty pełniące funkcje edukacyjne na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w 2023 r.	17
Tabela 16. Liczba przychodni i praktyk lekarskich w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	19
Tabela 17. Liczba aptek, ludności przypadającej na ogólnodostępne apteki w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój	20
Tabela 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022	22
Tabela 19. Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022 – ogółem	22
Tabela 20. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg ekonomicznych grup wieku w latach 2016-2022 na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych	23
Tabela 21. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022	24
Tabela 22. Programy socjalne realizowane w gminach uzdrowiskowych wraz z ośrodkami odpowiedzialnymi za realizację	25
Tabela 23. Frekwencja w wyborach samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich w analizowanych jednostkach	25
Tabela 24. Zestawienie organizacji pozarządowych w analizowanych gminach uzdrowiskowych w 2023 roku.	26
Tabela 25. Ośrodki kultury w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój i proponowane formy aktywności dla mieszkańców wraz z wydarzeniami	28
Tabela 26. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami) (1) i księgozbiór bibliotek na 1000 ludności (2) w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój i jednostkach porównywalnych w latach 2016-2022	30
Tabela 27. Charakterystyka infrastruktury bibliotecznego i ludności korzystającej z bibliotek w latach 2016 i 2022	31
Tabela 28. Czytelnicy na 1000 ludności w gminach Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022.	31
Tabela 29. Charakterystyka grup artystycznych na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	31
Tabela 30. Koła, kluby i sekcje działające na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	32
Tabela 31. Obiekty ujęte w rejestrze zabytków mieszczące się na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój	32
Tabela 32. Kluby sportowe na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego wraz z ćwiczącymi członkami	34
Tabela 33. Liczba obiektów sportowych funkcjonujących na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych z powiatu krośnieńskiego	36

Tabela 34. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na terenie powiatu krośnieńskiego, w granicach administracyjnych którego są zlokalizowane gminy Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	37
Tabela 35. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję	37
Tabela 36. Zdarzenia w ruchu drogowym na terenie powiatu krośnieńskiego, w którego granicach administracyjnych znajdują się analizowane gminy uzdrowskie	38
Tabela 37. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2016-2022.	40
Tabela 38. Pracujący wg grup sekcji w powiecie krośnieńskim	40
Tabela 39. Bezrobotni zarejestrowani na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój na koniec 2022 roku.....	41
Tabela 40. Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg wykształcenia (w wybranych grupach) w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w % na terenie analizowanych gmin uzdrowskich	42
Tabela 41. Grupy zawodów, w których liczba bezrobotnych w powiecie krośnieńskim była największa w 2021 roku	43
Tabela 42. Liczba zarejestrowanych absolwentów w 2022 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Krośnie	43
Tabela 43. Struktura bezrobotnych w powiecie krośnieńskim w 2022 roku według wybranych cech ..	44
Tabela 44. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego	44
Tabela 45. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD 2007 w latach 2016-2022 w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój.....	46
Tabela 46. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze w podziale na sekcje PKD oraz formy prawne w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój w 2022 roku	50
Tabela 47. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	51
Tabela 48. Podmioty gospodarcze według klas wielkości w 2022 na obszarze gmin uzdrowskich.	51
Tabela 49. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w zł	51
Tabela 50. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w latach 2016-2022	51
Tabela 51. Wykaz najważniejszych podmiotów gospodarczych na terenie analizowanych JST	51
Tabela 52. Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. mieszkańców na terenie analizowanych gmin uzdrowskich w latach 2016-2022.....	52
Tabela 53. Wydarzenia o charakterze promocyjnym na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku	54
Tabela 54. Liczba obiektów noclegowych w gminach uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	61
Tabela 55. Liczba miejsc noclegowych w gminach uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	61
Tabela 56. Miejsca noclegowe w gminach uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	61
Tabela 57. Miejsca noclegowe ogółem na 1000 ludności w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022	61
Tabela 58. Noclegi udzielone na 1000 ludności w latach 2016-2022	61
Tabela 59. Noclegi udzielone turystom krajowym i zagranicznym na 10 tys. ludności na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022.....	62
Tabela 60. Noclegi udzielone turystom zagranicznym ogółem na terenie powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	62
Tabela 61. Noclegi udzielone turystom zagranicznym w 2016 i 2022 roku w podziale na poszczególne narodowości	62
Tabela 62. Pracujący w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie oraz przemyśle i budownictwie i innych usługach ogółem w latach 2016-2022	64
Tabela 63. Udział użytków rolnych w strukturze powierzchni na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój	64
Tabela 64. Lesistość w % na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	65
Tabela 65. Powierzchnia gruntów leśnych na terenie analizowanych gmin uzdrowskich w latach 2016-2022	65
Tabela 66. Powierzchnia lasów w ha na terenie gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	65

Tabela 67. Wielkość obszarów leśnych i ich typów w podziale na gminy w 2022 roku	66
Tabela 68. Rodzaje dróg publicznych na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	76
Tabela 69. Remonty wybranej infrastruktury drogowej na terenie gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w 2022 roku	76
Tabela 70. Typy dróg ujęte we wskaźnikach w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022	77
Tabela 71. Zestawienie inwestycji drogowych przeprowadzonych w 2022 roku na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego	77
Tabela 72. Główne szlaki komunikacyjne drogowe na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w 2022 roku	77
Tabela 73. Wskaźniki dotyczące pojazdów samochodowych i ciągników na 1000 ludności w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022	79
Tabela 74. Charakterystyka dróg rowerowych na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w 2022r.	80
Tabela 75. Budynki mieszkalne będące w zasobach analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	81
Tabela 76. Wskaźniki zasobów mieszkaniowych na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	81
Tabela 77. Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali w gminach uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	81
Tabela 78. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej – w % ogółu budynków mieszkalnych	82
Tabela 79. Liczba odbiorców energii elektrycznej w powiecie krośnieńskim w latach 2016-2022 (w zaokrągleniu)	82
Tabela 80. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w latach 2016-2022 na terenie gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego	83
Tabela 81. Mieszkania wyposażone w wybrane instalacje techniczno-sanitarne, według gmin w 2022 roku	83
Tabela 82. Charakterystyka sieci gazowej na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w 2022 roku.	84
Tabela 83. Wskaźniki dotyczące budownictwa na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	85
Tabela 84. Zasoby mieszkaniowe w analizowanych JST w latach 2016-2022 ujęte we wskaźnikach	86
Tabela 85. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w Gminie Rymanów i Iwonicz-Zdrój w latach 2016-2022	86
Tabela 86. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania	86
Tabela 87. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu oddanym do użytkowania	87
Tabela 88. Powierzchnia Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój pod wodami	87
Tabela 89. Wykaz zbiorników wodnych na obszarze Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój	87
Tabela 90. Charakterystyka JCWP na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój	88
Tabela 91. Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych obejmujących obszar analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego	90
Tabela 92. Wyniki wskaźników stopnia wykorzystania dyspozycyjnych zasobów wód powierzchniowych i stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych w obszarze Dorzecza Wisły	91
Tabela 93. Kategorie podatności gleb na suszę rolniczą, hydrologiczną, hydrogeologiczną	92
Tabela 94. Zużycie wody w m ³ na 1 mieszkańca i na 1 korzystającego	92
Tabela 95. Rodzaje ścieków oczyszczanych na terenie gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w 2022 r.	92
Tabela 96. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w 2022 roku	94
Tabela 97. Pomniki przyrody na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w latach 2016-2022	98
Tabela 98. Powierzchnia obszarów przyrodniczych na terenie analizowanych gmin uzdrowskich powiatu krośnieńskiego w 2022r.	98

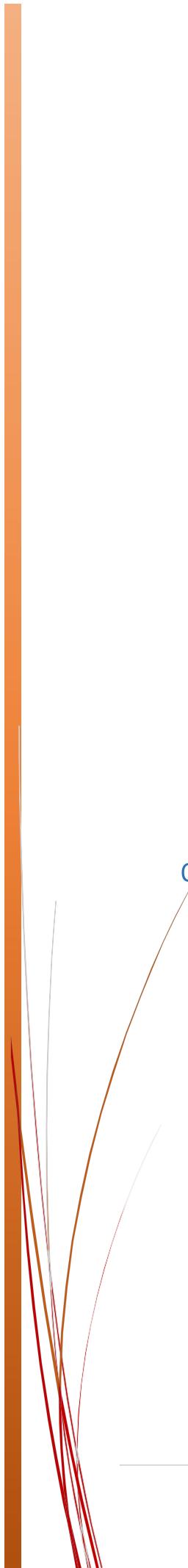
Spis wykresów

Wykres 1. Procentowy udział powierzchni Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój w powierzchni gmin uzdrowskich Podkarpacia.	4

Wykres 2. Procentowy udział liczby mieszkańców obu gmin na analizowanym obszarze	5
Wykres 3. Podział procentowy ludności Gminy Rymanów i Gminy Iwonicz-Zdrój według przedziałów wiekowych.....	8
Wykres 4. Struktura ludności według płci i wieku w Gminie Rymanów i Gminie Iwonicz-Zdrój według przedziałów wiekowych w 2022 roku.....	10
Wykres 5. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w analizowanych gminach uzdrowiskowych w latach 2016-2022 (w %).	12
Wykres 6. Liczba zawieranych małżeństw i liczba rozwodów na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022	15
Wykres 7. Liczba lekarzy na 10 tys. ludności w jednostkach porównywalnych w latach 2016-2022 r.	19
Wykres 8. Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych na obszarze analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022 – ogółem	23
Wykres 9. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w 2021 r.	39
Wykres 10. Bezrobotni pozostający bez pracy według czasu trwania bezrobocia w latach 2016-2022 w powiecie krośnieńskim.....	42
Wykres 11. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg grup wieku na terenie analizowanych gmin uzdrowiskowych w latach 2016-2022	43

Spis rysunków

Rysunek 1. Stopa bezrobocia w powiatach województwa podkarpackiego w grudniu 2023 roku	41
Rysunek 2. Plan centrum Iwonicza-Zdroju	74
Rysunek 3. Schemat układu komunikacyjnego Gminy Iwonicz-Zdrój.....	78
Rysunek 4. Schemat układu komunikacyjnego Gminy Rymanów	79
Rysunek 5. Zasięg obszarów przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2021 roku.....	85
Rysunek 6. Wyniki klasyfikacji stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych w województwie podkarpackim	89
Rysunek 7. Wyniki klasyfikacji stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych w województwie podkarpackim.....	89

Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych

dotyczących projektu dokumentu Strategii Rozwoju
Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów
i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030

Rymanów, 26 sierpnia 2025

Spis treści

I. SPOSÓB PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....	2
II. PRZEBIEG KONSULTACJI	8
III. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONSULTACJI	9
Załącznik 1. Formularz konsultacji społecznych.....	10
Załącznik 2. Formularz informacji podsumowującej.....	17

I. SPOSÓB PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Zgodnie z Zarządzeniami:

- nr 124/2025 Burmistrza Gminy Rymanów z dnia 22 lipca 2025 r., na podstawie art. 30 ust 1 i art. 33 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2021 poz. 1372), art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) oraz w związku z Uchwałą nr XXXII/314/17 Rady Miejskiej w Rymanowie z dnia 27 stycznia 2017 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami Gminy Rymanów

oraz

- nr 105.2025 Burmistrza Gminy Iwonicz-Zdrój z dnia 22 lipca 2025 r., na podstawie art. 30 ust 1 i art. 33 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2021 poz. 1372), art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) oraz w związku z Uchwałą nr VII/56/07 Rady Miejskiej w Iwoniczu-Zdroju z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami Gminy Iwonicz-Zdrój, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne dotyczące projektu „Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030”.

Przedmiotem konsultacji był projekt dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030” wraz projektami partnerskimi oraz załącznik do Strategii „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”. Konsultacje miały na celu zebranie od interesariuszy Strategii uwag, opinii i propozycji dotyczących projekt dokumentu Strategii wraz z załącznikami:

Załącznik 1 Przedsięwzięcia partnerskie Strategii.

Załącznik 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii.

Załącznik 3 Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej.

Załącznik 4 Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych dotyczących projektu dokumentu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich były prowadzone, powiadomiono interesariuszy w dniu 22 lipca 2025 roku Ogłoszeniem Burmistrza Gminy Rymanów i Burmistrza Gminy Iwonicz-Zdrój w sprawie konsultacji społecznych dotyczących Projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Konsultacje społeczne prowadzone były w okresie od dnia 22 lipca 2025 r. do dnia 25 sierpnia 2025 r.

1. Konsultacje społeczne prowadzone były w następujących formach:

1) W formie pisemnej poprzez:

- formularz uwag (pisemny) - dostępny do pobrania:

- ✓ w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Rymanowie, w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Rymanowie www.rymanow.pl oraz w Biurze Obsługi Klienta w Urzędzie Gminy w Rymanowie, który należało przesłać na adres mailowy: mtrybus@rymanow.pl lub pocztą na adres: Urząd Gminy w Rymanowie, adres: ul. Mitkowskiego 14a 38-480 Rymanów lub dostarczyć do Urzędu Gminy w Rymanowie na adres: ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów,
- ✓ w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Iwoniczu Zdroju, w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju www.iwonicz-zdroj.pl oraz w Biurze

Obsługi Klienta w Urzędzie Gminy w Iwoniczu-Zdroju, który należało przestać na adres mailowy: sekretariat@iwonicz-zdroj.pl lub pocztą na adres: Urząd Gminy w Iwoniczu-Zdroju, adres: Al. Słoneczna28, 38-440 Iwonicz-Zdrój lub dostarczyć do Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju na adres: Al. Słoneczna28, 38-440 Iwonicz-Zdrój,

- formularz uwag on-line - udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Rymanowie i w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Rymanowie (www.rymanow.pl) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Iwoniczu Zdroju, w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju www.iwonicz-zdroj.pl.

2) Ustnie oraz pisemnie podczas spotkania/ dyżurów konsultacyjnych, które odbyły się:

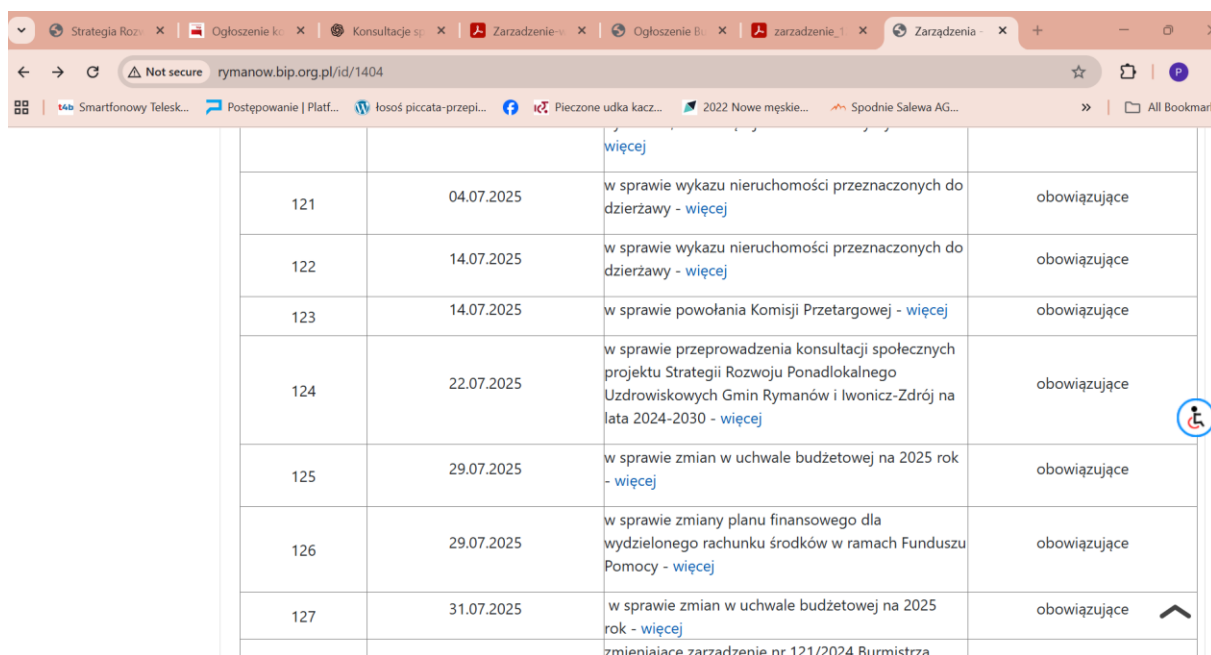
- 18 sierpnia 2025 r. w godzinach 9:00-11:00 w Urzędzie Gminy w Rymanowie oraz w Urzędzie Gminy w Iwoniczu-Zdroju w formie zbierania uwag (ustnych lub pisemnych) do protokołu w trakcie dyżuru konsultacyjnego)
- 19 sierpnia 2025 r. w godzinach 10:00-11:30 w formie otwartego spotkania konsultacyjnego online z mieszkańcami obu Gmin.

2. Mieszkańcy i pozostali interesariusze mieli możliwość zgłaszania swoich uwag i wniosków do dnia 25 sierpnia 2025 roku.

3. Strategia wraz z Diagnozą oraz formularzem konsultacyjnym udostępnione były od dnia 22 lipca 2025 r. w następujących miejscach:

1) W Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Rymanów w zakładce:

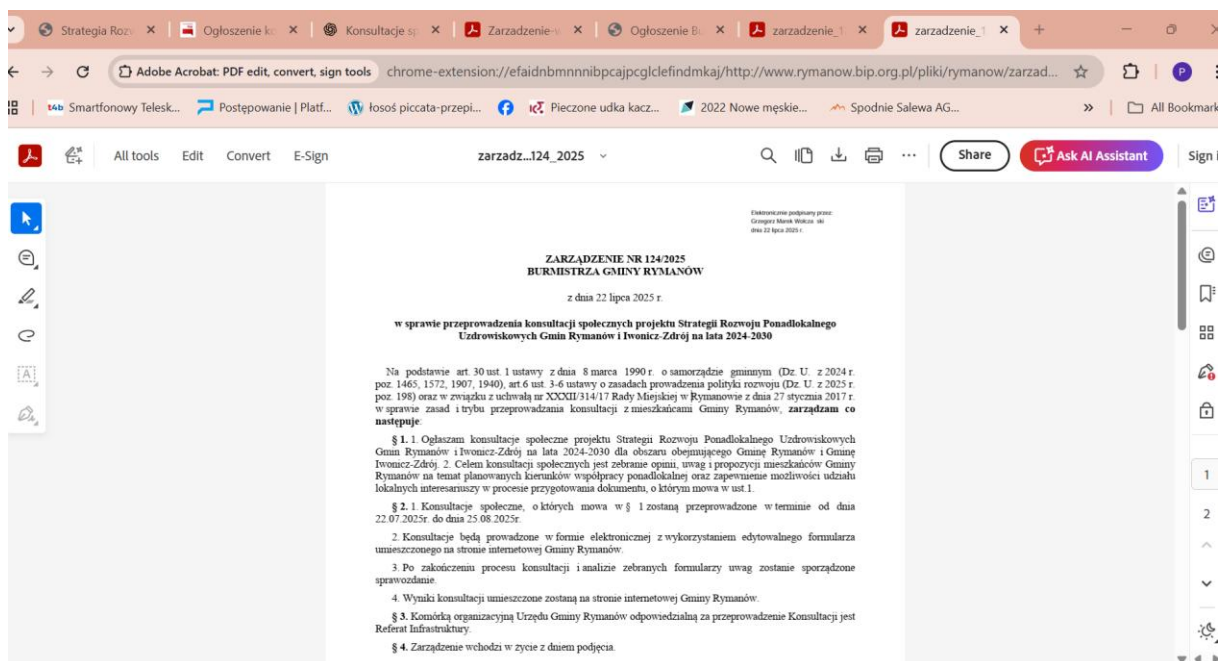
<http://www.rymanow.bip.org.pl/id/1404>

		więcej	
121	04.07.2025	w sprawie wykazu nieruchomości przeznaczonych do dzierżawy - więcej	obowiązujące
122	14.07.2025	w sprawie wykazu nieruchomości przeznaczonych do dzierżawy - więcej	obowiązujące
123	14.07.2025	w sprawie powołania Komisji Przetargowej - więcej	obowiązujące
124	22.07.2025	w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030 - więcej	obowiązujące
125	29.07.2025	w sprawie zmian w uchwale budżetowej na 2025 rok - więcej	obowiązujące
126	29.07.2025	w sprawie zmiany planu finansowego dla wydzielonego rachunku środków w ramach Funduszu Pomocy - więcej	obowiązujące
127	31.07.2025	w sprawie zmian w uchwale budżetowej na 2025 rok - więcej	obowiązujące
zmieniające zarządzenie nr 121/2024 Burmistrza			

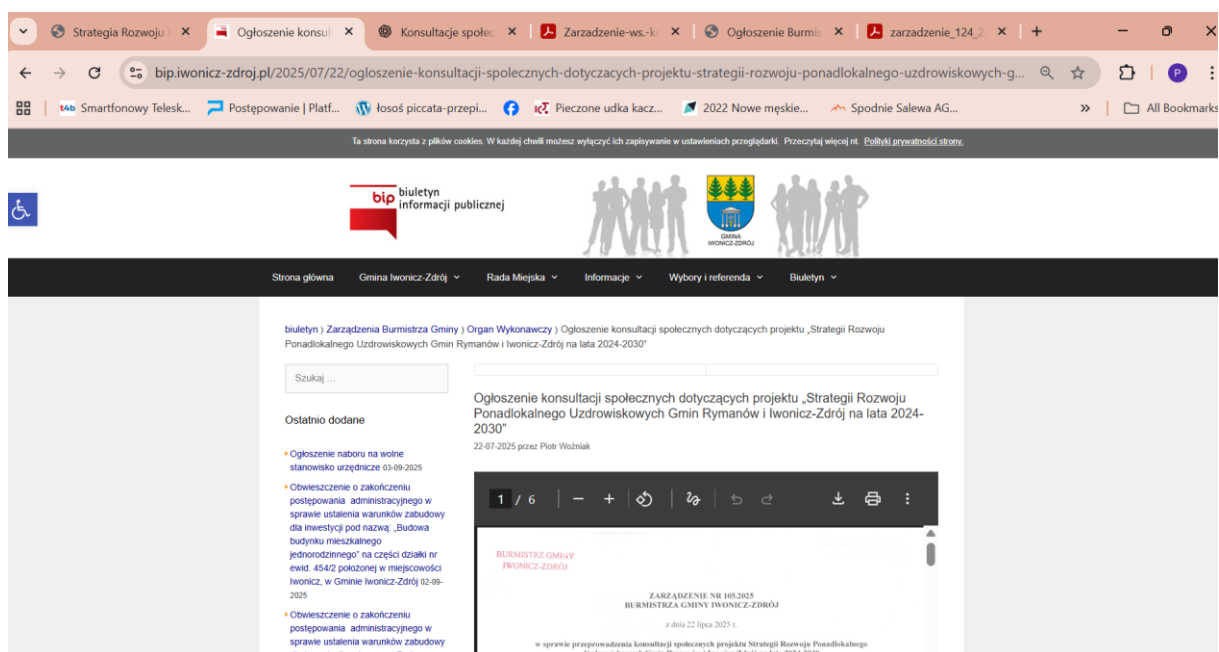
chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgltclefindmkaj/http://www.rymanow.bip.org.pl/pliki/rymanow/zarządzenie_124_2025.pdf

2) W Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Iwonicz-Zdrój w zakładce:

<https://bip.iwonicz-zdroj.pl/2025/07/22/ogloszenie-konsultacji-spoecznych-dotyczacych-projektu-strategii-rozwoju-ponadlokalnego-uzdrawiskowych-gmin-rymanow-i-iwonicz-zdroj-na-lata-2024-2030-2/>

3) stronie Gminy Rymanów pod adresem internetowym:

<https://www.rymanow.pl/asp/ogloszenie-burmistrza-gminy-rymanow-w-sprawie-konsultacji-spolecznych-dotyczacych-projektu-strategii,215,artykul,1,10814>

The screenshot displays the official website of the Rymanów Municipality. The header includes the municipality's logo, name, contact information (phone: 13 435 50 06, email: gmina@rymanow.pl), and navigation links (Start, Mapa serwisu, Kontakt). A red navigation bar contains categories like Aktualności, Urząd, Gmina, Mieszkaniec, Turysta, Ogłoszenia, and Projekty. The main content area features a large announcement titled "Ogłoszenie Burmistrza Gminy Rymanów w sprawie konsultacji społecznych dotyczących projektu strategii rozwoju ponadlokalnego Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030", dated 2025-07-22. Below the title, a disclaimer states that the website uses cookies. To the right, there are sections for "Wydarzenia kulturalne i sportowe" and "InfoAlert" with a "Zobacz więcej" button. At the bottom, a "Powrót do listy" button is visible. The footer contains a privacy policy notice and social media icons.

Strategia Rozwoju Ponad... x | Ogłoszenie konsultacji s... x | Konsultacje społeczne Ry... x | Zarządzenie ws.-konsult... x | Ogłoszenie Burmistrza G... x

rymanow.pl/asp/ogloszenie-burmistrza-gminy-rymanow-w-sprawie-konsultacji-spolecznych-dotyczacych-projektu-strategii,215,artykul,1,10814

Smartfonowy Telesk... | Postępowanie | Platf... | Iosó piccata-przepli... | Pieczone udka kac... | 2022 Nowe męskie... | Spodnie Salewa AG...

All Bookmarks

Rymanów
Samorządowy Portal Internetowy

Telefon: 13 435 50 06

E-mail: gmina@rymanow.pl

Start | Mapa serwisu | Kontakt

Aktualności | Urząd | Gmina | Mieszkaniec | Turysta | Ogłoszenia | Projekty | Wpisz szukaną treść

Znajdujesz się w: Aktualności Komunikaty i ogłoszenia Archiwum

Ogłoszenie Burmistrza Gminy Rymanów w sprawie konsultacji społecznych dotyczących projektu strategii rozwoju ponadlokalnego Uzdrowskich Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030

2025-07-22 07:00

Niniejszy serwis internetowy stosuje pliki cookies (tzw. ciasteczka). Informacja na temat celu ich przechowywania i sposobu zarządzania znajduje się w [Polityce prywatności](#). Jeżeli nie wyrażasz zgody na zapisywanie informacji zawartych w plikach cookies - zmień ustawienia swojej przeglądarki.

Wydarzenia kulturalne i sportowe

2025-09-01
Projekcja filmu "Czas leśny kurierów"

2025-09-01
Gazdy

InfoAlert

2025-09-03
Gęsta mgła.

Burmistrz Gminy Rymanów

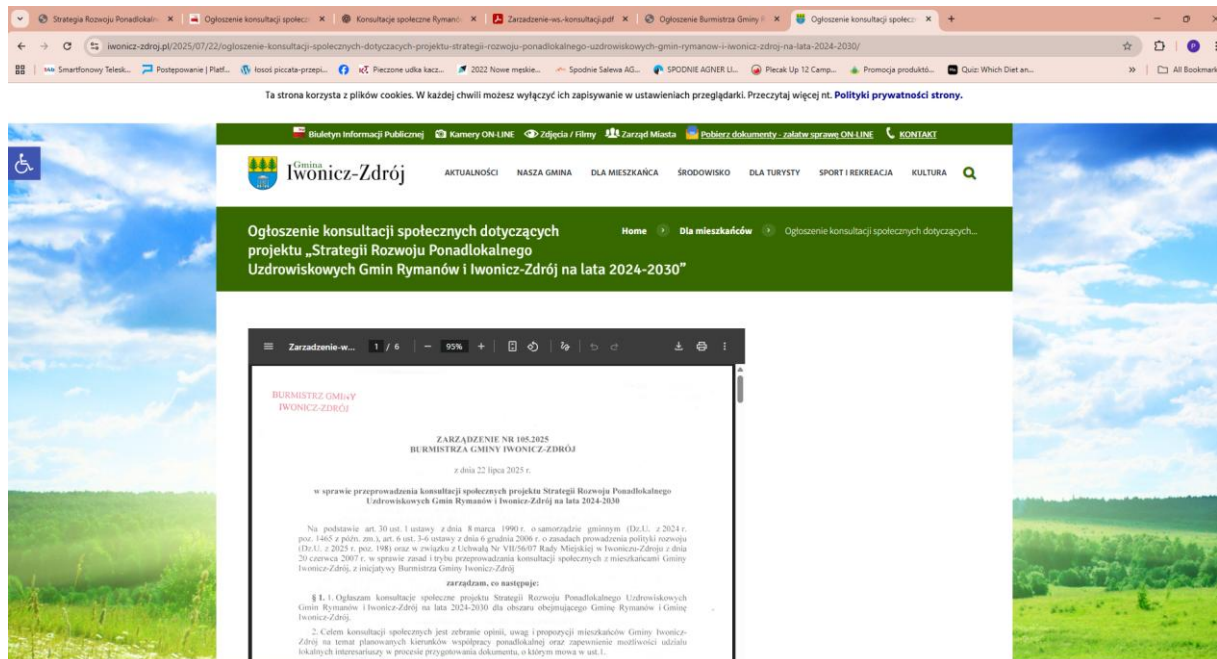
Powrót do listy

Niniejszy serwis internetowy stosuje pliki cookies (tzw. ciasteczka). Informacja na temat celu ich przechowywania i sposobu zarządzania znajduje się w [Polityce prywatności](#). Jeżeli nie wyrażasz zgody na zapisywanie informacji zawartych w plikach cookies - zmień ustawienia swojej przeglądarki.

Burze.

4) Na stronie Gminy Iwonicz-Zdrój pod adresem internetowym:

<https://iwonicz-zdroj.pl/2025/07/22/ogloszenie-konsultacji-spoecznych-dotyczacych-projektu-strategii-rozwoju-ponadlokalnego-uzdrowiskowych-gmin-rymanow-i-iwonicz-zdroj-na-lata-2024-2030/>

5) W Biurach Obsługi Klientów Urzędów Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój.

4. Wypełnione formularze konsultacyjne można było przekazać:

- 1) Elektronicznie na adresy: mtrybus@rymanow.pl i sekretariat@iwonicz-zdroj.pl
- 2) Poczta na adresy: Urząd Gminy w Rymanowie na adres: ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów i Urząd Gminy w Iwoniczu-Zdroju na adres: Al. Słoneczna 28, 38-440 Iwonicz-Zdrój
- 3) W trakcie dyżuru w dniu 18 sierpnia 2025 roku w Urzędzie Gminy w Rymanowie.
- 4) W trakcie spotkania otwartego on-line w dniu 19 sierpnia 2025 roku r. w godzinach od 10.00 do 11.30.
- 5) Wszelkie zapytania w trakcie trwania konsultacji można było kierować drogą elektroniczną na adresy: mtrybus@rymanow.pl i sekretariat@iwonicz-zdroj.pl.

5. Opublikowane ogłoszenia o konsultacjach społecznych i udostępnionych dokumentach na stronach internetowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój.

Projekt Strategii był również konsultowany sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi, a także z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Ponadto wyżej opisane konsultacje projektu Strategii były poprzedzone pierwszymi konsultacjami zorganizowanymi w podobnym zakresie w terminie od 14 lutego do 3 marca 2025 roku. Konsultacje te prowadzone były w następujących formach:

- 1) W formie pisemnej poprzez:
  - formularz uwag (pisemny) - dostępny do pobrania:

- ✓ w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Rymanowie, w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Rymanowie www.rymanow.pl oraz w Biurze Obsługi Klienta w Urzędzie Gminy w Rymanowie, który należało przesłać na adres mailowy: mtrybus@rymanow.pl lub pocztą na adres: Urząd Gminy w Rymanowie, adres: ul. Mitkowskiego 14a 38-480 Rymanów lub dostarczyć do Urzędu Gminy w Rymanowie na adres: ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów,
  - ✓ w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Iwoniczu Zdroju, w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju www.iwonicz-zdroj.pl oraz w Biurze Obsługi Klienta w Urzędzie Gminy w Iwoniczu-Zdroju, który należało przesłać na adres mailowy: sekretariat@iwonicz-zdroj.pl lub pocztą na adres: Urząd Gminy w Iwoniczu-Zdroju, adres: Al. Słoneczna28, 38-440 Iwonicz-Zdrój lub dostarczyć do Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju na adres: Al. Słoneczna28, 38-440 Iwonicz-Zdrój,
  - formularz uwag on-line - udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Rymanowie i w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Rymanowie (www.rymanow.pl) oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Iwoniczu Zdroju, w serwisie informacyjnym Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju www.iwonicz-zdroj.pl.
- 2) Ustnie oraz pisemnie podczas spotkania/ dyżurów konsultacyjnych, które odbyły się:
- 25 lutego 2025 r. w godzinach 9:00-12:00 w Urzędzie Gminy w Rymanowie oraz w Urzędzie Gminy w Iwoniczu-Zdroju w formie zbierania uwag (ustnych lub pisemnych) do protokołu w trakcie dyżuru konsultacyjnego)
  - 24 lutego 2025 r. w godzinach 10:00-11:30 w formie otwartego spotkania konsultacyjnego online z mieszkańcami obu Gmin.

II. PRZEBIEG KONSULTACJI

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w celu przedstawienia interesariuszom projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030” oraz załącznika do Strategii „Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej”, jak również zebrania uwag i wniosków odnośnie zapisów w tych dokumentach.

Formy prowadzenia konsultacji społecznych

Konsultacje przeprowadzono w następujących formach:

- 1) Zbierania uwag w formie papierowej i elektronicznej od 22 lipca 2025 r. do 25 sierpnia 2025 r.
- 2) Zbierania uwag ustnych w dniu 18 sierpnia 2025 r.
- 3) Otwartego spotkania online z interesariuszami Strategii w dniu 19 sierpnia 2025 r.

Zbieranie propozycji, opinii i uwag w formie papierowej i elektronicznej

Ta forma polegała na możliwości wypełnienia formularza konsultacji społecznych i przesłania pocztą elektroniczną na adres: mtrybus@rymanow.pl i sekretariat@iwonicz-zdroj.pl, przesłania pocztą tradycyjną na adres: Urzędu Gminy w Rymanowie na adres: ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów i Urzędu Gminy w Iwoniczu-Zdroju na adres: Al. Słoneczna28, 38-440 Iwonicz-Zdrój w godzinach ich pracy.

W ramach formy papierowej i elektronicznej wpłynęły uwagi w liczbie 16 w 4 formularzach.

Zbieranie uwag ustnych

Zbieranie uwag ustnych było możliwe w dniu 18 sierpnia 2025 r. w Urzędzie Gminy w Rymanowie i w Urzędzie Gminy w Iwoniczu-Zdroju w godzinach 9.00 do 11.00.

Od dnia 22 lipca 2025 r. dostępne były: projekt Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030” i załącznik do Strategii „Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej” oraz formularz konsultacyjny do zgłaszania uwag.

W ramach formy uwag ustnych nie zgłoszono żadnych uwag.

Otwarte spotkanie konsultacyjne

Otwarte spotkanie konsultacyjne online zostało zaplanowane na 19 sierpnia 2025 r. w godzinach od 10.00 do 11.30.

Uczestnicy spotkania

Na spotkanie zostali zaproszeni interesariusze Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030”.

Zaproszeni interesariusze:

1. Mieszkańcy.
2. Przedstawiciele podmiotów prowadzących na obszarze działania Gmin Porozumienia działalność gospodarczą.
3. Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu.
4. Przedstawiciele podmiotów prowadzących na obszarze działania Gmin Porozumienia działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowych i grup nieformalnych.
5. Przedstawiciele Rad Miejskiej w Rymanowie i Rady Miejskiej w Iwoniczu-Zdroju.
6. Przedstawiciele obu Urzędów Gmin.

Nikt z zaproszonych interesariuszy nie zgłosił swojego akcesu do udziału w spotkaniu - konsultacje zostały przygotowane przez Lidera Gminę Rymanów.

Podobny przebieg miały wcześniejsze konsultacje społeczne zorganizowane w terminie od 14 lutego do 3 marca 2025 roku.

Tym samym w ramach otwartych spotkań konsultacyjnych nie zostały zgłoszone żadne uwagi.

III. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONSULTACJI

Konsultacje prowadzone były zgodnie z przyjętymi w Zarządzeniach Burmistrzów obu Gmin sposobem ich przeprowadzenia.

Przez cały okres trwania konsultacji zgłoszone zostało 16 uwag dotyczących przedsięwzięć partnerskich zawartego w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030. Uwagi dotyczyły przedsięwzięć planowanych do złożenia w ramach naborów do Działania 06.02. programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021 -2027.

Przeprowadzono również konsultacje z sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi, a także z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (Pozytywna opinia z 7 sierpnia 2025 roku). Te konsultacje nie wniosły żadnych uwag do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Załączniki:

1. Formularz konsultacji społecznych.
2. Formularz informacji podsumowującej.

Załącznik 1. Formularz konsultacji społecznych.

FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG

w sprawie: **Projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030**

W związku z prowadzonymi konsultacjami społecznymi projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030, prosimy o przekazywanie swoich uwag za pomocą formularza.

1. Zgłaszane uwagi, postulaty, propozycje

Lp.	Fragment projektu Strategii Rozwoju do którego odnosi się uwaga (np. rozdział, strona)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
1.			
2.			
...			

Informacja o zgłaszającym:

imię i nazwisko/ nazwa organizacji	
e-mail / tel.	

Wypełniony formularz należy:

- przesłać na adres mailowy: mtrybus@rymanow.pl
lub
- przesłać pocztą na adres:
Urząd Gminy w Rymanowie, adres ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów
lub
- dostarczyć do Urzędu Gminy w Rymanowie, ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów.

Przesłanie/przekazanie formularza uwag jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na przetwarzanie danych osobowych zgodnie z poniższą klauzulą.

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych przez Urząd Gminy w Rymanowie	
TOŻSAMOŚĆ ADMINISTRATORA	Administratorem danych osobowych jest Gmina Rymanów reprezentowana przez Burmistrza Gminy z siedzibą w Rymanowie, ul. Mitkowskiego 14a, 38-480 Rymanów.
DANE KONTAKTOWE ADMINISTRATORA	Z administratorem – można się skontaktować poprzez adres email gmina@rymanow.pl telefonicznie: 134355006 pisemnie na adres siedziby administratora.
DANE KONTAKTOWE INSPEKTORA OCHRONY DANYCH	Administrator – wyznaczył inspektora ochrony danych, z którym może się Pani / Pan skontaktować poprzez email gmina@rymanow.pl , lub pisemnie na adres siedziby administratora. Z inspektorem ochrony danych można się kontaktować we wszystkich sprawach dotyczących przetwarzania

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych przez Urząd Gminy w Rymanowie	
	danych osobowych oraz korzystania z praw związanych z przetwarzaniem danych.
CELE PRZETWARZANIA I PODSTAWA PRAWNA	art. 6 ust 1 lit a, b, c i lit e, art. 9 ust. 2 lit. a, b, g ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych Pani / Pana dane będą przetwarzane w celu: • wypełnienia obowiązków prawnych ciążących na administratorze, • realizacji zawartych umów, • wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi, • przetwarzanie jest niezbędne ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, na podstawie prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, • przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązków i wykonywania szczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą, w dziedzinie prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, o ile jest to dozwolone prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego, lub porozumieniem zbiorowym na mocy prawa państwa członkowskiego przewidującymi odpowiednie zabezpieczenia praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą • w pozostałych przypadkach Pani/Pana dane osobowe przetwarzane są wyłącznie na podstawie wcześniej udzielonej zgody w zakresie i celu określonym w treści zgody
ODBIORCY DANYCH	W związku z przetwarzaniem danych w celach, o których mowa powyżej odbiorcami Pani/Pana danych osobowych mogą być: • organy władzy publicznej oraz podmioty wykonujące zadania publiczne lub działające na zlecenie organów władzy publicznej, w zakresie i w celach, które wynikają z przepisów powszechnie obowiązującego prawa; • inne podmioty, które na podstawie stosownych umów przetwarzają dane osobowe
PRZEKAZANIE DANYCH OSOBOWYCH DO PAŃSTWA TRZECIEGO LUB ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWEJ	Pani/Pana dane nie będą przekazywane do państw spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tj. państw trzecich)

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych przez Urząd Gminy**w Rymanowie**

OKRES PRZECHOWYWANIA DANYCH	Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane przez okres niezbędny do realizacji celów określonych powyżej, a po tym czasie przez okres wymagany przepisami dotyczącymi archiwizowania dokumentacji.
PRAWA PODMIOTÓW DANYCH	• Osoba, której dotyczą dane osobowe ma prawo dostępu do treści swoich danych oraz prawo ich sprostowania, usunięcia, ograniczenia przetwarzania, prawo do przenoszenia danych jeżeli zachodzą przesłanki do tych uprawnień i nie są ograniczone poprzez inne przepisy prawne. • Jeżeli przetwarzanie danych odbywa się na podstawie zgody przysługuje także prawo do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem.
PRAWO WNIESIENIA SKARGI DO ORGANU NADZORCZEGO	Przysługuje Pani/Panu również prawo wniesienia skargi do organu nadzorczego zajmującego się ochroną danych osobowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej Pani / Pana zwykłego pobytu, miejsca pracy lub miejsca popełnienia domniemanego naruszenia.
INFORMACJA O DOWOLNOŚCI LUB OBOWIĄZKU PODANIA DANYCH	W sytuacji, gdy przetwarzanie danych osobowych odbywa się na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą, podanie przez Panią/Pana danych osobowych Administratorowi ma charakter dobrowolny. Podanie przez Panią/Pana danych osobowych jest obowiązkowe, w sytuacji gdy przesłankę przetwarzania danych osobowych stanowi przepis prawa lub zawarta między stronami umowa. W sytuacji gdy podanie danych jest obowiązkowe do załatwienia określonej kategorii spraw, konsekwencją niepodania danych osobowych będzie brak możliwości podjęcia skutecznych działań.
ZAUTOMATYZOWANE PODEJMOWANIE DECYZJI, W TYM PROFILOWANIE	Pani/Pana dane nie będą przetwarzane w sposób zautomatyzowany oraz nie będą profilowane.

FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG

w sprawie: **Projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030**

W związku z prowadzonymi konsultacjami społecznymi projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrawiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030, prosimy o przekazywanie swoich uwag za pomocą formularza.

1. Zgłaszane uwagi, postulaty, propozycje i opinie

Numer uwagi	Fragment projektu Strategii Rozwoju, do którego odnosi się uwaga (np. rozdział, strona)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
1.			
2.			
...			

Informacja o zgłaszającym:

imię i nazwisko/	

nazwa organizacji	
e-mail / tel.	

Wypełniony formularz należy:

- przesłać na adres mailowy: sekretariat@iwonicz-zdroj.pl
- lub
- przesłać pocztą na adres:
Urząd Gminy Iwonicz-Zdrój, adres Aleja Słoneczna 28, 38-440 Iwonicz-Zdrój,
- lub
- dostarczyć do Urzędu Gminy w Iwonicy-Zdroju, Aleja Słoneczna 28, 38-440 Iwonicz-Zdrój, Biuro Obsługi Mieszkańca.

Przesłanie/przekazanie formularza uwag jest równoznaczne z wyrażeniem zgody na przetwarzanie danych osobowych zgodnie z poniższą klauzulą.

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych przez Urząd Gminy w Iwonicy-Zdroju	
TOŻSAMOŚĆ ADMINISTRATORA	Administratorem jest Gmina Iwonicz-Zdrój reprezentowana przez Burmistrza Gminy Iwonicz-Zdrój z siedzibą w Iwonicy-Zdroju.
DANE KONTAKTOWE ADMINISTRATORA	Z administratorem – można się skontaktować poprzez adres email sekretariat@iwonicz-zdroj.pl. telefonicznie: 13 43 502 12, pisemnie na adres siedziby administratora.
DANE KONTAKTOWE INSPEKTORA OCHRONY DANYCH	Administrator – wyznaczył inspektora ochrony danych, z którym może się Pani / Pan skontaktować poprzez email iodo@iwonicz-zdroj.pl, lub pisemnie na adres siedziby administratora. Z inspektorem ochrony danych można się kontaktować we wszystkich sprawach dotyczących przetwarzania danych osobowych oraz korzystania z praw związanych z przetwarzaniem danych.
CELE PRZETWARZANIA I PODSTAWA PRAWNA	art. 6 ust 1 lit a, b, c i lit e, art. 9 ust. 2 lit. a, b, g ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych Pani / Pana dane będą przetwarzane w celu: • wypełnienia obowiązków prawnych ciążących na administratorze, • realizacji zawartych umów, • wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi, • przetwarzanie jest niezbędne ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, na podstawie prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, • przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązków i wykonywania szczególnych praw przez administratora lub osobę, której dane dotyczą, w dziedzinie prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej, o ile jest to dozwolone prawem Unii lub prawem państwa członkowskiego, lub porozumieniem zbiorowym na mocy prawa państwa członkowskiego przewidującymi odpowiednie zabezpieczenia praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą • w pozostałych przypadkach Pani/Pana dane osobowe przetwarzane są wyłącznie na podstawie wcześniej udzielonej zgody w zakresie i celu określonym w treści zgody
ODBIORCY DANYCH	W związku z przetwarzaniem danych w celach, o których mowa powyżej odbiorcami Pani/Pana danych osobowych mogą być:

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych przez Urząd Gminy w Iwoniczu-Zdroju	
	- organy władzy publicznej oraz podmioty wykonujące zadania publiczne lub działające na zlecenie organów władzy publicznej, w zakresie i w celach, które wynikają z przepisów powszechnie obowiązującego prawa; - inne podmioty, które na podstawie stosownych umów przetwarzają dane osobowe
PRZEKAZANIE DANYCH OSOBOWYCH DO PAŃSTWA TRZECIEGO LUB ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWEJ	Pani/Pana dane nie będą przekazywane do państw spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tj. państw trzecich)
OKRES PRZECHOWYWANIA DANYCH	Pani/Pana dane osobowe będą przechowywane przez okres niezbędny do realizacji celów określonych powyżej, a po tym czasie przez okres wymagany przepisami dotyczącymi archiwizowania dokumentacji.
PRAWA PODMIOTÓW DANYCH	- Osoba, której dotyczą dane osobowe ma prawo dostępu do treści swoich danych oraz prawo ich sprostowania, usunięcia, ograniczenia przetwarzania, prawo do przenoszenia danych jeżeli zachodzą przesłanki do tych uprawnień i nie są ograniczone poprzez inne przepisy prawne. - Jeżeli przetwarzanie danych odbywa się na podstawie zgody przysługuje także prawo do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem.
PRAWO WNIESIENIA SKARGI DO ORGANU NADZORCZEGO	Przysługuje Pani/Panu również prawo wniesienia skargi do organu nadzorczego zajmującego się ochroną danych osobowych w państwie członkowskim Unii Europejskiej Pani / Pana zwykłego pobytu, miejsca pracy lub miejsca popełnienia domniemanego naruszenia.
INFORMACJA O DOWOLNOŚCI LUB OBOWIĄZKU PODANIA DANYCH	W sytuacji, gdy przetwarzanie danych osobowych odbywa się na podstawie zgody osoby, której dane dotyczą, podanie przez Panią/Pana danych osobowych Administratorowi ma charakter dobrowolny. Podanie przez Panią/Pana danych osobowych jest obowiązkowe, w sytuacji gdy przesłankę przetwarzania danych osobowych stanowi przepis prawa lub zawarta między stronami umowa. W sytuacji gdy podanie danych jest obowiązkowe do załatwienia określonej kategorii spraw, konsekwencją niepodania danych osobowych będzie brak możliwości podjęcia skutecznych działań.
ZAUTOMATYZOWANE PODEJMOWANIE DECYZJI, W TYM PROFILOWANIE	Pani/Pana dane nie będą przetwarzane w sposób zautomatyzowany oraz nie będą profilowane.

INFORMACJA PODSUMOWUJĄCA

Wykaz i sposób rozpatrzenia uwag złożonych do projektu dokumentu

Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Uzdrowiskowych Gmin Rymanów i Iwonicz-Zdrój na lata 2024-2030.

Poniżej prezentowane są uwagi zgłoszone na formularzach konsultacji społecznych oraz odniesienie się do tych uwag.

Nr uwagi	Nazwisko i imię, zgłaszającego	Treść uwagi	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (rozdział, podrozdział, zapis w projekcie dokumentu, nr strony)	Rozstrzygnięcie Komitetu Sterującego w sprawie rozpatrzenia uwagi		Uzasadnienie uwagi
				Uwaga uwzględniona	Uwaga nieuwzględniona	
1.	Halina Józefczyk-Habrat Margareta Niepokój	1. Rewitalizacja domków kempingowych przy A. Leśnej w Iwoniczu-Zdroju z infrastrukturą: budynek socjalny z WC, natryskami umywalkami, pomieszczeniem kuchennym oraz stojakami rowery zakup lub wynajem terenu od Lasów Państwowych 400 000 PLN.	Projekt nr 6	-	Tak	Budowa, tworzenie obiektów noclegowych nie jest działaniem kwalifikowalnym w ramach Działania 6.02.
2.	Halina Józefczyk-Habrat Margareta Niepokój	2. Zakup i remont budynku „Ustronie” z przystosowaniem na schronisko turystyczne, na trasie GSB 2 500 000 PLN.	Projekt nr 6	Tak	-	Budowa, tworzenie obiektów noclegowych nie jest działaniem kwalifikowalnym w ramach Działania 6.02. Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia

						uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 22).
3.	Halina Józefczyk-Habrat Margareta Niepokój	3. Rewitalizacja rzeki „Iwoniczanka” w centrum uzdrowiska na odcinku od budynku „Pod Jodłą” do rejonu Kościoła Parafialnego oraz w rejonie mostu przy budynku „Iwoniczanka” i „Glorieta” 500 000 PLN.	Projekt nr 6	Tak	-	Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 23).
4.	Halina Józefczyk-Habrat Margareta Niepokój	4. Remont fragmentu Głównego Szlaku Beskidzkiego w Iwoniczu-Zdroju na ul. Piwarskiego od budynku „Rafa” do transformatora 50 000 PLN.	Projekt nr 6	Tak	-	Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 17).
5.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	1. Zainstalowanie zjazdu tyrolskiego na terenie byłej skoczni w Iwoniczu-Zdroju 700 000 PLN	Projekt nr 1	Tak	-	Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 18).
6.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	2. Oczyszczenie zbiornika wodnego za amfiteatrem w Iwoniczu-Zdroju celem stworzenia miejsca spacerowo wypoczynkowego z ławkami wokół akwenu 500 000 PLN	Projekt nr 1	-	Tak	Zadanie nie jest działaniem kwalifikowalnym w ramach Działania 6.02.
7.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	3. Zagospodarowanie terenu Góry Winiarskiej w Iwoniczu-Zdroju na cele rekreacyjno-turystyczne: wieża widokowa, zjeżdźalnie, mini plac zabaw, ścieżka spacerowa 3 000 000 PLN	Projekt 1	-	Tak	Projekt nr 1 to projekt typu: <i>Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury</i>

						Wskazany zakres jest działaniem kwalifikowalnym w tym typie projektów w ramach Działania 6.02. Zakres wskazany w uwadze został przewidziany w innej lokalizacji w Projekcie nr 2.
8.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	1. Lodowisko mobilne w Iwoniczu-Zdroju 700 000 PLN.	Projekt nr 2	Tak	-	Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 19).
9.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	2. Utworzenie miejsca widokowego nad centrum uzdrowiska —podest widokowy, ławki z bali drewnianych zabezpieczenie przy skale widokowej. Urządzenie dojścia ścieżką za altanami pomiędzy budynkami „Pod Jodłą” i „Klimat” w formie serpentyny za altanami na zboczu. Rewitalizacja istniejącej u podnóża «zabytkowej piwnicy. 2000 000 PLN	Projekt nr 2	-	Tak	Jest to teren Lasów Państwowych - Gmina nie ma możliwości prawnych realizacji inwestycji. Nie uwzględniono w Strategii.
10.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	3. Doposażenie deptaka w Iwoniczu-Zdroju w ławki, kosze na śmieci, tablice informacyjne i interaktywne, prezentujące walory turystyczne, kulturalne i uzdrowiskowe 200 000 PLN.	Projekt nr 2	Tak	-	Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 20).

11.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	4. Zmiana lokalizacji wieży widokowej z Ispaka na Górę Winiarską (patrz propozycja nr 3 do Projektu nr I).	Projekt nr 2		Tak	Ze względu na trudności lokalizacyjne nie uwzględniono w Strategii.
12.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	1. Rewitalizacja źródła „Bełkotka” Iwoniczu-Zdroju: doprowadzenie napowietrzenia źródła, zamieszczenie siedzisk z bal drewnianych, niezbędnych przy odbywających się tradycyjnych koncertach 50 000 PLN.	Projekt nr 3	Tak	-	Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 16).
13.	Małgorzata Rysz Iwona Rajchel	2. Zakup wolnobieżnego, wieloosobowego pojazdu elektrycznego celem uruchomienia kursów turystycznych połączonych ze zwiedzaniem atrakcyjnych miejsc na trasie: Iwonicz-Zdrój-Turkówka-Przymiarki-Bałucianka-Rymanów Zdrój-Rymanów-Iwonicz „Etno-zagroda” 100 000 PLN.	Projekt nr 3	Tak	-	Zaproponowane zadanie nie jest działaniem kwalifikowalnym w ramach Działania 6.02. Propozycję uwzględniono w Strategii, jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 21).
14.	Paulina Domaradzka	1. Wzorem Nadleśnictwa Rymanów wnioskuje o utworzenie/ budowę przez np. Nadleśniczego Dukła miejsca biwakowego (na wzór jak w Stasianie) przy Głównym Szlaku Beskidzkim w miejscowości Lubatowa w okolicach wejścia a szlak prowadzący na górę Cergowa. Proponuję budowę wiat, miejsca na ognisko, umieszczenie tablic informacyjnych, budowa miejsca postoju pojazdów.	Projekt nr 6	-	Tak	Nadleśnictwo Dukla nie ma w planach takiej inwestycji.

15.	Paulina Domaradzka	2. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe - Nadleśnictwo Dukla posiada w tych okolicach dużo terenów, które mogą zostać zagospodarowane, jako nowe miejsca turystyczne.	Projekt nr 6	-	Tak	Nadleśnictwo Dukla aktualnie nie ma propozycji we wskazanym zakresie między innymi ze względu na brak możliwości realizacji wspólnych zadań na terenie Gmin Iwonicz-Zdrój i Dukla (Gmina Dukla znajduje się poza obszarem objętym niniejszą Strategią).
16.	Piotr Aszklar	Wnioskuje o dodanie punktu 3 o treści: 1. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej nr 20001R Rogi-Lubatówka-Lubatowa w odcinkach gdzie jeszcze nie wybudowano chodnika, czyli na łączniku miejscowości Rogi-Lubatówka oraz Lubatówka-Lubatowa.	Projekt nr 6	Tak	-	Zaproponowane zadanie nie jest działaniem kwalifikowalnym w ramach Działania 6.02. Propozycję uwzględniono w Strategii jako przedsięwzięcie uzupełniające (Załącznik nr 2 Przedsięwzięcia uzupełniające Strategii – Tabela 29 pozycja 24).